รวมเรื่อง

ศีล ๕

รวมเรื่อง ศีล ๕

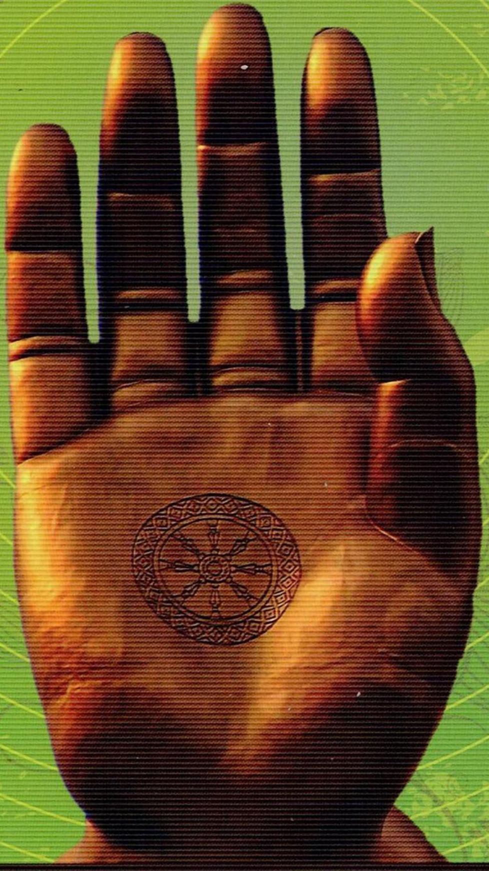

วัดปากน้ำ และสมาคมศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ ม.ส.จ.
จัดพิมพ์เป็นมุทิตาสักการะ
ในมหามงคลวโรกาส ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลื่อน-ตั้งสมณศักดิ์
พระเถระวัดปากน้ำ พระเถระผู้เป็นนิสิตวัดปากน้ำ และพระเถระในเขตปกครองหนเหนือ
๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

ธันวาคม ๒๕๕๘

ที่ระลึก

พระเทพเสนาบดี

พระเทพศาสนาภิบาล

พระราชวิริยาลังการ

พระราชศาสนาภิบาล

พระปัญญากรโมลี

พระรัตนโมลี

พระภาวนาโกศลเถร วิ.

พระโพธิคุณวิเทศ

พระครูมงคลรัชวิเทศ

พระครูวิเทศธรรมมงคล

พระครูกิตติปริยัตยากร

๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

รวมเรื่อง ศีล ๕

เรื่องที่ ๑ ปุริมัตถี โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ผู้แต่ง สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

เรื่องที่ ๒ ศีล ๕ รักษาโลก
ผู้แต่ง พระมหาโพธิวงศาจารย์

เรื่องที่ ๓ ศีล ๕ คำแปลความหมาย
ผู้รวบรวม พระพรหมเสนาบดี

จัดพิมพ์โดย วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ
เพื่อเป็นมุทิตาสักการะ ในมหามงคลวโรกาส ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน สถาปนาเลื่อน-ตั้งสมณศักดิ์ พระเถระวัดปากน้ำ พระเถระผู้เป็นนิสิตวัดปากน้ำ และพระเถระในเขตปกครองหนเหนือ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ ๑ จำนวนพิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
พระมหาโพธิวงศาจารย์ พระพรหมเสนาบดี
พระราชสุตาภรณ์ พระราชมังคลาจารย์
พระศรีสมโพธิ

ศิลปะ/รูปเล่ม ประชา ทาหาร

พิมพ์ที่ บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด
๙๔-๙๘ หมู่ ๑๐ ซอยบรมราชชนนี ๑๑๗ ถนนบรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์
เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ : ๐๒-๘๘๘-๘๑๕๒, ๐๒-๘๘๘-๘๔๘๖, โทรสาร: ๐๒-๘๘๘-๘๑๒๐
E-mail : akepimthai_gr1@yahoo.com

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อวัดปากน้ำ

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระเถระวัดปากน้ำ พระเถระผู้เป็นนิสิตวัดปากน้ำ
และพระเถระในเขตปกครองหนเหนือที่ได้รับพระราชทานเลื่อน-ตั้งสมณศักดิ์
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

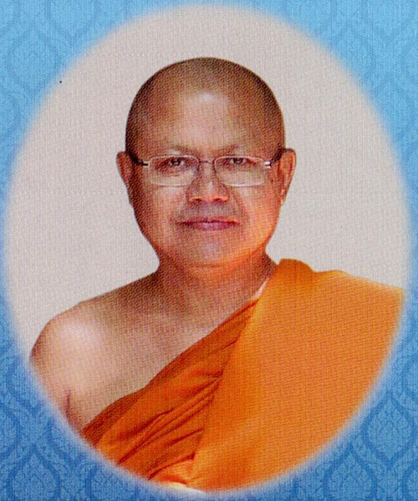

พระเทพเสนาบดี

พระเทพศาสนาภิบาล

พระราชวิริยาลังการ

พระราชศาสนาภิบาล

พระปัญญากรโมลี

พระรัตนโมลี

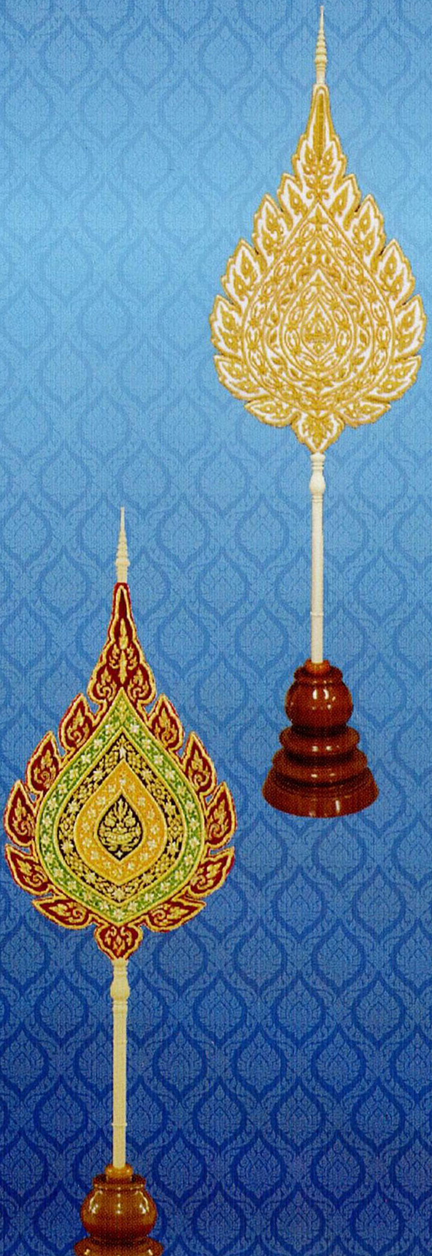

พระภาวนาโกศลเถร วิ.

พระโพธิคุณวิเทศ

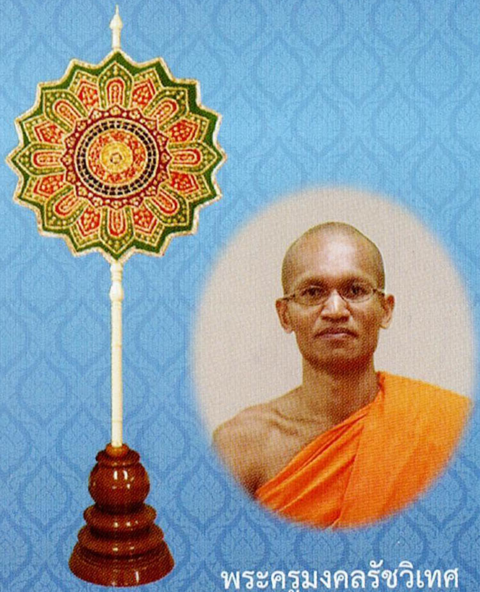

พระครูมงคลรัชวิเทศ

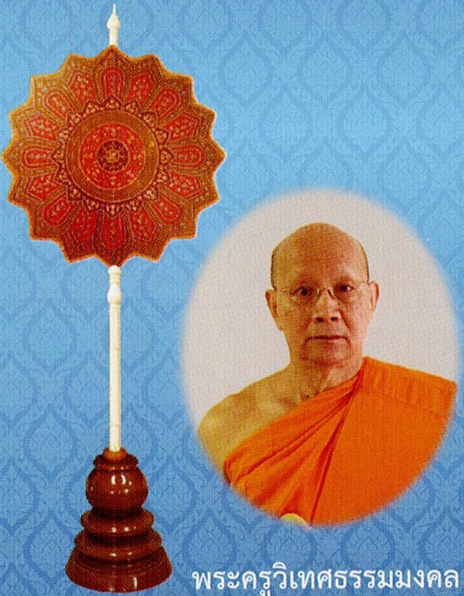

พระครูวิเทศธรรมมงคล

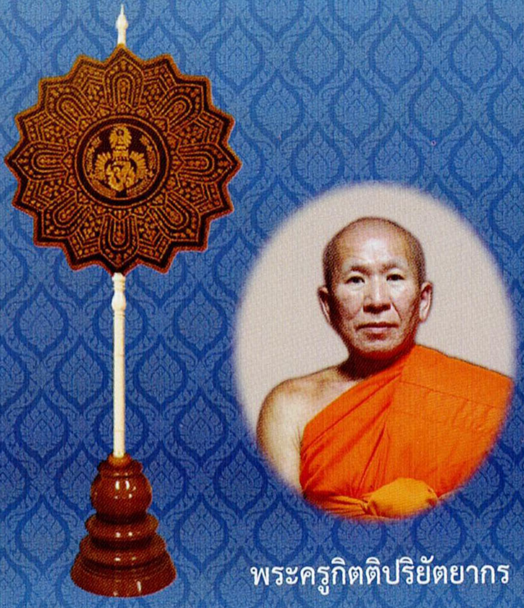

พระครูกิตติปริยัตยากร

คำอนุโมทนา

ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๘ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเลื่อนและตั้งสมณศักดิ์แด่พระเถรานุเถระผู้รับภาระธุระพระพุทธศาสนา บำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นหิตานุหิตประโยชน์เป็นเอนกประการทั้งฝ่ายพุทธจักรและราชอาณาจักร ตามโบราณราชประเพณีที่ได้ทรงปฏิบัติสืบต่อเนื่องเป็นลำดับมา

ณ วโรกาสอันเป็นมิ่งมงคลนี้ ชาววัดปากน้ำทั้งมวลทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ต่างมีความปลื้มปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่พระเถระวัดปากน้ำ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ๑ รูป คือ

พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวํโส ป.ธ.๙) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เจ้าคณะเขตธนบุรี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ **พระราชวิริยาลังการ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

พระปริยัติกวี เป็นพระเถระผู้ใหญ่รูปหนึ่งของวัดปากน้ำ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ และเป็นเจ้าคณะเขตธนบุรี ถือได้ว่า เป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่งานของวัดปากน้ำในกรุงเทพมหานคร ได้เอื้อเฟื้องานบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ได้ให้การสนับสนุนพระสังฆาธิการในเขตให้ร่วมผลักดันโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้งในชุมชุมและโรงเรียน ในเขตธนบุรีด้วยความเอาใจใส่ เป็นเกียรติประวัติที่งดงามแก่คณะสงฆ์และประชาชนในเขตธนบุรี

อนึ่ง ในมหามงคลนี้ ได้มีพระเถระผู้นับเนื่องกับวัดปากน้ำ และพระเถระในเขตปกครองหนเหนือ ได้รับพระราชทานเลื่อนและตั้งสมณศักดิ์ อีกจำนวน ๗ รูป ดังมีรายนามต่อไปนี้

๑. **พระราชพุทธิวราภรณ์** (ประเทือง อาภาธโร น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, กศ.ด.) เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เจ้าอาวาสวัดกวิศราราม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี รองประธานกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็น **พระเทพเสนาบดี ลพบุรีวรนายก พุทธวรญาณดิลกธุราทร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

๒. **พระราชวิริยาลังการ** (แย้ม กิตฺตินฺธโร น.ธ.เอก, ป.ธ.๓, พธ.บ., พธ.ม., ปร.ด., ศน.ด., พธ.ด., กศ.ด.) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็น **พระเทพศาสนาภิบาล ไพศาลสังฆกิจธำรง อุบาลีวงศพิพัฒน มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

ทั้ง ๒ รูปนี้ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นที่ประจักษ์ และเป็นผู้เสียสละเพื่องานส่วนรวมอย่างแท้จริง

๓. **พระศรีธีรพงศ์** (ดิเรก วชิรปญฺโญ ป.ธ.๙, ศษ.บ., กศม.) รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน เจ้าอาวาสวัดพญาภู อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็น **พระราชศาสนาภิบาล ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

๔. **พระครูวิสุทธิปัญญาสาร** (นิพนธ์ ปญฺญาสาโร น.ธ.เอก กศ.ม.) เจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ เจ้าอาวาสวัดท่าไม้เหนือ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็น **พระปัญญากรโมลี**

๕. **พระครูสุวิธานศาสนกิจ** (ไพรินทร์ ทนฺตจิตฺโต) เจ้าคณะอำเภอเมืองพิษณุโลก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก เป็น **พระรัตนโมลี**

๖. **พระครูภาวนานุวัตร** (ชูวิทย์ อคฺควิชฺโช น.ธ.เอก, บธ.บ., บธ.ม) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงราย แห่งที่ ๓ เจ้าอาวาสวัดมงคลธรรมกายาราม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็น **พระภาวนาโกศลเถร** วิ.

ทั้ง ๔ รูปนี้ เป็นเถระในเขตปกครองหนเหนือ

๗. **พระปลัดสุวัฒนโพธิคุณ** (พยอม สุทสฺสโน ป.ธ.๗, ศน.บ.) เจ้าอาวาสวัดพุทธวิหาร กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมันนี เป็น **พระโพธิคุณวิเทศ**

รูปนี้ เป็นศิษย์ของท่านเจ้าคุณพระมหาโพธิวงศาจารย์ วัดราชโอรสาราม ซึ่งมีความคุ้นเคยกับวัดปากน้ำเป็นอย่างดี

ในวโรกาสอันเป็นมิ่งมงคลนี้ พระเถระวัดปากน้ำ และพระเถระผู้เป็นนิสิตวัดปากน้ำ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร ๓ รูป ดังนี้

๑. **พระมหาอดุลย์ ธมฺมาตุโล** น.ธ.เอก ป.ธ.๓ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปฏิบัติหน้าที่รักษาการเจ้าอาวาสวัดปากน้ำศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท ในพระราชทินนามที่ **พระครูกิตติปริยัตยากร**

๒. **พระครูธรรมธร สุพิชญ์ สุวิชฺโช** น.ธ.เอก ป.ธ.๔ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมงคลเทพมุนี เมืองฟิลาเดลเฟีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร เทียบผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ในพระราชทินนามที่ **พระครูวิเทศธรรมมงคล**

๓. **พระมหาชุมพล ชุตพโล** น.ธ.เอก ป.ธ. ๖ พธ.บ. ผู้ช่วยผู้รักษาการเจ้าอาวาสวัดปากน้ำญี่ปุ่น เมืองนาริตะ ประเทศญี่ปุ่น ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ พระครูสัญญาบัตร เทียบผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ ในพระราชทินนาม ที่ **พระครูอุทัยรัชวิเทศ**

ซึ่งทั้ง ๓ รูปนี้ จะเข้ารับพระราชทานสัญญาบัตร พัดยศ และประกอบพิธีแสดงมุทิตาจิตในวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๙

การที่พระเถระทั้ง ๑๑ รูป ได้รับพระราชทานสถาปนาเลื่อน-ตั้งสมณศักดิ์ ในวโรกาสอันสำคัญนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ และนับเป็นเกียรติประวัติแก่ตนและสำนักอย่างยิ่ง

ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงมุทิตาจิตแก่พระเถรานุเถระทั้งหลาย วัดปากน้ำ ได้จัดพิมพ์หนังสือ รวมเรื่องศีล ๕ โดย นำหนังสือ ๓ เล่ม มารวมพิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกัน เล่มแรกได้แก่ **"ปุริมัตถี โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕"** ซึ่งใช้เป็นคู่มือในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อยู่ทั่วประเทศในปัจจุบันนี้ เล่มที่สองได้แก่ **"ศีล ๕ รักษาโลก"** เรียบเรียงโดย ท่านเจ้าคุณพระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙) ราชบัณฑิต ได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับศีล ๕ จากแหล่งอ้างอิงหลายหลาก ทั้งเข้าใจง่าย ทั้งเป็นอุปการะแก่ผู้สนใจเรื่องศีล ๕ โดยพิศดาร ส่วนเรื่องสุดท้าย ได้แก่ **"ศีล ๕ คำแปลความหมาย"** ที่รวบรวมโดยพระพรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร ป.ธ.๗) ที่ได้รวบรวมประโยค หรือ วลี ที่สำคัญ สำหรับผู้มีเวลาน้อยได้ศึกษาเรื่องศีล ๕ เห็นว่ามีประโยชน์ จึงได้นำมารวมพิมพ์ไว้ด้วย ขออนุโมทนาขอบใจท่านเจ้าคุณพระมหาโพธิวงศาจารย์ และท่านเจ้าคุณพระพรหมเสนาบดี ที่ได้อนุญาตให้นำหนังสือทั้งสองเรื่องมาพิมพ์เผยแผ่เป็นธรรมทานในครั้งนี้

ทั้งนี้ เพื่อถวายเป็นธรรมบรรณาการ แก่พระเถรานุเถระผู้ได้รับพระราชทานสถาปนาเลื่อน-ตั้งสมณศักดิ์ จักได้แจกจ่ายแก่บรรดาศิษยานุศิษย์ และท่านที่เคารพนับถือที่ได้มาร่วมแสดงมุทิตาจิตสักการะในมงคลกาลนี้ จึงขอขอบคุณ ขอบใจและอนุโมทนาสาธุการในกุศลจิตของทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลในส่วนต่างๆ มา ณ โอกาสนี้

ณ วโรกาสบัดนี้ เราทั้งหลายจงพร้อมใจกันตั้งกัลยาณจิตอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และบารมีธรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อวัดปากน้ำ เป็นที่ตั้ง ถวายพระพรชัยมงคล ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ผู้ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก

และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอจงทรงพระเจริญสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญตลอดไป ทรงเป็นร่มแก้วฉัตรเกล้า ร่มโพธิ์ฉัตรชัย ของพสกนิกรชาวไทย ตลอดจิรัฐติกาล

และขอให้พระเถรานุเถระทุกรูป จงมีความเจริญรุ่งเรืองในพระศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนานเทอญฯ

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)
เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

รวมเรื่อง

ศีล๕

๑. ปุริมัตถี โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

โดย สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

๒. ศีล ๕ รักษาโลก

โดย พระมหาโพธิวงศาจารย์

๓. ศีล ๕ คำแปลความหมาย

โดย พระพรหมเสนาบดี

วัดปากน้ำ และสมาคมศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ ม.ส.จ.

จัดพิมพ์เป็นมุทิตาสักการะ

ในมหามงคลวโรกาส ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานเลื่อน-ตั้งสมณศักดิ์

พระเถระวัดปากน้ำ พระเถระผู้เป็นนิสิตวัดปากน้ำ

และพระเถระในเขตปกครองหนเหนือ

๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

ปุริมัตถี

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

(เรื่องราวเบื้องต้นของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕)

นิพนธ์โดย

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

ปุริมัตถี
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

นิพนธ์โดย
สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พิมพ์ครั้งที่ ๑	กรกฎาคม ๒๕๕๘	จำนวน	๗๗,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒	กันยายน ๒๕๕๘	จำนวน	๓,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๓	กันยายน ๒๕๕๘	จำนวน	๕๐๐,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔	พฤศจิกายน ๒๕๕๘	จำนวน	๑๐,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๕	ธันวาคม ๒๕๕๘	จำนวน	๑๐,๐๐๐	เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท เอกพิมพ์ไท จำกัด
๙๔-๙๘ หมู่ ๑๐ ซ.บรมราชชนนี ๑๑๗ แขวงศาลาธรรมสพน์
เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐
โทร.๐-๒๘๘๘-๘๑๕๒ โทรสาร ๐-๒๘๘๘-๘๔๘๖
E-mail : akepimthai_gr1@yahoo.com

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๕

การจัดพิมพ์หนังสือ "ปุริมัตถี" คราวนี้เป็นครั้งที่ ๕ แล้ว โดยได้นำหนังสืออีก ๒ เล่ม คือ "ศีล ๕ รักษาโลก" ของท่านเจ้าคุณ พระมหาโพธิวงศาจารย์ และ "ศีล ๕ คำแปลความหมาย" ของท่านเจ้าคุณ พระพรหมเสนาบดี มาพิมพ์รวมเป็นเล่มเดียวกัน เพื่อใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงและดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระยะที่ ๓ อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งเพื่อเป็นธรรมบรรณาการ มุทิตาสักการะแก่พระมหาเถระ พระเถรานุเถระที่ได้รับพระราชทานตั้ง-เลื่อนสมณศักดิ์ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

ขอน้อมบุญกุศลที่เกิดจากธรรมทานครั้งนี้ ได้เป็นพระพรชัยมงคลอำนวยผลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงหายจากพระประชวรโดยรวดเร็ว ขอให้พระพุทธศาสนามั่นคง พสกนิกรชาวไทยเจริญรุ่งเรือง มีศีล มีสุข มีปรองดอง มีสมานฉันท์ มีสามัคคี และมีสันติสุขสิ้นกาลนานเทอญ ฯ

ส. มหารัช

๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๔

ปลายปี ๒๕๕๘ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นที่ยอมรับและดำเนินการทั้ง ๗๗ จังหวัด หนังสือ "ปุริมัตถี" เป็นที่ต้องการของผู้สนใจเป็นอันมาก ได้พิมพ์ต่อเนื่องมาโดยตลอด

ขออนุโมทนากับท่านเจ้าคุณพระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ได้ขออนุญาตจัดพิมพ์ครั้งนี้จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทานและเป็นคู่มือในการดำเนินงานต่อไป

ขอทุกท่านจงได้รับอานิสงส์แห่งธรรมทานครั้งนี้โดยทั่วกัน

๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๓

หนังสือ "ปุริมัตถี"เป็นคู่มือดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของมหาเถรสมาคม บรรจุสาระสำคัญของโครงการฯ ไว้ เป็นที่ต้องการของผู้สนใจเป็นอันมาก

ขออนุโมทนากับท่านพนม ศรศิลป์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญ จึงได้ขออนุญาตจัดพิมพ์เพื่อแจกจ่ายทั่วราชอาณาจักร จำนวน ๕ แสนเล่ม

ขออนุโมทนากับคณะสงฆ์และส่วนราชการ ที่ได้ช่วยขับเคลื่อนโครงการฯ ด้วยความเสียสละทุ่มเทอย่างยิ่ง ขออานิสงส์แห่งศีลจงอำนวยสุขแก่ประชาชน และประเทศชาติของเรามั่นคง สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

๒๖ กันยายน ๒๕๕๘

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๒

หนังสือ "ปุริมัตถ์"เป็นคู่มือสำคัญในการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของมหาเถรสมาคม ที่กำลังดำเนินการอยู่ทั่วประเทศในขณะนี้

การจัดพิมพ์ครั้งนี้ เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมบรรณาการในงานพระราชทานเพลิงศพคุณแม่ยวง สุตตะ โยมมารดาของพระราชมังคลาจารย์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ คณะเลขานุการผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ขออนุโมทนา และขออานิสงส์แห่งธรรมทานจากหนังสือนี้ จงสำเร็จแก่คุณแม่ยวง สุตตะ ให้มีความสุขในสัมปรายภพ เทอญ ฯ

๒๕ กันยายน ๒๕๕๘

คำนำในการพิมพ์ครั้งแรก

หนังสือเล่มนี้ มีชื่อว่า "ปุริมัตถี" แยกศัพท์ "ปุริม" กับ "อตฺถ" เติมสระ "อี" เป็น ปุริมัตถี แปลว่า "หนังสือซึ่งว่าด้วยเรื่องราวเบื้องต้น ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕" ถือเป็นแม่บทของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ตั้งแต่บทที่ ๑ ถึงบทที่ ๑๐ เป็นเนื้อหาสาระจริงๆ สามารถท่องจำได้

ต่อจากนั้น เป็นภาคผนวก เป็นส่วนสำคัญที่บอกให้รู้ถึงที่มาที่ไป หรือกำเนิดของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งระเบียบปฏิบัติคณะกรรมการต่างๆ และแบบฟอร์มที่จะต้องใช้

นักปราชญ์ได้พิมพ์หนังสือโครงการหมู่บ้าน
รักษาศีล ๕ หลายท่าน หลายเล่ม ดีทั้งนั้น ขออนุโมทนา เป็นประโยชน์แก่โครงการนี้จริงๆ ขอท่านทั้งหลายได้นำมาผนวกใช้กับหนังสือ ปุริมัตถี ก็จะเป็นประโยชน์โดยยิ่ง

ขอขอบใจท่านเจ้าคุณพระปิฎกเมธี ที่ได้แต่งคาถาภาษาบาลีในบทที่ ๒ และท่านเจ้าคุณพระศรีสมโพธิ ที่ได้รับเป็นธุระในการจัดพิมพ์ และขออนุโมทนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ได้อนุมัติงบประมาณในการพิมพ์ครั้งนี้ เพื่อแจกจ่ายไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และคุณของศีล ๕ จงอำนวยผลให้ผู้มีศีลทุกท่าน จงเป็นผู้มีสุข ปรองดอง สมานฉันท์ สามัคคี และสันติสุขโดยทั่วหน้ากันเทอญ ฯ

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

คำนำ	๓-๘
สารบัญ	๙
ปุริมัตถี	
บทที่ ๑ คำขวัญคนไทย	๑๐
บทที่ ๒ วัตถุประสงค์	๑๑
บทที่ ๓ สรณคมน์	๑๒
บทที่ ๔ ศีล ๕	๑๓
บทที่ ๕ บัณฑิตแปลไว้ว่า	๑๕
บทที่ ๖ ครูบาเจ้าชัยวงศา อธิบายไว้ว่า	๑๖
บทที่ ๗ อานิสงส์ศีล ๕	๑๗
บทที่ ๘ อานิสงส์ศีล ๕ ในคัมภีร์อปทาน	๑๘
บทที่ ๙ อานิสงส์วิเศษ	๑๙
บทที่ ๑๐ ธรรมคุ้มครองโลก ๒ ประการ	๒๐
ภาคผนวก ระเบียบ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้อง	๒๑

ปุริมัตถี
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

บทที่ ๑

คำขวัญคนไทย

เราเป็นคนไทย
จิตใจบริสุทธิ์
พุทธศาสน์มั่นคง
ดำรงภูมิพล

บทที่ ๒

วัตถุประสงค์

ราชูนํ วรทานตฺถํ มหาชนสุขาย จ
ปเทสสนฺติยา เจตํ ปญฺจสีเล ปวตฺตตุ.*

วัตถุประสงค์ ๓ ประการนี้ ย่อมเป็นไปในศีล ๕ คือ

๑. เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

๒. เพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน

๓. เพื่อสันติสุขแห่งประเทศชาติ

---

* พระปิฎกเมธี แต่ง

บทที่ ๓

สรณคมน์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ
สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ
ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ
ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ
ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

บทที่ ๔

ศีล ๕

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๒. อทินนาทานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๓. กาเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๔. มุสาวาทา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ
๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี
สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ

คำแปล

๑. อันว่าเจตนาเครื่องงดเว้นจากปาณาติบาต

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาเครื่องงดเว้นนั้น

๒. อันว่าเจตนาเครื่องงดเว้นจากอทินนาทาน

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาเครื่องงดเว้นนั้น

๓. อันว่าเจตนาเครื่องงดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาเครื่องงดเว้นนั้น

๔. อันว่าเจตนาเครื่องงดเว้นจากมุสาวาท

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาเครื่องงดเว้นนั้น

๕. อันว่าเจตนาเครื่องงดเว้นจากฐานะอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ การดื่มสุราและเมรัย

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งสิกขาบทคือเจตนาเครื่องงดเว้นนั้น

บทที่ ๕

บัณฑิตแปลไว้ ว่า

๑. ไม่มุ่งร้ายทำลายผู้อื่น
๒. ไม่ทุจริตคดโกง
๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม
๔. ไม่หลอกลวงกล่าวเท็จ
๕. ไม่เกี่ยวข้องสิ่งเสพติดให้โทษ

บทที่ ๖

ครูบาเจ้าชัยวงศา อธิบายไว้ ว่า

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต
ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน
ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว
ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม
ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ

บทที่ ๗

อานิสงส์ศีล ๕

สีเลน สุคตึ ยนฺติ สีเลน โภคสมฺปทา
สีเลน นิพฺพุตึ ยนฺติ ตสฺมา สีลํ วิโสธเย.

คำแปล

บุคคลย่อมถึงสุคติเพราะศีล ย่อมเจริญด้วยโภคสมบัติเพราะศีล ย่อมเข้าถึงนิพพานเพราะศีล เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์เถิด

บทที่ ๘

อานิสงส์ศีล ๕ ในคัมภีร์อปทาน

ปญฺจ สีลานิ โคเปตฺวา ตโย เหตู ลภามิหํ
ทีฆายุโก มหาโภโค ติกฺขปญฺโญ ภวามิหํ.

คำแปล

ข้าพเจ้ารักษาศีล ๕ แล้ว ย่อมได้เหตุคืออานิสงส์ ๓ ประการ คือ ๑. เป็นผู้มีอายุยืน ๒. มีทรัพย์สมบัติมาก ๓. มีปัญญาเฉียบแหลม ข้าพเจ้ารักษาศีล ๕ แล้วจึงได้อานิสงส์ ๓ ประการนี้.

บทที่ ๙

อานิสงส์วิเศษ

มีศีล มีสุข
มีปรองดอง มีสมานฉันท์
มีสามัคคี มีสันติสุข

และแล้วหมู่บ้านนั้น ก็จะปลอดยาเสพติดให้โทษ

บทที่ ๑๐

ธรรมคุ้มครองโลก ๒ ประการ

๑. หิริ ความละอายแก่ใจ

๒. โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป

ธรรมทั้ง ๒ ประการนี้ เป็นเหตุทำให้เกิดการรักษาศีลบริบูรณ์ดียิ่งขึ้น

ภาคผนวก

มติมหาเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่ง
และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ พิเศษ/๒๕๕๗
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ พิเศษ ๕ / ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความเห็นชอบโครงการสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
"หมู่บ้านรักษาศีล ๕"

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ พศ ๐๐๐๖/๐๔๙๓๖ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๗ แจ้งว่า สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช วัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร ได้มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน สมดังโอวาทที่ได้ประทานไว้เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความตอนหนึ่งว่า "อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข" โดย พลเอก ประยุทธ จันทร์โอชา

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้แนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการในเรื่องการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน ทั้งนี้ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของจังหวัดสระบุรี ณ วัดพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี โดยมี เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี เจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอร่วมโครงการ และผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอทุกอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหลายจังหวัดร่วมพิธี โดยมอบนโยบายให้ทุกภาคส่วนดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ให้เป็นรูปธรรม ซึ่งมีจังหวัดสระบุรีเป็นต้นแบบ และมีจังหวัดที่ดำเนินการจัดโครงการนำร่องแล้ว คือ จังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ พิจิตร เพชรบูรณ์ กำแพง-เพชร พิษณุโลก ตาก อุตรดิตถ์ สุโขทัย เชียงใหม่ สระแก้ว หนองคาย และเลย

ในการนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำโครงการ แนวทางการดำเนินงาน และขั้นตอนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ดังนี้

๑. จัดทำโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" และรายละเอียดประกอบโครงการ

๒. เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาให้ความเห็นชอบโครงการ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการ โดยมีประธานกรรมการมหาเถร

สมาคม เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการประกอบด้วย กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ และมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษาเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่ในการอำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. กำหนดให้มีคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน เพื่อดำเนินงานตามโครงการ

๔. ให้มีคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน กำหนดรูปแบบ วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักการของศีล ๕ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๕. จัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัด ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน องค์กรภาคเอกชน ให้ทราบถึงความสำคัญของโครงการ แนวทางการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล รายละเอียดปรากฏตามสำเนาโครงการฯ และระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ....ที่แนบถวายมาพร้อมนี้

เพื่อให้การจัดโครงการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอกรรมการมหาเถร-สมาคมเพื่อโปรด

๑. ให้ความเห็นชอบโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๒. ให้ความเห็นชอบระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ....

๓. ให้ความเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๔. ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๒ ฝ่าย ให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุนกิจกรรมตามโครงการดังกล่าว และแจ้งวัดในเขตปกครองดำเนินการ

๕. ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อมอบหมายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัดประสานงานกับเจ้าคณะจังหวัดดำเนินการตามโครงการ

เนื่องจากมหาเถรสมาคมได้เลื่อนการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๗ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ ออกไปเป็นวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗ แต่เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงขออนุญาตเสนอเป็นเรื่องเวียนเพื่อขออนุมัติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ทำหนังสือเวียนขออนุมัติกรรมการมหาเถรสมาคมเป็นรายรูปแล้ว แต่ละรูปไม่มีความเห็นเป็นอย่างอื่น จึงถือเป็นอันอนุมัติตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอ

(นายนพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

ระเบียบมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
พ.ศ. ๒๕๕๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคม จึงได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไว้ดังนี้

ข้อ ๑ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕"

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลที่ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบล ปี ๒๕๕๒ และเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

รักษาศีล หมายถึง การควบคุมรักษากาย วาจา ของตนไว้ให้บริสุทธิ์หรือสงบ ควบคุมโทสะ ความโหดร้าย หยาบคายทางกาย วาจา รักษาตนไว้ไม่ให้เสียหาย โดยมีศีล ๕ เป็นหลักในการปฏิบัติ

คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ระดับประเทศ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน

ข้อ ๔ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ คือ

(๑) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

(๒) เสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

(๓) เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

(๔) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็น

ข้อ ๕ แนวทางการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

(๑) ศึกษาสภาพสังคม วิเคราะห์ หาแนวทางในการดำเนินการโครงการ "หมู่บ้านรักษาศีล ๕"

(๒) จัดทำโครงการ และรายละเอียดประกอบโครงการ

(๓) เสนอมหาเถรสมาคม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบการดำเนินงานตามโครงการ

(๔) แจ้งมติมหาเถรสมาคม เพื่อมอบหมายให้วัดทุกวัดร่วมดำเนินการ โดยเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานในการขับเคลื่อน พร้อมด้วยคณะกรรมการจากส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สถานศึกษา องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่าวชาวพุทธในจังหวัดนั้นๆ โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

(๕) แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการ โดยมีประธานกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการประกอบด้วย กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ และมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษาเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่ในการอำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

(๖) จัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจและความสำคัญของโครงการ แนวทางการดำเนินงาน และขั้นตอนการติดตามประเมินผล-การดำเนินงาน

(๗) จัดกิจกรรมตามโครงการ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน ครอบครัว และสถานศึกษา

(๘) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ

(๙) รายงานมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย

(๑) ระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย

ก. เจ้าอาวาสในหมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษา

ข. ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกรรมการ

ค. สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในหมู่บ้าน เป็นรองประธานกรรมการ

ง. ตัวแทนประชาชนที่ได้รับการคัดเลือก จำนวนไม่ต่ำกว่า ๓ คน แต่ไม่เกิน ๕ คน

เป็นกรรมการ

จ. ให้ประธานกรรมการคัดเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งในหมู่บ้าน เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ดำเนินงานตามแผนงานโครงการ

๒. จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

๓. ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

(๒) ระดับตำบล ประกอบด้วย

ก. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา

ข. กำนันในเขตตำบล เป็นประธานกรรมการ

ค. นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นรองประธานกรรมการ

ง. ผู้แทนจากหน่วยงาน หรือผู้นำชุมชนในเขตตำบล เป็นกรรมการ

จ. ให้ประธานกรรมการคัดเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งในตำบล

เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับตำบล มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ประสานงาน ดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๔. พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

(๓) ระดับอำเภอ ประกอบด้วย

ก. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา

ข. นายอำเภอ เป็นประธานกรรมการ

ค. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอ และนายกเทศมนตรี เป็นรองประธานกรรมการ

ง. เจ้าคณะตำบลทุกตำบล ผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กร สมาคม มูลนิธิ และผู้แทน-
ภาคประชาสังคม เป็นกรรมการ

จ. ปลัดอำเภอที่นายอำเภอมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. อำนวยการ ประสานงาน ดำเนิน-งานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับตำบล และหมู่บ้าน

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๔. พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

(๔) ระดับจังหวัด ประกอบด้วย

ก. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา

ข. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

ค. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ

ง. หัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทนองค์กร สมาคม มูลนิธิ และผู้แทนภาคประชาสังคมในจังหวัด เป็นกรรมการ

จ. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขานุการเลือกบุคคลทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๔. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕. กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างๆ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

๖. พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๗ ให้มีคณะกรรมการอำนวยการโครงการ ประกอบด้วย

ก. ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการ

ข. มีคณะกรรมการประกอบด้วย กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ

ค. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการอำนวยการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) กำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมให้ คณะกรรมการทุกระดับดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและแผนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

(๔)แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะ-อนุกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการในแต่ละระดับ

ข้อ ๘ การสนับสนุนส่งเสริม

(๑) กำหนดให้มีการประกาศ ยกย่อง บุคคล และพื้นที่ที่มีการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ โดยการจัดพิธีมอบใบประกาศเกียรติคุณ และมอบป้ายหมู่บ้านรักษา ศีล ๕ หรือกิจกรรมตามที่เห็นสมควร

(๒) จัดทำวารสาร เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ ประกวดบทความ วีดีทัศน์ สิ่งประดิษฐ์ แผ่นป้ายโฆษณา เกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของโครงการในแต่ละช่วงระยะเวลาทางสื่อแขนงต่างๆ ตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ ตามความเหมาะสม

ข้อ ๙ ให้มีหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามระเบียบประกอบด้วย

หน่วยงานหลัก

(๑) คณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม

(๒) กระทรวงมหาดไทย

(๓) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

หน่วยงานร่วมดำเนินการ

(๑) กระทรวงกลาโหม

(๒) กระทรวงศึกษาธิการ

(๓) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๔) กระทรวงวัฒนธรรม

(๕) กระทรวงสาธารณสุข

(๖) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(๗) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

(๘) กองทัพบก

(๙) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(๑๐) กรมประชาสัมพันธ์

(๑๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑๒) องค์กรเอกชน

(๑๓) องค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา

ข้อ ๑๐ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๑ ในจังหวัดใดที่ได้จัดดำเนินการไปแล้ว ก่อนออกระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ดำเนินการต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบระเบียบมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
พ.ศ. ๒๕๕๗

....

หลักการ

ให้มีระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

เหตุผล

เพื่อให้มีระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ สำหรับให้คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรภาคีเครือข่ายทางพระพุทธ-ศาสนา และประชาชนทั่วไป ได้ใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการ จึงจำเป็นต้องวางระเบียบมหาเถรสมาคม

คำสั่งมหาเถรสมาคม
ที่ ๑/๒๕๕๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการ-สร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕"

ด้วยมหาเถรสมาคมมีนโยบายเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ จึงมีดำริให้คณะสงฆ์ทุกจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" และกำหนดให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ความสามัคคี และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ประกอบด้วย

๑. ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม	ประธานกรรมการ
๒. กรรมการมหาเถรสมาคมทุกรูป	กรรมการ
๓. เจ้าคณะใหญ่ทุกรูป	กรรมการ

๔. เจ้าคณะภาคทุกรูป กรรมการ
๕. ปลัดกระทรวงกลาโหม กรรมการ
๖. ปลัดกระทรวงมหาดไทย กรรมการ
๗. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กรรมการ
๘. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข กรรมการ
๙. ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กรรมการ
๑๐. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรรมการ
๑๑. ปลัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา กรรมการ
๑๒. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการ
๑๓. ผู้บัญชาการทหารบก กรรมการ
๑๔. ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรรมการ
๑๕. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ กรรมการ
๑๖. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ กรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรรมการและเลขานุการ
๑๘. ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

๑. กำหนดแผนงาน กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

๒. กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานเร่งรัดติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนโครงการ/กิจกรรมตามสมควร

๔. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

มติมหาเถรสมาคม
ครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๘
สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๓๑๘/๒๕๕๘

เรื่อง โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์
โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
"หมู่บ้านรักษาศีล ๕"

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๔/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ตามที่ คณะสงฆ์ โดย มหาเถรสมาคม ร่วมกับสำนักงานพระพุทธ-ศาสนาแห่งชาติและภาคส่วนต่างๆ ดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ตามมติมหาเถรสมาคม เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในประเทศ และเพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานให้ครอบคลุมจำนวน ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๔,๖๙๓ หมู่บ้าน ภายในระยะเวลา ๔ ปี (พ.ศ.

๒๕๕๗-๒๕๖๐) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้นมัสการเจ้าคณะจังหวัดและแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพื่อร่วมกัน ขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งมีคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕"ประกอบด้วย

๑. พระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ ประธานกรรมการ

๒. พระราชพุทธิวราภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี รองประธานกรรมการ

๓. พระมหาศาสนมุนี คณะเลขานุการผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช กรรมการ

๔. พระศรีสมโพธิ เลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๔ กรรมการ

๕. พระครูวินัยธรสุวัฒน์ สุวฑฺโฒ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ กรรมการ

๖. ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา กรรมการ

๗. ผู้อำนวยการส่วนการศึกษาสงเคราะห์ กรรมการ

๘. นายพัฒนา สุอำมาตย์มนตรี นักวิชาการศาสนาชำนาญการ กรรมการ

๙. รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ที่กำกับดูแล) กรรมการและเลขานุการ

๑๐. นางจุไรรัตน์ มีศิริ เจ้าพนักงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชำนาญงาน ผู้ช่วยเลขานุการ

๑๑. นายดำรงค์ศักดิ์ เกตุแก้ว นักวิชาการศาสนาชำนาญการ ผู้ช่วยเลขานุการ

โดยคณะกรรมการมีหน้าที่กำกับ ดูแล กำหนดแผนปฏิบัติงาน เร่งรัด ติดตาม สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เห็นสมควรให้เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับภาค (เจ้าคณะภาค) ติดตามการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวของคณะสงฆ์จังหวัดในเขตปกครอง ซึ่งดำเนินการร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอย่างใกล้ชิดและรายงานผลให้มหาเถรสมาคมทราบต่อไป

มหาเถรสมาคมพิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบ และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

(นายพนม ศรศิลป์)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
เลขาธิการมหาเถรสมาคม

คำสั่งประธานกรรมการอำนวยการ
โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
"หมู่บ้านรักษาศีล ๕"
ที่ ๔ / ๒๕๕๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ
สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้ หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" (ครั้งที่ ๒)

สืบเนื่องจากการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ครั้งก่อน คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเรียบร้อย มีผลเป็นที่น่าพอใจ เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวเป็นไปด้วยความต่อเนื่องและบรรลุตามกรอบการดำเนินงาน จึงขอปรับปรุงคณะกรรมการใหม่

อาศัยอำนาจตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๗ (๔) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ประกอบด้วย

๑. **พระพรหมเสนาบดี** เจ้าคณะภาค ๗ ประธานกรรมการ
๒. **พระราชพุทธิวราภรณ์** เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี รองประธานกรรมการ
๓. **พระราชวิริยาลังการ** รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม กรรมการ
๔. **พระมหาศาสนมุนี** คณะเลขานุการผู้ปฏิบัติ-

หน้าที่สมเด็จพระสังฆราช กรรมการ

๕. **พระศรีสมโพธิ** เลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๔ กรรมการ

๖. **นายฉัตรชัย ชูเชื้อ** ผู้ตรวจราชการสำนักงาน-พระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรรมการ

๗. **นายดำรงค์ศักดิ์ เกตุแก้ว** นักวิชาการศาสนาชำนาญการ กรรมการ

๘. **นางสาวประนอม คงพิกุล** รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรรมการและเลขานุการ

๙. **นางจุไรรัตน์ มีศิริ** เจ้าพนักงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชำนาญงาน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

๑. ปฏิบัติหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

๒. กำหนดแผนปฏิบัติงาน และปฏิทินการดำเนินงาน ตามที่กำหนดไว้ในโครงการฯ

๓. เร่งรัดติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. รวบรวมสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เสนอประธานกรรมการอำนวยการ

๕. ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการอำนวยการโครงการสร้าง
ความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕

คำสั่งประธานกรรมการอำนวยการ
โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕"
ที่ ๕ / ๒๕๕๘

เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานโครงการ
สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้ หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ส่วนกลาง

เพื่อให้การดำเนินโครงการสร้างความปรอง-ดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธ-ศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดความคล่องตัว สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามกรอบการดำเนินงาน จึงได้จัดตั้งสำนักงานโครงการฯ ขึ้น โดยใช้ชื่อว่า "สำนักงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่วนกลาง" ณ ตึกเหลือง วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหา-นคร และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน

อาศัยอำนาจตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๗ (๔) จึงแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่วนกลาง ประกอบด้วย

๑. **พระครูวินัยธรสุวัฒน์ สุวฑฺโฒ** ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
หัวหน้าสำนักงาน

๒. **พระมหาทองแดง ปภงฺกโร** เจ้าหน้าที่

๓. **พระอภิวัฒน์ อภิวฑฺฒโน** เจ้าหน้าที่

๔. **พระรณเดช รณเตโช** เจ้าหน้าที่

๕. **นายพัฒนา สุอำมาตย์มนตรี** นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่

๖. **นางฉมามาศ เนียมขำ** เจ้าหน้าที่

๗. **นายนพดล พูลผล** เจ้าหน้าที่

ให้มีหน้าที่ ดังนี้

๑. ควบคุม ดูแล การรับ การเบิกจ่าย วัสดุอุปกรณ์ ในโครงการฯ

๒. อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำแก่พระสงฆ์และประชาชนที่มาติดต่อโครงการฯ

๓. จัดทำบัญชีพัสดุให้เป็นระบบ และสรุปผล เสนอประธานกรรมการอำนวยการ

๔. ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับโครงการฯ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการอำนวยการโครงการสร้าง
ความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕

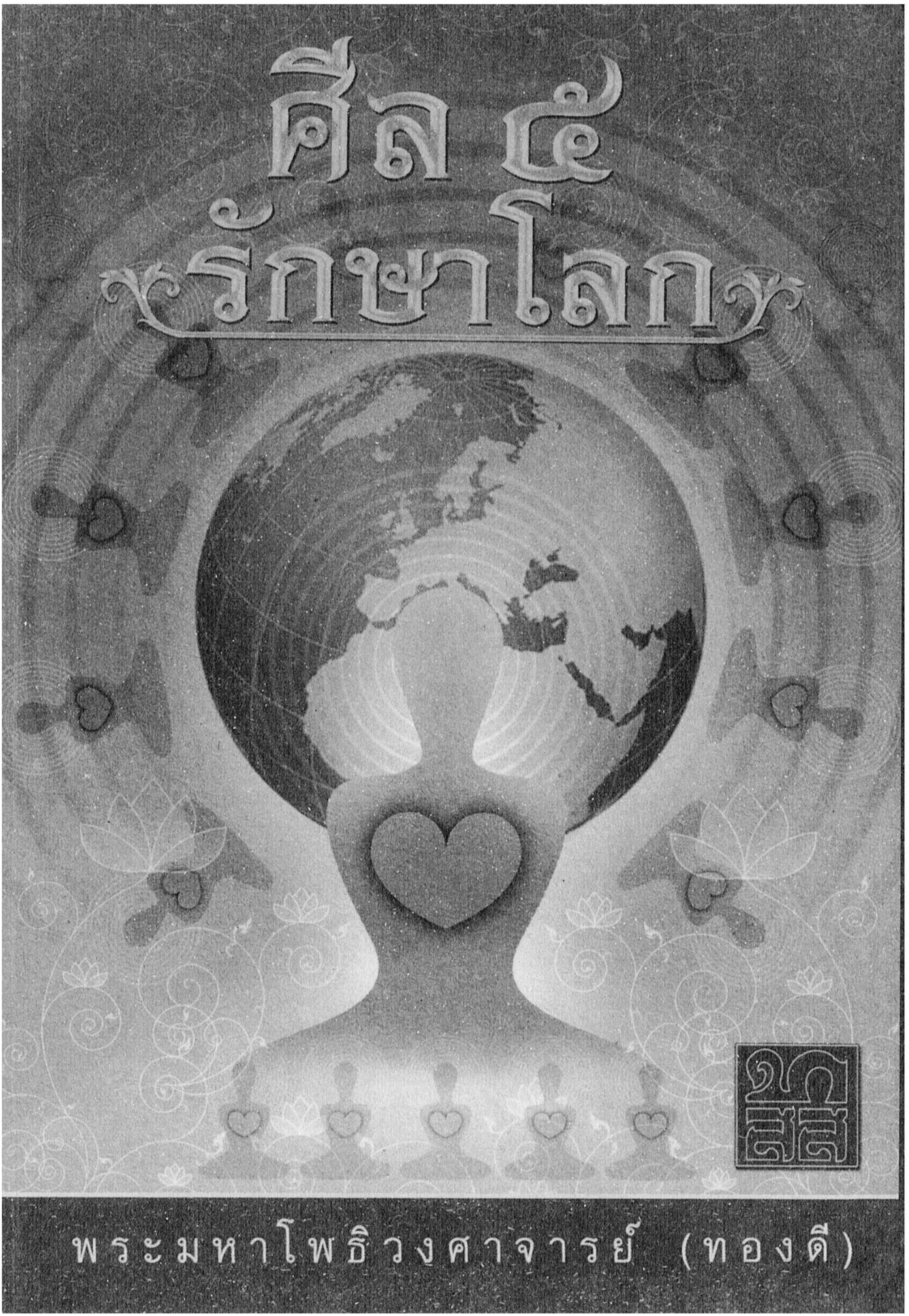
ศีล ๕
รักษาโลก
พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

คำนำ

หนังสือ **"ศีล ๕ รักษาโลก"** เล่มนี้เกิดขึ้นด้วยแรงบันดาลใจ คือช่วงเวลานี้คณะสงฆ์มีโครงการ **"หมู่บ้านรักษาศีล ๕"** ขึ้น เชิญชวนให้ประชาชนทั้งหลายได้ปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ มีศีล ๕ เป็นธงชัย ทำให้ครอบครัวของตนและเพื่อนบ้านรักษาศีล ๕ กันเป็นพื้นฐานชีวิต ซึ่งทางบ้านเมืองก็เห็นดีเห็นงามด้วย ต่างก็รณรงค์เรื่องนี้กันอย่างน่าชื่นใจ หลายแห่งได้รับความสำเร็จเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และได้รับการยกย่อง ได้รับรางวัล ได้รับเกียรติเป็นที่ยอมรับ ที่สำคัญครอบครัวและหมู่บ้านนั้นต่างก็ได้รับความสงบสุข มีความปลอดภัย อยู่กันอย่างเรียบง่ายตามหลักพระพุทธศาสนา

เมื่อมีเรื่องนี้เกิดขึ้นก็ทำให้คิดว่า เรื่องศีล ๕ เป็นเรื่องใหญ่ ผู้คนรู้และรับศีล ๕ กันมาโดยตลอดก็จริง แต่ที่จะเข้าใจและเข้าถึงโดยถ่องแท้คงมีไม่มากนัก ก็ว่ากันไปตามธรรมเนียมหรือตามขั้นตอนของการทำบุญประจำ เมื่อเป็นดังนี้ก็น่าจะมีหนังสือที่แสดงถึงเรื่องศีล ๕ โดยละเอียด พอ

ที่จะได้ความรู้ ความเข้าใจ และความเข้าถึง จนได้รับประโยชน์อานิสงส์จากศีล ๕ อย่างเต็มรูปแบบ หนังสือนี้จึงได้เกิดขึ้นด้วยแรงบันดาลใจอย่างนี้

หนังสือนี้หลายตอนหลายช่วงค่อนข้างจะเป็นวิชาการ น่าเบื่อที่จะอ่าน ก็ต้องขอให้ท่านอ่านเพื่อประโยชน์แก่ปัญญาในเรื่องนี้ก็แล้วกัน เมื่ออ่านได้ทั้งหมดแล้วก็จะเข้าใจและเข้าถึงในเรื่องศีล ๕ ได้ไม่น้อย หากทำตามได้ปฏิบัติตามได้ก็จะทำให้เกิดอานิสงส์ ส่งผลให้เป็นเครื่องรักษาโลกให้อยู่สุขสงบ ทำให้โลกนี้น่าอยู่น่าอาศัยทุกหนแห่ง มิใช่เพียงบางจุดบางที่เท่านั้น

หนังสือนี้มุ่งให้เป็นคู่มือสำหรับผู้ตั้งใจจะรักษาศีล ๕ โดยเฉพาะ เพื่อจะได้รักษาศีล ๕ ได้อย่างถูกต้อง ไม่ประมาท และได้รับอานิสงส์แห่งศีล ๕ กันอย่างจริงจัง มิใช่เพียงแค่รับศีล ๕ กันตามธรรมเนียมแล้วก็ละเลยเสีย โดยมิได้คิดที่จะรู้รายละเอียด มิได้คิดที่จะทำความเข้าใจ และมิได้คิดที่จะปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างที่เป็นกันมา

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจเรื่องศีล ๕ กัน และขออานิสงส์นี้จงบังเกิดมีแก่ผู้รักษาศีล ๕ อย่างเข้มงวดด้วยกันทุกท่าน.

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี)

วัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพ ฯ

สารบัญในเล่ม

เรื่อง	หน้า
เกริ่นนำ	๙
ศีลคืออะไร	๑๗
ลักษณะ รส อาการปรากฏ และปทัฏฐานของศีล	๒๑
ลักษณะของสังคมที่มีศีล	๒๕
ศีลมีอานิสงส์อย่างไร	๒๗
ไม่มีศีลหรือศีลขาดมีโทษอย่างไร	๓๑
อะไรเป็นความเศร้าหมองของศีล	๓๔
อะไรเป็นความผ่องแผ้วของศีล	๓๗
ศีล สำคัญอย่างไร	๓๙
ศีลคือตราประทับความเป็นมนุษย์	๔๗
คนเราย่อมงามได้ด้วยศีล	๕๑
ศีลกับวิรัติ	๕๔
เบญจศีล-เบญจธรรม	๕๙
ศีล ๕ เป็นนิจศีล	๖๓
ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม	๖๖
ศีล ๕ ให้อะไรบ้าง	๗๐

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี ๗๔
- ว่าด้วยเรื่อง การฆ่า ๗๖
- ว่าด้วย การทำร้ายร่างกาย ๗๕
- ว่าด้วย การทำทรกรรม ๘๒
- เอาใจเขามาใส่ใจเรา ๗๙
- เมื่อจำต้องฆ่า ก็จำต้องเข้าใจ ๘๐
- ปาณาติบาตอยู่ที่เจตนาเป็นสำคัญ ๙๐
- วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่๑ .... ๙๗

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี ๙๙
- เรื่อง โจรกรรม ๑๐๑
- เรื่อง การเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรม ๑๐๔
- เรื่อง กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม ๑๐๖
- องค์ของศีลข้อที่ ๒ .... ๑๐๘
- อทินนาทานที่ร้ายแรง ๑๑๐
- ห่างไกลอทินนาทานด้วยสัมมาชีพ ๑๑๔
- วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๒ .... ๑๑๖

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี ๑๑๙
- องค์ของศีลข้อที่ ๓ .... ๑๑๕
- หญิงชายที่เป็นที่ตั้งแห่งกาเมสุมิจฉาจาร ๑๒๑
- ศีลข้อ ๓ เพื่ออะไร ๑๑๘
- โทษของกาเมสุมิจฉาจาร ๑๒๘
- วัตถุประสงค์ของศีลข้อ ๓ .... ๑๓๓

ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี ๑๓๗
- คำพูดที่เป็น มุสา ๑๓๙
- คำพูดที่เป็น อนุโลมมุสา ๑๔๒
- คำพูดที่เป็น ปฏิสวะ ๑๔๔
- คำพูดที่ไม่เป็นโทษ ๑๔๖
- องค์ของศีลข้อที่ ๔ ๑๔๘
- โทษของมุสาวาท ๑๕๐
- วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๔ ๑๕๒

ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี ๑๕๕
- สุราพาไป เสียหายทุกด้าน ๑๕๗
- สุรากับสุขภาพ ๑๖๐
- องค์ของศีลข้อที่ ๕ ๑๖๑
- โทษของการดื่มสุราเมรัย ๑๖๕
- อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๕ ๑๗๔
- วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๕ ๑๗๖
- สุราพาวิบัติ ๑๗๘

สูบบุหรี่ ผิดศีลข้อ ๕ หรือไม่ ๑๘๙

ศีล ๕ มิใช่เพียงให้จำได้หรือว่าตามได้ ๑๙๔

ศีลเป็นหลักประกันสังคม ๑๙๘

ทำอย่างไรจึงจะรักษาศีล ๕ ได้ ๒๐๓

มีศีลก็มีสุข ๒๑๓

เมื่อโลกรักษาศีล ศีลก็รักษาโลก ๒๑๗

บทส่งท้าย ๒๒๓

เกริ่นนำ

โลก คือดาวดวงหนึ่งในจักรวาล ได้ถือกำเนิดมายาวนานจนไม่อาจกำหนดได้ว่าเมื่อใด แต่ก็มีพัฒนาการในตัวเองเรื่อยมา โดยเย็นลงเรื่อย ๆจนกระทั่งมีน้ำตามที่ลุ่มต่ำ และให้กำเนิดพืชและสัตว์ประเภทต่าง ๆ พืชและสัตว์ทั้งหลายได้พัฒนาการมาเรื่อย ๆ เป็นล้านปี เร็วบ้างช้าบ้างตามชนิดแต่ละประเภท จนกระทั่งประเภทหนึ่งเจริญเติบโตพัฒนาการได้ดีกว่า มีมันสมองที่ฉลาดกว่า เรียกกันโดยทั่วไปว่ามนุษย์ หรือเรียกอย่างอื่นตามภาษาของแต่ละถิ่น ซึ่งมนุษย์นี้แหละที่กุมอำนาจในโลกไว้ได้ตลอดมาแต่อดีต เพราะมีสมองมีความคิดที่พิเศษกว่าพืชและสัตวโลกชนิดอื่น

ความเป็นมาของโลกเช่นนี้ทราบกันดีโดยทั่วไปแล้ว ไม่ขอกล่าวให้มากไปกว่านี้ มนุษย์พัฒนาตัวเองมาโดยลำดับ

ในตอนแรกก็อยู่กันเป็นกลุ่มเฉพาะของตน ดูแลรักษาปกป้องพวกพ้องของตนเป็นหลัก ในขณะเดียวกันก็เป็นศัตรูกับกลุ่มมนุษย์อื่นๆ เบียดเบียน แก่งแย่ง และสู้รบกับกลุ่มอื่นๆมาโดยตลอด ในภายหลังเกิดมีผู้มีปัญญาและมีพลังขึ้น สามารถรวบรวมกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันให้มาเป็นพวกพ้องได้ ตั้งเป็นกลุ่มมนุษย์กลุ่มใหญ่ขึ้น ต่อมาใหญ่ขึ้นจนสามารถตั้งเป็นอาณาเขต เป็นรัฐ เป็นประเทศได้ตามลำดับ

อาณาเขตที่สามารถรวมกันเป็นกลุ่มก้อนใหญ่จนเป็นรัฐเป็นประเทศได้ ก็ใช้ปัญญาหาวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ เกิดมีผู้ปกครองระดับต่างๆขึ้น มีการออกระเบียบในการปกครองของกลุ่มของประเทศ ซึ่งเรียกในสมัยต่อมาว่ากฎหมายขึ้น เกิดมีเจ้าลัทธิมีศาสดากำหนดระเบียบปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติขึ้น ซึ่งคำสอนของเจ้าลัทธิและศาสดาเหล่านี้ ได้รับการยอมรับนำมาปฏิบัติในหมู่คณะกว้างขวางขึ้น ทำให้อยู่กันอย่างสงบ มีความสุข เป็นอิสระโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ มีผู้ที่เห็นด้วยและนำมาบอกกล่าวแนะนำสั่งสอนกันสืบมาจนกลายเป็นศาสนาในที่สุด

ศาสนาจึงเป็นเรื่องใหญ่ของมนุษย์เรื่องหนึ่ง แม้จะดูลี้ลับ ลึกซึ้ง เข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป ถึงกับบางยุคบางสมัยและบางประเทศปฏิเสธเรื่องศาสนาว่าเป็นเรื่องงมงายไร้สาระ เป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ถึงกระนั้น

ผู้ที่รู้จักศาสนา เข้าใจศาสนา และเข้าถึงศาสนาอย่างแท้จริง ก็ยังรัก หวงแหน สืบสาน แนะนำ สั่งสอน และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งปฏิบัติตามหลักของศาสนาอยู่อย่างมั่นคง ทำให้ศาสนาต่างๆ ในโลกยังคงอยู่ และยังคงพัฒนาการไปเรื่อยๆ ด้วยอาศัยบุคคลประเภทนี้

ศีล จัดเป็นข้อปฏิบัติในศาสนาอย่างหนึ่งที่สังคมมนุษย์โบราณได้กำหนดขึ้นและถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป ศีลมิใช่เป็นของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ มิใช่เจ้าลัทธิหรือศาสดาใดบัญญัติขึ้นเป็นพิเศษเฉพาะในลัทธิหรือในศาสนาของตน แต่เป็นกติกาสังคมที่ยึดถือปฏิบัติกันมา โดยถือว่าเป็นกฎเป็นระเบียบ ที่ให้คุณมหาศาลแก่มนุษย์ ทำให้อยู่กันอย่างสงบ ทำให้มีอิสระ ทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีความจริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้ ไม่ต้องห่วงกังวลอะไรมากนัก จึงถือกันว่าศีลเป็นหลักสากลที่ถือปฏิบัติกัน ผู้ที่ถือปฏิบัติตามได้เคร่งครัดก็ยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นศรีสง่าของสังคม เป็นผู้ที่ผู้คนให้การยอมรับยกย่อง ยอมให้เป็นหัวหน้าเป็นผู้นำ

ศีลได้รับการยอมรับโดยทั่วไป แม้ว่าจะอยู่ในถิ่นที่ห่างกันคนละประเทศคนละทวีป ก็ยอมรับและถือปฏิบัติกันเป็นสากล แม้ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ต่างก็ผ่านการถือศีลมาอย่างเด่นชัด

ต่อมามีผู้รวบรวมศีล อันเป็นหลักปฏิบัติประจำไว้เป็นข้อๆ ได้ ๕ ข้อ เรียกว่า **ศีล ๕** หรือ **เบญจศีล** มีหลักปฏิบัติที่สำคัญในแต่ละข้อ คือ

ศีลข้อที่ ๑ ไม่ฆ่าสัตว์

ศีลข้อที่ ๒ ไม่ลักทรัพย์

ศีลข้อที่ ๓ ไม่ประพฤติผิดในกาม

ศีลข้อที่ ๔ ไม่พูดเท็จ

ศีลข้อที่ ๕ ไม่ดื่มสุราและเมรัย

ศีล ๕ ข้อนี้รักษากันเป็นแบบถนัดของแต่ละกลุ่มแต่ละถิ่นกระจายกันไปครบบ้างไม่ครบบ้าง มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามภาษาของแต่ละถิ่น แต่ก็มีลักษณะและวิธีการปฏิบัติใกล้เคียงกันในแต่ละข้อ

ศีล ๕ จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครอง การประกอบอาชีพสุจริต การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการไว้วางใจกัน ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ในหมู่คณะ ในสังคมทั่วไป

ถิ่นใดศีล ๕ จางหาย ผู้คนไม่สนใจไม่นำพา ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาแห่งศีล ๕ ความวุ่นวาย ความเดือดร้อน ความอยู่ร้อนนอนทุกข์ ไปจนถึงการแก่งแย่งเบียดเบียน เอารัดเอาเปรียบข่มเหงรังแก ตลอดถึงการ

สู้รบกันทั้งโดยตรงและโดยอ้อมก็เกิดขึ้น สันติก็จางหาย สุขก็สิ้นสลาย โลกก็วุ่นวายเดือดร้อนตาม

ไม่เพียงศีลทั้งห้าข้อเท่านั้นที่มีผลเช่นนี้ แม้เสียไปเพียงข้อเดียวก็เดือดร้อนสาหัสสากรรจ์แล้ว เช่นในถิ่นหรือในบ้านเมืองที่ผู้คนไม่เคารพสิทธิในสามีภรรยาของตน ไปล่วงละเมิดสามีหรือภรรยาผู้อื่น โดยไม่นำพาศีลและธรรมที่ควรเป็น ล่วงละเมิดศีลข้อ ๓ กันเป็นว่าเล่น หาความจริงใจต่อคู่ครองของตัวเองก็ไม่ได้ ไว้วางใจกันก็ไม่ได้ แล้วอย่างนี้ ความอบอุ่น ความไว้วางใจในครอบครัว จะมีได้อย่างไร จะมีความวุ่นวาย มีความว้าวุ่น และความหวาดระแวงกันแค่ไหน

ศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยอมรับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในสังคมมนุษย์ ทรงแสดงว่าเป็นนิจศีลคือศีลที่พึงปฏิบัติเป็นประจำ และทรงแสดงว่ามีประโยชน์มีอานิสงส์มาก สามารถนำพาให้เข้าถึงสุคติภูมิคือสวรรค์ได้

เหล่าชนในอดีตจำนวนไม่น้อยที่ได้รับอานิสงส์จากการปฏิบัติตามศีล ๕ โดยรักษาศีล ๕ เคร่งครัด ทำให้ได้สวรรค์สมบัติ และส่งผลให้ได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธเจ้า ได้ฟังธรรมแล้วได้บรรลุธรรมเป็นอริยบุคคล ได้เป็นพระอรหันต์ในที่สุด

มิใช่เฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่ได้รับอานิสงส์เช่นนี้ แม้สัตว์ดิรัจฉานก็ย่อมได้รับเช่นกัน

ดังมีเรื่องที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎกเรื่องหนึ่งว่า พระพุทธองค์ตรัสตำหนิพวกลูกศิษย์ของพระฉัพพัคคีย์ ที่ล่วงหน้าไปจองที่นั่งที่นอนให้อาจารย์ของตน ก่อนที่พระพุทธองค์และคณะมีพระสารีบุตรเป็นต้นจะไปถึง ว่าพระเหล่านั้นไม่มีความเคารพยำเกรง พร้อมทั้งตรัสเล่าชาดกเรื่องหนึ่ง

ความย่อว่า

มีสัตว์ ๓ ประเภท คือ นกกระทา ลิง และช้างได้คบหากันเป็นเพื่อนสนิท แต่ไม่รู้ว่าผู้ใดมีอาวุโสกว่า ต่อมาได้พิสูจน์ให้กันรู้ได้ว่านกกระทามีอาวุโสกว่า ลิงและช้างจึงให้ความเคารพนับถือนกกระทาอย่างสนิทใจ โดยไม่คำนึงว่าร่างกายจะเล็กกว่าตน

จากนั้นได้ตรัสว่า

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย นกกระทาได้ให้ลิงกับช้างสมาทานศีล ๕ และตนเองก็ประพฤติสมาทานในศีล ๕ สัตว์ทั้งสามมีความเคารพยำเกรงกัน มีความประพฤติกลมเกลียวกันอยู่ เบื้องหน้าแต่กายแตกตายไป ได้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วัตรจริยานี้แลได้ชื่อว่า ติตติริยพรหมจรรย์"

โลกทั้งปวง ทั้งที่เป็นแผ่นดินแผ่นน้ำ ทั้งมนุษย์สัตว์ ทั้งต้นไม้พืชพันธุ์ ย่อมดำรงคงอยู่ มีความงดงาม เป็นประโยชน์ นำความสุข ความบันเทิง ความดำรงชีพยืนนานมาให้แก่มนุษย์และสัตวโลกอื่นๆ มนุษย์และสัตวโลกทั้งหลาย ตลอดถึงพืชพันธุ์ทั้งที่อยู่บนแผ่นดินและในน้ำ ย่อมดำรงชีพอย่างสุขสงบตามปกติ มีอายุยืนตามปกติสายพันธุ์ของตน ก็ด้วยมนุษย์ประเภทเดียวมีศีล ๕ รักษาศีล ๕ กันมั่นคง เมื่อเป็นได้อย่างนี้ศีล ๕ ก็จะรักษาโลกทั้งสองประเภทเข้าไว้ได้ คือรักษาความสุขสงบ ความสวยงามและความมั่นคงของโลกไว้ได้อย่างแน่นอน

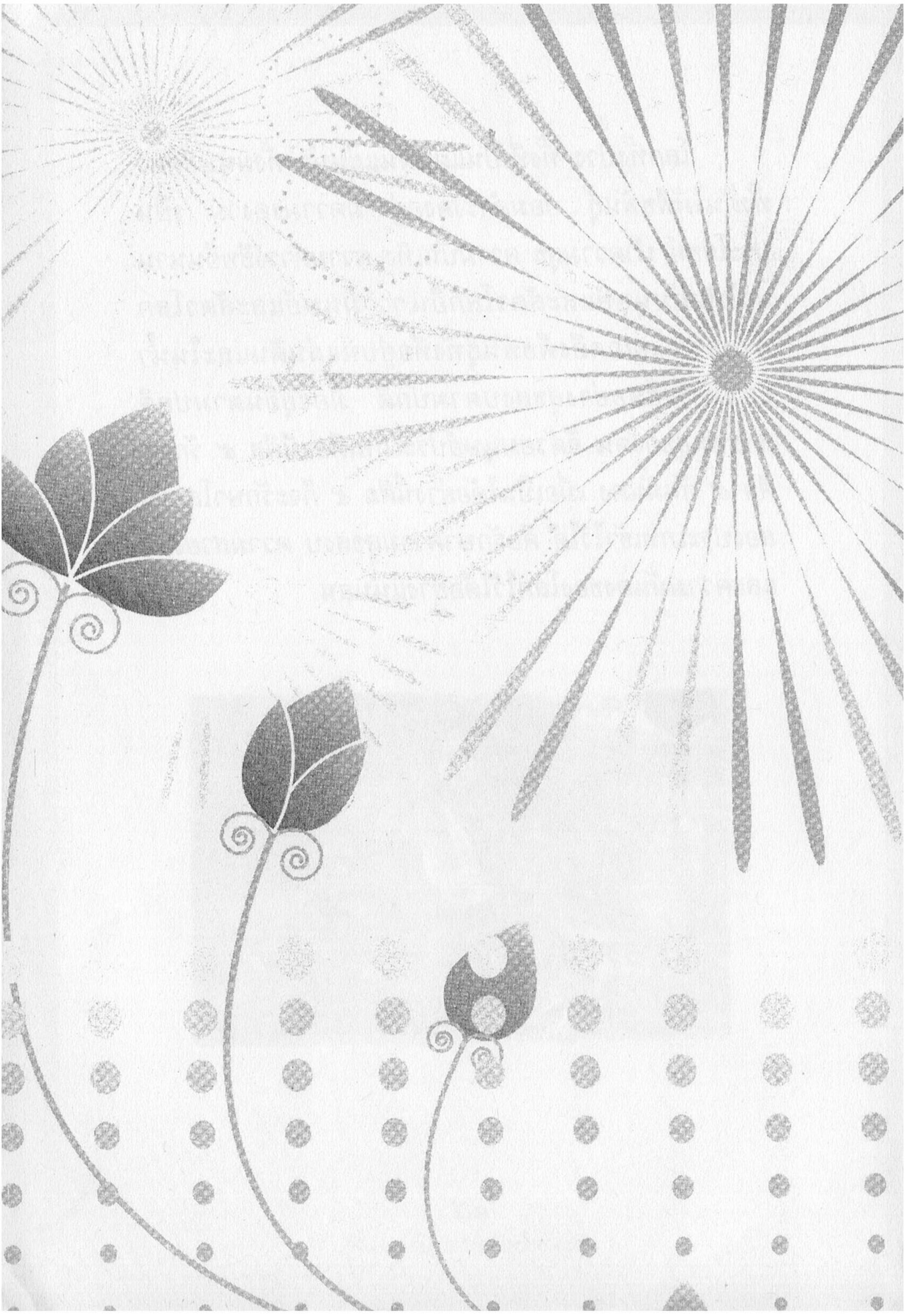

ศีลคืออะไร

คำว่า **ศีล** มาจากพระบาลีว่า **สีล** เป็นคำที่ได้ยินและพูดกันอยู่ประจำในหมู่ชาวพุทธ แต่ส่วนใหญ่มิได้กำหนดหรือเข้าใจถ่องแท้ถึงความหมายของคำนี้ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ท่านแสดงคำแปลและความหมายของคำนี้ไว้มากอย่างจนทำให้เกิดความสับสนก็มี ในที่นี้ขอแสดงประเด็นสำคัญของคำนี้ตามคัมภีร์ก่อน แม้จะดูเกินเลยหรือฟุ่มเฟือยไปสักหน่อยก็จำต้องบันทึกไว้เพื่อเป็นองค์ประกอบ

ศีล แปลว่า **ความปกติ ที่รองรับ ที่ตั้ง**

ที่แปลว่า **ความปกติ** หมายความว่า *ความเป็นผู้มีกิริยาทางกายเป็นต้นสุภาพ เรียบร้อยไม่เกะกะ ไม่พลุ่งพล่านผิดทาง* กิริยาเช่นนี้ได้ชื่อว่าศีล

ที่แปลว่า **ที่รองรับ** หมายความว่า *เป็นฐานรองรับกุศลกรรมทั้งหลาย คือทำให้บำเพ็ญกุศลกรรมได้สะดวกและรองรับผลของกุศลกรรมนั้นไว้ได้*

ที่แปลว่า **ที่ตั้ง** หมายความว่า *เป็นที่ตั้งแห่งอุตตริมนุสสธรรมทั้งปวง คือเป็นฐานที่ตั้งของคุณธรรมที่สูงพิเศษที่มนุษย์ปกติทั่วไปไม่อาจถึงไม่อาจมีได้ เช่นมรรค ผล หูทิพย์ ตาทิพย์*

ในอีกประเด็นหนึ่ง ท่านแสดงความหมายของศีลไว้ ๔ ประการ คือ

๑. **สีลัฏฐะ** มีความหมายว่า **ปกติ** มาจากคำว่า **สีละ** กล่าวคือผู้มีศีลย่อมเป็นคนสงบดำเนินชีวิตไปได้อย่างปกติ ไม่มีพิษภัยกับใคร ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ใคร มีความปลอดภัยเมื่อเข้าใกล้ มีกิริยาอาการสงบเรียบร้อยงดงามเป็นปกติ

๒. **สิรัฏฐะ** มีความหมายว่า **เป็นยอด** มาจากคำว่า **สิระ** กล่าวคือเป็นคุณธรรมระดับสูง มีอานุภาพสูงส่ง นอกจากนำให้ผู้ปฏิบัติเป็นยอดคนหรือเป็นคนเหนือคนแล้ว ยังส่งผลให้ปฏิบัติธรรมระดับที่สูงขึ้นโดยสะดวกและได้บรรลุผลสูงสุดคือพระนิพพานได้

๓. **สีตลัฏฐะ** มีความหมายว่า **เย็น** มาจากคำว่า **สีตละ** กล่าวคือนำให้กายวาจาและใจของผู้มีศีลเย็น ไม่พลุ่งพล่าน ไม่ดิ้นรนเร่าร้อน ทำให้ผู้มีศีลเย็นกายเย็นใจสุขสบาย ทำให้ผู้อยู่ใกล้พลอยเย็นพลอยสดชื่นตามไปด้วย

๔. **สิวัฏฐะ** มีความหมายว่า **เกษม ปลอดโปร่ง** มาจากคำว่า **สิวะ** กล่าวคือนำให้เกิดความเกษม ความปลอดโปร่ง เรียบง่าย และนำให้ถึงแดนเกษมคือพระนิพพานได้ ผู้มีศีลจึงเป็นอยู่อย่างสุขสงบ เกษม ปลอดโปร่ง ไม่มีเวรภัยอะไรกับใคร

พระสารีบุตรผู้เป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ผู้ได้รับยกย่องให้เป็นเอตทัคคะ คือเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในด้านมีปัญญามาก ได้กล่าวถึงเรื่องศีลไว้ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า

"เจตนา สีลํ *เจตนาเป็นศีล* **เจตสิกํ สีลํ** *เจตสิกเป็นศีล* **สํวโร สีลํ** *สังวรเป็นศีล* **อวีติกฺกโม สีลํ** *การไม่ล่วงละเมิดเป็นศีล*"

มีคำอธิบายว่า

เจตนาเป็นศีล คือเจตนาหรือความตั้งใจของบุคคลผู้งดเว้นหรือผู้ละอยู่จากบาปธรรมคือ จากการฆ่าสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการประพฤติผิดในกาม จากการพูดเท็จ พูดหยาบคาย พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ คือเจตนาของผู้งดเว้นจากกายทุจริตและงดเว้นจากวจีทุจริต หรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ เจตนาเช่นนี้แหละจัดเป็นเจตนาศีล

เจตสิกเป็นศีล คือกุศลธรรมทั้งหลายซึ่งได้แก่ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ อันเป็นมโนสุจริต หรือเจตนาที่งดเว้นจากมโนทุจริต คือ ความโลภ ความพยาบาท ความเห็นผิด ภาวะเหล่านี้จัดเป็นเจตสิกศีล

สังวรเป็นศีล คือความสำรวม ความระมัดระวังในพระปาฏิโมกข์ ในอินทรีย์คือจักษุ ในสติอันเป็นเครื่องกั้นกระแสกิเลสซึ่งจะพึงให้เด็ดขาดได้ด้วยปัญญา ในความทนได้ต่อความร้อนความหนาว ในความไม่ให้กามวิตกที่เกิดขึ้นแล้วตั้งอยู่ในภายใน ความสำรวมระมัดระวังเหล่านี้จัดเป็นสังวรศีล

การไม่ล่วงละเมิดเป็นศีล คือการไม่ล่วงละเมิดที่เป็นไปทางกายและที่เป็นไปทางวาจาของบุคคลผู้สมาทานศีลแล้ว นี้จัดเป็นวีติกกมศีล (ศีลคือการไม่ล่วงละเมิด)

เมื่อกล่าวโดยรวมแล้ว ย่อมได้ความหมายว่า

ศีล คือความสำรวมระวังกายวาจาให้เป็นไปตามปกติประจำวัน ให้สงบเย็นเรียบร้อย ไม่กระทำหรือพูดหลงผิดเกินเลยจนทำให้ผู้อื่นและตนเองเดือดร้อน รวมถึงความตั้งใจปฏิบัติไม่ล่วงเมิดกฎระเบียบที่สังคมกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติสำหรับสังคม อันนี้เรียกได้ว่าเป็นศีล

ลักษณะ รส อาการปรากฏ และปทัฏฐานของศีล

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ท่านแสดงถึงลักษณะเป็นต้นของศีลไว้ เพื่อเป็นทางศึกษาและกำหนดลักษณะอาการของศีล

ลักษณะของศีล คือ *ความปกติของกายเป็นต้น* โดยทรงอยู่อย่างเรียบร้อยไม่พลุ่งพล่าน อนึ่ง *ความเป็นรากฐานก็กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของศีล* กล่าวคือ ศีลนี้แม้จะมีประเภทเป็นอันมาก เช่นเป็นเจตนา เป็นเจตสิก เป็นสังวร แต่ก็มีลักษณะเหมือนกัน คือเป็นฐานรองรับกุศลธรรมทั้งหลาย ทำให้กายวาจาทรงอยู่เรียบร้อย เหมือนรูปซึ่งสามารถมองเห็นได้ด้วยตา แม้จะมีหลากสี เช่น สีเขียว สีเหลือง เป็นต้น ก็ไม่พ้นจากภาวะที่พึงเห็นได้ด้วยตา

อาการของศีลที่เป็นปกตินี้ หมายรวมถึงความปกติทุกอย่างของกายและวาจา คือทำอะไรเป็นปกติ พูดอะไรเป็นปกติ ไม่ผิดแผกจากปกติธรรมดา ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ใคร ไม่ทำให้ใครเสียหาย ผู้คนทั่วไปก็เห็นว่าทำหรือพูดเช่นนั้นเป็นปกติ ไม่ดูผิดแปลกทำให้เสียหายอย่างไร อันนี้แหละเรียกว่าศีล ผู้มีความปกติเช่นนี้แหละเรียกได้ว่าผู้มีศีล

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าคนเรามีศีลมาแต่เดิมด้วยกันทุกคน เพราะดำรงชีวิตอยู่เป็นปกติ แต่มาเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นคนไม่มีศีล ไม่รักษาศีล ก็เพราะไปละเมิดศีล ไม่ทำอะไรที่เคยทำมาเป็นปกติ ไปทำสิ่งผิดปกติที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนเสียหาย หรือตัวเองเสียหายหมดสภาพความเป็นคนปกติไป คนไม่มีศีลไม่รักษาศีล หรือคนที่ขาดศีลมีสภาพผิดปกติอย่างไรไม่จำต้องบอก เพราะรู้เห็นกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว

รสของศีล คือ *การกำจัดความทุศีล* หรือเป็นคุณ *คือความที่ไม่มีโทษ*

คำว่า **รส** ในที่นี้หมายถึง **กิจ** คือหน้าที่หรือภาระที่พึงทำ และหมายถึง **สมบัติ** คือข้อดี ศีลมีหน้าที่ในการขจัดปัดเป่าความประพฤติที่เป็นการล่วงละเมิด ไม่ให้ประพฤติ

ล่วงละเมิดศีล และมีสมบัติคือคุณความดี ไม่มีโทษไม่มีเวรภัยใดๆ

อาการปรากฏของศีล คือ**ความสะอาด** ซึ่งเมื่อมีศีลหรือปฏิบัติตามหลักศีลแล้ว กาย วาจา และใจย่อมสะอาด ไม่มีมลทินให้น่าตำหนิ

ปทัฏฐานของศีล คือ หิริและโอตตัปปะ

ปทัฏฐาน หมายถึง **เหตุใกล้หรือแบบแผนอันเป็นที่ตั้งสำหรับยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ** ในที่นี้ หิริคือความละอายใจ โอตตัปปะคือความกลัวต่อบาป ความอายชั่วกลัวบาปนี้เป็นปทัฏฐานของศีล หิริและโอตตัปปะนี้เป็นเหตุเป็นแบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการรักษาศีลที่สำคัญเบื้องต้น หากไม่มีหิริและโอตตัปปะ ศีลก็เกิดขึ้นไม่ได้

ในข้อนี้ท่านอธิบายไว้ว่า *ศีลนี้นั้นมีความสะอาดที่ตรัสไว้อย่างนี้ว่าความสะอาดกาย ความสะอาดวาจา ความสะอาดใจ เป็นอาการปรากฏ ย่อมปรากฏโดยสภาวะอันสะอาด ย่อมถึงภาวะอันจะพึงถือเอาได้ ส่วนหิริและโอตตัปปะวิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่าเป็นปทัฏฐานของศีลนั้น อธิบายว่า หิริและโอตตัปปะเป็นเหตุใกล้ของศีล ที่จริงเมื่อหิริและโอตตัปปะมีอยู่ ศีลจึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ เมื่อหิริและโอตตัปปะไม่มี ศีลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้แท้*

ตามหลักนี้เป็นอันให้แนวไว้ชัดเจนว่า

การที่จะมีศีล รักษาศีล และให้ศีลดำรงอยู่ได้นั้น ต้องอาศัยหิริและโอตตัปปะ ความอายชั่วกลัวบาป เป็นแกนหลัก หากปราศจากคุณธรรมสองข้อนี้แล้ว ท่านแสดงว่าศีลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ หรือเมื่อเกิดแล้วก็ดำรงอยู่ไม่ได้

ลักษณะของสังคมที่มีศีล

เพราะศีลมีคุณสมบัติและหน้าตาดังกล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสร้างสังคมที่มีศีลรักษาศีลให้มีหน้าตาที่ถือว่าเป็นคุณลักษณะได้ชัดเจน กล่าวคือศีลนั้นทำให้สังคมมีหลักประกัน มีความน่าอยู่ เมื่ออยู่ในสังคมเช่นนี้แล้วจะอบอุ่น ปลอดภัย อยู่เย็นเป็นสุข เพราะว่า

- เป็นสังคมที่มีรากฐานแข็งแกร่ง ไม่ง่อนแง่น เพราะคนในสังคมมีศีล ปฏิบัติตามหลักของศีล
- เป็นสังคมที่ตื่นตัว ระวังภัย ไม่ประมาท คอยป้องกันสิ่งเลวร้ายและความไม่ดีในสังคมมิให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จำจัดออกไป อันนี้เป็นปกติของผู้มีศีลรักษาศีล
- เป็นสังคมที่สะอาดสงบปลอดภัย เพราะไม่มีผู้ใดคิดเบียนเบียนผู้อื่น มีแต่จะเกื้อกูลช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตใจที่สงบเย็น รักความสะอาด เรียบร้อย

- เป็นสังคมที่มีหิริโอตตัปปะ อายชั่วกลัวบาป ไม่ก่อกรรมทำสิ่งชั่วร้าย ให้เกิดขึ้นในสังคมนั้นหรือในที่อื่น มุ่งบำเพ็ญแต่สิ่งที่งดงามเป็นหลัก

สังคมใดมีศีลรักษาศีล สังคมนั้นจะมีคุณลักษณะเช่นนี้ แม้ว่าจะไม่อาจรักษาศีลได้ทุกคนหรือได้ทุกข้อ หากส่วนใหญ่รักษาศีลกัน คุณลักษณะเช่นนี้ก็สามารถเกิดขึ้นในสังคมนั้นได้ แม้จะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เต็มที่ ก็ทำให้อยู่เย็นเป็นสุขได้แน่นอน

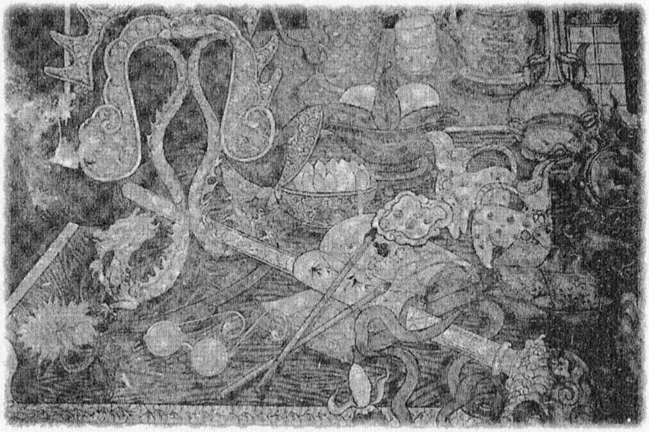

ศีลมีอานิสงส์อย่างไร

เมื่อกล่าวถึงอานิสงส์หรือผลที่พึงได้จากการรักษาศีลนั้นมีผู้แสดงไว้มาก เช่นในคัมภีร์วิสุทธิมรรคซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายความพระไตรปิฎกที่สำคัญ ท่านพระพุทธโฆษาจารย์ผู้รจนาคัมภีร์นี้ได้แสดงไว้ว่า

"ศีลนั้นเป็นเหตุให้ได้ซึ่งคุณเป็นมาก เช่น ได้ความไม่เดือดร้อน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ***ดูก่อนอานนท์ กุศลศีลมีความไม่เดือดร้อนเป็นผล มีความไม่เดือดร้อนเป็นอานิสงส์แล****"*

ข้อความนี้ย่อมชัดเจนแล้วว่า ผู้มีศีลรักษาศีลนั้นย่อมไม่เดือดร้อนกายไม่เดือดร้อนใจ ย่อมมีความสงบกายสงบใจแน่นอน

ในมหาปรินิพพานสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงอานิสงส์ของศีลไว้ ๕ ประการ ดังข้อความตามพระบาลีว่า

"ดูก่อน คฤหบดีทั้งหลาย อานิสงส์แห่งศีล

สมบัติของคนมีศีลมี ๕ ประการเหล่านี้ ๕ ประการ คืออะไรบ้าง คือ

ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย คนมีศีล ผู้ถึงพร้อมด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมได้กองโภคทรัพย์ใหญ่หลวงเพราะเหตุแห่งความไม่ประมาท นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ ๑ แห่งศีลสมบัติของคนมีศีล

อานิสงส์อย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ ชื่อเสียงอันดีงามของคนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีลย่อมฟุ้งขจรไป นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ ๒ แห่งศีลสมบัติของคนมีศีล

อานิสงส์อย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ คนมีศีลผู้ถึงพร้อมด้วยศีล เข้าไปยังบริษัทใดๆ ไม่ว่าจะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คฤหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมเป็นผู้แกล้วกล้า ไม่ขวยเขินเข้าไปยังบริษัทนั้นๆ นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ ๓ แห่งศีลสมบัติของคนมีศีล

อานิสงส์อย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ คนมีศีลผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมเป็นผู้ไม่หลงทำกาละ นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ ๔ แห่งศีลสมบัติของคนมีศีล

อานิสงส์อย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ คนมีศีลผู้ถึงพร้อมด้วยศีลหลังจากตายไปย่อม

เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ นี้เป็นอานิสงส์ประการที่ ๕ แห่งศีลสมบัติของคนมีศีล

ดูก่อนคฤบดีทั้งหลาย อานิสงส์แห่งศีลสมบัติของคนมีศีลมี ๕ ประการเหล่านี้”

กล่าวโดยสรุปก็คือ คนที่มีศีลสมบูรณ์ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. ได้กองโภคทรัพย์ใหญ่

๒. ชื่อเสียงงดงามฟุ้งขจรไป

๓. เป็นผู้แกล้วกล้าเข้าไปยังบริษัทคือชุมชนทุกหมู่เหล่า

๔. เป็นผู้ไม่หลงตอนสิ้นชีวิต

๕. สิ้นชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวถึงอานิสงส์แห่งศีลไว้อีกนัยหนึ่งว่า

“ที่พึ่งของบุคคลทั้งหลายในพระศาสนา เว้นเสียซึ่งศีลอันใดแล้ว ย่อมไม่มี ใครเล่าจะพึงพรรณนากำหนดอานิสงส์แห่งศีลอันนั้นได้

น้ำคือศีลย่อมล้างมลทินอันใดของสัตว์ทั้งหลายได้ แม่น้ำสายใหญ่ๆ คือคงคา ยมุนา สรภู อจิรวดี หรือมหีที่ไหลไป หาสามารถล้างมลทินนั้นของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ได้ไม่

ศีลที่รักษาดีแล้ว เป็นศีลห่างไกลจากกิเลส มีความเย็นอย่างที่สุดนี้ ย่อมบันดาลความร้อนกลุ้มของสัตว์ทั้งหลายให้สงบลงได้ ลมปนฝนก็ดี จันทน์เหลืองก็ดี แก้วมุกดาก็ดี แก้วมณีก็ดี แสงจันทร์อ่อนก็ดี หาบันดาลความร้อนกลุ้มของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ให้สงบลงได้ไม่

กลิ่นอันใดที่ฟุ้งไปได้ ทั้งทวนลมและตามลมเสมอกัน กลิ่นอันนั้นที่จะทัดเทียมด้วยกลิ่นคือศีลจักมีแต่ที่ไหน

บันไดสำหรับขึ้นสู่สวรรค์ หรือประตูในอันเข้าสู่นครนฤพานอย่างอื่นๆ ที่จะเสมอด้วยศีล จักมีแต่ที่ไหน

พระราชาทั้งหลายผู้ทรงประดับแล้ว ด้วยแก้วมุกดาและแก้วมณี ก็ไม่งามเหมือนนักพรตทั้งหลายผู้ประดับด้วยเครื่องประดับคือศีล

ศีลของบุคคลผู้มีศีล ย่อมกำจัดภัยมีการตำหนิตนเป็นต้นเสียได้โดยประการทั้งปวง และย่อมบันดาลให้เกิดเกียรติและความหรรษาในกาลทุกเมื่อ

บัณฑิตพึงทราบแนวทางการกล่าวพรรณนาอานิสงส์แห่งศีลอันเป็นมูลรากแห่งคุณความดีทั้งหลาย และเป็นเครื่องทำลายกำลังแห่งโทษทั้งหลายด้วยประการฉะนี้แล”

ไม่มีศีลหรือศีลขาดมีโทษอย่างไร

ในพระบาลีมหาปรินิพพานสูตรนั้นเอง เรียกคนที่ไม่มีศีลคนที่ไร้ศีลว่าเป็นคนทุศีล เรียกอาการที่คนรับศีลแล้วเสียศีล คือขาดความสำรวมในศีลจนศีลขาดหรือด่างพร้อยว่า ผู้มีศีลวิบัติ

ในพระสูตรนั้นมีเนื้อหาว่า

"ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย โทษแห่งศีลวิบัติของคนทุศีลมี ๕ ประการเหล่านี้ ๕ ประการคืออะไรบ้าง คือ

ดูก่อนคฤบดีทั้งหลาย คนทุศีลผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งโภคสมบัติใหญ่หลวงเพราะเหตุแห่งความประมาท นี้เป็นโทษประการที่ ๑ แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

โทษอย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ ชื่อเสียงอันเลวทรามของคนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติย่อมฟุ้ง

ขจรไป นี้เป็นโทษประการที่ ๒ แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

โทษอย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ คนทุศีลผู้มีศีลวิบัติเข้าไปยังบริษัทใดๆ ไม่ว่าจะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คฤหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมเป็นผู้ไม่แกล้วกล้า ขวยเขินเข้าไปยังบริษัทนั้นๆ นี้เป็นโทษประการที่ ๓ แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

โทษอย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ คนทุศีลผู้มีศีลวิบัติย่อมเป็นผู้หลงทำกาละ นี้เป็นโทษประการที่ ๔ แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

โทษอย่างอื่นยังมีอีกคฤหบดีทั้งหลาย คือ คนทุศีลผู้มีศีลวิบัติ หลังจากตายไปย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก นี้เป็นโทษประการที่ ๕ แห่งศีลวิบัติของคนทุศีล

ดูก่อนคฤหบดีทั้งหลาย โทษแห่งศีลวิบัติของคนทุศีลมี ๕ ประการเหล่านี้”

กล่าวโดยสรุปก็คือ คนที่ไม่มีศีล คนที่เสียศีล ไม่สำรวมระวังรักษาศีล ย่อมได้รับโทษ ๕ ประการคือ

๑. เสื่อมจากโภคทรัพย์ใหญ่หลวง
๒. ชื่อเสียงเสียฟุ้งขจรไป
๓. เป็นผู้ไม่แกล้วกล้า ขวยเขินเข้าไปยังบริษัททุกหมู่เหล่า
๔. เป็นผู้หลงตอนสิ้นชีวิต
๕. สิ้นชีวิตแล้วย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก

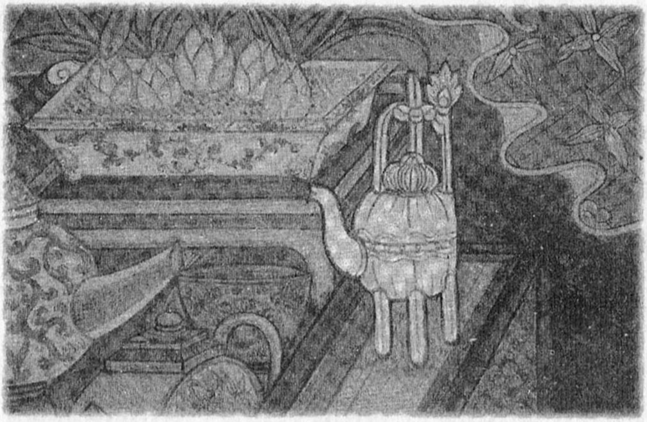

อะไรเป็นความเศร้าหมองของศีล

ศีลที่บุคคลรักษา จะรักษาโดยปกติภาวะ คือรักษาอยู่ประจำ ไม่ได้รับศีลจากพระ แต่ก็มีศีล ปฏิบัติตามหลักศีลอยู่ประจำก็ดี รักษาโดยการสมาทานศีล คือได้รับศีลจากพระ เช่นรับศีลในงานบุญต่างๆ แล้วก็ปฏิบัติตามหลักแห่งศีลข้อนั้นๆก็ดี หากรักษาไว้ได้เคร่งครัดสมบูรณ์ ศีลนั้นชื่อว่า **มีความบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว** ไม่เศร้าหมอง ไม่มีมลทินย่อมให้อานิสงส์สมบูรณ์

แต่ข้อบกพร่องหรือความย่อหย่อนในการรักษาศีลย่อมมีอยู่ทั่วไป อันนี้จัดว่า **เป็นความเศร้าหมองของศีล**

ลักษณะของศีลที่มีความเศร้าหมองไม่ผ่องแผ้วนั้นท่านแสดงไว้ตามลักษณะความบกพร่องย่อหย่อนในศีลที่ต่างกันดังนี้

ศีลขาด คือศีลที่มีการล่วงละเมิดขาดไปเบื้องต้นหรือเบื้องปลาย เหมือนผ้าที่ชายขาด

ศีลทะลุ คือศีลที่มีการล่วงละเมิดขาดไปเฉพาะข้อกลางๆ เหมือนผ้าที่ขาดทะลุตรงกลางผืน

ศีลด่าง คือศีลที่มีการล่วงละเมิดขาดไปตามลำดับข้อ เหมือนรอยด่างที่หลังแม่โค ซึ่งด่างเป็นสีดำหรือสีแดงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสีไม่เหมือนกัน

ศีลพร้อย คือศีลที่ขาดเป็นตอนๆ ไป เหมือนแม่โคที่มีลายเป็นจุดๆ อยู่ทั่วตัว ด้วยสีที่ไม่เหมือนกัน

ภาวะที่ศีลขาด หรือทะลุ หรือด่าง หรือพร้อยไปเช่นนี้แหละจัดเป็น **ความเศร้าหมองของศีล**

ความรู้เรื่องนี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและเป็นเครื่องตรวจสอบศีลของผู้รักษาศีล จะได้ระวังมิให้ศีลที่ตนรักษาเศร้าหมอง หรือเมื่อเกิดความสงสัยขึ้นก็สามารถตรวจสอบได้ว่าศีลของตนเศร้าหมองอย่างไรหรือไม่ เพื่อจะได้สบายใจอิ่มเอิบใจ ไม่ต้องวิตกกังวลอะไรกับเรื่องศีลของตนเมื่อรู้ว่าศีลของตนไม่เศร้าหมอง

การตรวจสอบศีลด้วยการนึกถึงการกระทำของตนแต่ละวันแต่ละช่วงเวลานั้นสำคัญไม่น้อย ถ้าทำได้จะทำให้เราเห็นข้อดีข้อด้อยแห่งการกระทำของเราในแต่ละวันแต่ละเวลา หากมีข้อด้อย ทำไม่ดีพูดไม่ดีไปบ้าง ต่อไปจะได้ระวังไม่ทำไม่พูดอีก เท่ากับหยุดยั้งการกระทำที่ไม่ดีการพูดที่ไม่ดีของเราไปในตัว ถ้าไม่ตรวจสอบก็ไม่รู้หรือระลึกไม่ได้

ว่าเรามีข้อด้อยอย่างไร ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร หากมีข้อดี เราก็จะภูมิใจ อิ่มเอิบใจ ไม่ห่วงกังวลอะไร และจะระวังมิให้ผิดพลาดเกิดขึ้น ทำให้มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา

คนที่สามารถรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่ได้ก็ด้วยมีสติตรวจสอบ นึกถึงการกระทำของตนอย่างนี้แหละ หากขาดสติเสียแล้วก็ไม่ตรวจสอบ ทำให้ศีลกระรุ่งกระริ่งไม่เป็นชิ้นเป็นอัน หาอานิสงส์ไม่ได้

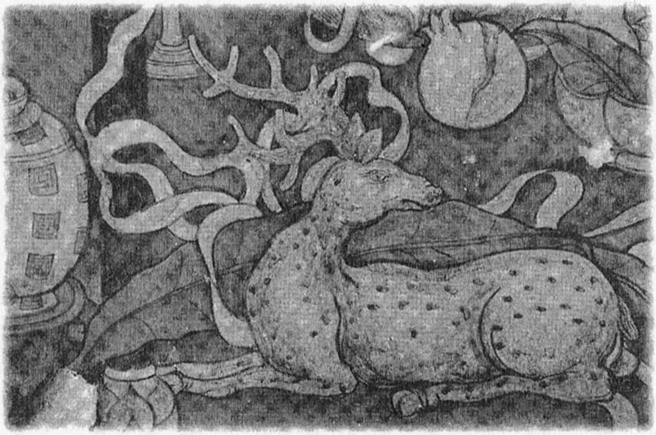

อะไรเป็นความผ่องแผ้วของศีล

ความผ่องแผ้วของศีล หมายถึง *ความเปล่งปลั่ง ความบริสุทธิ์ของศีล*

ภาวะที่ศีลไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย คือ ไม่มีความเศร้าหมอง จัดว่าเป็นความผ่องแผ้วของศีล

อีกประการหนึ่ง *ความไม่เกิดขึ้นแห่งบาปธรรมทั้งหลาย เช่น ความโกรธ ความผูกโกรธ ความลบหลู่ ความริษยา ความตระหนี่ ความมีมารยา ความโอ้อวด ความหัวดื้อ ความแข่งดี ความถือตัว ความดูหมิ่น ความมัวเมา ความเลินเล่อ และความเกิดขึ้นแห่งคุณธรรมทั้งหลาย เช่น ความไม่โกรธ ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา เป็นต้น นี้ก็จัดว่า***เป็นความผ่องแผ้วของศีล**

ศีลที่รักษาไว้ด้วยความระมัดระวัง ไม่ขาด แม้ขาดไปด้วยความประมาทแต่กระทำคืนแล้ว (หมายถึงศีลของ

ภิกษุ) ก็ดี ศีลที่บาปธรรมทั้งหลาย เช่นความโกรธ ความผูกโกรธไม่ได้เข้าไปทำลาย ศีลเหล่านี้ท่านว่า ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย โดยประการทั้งปวง

และศีลเช่นนี้แหละมีชื่อเรียกเป็นพิเศษออกไปอีก คือ

ชื่อว่า **ภุชิสสะ** เพราะสร้างความเป็นไท

ชื่อว่า **วิญญุปสัตถะ** เพราะผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญ

ชื่อว่า **อปรามัฏฐะ** เพราะอันตัณหาและทิฏฐิทั้งหลายไม่ถูกต้องแล้ว

ชื่อว่า **สมาธิสังวัตตนิกะ** เพราะยังอุปจารสมาธิและอัปปนาสมาธิให้เป็นไป

ก็แลความผ่องแผ้วของศีลนี้ ย่อมสำเร็จได้ด้วยสาเหตุหลัก ๒ ประการคือ

๑. มองเห็นโทษของศีลวิบัติ

๒. มองเห็นอานิสงส์ของศีลสมบัติ

โทษและอานิสงส์ของศีลมีอย่างละ ๕ ประการ ดังแสดงมาแล้วข้างต้น

ศีล สำคัญอย่างไร

เท่าที่อ่านผ่านมาก็พอจะเห็นแล้วว่าศีลเป็นอย่างไร แต่เรื่องของศีลนี้ ควรจะได้ศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งถ่องแท้กันมากสักหน่อย ทั้งนี้เพราะเรื่องของศีลเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับชีวิต สำหรับสังคม และสำหรับโลก จะเป็นสิ่งหนุนนำให้ชีวิตดำเนินเป็นไปอย่างปกติสุข เป็นหลักประกันสังคมให้สงบ ไม่วุ่นวายยุ่งเหยิง และเป็นเครื่องมือรักษาโลกให้มีความปลอดภัย เหมาะที่จะอยู่อาศัยอย่างเป็นสุข

หากจะถามว่าศีลสำคัญอย่างไร จำเป็นอย่างไรที่จะต้องรักษาหรือต้องปฏิบัติตามกัน

คำตอบคงมีหลากหลายตามความเห็นและความรู้สึกของแต่ละบุคคล ในที่นี้จักขอยกความเห็นเรื่องศีลของพระมหาเถระในสมัยพุทธกาลมาเป็นตัวอย่าง คือความเห็นของพระสีลวเถระผู้เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในสมัยนั้น

ท่านมีความรู้สึกถึงเรื่องศีลในแง่มุมต่างๆ ซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในพระไตรปิฎก เป็นหลักฐานที่คงอยู่มาจนทุกวันนี้ คือท่านแสดงไว้เป็นรูปคาถาประพันธ์ ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า

"กุลบุตรผู้ต้องการประโยชน์ในโลกนี้ พึงศึกษาศีลให้ดี เพราะว่าศีลที่บุคคลศึกษาดีแล้ว สั่งสมดีแล้ว ย่อมน้อมนำสมบัติทั้งปวงเข้ามาให้แก่กุลบุตรนั้น

ผู้มีปัญญาเมื่อปรารภความสุข ๓ ประการ คือความสรรเสริญ ๑ การได้ความปลื้มใจ ๑ ความบันเทิงในสวรรค์เมื่อละไปแล้ว ๑ พึงรักษาศีล

ด้วยว่าผู้มีศีล มีความสำรวมย่อมได้มิตรมาก ส่วนผู้ทุศีล ประพฤติแต่บาปกรรมย่อมแตกจากมิตร

คนทุศีลย่อมได้รับการติเตียนและความเสียชื่อเสียง ส่วนคนมีศีลย่อมได้รับการยกย่อง เกียรติคุณ และความสรรเสริญทุกเมื่อ

ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง

สังวรศีลเป็นเครื่องกั้นความทุจริต ทำจิตให้ร่าเริง เป็นท่าที่หยั่งลงสู่มหาสมุทรคือพระนิพพานของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์

ศีลเป็นกำลังหาสิ่งเปรียบมิได้ เป็นอาวุธอย่างสูงสุด เป็นอาภรณ์อันประเสริฐ เป็นเกราะอันน่าอัศจรรย์

ศีลเป็นสะพานที่มีกำลังมาก เป็นกลิ่นหอมชั้นเยี่ยม เป็นเครื่องลูบไล้อันประเสริฐ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีลหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ

ศีลเป็นข้าวห่อชั้นยอด เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม เป็นพาหนะอันประเสริฐยิ่งนัก ซึ่งพาไปได้ทั่วทุกทิศ

คนผู้มีจิตไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการนินทาในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้วย่อมได้รับทุกขโทมนัสในอบายภูมิ ย่อมได้รับทุกขโทมนัสในที่ทั่วไป

ธีรชนผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีในศีล ย่อมได้รับความสรรเสริญในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้วก็ได้รับความสุขโสมนัสไปสวรรค์ ย่อมรื่นเริงใจในที่ทุกสถาน

ในโลกนี้ ศีลเท่านั้นจัดเป็นยอด ส่วนผู้มีปัญญาจัดเป็นผู้สูงสุด ชัยชนะต่อปฏิปักษ์ในมนุษยโลกและเทวโลกย่อมมีได้เพราะศีลและปัญญา”

ตามคาถาประพันธ์เบื้องต้นนี้ พระสีลวเถระเปรียบศีลไว้เหมือนกับสิ่งต่างๆ อย่างลึกซึ้งน่าสนใจ ทำให้เห็นคุณค่าของศีลได้อย่างลึกซึ้ง ขอนำข้อความในส่วนนี้มาขยายความเพิ่มเติมสักเล็กน้อยเพื่อให้ชัดเจนขึ้น คือ

“ศีลเป็นกำลังหาสิ่งเปรียบมิได้” หมายความว่า ศีลเป็นพลังและมีกำลังที่ยอดเยี่ยม ไม่มีวัตถุอื่นใดที่จะมีกำลังเหมือนหรือเทียบเท่าได้ เพราะสามารถต่อสู้กำจัดมารและเสนามารได้ และสามารถผลักดันนำคนที่มีศีลให้บรรลุถึงเป้าหมายได้ ทำให้บรรลุถึงสุคติโลกสวรรค์และพระนิพพานได้

“ศีลเป็นอาวุธสูงสุด” หมายความว่า ศีลเป็นเครื่องประหารที่สามารถตัดสังกิเลสธรรม คือสิ่งที่จะมาทำให้เกิดความเศร้าหมองใจได้ เพราะเมื่อมีศีลแล้วก็จะงดเว้น ไม่ทำบาปทุจริตทางกายและทางวาจา ทำให้กายวาจาเป็นสุจริต ทำและพูดแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม อันเป็นเหตุให้เกิดความผ่องแผ้วทางใจ ไม่มีความหวาดระแวง ความกลัวภัย ความหวาดสะดุ้งต่างๆ

"ศีลเป็นอาภรณ์ประเสริฐสุด" หมายความว่า ศีลเป็นเครื่องประดับที่สำคัญ และสามารถประดับได้ทุกคน ประดับได้ตลอดกาล ซึ่งคนผู้มีศีลแม้รูปร่างจะไม่งาม จะเป็นผู้สูงวัยซึ่งมีร่างกายร่วงโรยไปตามวัย ก็งามได้ มีเสน่ห์ได้ เป็นคนที่น่าเข้าใกล้ น่ากราบน่าไหว้ น่าคบหา น่าไว้ใจ ไม่น่ารังเกียจประการใด เพราะมีเครื่องประดับดีคือมีศีล ตรงกันข้าม แม้รูปร่างดี มีวัยไม่มาก แต่ไม่มีศีล ใจคอโหดร้าย ชอบลักขโมย ชอบโกหกพกลม แสดงว่าขาดเครื่องประดับคือศีล ก็ไม่น่าคบหา ไม่น่าเข้าใกล้ ไม่น่าไว้ใจ

"ศีลเป็นเกราะที่น่าอัศจรรย์" หมายความว่า ศีลนี้สามารถป้องกันอันตราย ป้องกันศัตรู และป้องกันเวรภัยได้ คนที่มีศีลเหมือนคนที่สวมเกราะคอยป้องกันตัวอยู่เสมอ ทั้งเป็นเกราะวิเศษติดอยู่กับตัวตลอดเวลา ไม่มีภาระต้องใส่หรือต้องถอดให้ยุ่งยากเหมือนเกราะทั่วไป

"ศีลเป็นสะพานที่มีกำลังมาก" หมายความว่า ศีลเป็นสะพานพิเศษ ที่มีกำลังสำหรับเป็นฐานรองรับผู้คนจำนวนมากในการข้ามห้วงน้ำใหญ่ในอบายและห้วงน้ำใหญ่ในสังสารวัฏ ทั้งไม่ให้คนเดินผ่านคือผู้มีศีลจมลงด้วยอำนาจกิเลสเศร้าหมองต่างๆ ได้ง่าย ศีลจึงเป็นสะพานที่เหมาะสำหรับก้าวข้ามกิเลสและกองทุกข์ต่างๆ แล้วให้ถึงความพ้นทุกข์ได้โดยไม่ยาก

"ศีลเป็นกลิ่นหอมชั้นเยี่ยม" หมายความว่า ศีลนี้เป็นเหตุให้ผู้มีศีลรักษาศีลมีชื่อเสียงหอมฟุ้งขจรขจายไปทุกทิศทาง ทั้งทวนลมและตามลม ทำให้ผู้คนทั่วไปนิยมนับถือต้องการเข้ามาคบหาสมาคมจนถึงเข้ามากราบไหว้บูชาเพื่อเป็นสิริมงคล ดอกไม้ที่หอมก็ดี น้ำหอมทั้งหลายก็ดี ก็ไม่อาจหอมทวนลมได้ กลิ่นจะหอมไปตามลมเท่านั้น แต่กลิ่นของศีลหอมอบอวลไปในทุกทิศทุกทางไม่ติดขัด จึงกล่าวว่าเป็นกลิ่นหอมชั้นเยี่ยม

"เป็นเครื่องลูบไล้อันประเสริฐ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีลหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ" หมายความว่าศีลนี้เป็นเครื่องลูบไล้ที่มีคุณค่าประเสริฐกว่าเครื่องลูบไล้ทั่วไป เช่น สบู่ แป้งหอม น้ำหอม เพราะเมื่อลูบไล้ด้วยศีลคือมีศีลประดับตัวประดับใจแล้วก็จะทำให้ผู้นั้นหอมฟุ้งอบอวลไปทุกทิศ มีชื่อเสียงเกียรติคุณขจรไปทุกทิศ

"ศีลเป็นข้าวห่อชั้นยอด" หมายความว่า ศีลเปรียบเหมือนข้าวห่อ ข้าวห่อซึ่งคนเดินทางหรือคนทำงานนอกบ้านนิยมจัดทำแล้วนำติดตัวไปด้วย เมื่อถึงเวลาทานหรือเมื่อหิวขึ้นมาก็นำออกมาทาน ทำให้หายหิว มีกำลังเดินทางหรือทำงานต่อไปได้ ทำให้ไม่ลำบากเดือดร้อนอะไร คนผู้มีศีลก็เป็นเช่นนั้น เมื่อเดินทางไกลกันดารในสังสารวัฏ ก็จะไม่ลำบากอะไรในที่ที่ตนไป จะเกิดเป็นอะไรในถิ่นไหนก็

ไม่อดอยาก มีข้าวห่อคือศีลเลี้ยงตนตลอดกาล ศีลจึงเป็นข้าวห่อชั้นยอดของผู้เดินทางไกลในสังสารวัฏ

"ศีลเป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม" หมายความว่า ศีลนี้นอกจากเป็นข้าวห่อชั้นยอดแล้วยังใช้เป็นเสบียงอันยอดเยี่ยมสำหรับเดินทางไกลในสังสารวัฏได้ด้วย โจรผู้ร้ายก็แย่งชิงไม่ได้ เพราะไม่ใช่เป็นของสาธารณะเหมือนเสบียงทั่วไป ทั้งหนุนให้ได้รับความสำเร็จในกิจที่ปรารถนาได้ทุกอย่าง หนุนให้ได้สมบัติที่ปรารถนาได้ทุกอย่าง

"ศีลเป็นพาหนะอันประเสริฐยิ่งนัก ซึ่งพาได้ทั่วทุกทิศ" หมายความว่า ศีลนี้สามารถนำพาผู้มีศีลให้เดินทางไปได้สะดวก เหมือนเดินทางด้วยยานพาหนะทั่วไป แต่ศีลเป็นพาหนะที่วิเศษกว่า สามารถนำพาไปได้ทุกทิศทาง ไม่ว่าจะเป็นที่ควรไปหรือไม่ควรไป เมื่อพาไปแล้วก็ทำให้สะดวกสบายในที่ทุกสถาน ถึงจุดหมายปลายทางที่ประสงค์ได้แน่นอน

พระสีลวเถระเห็นประจักษ์ว่าศีลเป็นอย่างนี้ ศีลมีประโยชน์อย่างนี้ คืออย่างที่อธิบายขยายความมาทั้งหมดนี้ จึงมั่นอยู่ในศีลและประกาศให้โลกรู้ เชิญชวนให้โลกมีศีลรักษาศีลเพื่อจะได้รับอานิสงส์เหมือนตน พระมหาเถระต่อมาจึงนำคำเชิญชวนเรื่องศีลของท่าน

มาบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกเพื่อมิให้สูญหาย ถ้อยคำเหล่านี้จึงได้ตกทอดมาถึงยุคสมัยของเรา

และเพราะศีลเป็นอย่างนี้ มีความสำคัญยิ่งยวดอย่างนี้ ในพระพุทธศาสนาจึงยกย่องว่าศีลเป็นบารมีอย่างหนึ่งใน ๑๐ อย่าง ที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญกันมาเป็นร้อยชาติแล้วส่งผลให้บรรลุพระโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าในกาลต่อมา เรียกว่า **สีลบารมี**

ยกย่องว่าศีลเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญอย่างหนึ่งใน ๓ ทาง ที่ทำให้ผู้บำเพ็ญได้รับอานิสงส์สูงสุดในหลายประการ เรียกว่า **สีลมัย**

ยกย่องว่าศีลเป็นสิกขาคือเป็นข้อสำหรับประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อให้บรรลุธรรมในระดับสูงขึ้นไป เรียกว่า **สีลสิกขา** หรือ **อธิสีลสิกขา**

นอกจากนั้นยังยกย่องศีลในแง่มุมอื่นๆอีกมาก และสั่งสอนว่าศีลเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหมวดธรรมต่างๆ ซึ่งเมื่อปฏิบัติควบคู่ไปกับคุณธรรมอื่นในหมวดธรรมนั้นแล้วย่อมได้รับประโยชน์ได้รับอานิสงส์อย่างนั้นอย่างนี้

ศีลคือตราประทับความเป็นมนุษย์

ศีล เป็นหลักความประพฤติหรือเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพื่อยืนยันว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มิใช่เป็นมนุษย์เพียงมีรูปร่างที่เจริญเติบโตในทางสูง แต่จิตใจและพฤติกรรมมิได้แตกต่างจากดิรัจฉานที่เจริญเติบโตไปตามขวางหรือไปตามยาว

มนุษย์เป็นสัตวโลกชนิดหนึ่ง ว่ากันว่าถือกำเนิดและวิวัฒนาการมาแบบเดียวกันกับสัตวโลกชนิดอื่น ซึ่งเดิมก็เจริญเติบโตไปตามขวางหรือไปตามยาวแนวราบกับแผ่นดิน เรียกสัตวโลกชนิดนั้นว่า *"ดิรัจฉาน"* ซึ่งแปลว่า *"ผู้ไปขวาง"* คือผู้เติบโตไปตามขวาง แต่มนุษย์วิวัฒนาการเร็วกว่า มีพัฒนาการทางด้านจิตใจและพฤติกรรมที่สูงกว่า รูปร่างก็โตไปในทางสูง จึงเรียกสัตวโลกชนิดนั้นให้ต่างออกไปจากเดิมว่า *"มนุษย์"* ซึ่งแปลว่า *"ผู้มีใจสูง"* คือผู้มีใจรู้เรื่องที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

มนุษย์วิวัฒนาการขึ้นมาเรื่อยๆ ทั้งด้านสรีระ ด้านสติปัญญา ด้านความคิด และด้านพฤติกรรม จนดิรัจฉานไม่อาจเท่าเทียมได้

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือเรื่องพฤติกรรม พฤติกรรมของมนุษย์มีการควบคุม มีการจัดระเบียบ มีการบังคับลงโทษเมื่อทำไม่ถูก ทำให้มนุษย์อยู่กันอย่างสุขสงบ พัฒนาการก้าวหน้าด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกนานาชนิด วิชาการต่างๆ ล้ำหน้าขึ้นเรื่อยๆ ปัจจัยอำนวยชีวิตโดยตรง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น อุปกรณ์สื่อสาร อุปกรณ์ช่วยแรง อุปกรณ์การเดินทาง อุปกรณ์การทำมาหากิน มนุษย์ได้พัฒนาขึ้น ดีขึ้น เป็นประโยชน์มากขึ้นจนหาที่สุดมิได้

*มีสิ่งหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ แม้ผลิตอะไรออกมาก็อยู่ในขอบเขตที่ไม่ให้ไปทำลาย ไม่ได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ให้เป็นประโยชน์แก่โลกเพียงอย่างเดียว สิ่งนั้นคือ **ศีล***

เมื่อมนุษย์อยู่ในหลักของศีล จึงมีความสมบูรณ์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ คือมีพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประกอบอาชีพในทางที่สุจริต รักเดียวใจเดียวในคู่ครองของตัวเอง สื่อสารกันด้วยความจริง ด้วยความซื่อสัตย์

ไม่หยาบคาย ไม่ข้องเกี่ยวกับสุรายาเสพติด สังคมมนุษย์ที่มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์อย่างนี้ก็สุขสงบ แม้จะมีสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของพวกตนก็อำนวยความสะดวกเพิ่มพูนความสุขแก่พวกตนเป็นประการสำคัญ

ศีลทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ มีชีวิตเป็นปกติสุข เท่ากับว่าศีลเป็นหลักประกันความสงบสุข เป็นหลักจริยธรรมเพื่อให้มนุษย์มีพฤติกรรมโดยชอบ

หากมนุษย์ไม่มีศีล ไม่จำกัดพฤติกรรมตามหลักของศีล มนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางทำลายในทางที่ทำให้เดือดร้อน หรือในทางสะสมอำนาจไว้คอยข่มขี่เอาเปรียบผู้อื่น จิตใจก็จะคิดแต่ในเรื่องประโยชน์ส่วนตัวและพวกของตัวเท่านั้น สิ่งต่างๆที่ประดิษฐ์คิดทำกันขึ้นมาก็จะใช้เป็นเครื่องมือในการทำพฤติกรรมที่ผิด ใช้ไปในทางเบียดเบียนคนอื่น ทำให้คนอื่นสิ่งอื่นเดือดร้อน หรือทำให้ตัวเองเดือดร้อนโดยไม่รู้ตัว

พฤติกรรมและจิตใจของมนุษย์เช่นนั้นก็ไม่ต่างอะไรกับของดิรัจฉานซึ่งเป็นสัตวโลกทั่วไป มนุษย์เช่นนั้นเวลาไปทำผิด ไปก่อกรรมทำเข็ญแก่คนอื่นโดยขาดความเป็นมนุษย์ ผู้คนก็จะประนามไม่ต่างอะไรกับสัตว์ หรือเรียกอย่างหยาบคายว่า *"ไอ้สัตว์"* บ้าง *"อีสัตว์"* บ้าง เป็นการ

แสดงให้เห็นว่าเป็นมนุษย์เฉพาะร่างกายเท่านั้น ส่วนจิตใจและพฤติกรรมหาเป็นมนุษย์ไม่

ดังนั้นจึงกล่าวโดยภาพรวมได้ว่า

ศีลเป็นตราประทับความเป็นมนุษย์ คือทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์สมบูรณ์ และเป็นหลักตัดสินว่าผู้ใดเป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม

คนเราย่อมงามได้ด้วยศีล

คนเราที่เกิดมาไม่อาจเลือกเพศพันธุ์ ไม่อาจกำหนดรูปร่าง และไม่อาจเลือกผิวสีของร่างกายได้ ล้วนเกิดมาเป็นไปตามเผ่าพันธุ์ สูงต่ำดำขาว เพศพันธุ์แตกต่างกันไป หากเกิดมางามก็มีเสน่ห์ เป็นที่นิยมชมชอบของคนทั่วไป หากมีรูปร่างขี้ริ้วขี้เหร่ก็ขาดเสน่ห์ ผู้คนไม่นิยมชมชื่นนัก

ท่านเปรียบเหมือนดอกไม้ที่เกิดมาแตกต่างกัน ถ้าดอกสวยสีงาม ย่อมต้องตาต้องใจผู้พบเห็น ถ้าดอกไม่สวยไม่งาม ผู้พบเห็นก็เมินหน้า หากมีกลิ่นเหม็นด้วยก็ยิ่งซ้ำร้าย ย่อมไร้ค่าแน่แท้ แต่ดอกไม้ที่สวยนั้นก็มีคุณแค่ได้รับคำชมว่าสวยเท่านั้น ไม่มีคุณอะไรอีก แต่ว่าดอกไม้ที่ไม่สวยหากมีกลิ่นหอม ก็ย่อมได้รับคำชมบ้างเหมือนกัน หรือดอกไม้ที่สวยด้วยมีกลิ่นหอมด้วย ก็ย่อมได้รับคำชมหลายสถาน เป็นที่ปรารถนาต้องการไม่จืดจาง คนเราก็เหมือนกันถ้ารูปร่างดีและมีน้ำใจงดงาม มีคุณธรรมเป็นเครื่องประดับ

ตัว ก็ย่อมเป็นที่นับถือเสน่หาของคนทั่วไป ถ้ารูปร่างดี แต่ขาดน้ำใจ ไร้คุณธรรม ก็เอาดีได้ยาก สู้คนที่รูปร่างขี้เหร่แต่มีจิตใจงามย่อมไม่ได้ ถ้ารูปร่างขี้เหร่และไร้คุณธรรม ใจไม่งดงามด้วย ก็ยิ่งซ้ำร้าย ไม่น่าคบหาสมาคมด้วยประการทั้งปวง

คุณธรรมจึงเป็นเครื่องวัดความเป็นคนมีเสน่ห์น่านับถืออย่างแท้จริง

รูปร่างจะเป็นมาอย่างไรก็แก้ไขได้ยาก แม้จะแก้ไขได้บ้างก็พอเป็นไปได้เท่านั้น ส่วนจิตใจและความประพฤตินั้น แม้จะเป็นไปตามพื้นเดิมอยู่ แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากมีความตั้งใจจะทำ เหมือนดอกไม้ที่ไม่หอมมาแต่เดิม ก็พอจะทำให้หอมขึ้นมาได้ด้วยการอบด้วยการพรมน้ำหอมลงไปที่ดอกไม้นั้น

สิ่งที่จะช่วยให้จิตใจและความประพฤติงดงามก็คือคุณธรรม คนมีคุณธรรมแม้รูปร่างจะไม่งามก็มีเสน่ห์น่านับถือ ทำให้ดูงามได้ด้วยมีจิตใจและความประพฤติที่มีคุณธรรม อันคุณธรรมที่สำคัญยิ่งสำหรับประดับตัวประดับใจและความประพฤติก็คือ "ศีล" นั่นเอง

เพราะว่า**ศีลนั้น จัดเป็นบรรทัดฐานสำหรับความประพฤติที่ดีงาม ทำให้คนประพฤติความดีได้คงที่** เมื่อ

มีศีลรักษาศีลจนชำนาญเป็นปกติกิริยาแล้ว ก็ดำเนินชีวิตเป็นปกติได้โดยง่าย ไม่ต้องหวาดวิตกหรือกังวลใดๆ เหมือนเส้นบรรทัดที่อยู่ในหน้ากระดาษ เป็นเครื่องมือให้เขียนอักษรได้ตรง ไม่คดงอโยกโย้ไปมา ต่อเมื่อฝึกเขียนตามเส้นจนชำนาญตรงแนวดีแล้ว ต่อไปแม้เขียนหนังสือจะไม่มีเส้นบรรทัดก็สามารถเขียนตรงแนวเป็นระเบียบได้ฉะนั้น

ตรงกันข้าม หากไม่มีศีลหรือรับศีลแล้วไม่สนใจจะรักษา ก็ไม่มีอะไรเป็นหลัก ใจก็ไม่มั่นคง อาจเอนเอียงผันแปรไปทำผิดทำทุจริตได้โดยง่าย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ศีลนั้นทำให้คนงามได้ คืองามด้วยคุณธรรม ด้วยมารยาท ด้วยความประพฤติปฏิบัติที่งดงามคงที่ แม้จะเป็นคนอายุมาก แม้จะเป็นคนไม่สวยไม่หล่อ ก็งามได้ และเป็นความงามที่คงทนถาวร งามได้ตลอดกาล

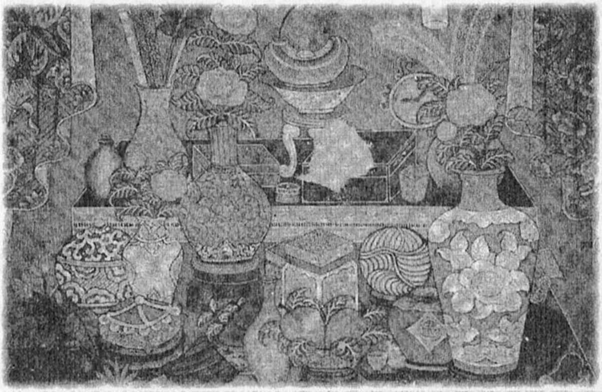

ศีลกับวิรัติ

วิรัติ เป็นคำพระ เป็นคำที่ไม่ค่อยได้ยินกัน ชาววัดที่ชอบอ่านหนังสือพระหรือชอบฟังธรรมคงเคยได้ฟังกันมาบ้าง เพราะคำนี้มักเป็นคำอธิบายเรื่องศีลให้ชัดเจนขึ้น

คำว่า **วิรัติ** แปลว่า **การงด การเว้น** คือความปราศจากความยินดีพอใจ ความมีเจตนาที่จะละเว้นในการทำทุจริต ในการทำความชั่วความผิดด้วยความตั้งใจ ในภาษาไทยมักใช้รวมกับคำอื่น เช่น *มังสวิรัติ* งดเว้นกินเนื้อสัตว์ *มัชชวิรัติ* งดเว้นดื่มน้ำเมา *เมถุนวิรัติ* งดเว้นการมีเพศสัมพันธ์

วิรัติ มีคำที่ใช้แทนอยู่คำหนึ่งซึ่งได้ยินกันบ่อย คือคำว่า **เวรมณี** ซึ่งแปลว่า เจตนางดเว้นจากเวรภัย ดังนั้นท่านจึงกล่าวอธิบายไว้อีกแบบหนึ่งว่า *วิรัติคือเจตนาที่งดเว้นจากเวร (เวรมณี)* เช่นในคำว่า ปาณาติปาตา เวรมณี

เมื่อว่าโดยเจตนา ศีลกับวิรัติมีความหมายเหมือนกัน ต่างก็เป็นเจตนางดเว้นจากการทำบาปทุจริต จากการทำความชั่วความผิดเหมือนกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวว่า เมื่อรับศีลหรือตั้งใจถือศีลแล้วก็เท่ากับว่ามีวิรัติอยู่ในตัว

วิรัตินั้นท่านแบ่งไว้เป็น ๓ ประการ ตามเจตนาหรือความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ คือ

๑. **สัมปัตตวิรัติ** คือ **การงดเว้นเฉพาะหน้า** หมายถึงการไม่ทำความผิดในเหตุการณ์ที่ประสบเฉพาะหน้า โดยไม่ได้ตั้งใจไว้ล่วงหน้าว่าจะงดเว้น เช่น เดินไปตามถนนพบกระเป๋าเงินของใครก็ไม่รู้ตกอยู่ ก็หยิบขึ้นมาเปิดหาชื่อเจ้าของ โดยไม่ได้สนใจว่ามีเงินเท่าไร ไม่ปรารถนาจะยึดเป็นสมบัติของตนแม้ว่าจะทำได้และไม่มีใครรู้ใครเห็น เมื่อพบชื่อก็เก็บไว้ให้หรือส่งคืนให้ เมื่อไม่พบชื่อก็นำไปมอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการ อย่างนี้ชื่อว่างดเว้นเฉพาะหน้า

หรือแม้จะมิได้สมาทานศีล ไม่ได้ถือศีลอะไร แต่มาระลึกถึงชาติตระกูล ระลึกถึงฐานะ หรือระลึกถึงประเทศชาติของตนอย่างเดียวว่า เราเกิดมาในตระกูลอย่างนี้ เราอยู่ในฐานะอย่างนี้ หรือเราอยู่ในประเทศที่นับถือศาสนาอย่างนี้ เราไม่ควรจะทำสิ่งนี้ เราไม่ควรจะพูดอย่างนี้ จะทำให้เสียหายแก่ชาติตระกูล เสียหายแก่ฐานะ เสียหายแก่

ชาติบ้านเมือง ดังนี้เป็นต้นแล้วก็งดเว้น ไม่ทำบาปไม่ทำชั่วอะไร แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าเป็นสัมปัตตวิรัติ

ตามปกติคนเรามิได้รับศีลหรือตั้งใจรักษาศีลกันตลอดเวลา แต่จำต้องมีหน้าที่การงานทำในบ้านนอกบ้านประจำ ในบางเวลาบางโอกาส อาจมีเหตุการณ์ที่จูงใจให้ทำความผิดให้ทำสิ่งที่เป็นการล่วงละเมิดศีลบ้าง แต่ด้วยจิตใจที่งดงาม ด้วยอุปนิสัยที่บ่มเพาะมาในทางดี แม้จะทำผิดได้ แม้จะไม่ได้ถือศีลอะไรมา แต่ก็ไม่ทำ ละเว้นได้ รักษาความบริสุทธิ์ของตัวเองเข้าไว้ได้ด้วยความตั้งใจอันงาม ด้วยคิดว่าไม่สมควรไม่เหมาะสมแก่ตน แก่ตระกูลวงศ์ของตน หรือด้วยคิดว่าเมื่อตนทำผิดแล้วก็จะเป็นบาปติดตัว หรือก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ซึ่งเขาก็คงไม่ชอบ อะไรทำนองนี้ การงดเว้นเฉพาะหน้าได้อย่างนี้เรียกว่าสัมปัตตวิรัติ

๒. **สมาทานวิรัติ** คือ **การงดเว้นด้วยอำนาจการสมาทาน** หมายถึงการไม่ทำความผิดด้วยถือเป็นกิจที่พึงทำประจำ สมาทานนั้นก็คือการตั้งใจถือ ตั้งใจรักษา เช่น สมาทานศีล ก็หมายความว่าตั้งใจรักษาศีล จัดเป็นเจตนาที่เกิดขึ้นโดยมีหลักประกันคือผู้อื่นรู้เห็น หรือตนเองรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา

อย่างเช่นที่เรารับศีล ๕ จากพระ ถือว่าได้สมาทานศีลแล้ว เท่ากับรับปากแล้วว่าจะรักษาศีลด้วยความตั้งใจ เมื่อรับปากแล้วก็ตั้งใจรักษาศีล ไม่ล่วงละเมิดศีลของตน งดเว้นจากบาปทุจริตอันจะทำให้ศีลขาดหรือด่างพร้อย เมื่องดเว้นได้ตามที่ตั้งใจรับปากไว้ก็เท่ากับว่ามีสมาทานวิรัติ

อันที่จริง การรับศีลนั้นแม้จะเป็นการสมาทานและเรียกกันว่าสมาทานศีล แต่ความรู้สึกของผู้รับส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรู้สึกหรือให้ความสนใจนัก มักนึกว่าเป็นเพียงพิธีการหรือเป็นธรรมเนียมว่าต้องรับศีลกันเท่านั้น มิได้นึกว่าเป็นการสมาทาน เป็นการรับปากหรือรับรองแน่นหนาว่าจะรักษาศีลตามที่รับ ยกเว้นบางคนหรือกลุ่มคนที่ตั้งใจรับตั้งใจสมาทานกันจริงจัง อย่างเช่นผู้สมาทานอุโบสถศีลหรือศีล ๘ หรือผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรมสร้างบารมีในวันสำคัญต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้จะตั้งใจรักษาศีลตามที่ได้สมาทานไว้ ถือว่าได้งดเว้นตามแบบสมาทานวิรัติแท้ เมื่อปฏิบัติได้ ก็ย่อมได้บุญอานิสงส์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

๓. **สมุจเฉทวิรัติ** คือ **งดเว้นโดยเด็ดขาด** หมายถึงตั้งใจตัดขาดจากการทำชั่วทำผิดตลอดไป ความตั้งใจงดเว้นเช่นนี้เป็นของพระอริยบุคคล คนธรรมดาทั่วไปไม่อาจเป็นไปได้ เพราะโอกาสที่จะผิดพลาดในเรื่องเช่นนี้มีอยู่มาก จึงกล่าวได้ว่าเป็นความตั้งใจของพระอริยบุคคลโดยเฉพาะ

แต่หากจะมีบางคนที่ตั้งใจเด็ดเดี่ยวว่าจะไม่ล่วงละเมิดศีลโดยเด็ดขาด แล้วรักษาโดยเอาชีวิตเป็นเดิมพันอย่างนี้ก็ย่อมได้ ถือว่าอนุโลมตามพระอริยบุคคล

ที่แสดงเรื่องวิรัติมานี้ค่อนข้างจะนอกเรื่องไป เพราะถึงจะไม่รู้เรื่องวิรัติ แต่รู้เรื่องศีลดี ก็สามารถรักษาศีลได้และได้รับอานิสงส์แน่นอนอยู่แล้ว ที่นำเสนอนี้ก็เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพระพุทธศาสนาในแง่มุมหรือในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะเรื่องศีลกับเรื่องวิรัติ เพราะเกี่ยวพันกันอยู่ โดยหากว่าไม่ได้รับศีล ไม่ได้สมาทานศีลอะไร แต่ก็งดเว้นจากการทำบาปทุจริตอยู่เป็นนิจ แม้ว่าจะไม่ได้รับศีล ก็ชื่อว่ามีวิรัติรักษาวิรัติ ซึ่งก็เท่ากับว่ารักษาศีลเหมือนกัน เพราะเมื่องดเว้นจากบาปทุจริต ประกอบกิจและดำรงชีวิตไปตามปกติ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้ใด ก็ชื่อว่ารักษาปกติคือรักษาศีลนั่นเอง

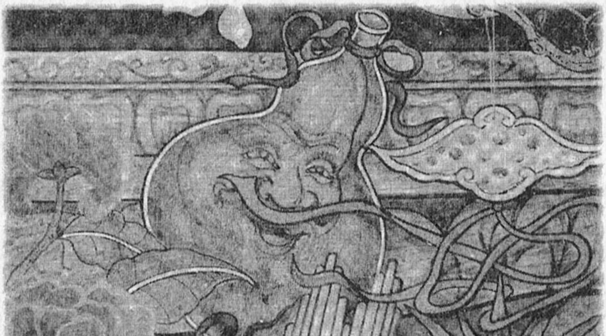

เบญจศีล-เบญจธรรม

แต่ก่อนนั้น มนุษย์ทั้งหลายในโลกคงอยู่กันด้วยความยากลำบาก ไม่มีกฎเกณฑ์มาควบคุมบังคับ ปฏิบัติการตามแต่จะคิดได้ ดังที่กล่าวกันว่า *"แย่งที่กันกิน แย่งถิ่นกันนอน"* เอากำลังเข้าห้ำหั่นกัน ใครมีกำลังมากก็ชนะ ผู้ด้อยกำลังก็แพ้และตกอยู่ในอำนาจของผู้ชนะ แม้อย่างนั้นก็มีการเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบกันทุกรูปแบบ คือ *เบียดเบียนชีวิตร่างกายกันและกัน ด้วยการทำร้ายหรือฆ่าแกงกันประการหนึ่ง เบียดเบียนทรัพย์สินของกันและกันด้วยการปล้นจี้หรือลักขโมยเอาตามใจชอบประการหนึ่ง เบียดเบียนประเวณี ล่วงละเมิดสิทธิในคู่ครองของคนอื่นด้วยการใช้อำนาจตามใจชอบประการหนึ่ง เบียดเบียนกันด้วยคำพูด ทำให้เขาเสียประโยชน์ พูดจาโกหกมดเท็จหาความจริงมิได้ ไว้เนื้อเชื่อใจกันไม่ได้ประการหนึ่ง เบียดเบียนกันด้วยหลงลืมสติ ด้วยความประมาท เพราะเหตุดื่มของ*

มึนเมา ทำให้ความคิดวิปริตผิดปกติแล้วไปเบียดเบียนคนอื่นหรือตนเองประการหนึ่ง ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้ฉลาดคิดหาทางป้องกันและกำจัดปัดเป่าให้หมดไป โดยตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาเป็นข้อๆ

กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่คิดตั้งกันขึ้นมาได้นั้น ที่สามารถสรุปเป็นข้อปฏิบัติได้ตรงกันเป็นส่วนใหญ่มี ๕ ข้อ คือ

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. เว้นจากการลักขโมย

๓. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๔. เว้นจากการพูดเท็จ

๕. เว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันทำให้เกิดความประมาท

ข้อปฏิบัติ ๕ ประการนี้ได้ถือปฏิบัติกันมายาวนาน และเป็นต้นแบบที่สำคัญ ตกมาถึงสมัยพระพุทธเจ้าก็ทรงยอมรับข้อปฏิบัตินี้กัน และได้ถือปฏิบัติเป็นหลักศาสนาอย่างหนึ่ง เรียกกันต่อมาว่า

เบญจศีล หรือ **ศีล ๕**

ศีลแต่ละข้อจัดเป็นองค์แห่งศีล เรียกว่า **สิกขาบท** ศีล ๕ จัดเป็น ๕ สิกขาบท คือมีองค์แห่งศีล ๕ ประการ แต่เรียกโดยทั่วไปว่า *เบญจศีล* หรือ *ศีล ๕* จะเรียกว่า *สิกขาบท ๕ ข้อ* ก็เรียกได้

เบญจศีลนี้ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติอันชอบธรรม เป็นไปโดยธรรม ด้วยเป็นประโยชน์แก่กันและกันในสังคมมนุษย์

การรักษาเบญจศีลหรือศีล ๕ นั้นจำต้องมีธรรมอันเป็นพื้นฐาน มาสนับสนุนหรือมาคอยกำกับให้การรักษาเป็นไปด้วยดี ไม่ด่างไม่พร้อย ธรรมนั้นจัดว่าเป็นคู่แฝดของศีล คือเป็นไปอิงอาศัยกันและกัน ไม่แยกจากกัน

อันธรรมที่มาสนับสนุนนั้นก็มี ๕ ประการเช่นเดียวกัน คือ

๑. เมตตากรุณา เป็นคู่กับศีลข้อ ๑

๒. สัมมาอาชีวะ เป็นคู่กันศีลข้อ ๒

๓. ความสำรวมในกาม เป็นคู่กับศีลข้อ ๓

๔. ความมีสัตย์ เป็นคู่กับศีลข้อ ๔

๕. ความมีสติรอบคอบ เป็นคู่กันศีลข้อ ๕

ธรรม ๕ ประการนี้มีชื่อเรียกว่า **เบญจธรรม** หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **กัลยาณธรรม** คือ ธรรมที่ดีงาม เป็นธรรมที่ชอบ เหมาะควรที่จะปฏิบัติตาม

เบญจศีลเบญจธรรม นี้เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นคู่กันอยู่เสมอ เช่น คนที่เว้นจากการฆ่าสัตว์ได้แสดงว่าเป็นคนมีเมตตากรุณา หรือคนที่มีเมตตากรุณาประจำใจย่อมจะไม่ฆ่าสัตว์เป็นปกติ คนที่เว้นจากลักขโมยได้แสดงว่าเป็นคนมี

สัมมาอาชีวะ คือประกอบอาชีพในทางที่ชอบ เป็นอาชีพสุจริต หรือคนที่มีสัมมาอาชีวะย่อมจะไม่ลักขโมย เป็นคู่กันไปอย่างนี้

ต้องการจะบอกว่า การที่จะรักษาเบญจศีลแต่ละข้อเข้าไว้ได้ จำต้องมีเบญจธรรมแต่ละข้อกำกับ กล่าวคือปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมให้เคร่งครัดมั่นคงเข้าไว้ ก็จะไม่ไปล่วงละเมิดเบญจศีลเองโดยอัตโนมัติ หากไม่มีเบญจธรรม เบญจศีลก็มีได้ยาก หรือไม่มีเบญจศีล ก็รักษาเบญจธรรมได้ยากเช่นกัน รักษาอย่างหนึ่งได้ก็เท่ากับว่ารักษาอีกอย่างหนึ่งได้

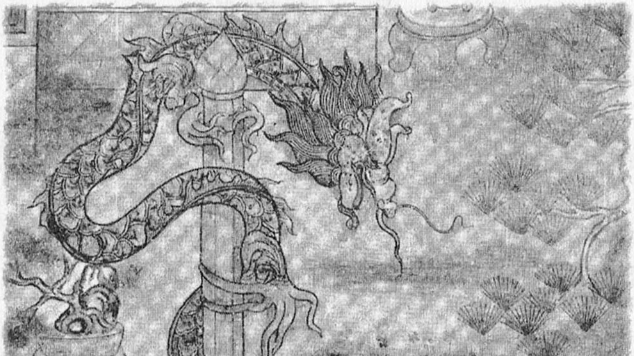

ศีล ๕ เป็นนิจศีล

ศีล มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **สิกขาบท** ซึ่งหมายถึง **ข้อที่ต้องศึกษา ข้อที่ต้องปฏิบัติ** ได้แก่ข้อศีลหรือข้อวินัยนั่นเอง

สิกขาบทเป็นส่วนย่อยหรือเป็นองค์ประกอบที่แยกออกเป็นข้อย่อย อย่างศีล ๕ เรียกว่า สิกขาบท ๕ คือเป็นศีลที่มี ๕ สิกขาบทหรือ ๕ ข้อ

ศีล ๕ นอกจากเรียกว่า *เบญจศีล* และ *สิกขาบท ๕* แล้ว ยังเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า **นิจศีล** ซึ่งแปลว่า **ศีลที่มีอยู่ประจำในตัวของทุกคน** คือทุกคนล้วนมีศีลอยู่ในตัวกันทุกคนโดยปกติธรรมดาอยู่แล้วตั้งแต่เกิด คือไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดโกหก ไม่ดื่มสุราเมรัยกันอยู่แล้ว ประพฤติปฏิบัติตัว ดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติธรรมดาอย่างนี้กันมา จึงเรียกได้ว่ามีนิจศีลอยู่

ในตัวเป็นปกติ แต่มาผิดศีลตอนที่ประพฤติปฏิบัติล่วงปกติธรรมดาเดิมไป เช่นไปฆ่าสัตว์ ไปลักขโมย เป็นต้น ทำให้ศีลขาด ทำให้เสียปกติไป

อีกอย่างหนึ่ง **นิจศีล** แปลว่า **ศีลที่ต้องรักษาหรือปฏิบัติเป็นประจำ** หมายความว่าเป็นหลักสำหรับปฏิบัติกันเป็นปกติประจำวัน มิใช่รับหรือสมาทานแล้วจึงค่อยรักษา

ในคำแปลมีคำว่า **"ต้อง"** อยู่ด้วย หมายความว่าศีลป็นข้อปฏิบัติที่จำเป็น ขาดไม่ได้ ขาดแล้ววุ่นวาย เดือดร้อนอยู่ไม่เป็นสุข ไม่ปลอดภัย ต้องปฏิบัติกันเป็นปกตินิสัยและต้องปฏิบัติกันทุกคน หากจะมีใครสักคนที่ละเลยข้อปฏิบัติเหล่านี้ ผู้นั้นสามารถสร้างความวุ่นวายเดือดร้อนให้หมู่คณะได้ อยู่ที่ไหนที่นั่นก็ไม่เป็นสุขไม่ปลอดภัยกัน ดังนั้นท่านจึงว่าศีลมีฐานะเป็นนิจศีล เป็นศีลที่ต้องรักษาปฏิบัติกันเป็นประจำ

ข้อนี้เป็นเครื่องเตือนใจ อย่างสำคัญแก่คนเราที่อยู่รวมกัน ไม่ว่าจะอยู่รวมกันแบบครอบครัวเล็กๆ มีเพียงสองสามคนพ่อแม่ลูก หรืออยู่เป็นหมู่คณะเป็นสังคม หรือเป็นเมืองเป็นประเทศ จำต้องอาศัยศีลเป็นข้อปฏิบัติหลักของแต่ละคน

ครอบครัวเป็นสุขได้ เพราะคนในครอบครัวต่างมีศีล สังคมมีสุขได้เพราะคนในสังคมมีศีล บ้านเมืองหรือประเทศชาติมีสุขได้เพราะคนในบ้านเมืองหรือประเทศนั้นมีศีล

หากไร้ศีลเป็นเบื้องต้นก็หาความสุขกันไม่ได้ เดือดร้อนวุ่นวายกันไปหมด อยู่ในสภาพต่างคนต่างก็ต้องช่วยตัวเองป้องกันตัวเองเป็นสำคัญ เชื่อใจกันไม่สนิท ไปไหนก็วางใจไม่ได้ ถ้ามีศีลกันรักษาศีลกันก็อบอุ่น ปลอดภัย ไว้วางใจกันได้ ไม่วิตกกังวลอะไรกันมาก ข้อนี้เห็นชัดกันทั่วไป

นี่ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ศีล ๕ เป็นนิจศีล มิใช่เป็นข้อปฏิบัติที่ใครจะทำก็ได้ ทำเมื่อไรก็ได้ หรือไม่ทำก็ได้ แต่จำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติวิสัย ทำกันเป็นประจำ

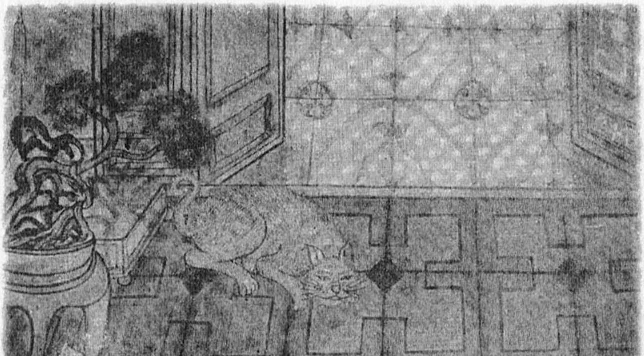

ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม

โลกของเรานี้ผ่านร้อนผ่านหนาวมานาน มนุษย์เราที่เกิดอยู่ในโลกก็เช่นเดียวกัน รู้กันว่าวิวัฒนาการผ่านช่วงเวลาสืบสานกันมาทีละน้อย จนกระทั่งมีรูปร่างหน้าตาอย่างที่เห็นกันอยู่ปัจจุบัน บรรพบุรุษของมนุษย์เราโชกโชนในการดำรงชีพ ในการดำรงเผ่าพันธุ์ ค่อยๆ เสริมสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาทีละนิดๆ จนเป็นปึกแผ่น ซึ่งเมื่อก่อนก็ดำรงชีพเหมือนกับสัตวโลกอย่างอื่น เช่นฆ่า แย่งชิง รุกรานเอารัดเอาเปรียบกัน หาไมตรีกันได้ยาก จนกระทั่งเกิดความคิดความอ่าน กำหนดกฎเกณฑ์และลงโทษปราบปรามผู้ทำผิดกฎเกณฑ์ จนกระทั่งยอมรับและปฏิบัติตามกันเป็นส่วนใหญ่ โลกจึงสงบขึ้น ความเป็นอยู่ของมนุษย์ค่อยดีขึ้นเรื่อยๆ มีวัฒนธรรมที่ดีงามและขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ

ศีล ๕ เป็นส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์ที่กำหนดวางกันขึ้นไว้ และปฏิบัติตามกันจนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของ

มนุษย์ เพราะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นี้จึงทำให้พฤติกรรมของมนุษย์ดีขึ้นและแตกต่างจากสัตวโลกอื่นๆ และยอมรับกันว่ากฎเกณฑ์นี้เป็น ***มนุษยธรรม*** *คือเป็นหลักปฏิบัติของมนุษย์*

มนุษย์อาศัยหลักมนุษยธรรมนี้เป็นหลักปฏิบัติ ทำให้อยู่สุขสงบ ดำรงชีพด้วยความสุจริต รู้จักเคารพกรรมสิทธิ์ของกันและกัน มีความจริงใจซื่อสัตย์ต่อกัน และมีสติสัมปชัญญะในการดำรงตน แม้จะมีมนุษย์จำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ตระหนักในหลักนี้ ประพฤติล่วงละเมิดในบางเรื่องบางอย่าง แต่ก็ยังรักษาหลักส่วนใหญ่ไว้ได้ แม้จะทำให้หมู่คณะเดือดร้อนไม่สงบบ้างในบางเรื่องบางเวลา ก็ยังอยู่กันอย่างสันติได้ อยู่ในเกณฑ์ที่เรียกว่าพออยู่กันได้ ยังมีอิสระไปไหนมาไหนได้อย่างปลอดภัยพอสมควร หรือมีมนุษย์ส่วนหนึ่งละเมิดกฎเกณฑ์นี้กันอยู่ประจำ ก็ป้องกันและลงโทษกันโดยกำจัดเสียบ้าง จับกุมคุมขังให้อยู่ในที่เฉพาะมิให้ออกมาเพ่นพ่านข้างนอกบ้าง เป็นต้น ก็ทำให้โลกมนุษย์เย็นลงและปลอดภัยไปส่วนหนึ่ง

ส่วนใดของครอบครัว ของสังคม ของโลก ยังเดือดร้อนวุ่นวาย ไร้ความปลอดภัย ไร้ความสงบ แสดงว่าส่วนนั้นผู้คนยังขาดหลักมนุษยธรรมนี้กันอยู่ แม้จะมีเพียงไม่กี่คนและขาดหลักนี้ไม่กี่ข้อ ก็ทำให้เกิดภาวะเช่นนั้นแล้ว

ตรงกันข้าม ครอบครัวที่อบอุ่น สังคมที่ปลอดภัย โลกส่วนที่สงบสุข แสดงว่าในที่นั้นในส่วนนั้นหลักมนุษยธรรมยังมั่นคง ยังได้รับการปฏิบัติเป็นอย่างดีอยู่

พูดถึงเรื่องศีล ๕ อันเป็นหลักมนุษยธรรมนี้ ทำให้นึกได้ว่า หลักนี้แม้จะเป็นหลักของมนุษย์ทั่วไป และมีมานานแล้ว มนุษย์ทั่วไปก็รับรู้รับทราบและปฏิบัติตามกันดีอยู่ เหมาะที่จะเรียกว่ามนุษยธรรมแท้จริง แต่ก็มีมนุษย์ไม่น้อยที่ลืมตัวหรือลืมคิดว่าอันนี้เป็นหลักปฏิบัติของตนด้วย มิใช่เฉพาะของคนอื่น จำเป็นที่ตนจะปฏิบัติตาม ละเว้นมิได้ ล่วงละเมิดมิได้ เพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมอย่างปกติสุข แต่ก็ยังมีการละเมิดกันอยู่ จงใจบ้าง ไม่จงใจบ้าง ที่ไม่จงใจไม่มีเจตนาก็พอทำเนา ที่จงใจล่วงละเมิด ทำผิด ทำความเดือดร้อนให้คนอื่น ละเมิดกฎเกณฑ์นี้เนือง ๆ จะด้วยไม่รู้ ด้วยไม่สนใจเรื่องกฎเกณฑ์ หรือด้วยเห็นแก่ตัวอย่างร้ายกาจอย่างไรก็แล้วแต่ แม้จะมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว แต่ก็ทำให้คนอื่นเดือดร้อน จะว่าเสียสติหรือไม่ได้รับการอบรมบ่มเพาะในทางดีมาก็เชื่อได้ไม่เต็มที่นัก เพราะบางครั้งสติปัญญาดีกว่าคนธรรมดา หรือได้รับการอบรมมาอย่างดีเสียด้วยซ้ำ แต่ก็ยังทำอยู่ นี่แสดงว่าเอาไม่อยู่จริง ๆ จนถึงกับต้องลงโทษหนัก ๆ กัน เพื่อให้สังคมอยู่เป็นปกติสุข

ถ้าอย่างนี้ ก็ต้องโทษผู้ทำผิดหลักมนุษยธรรมนี้เป็นสำคัญ จะน่าเห็นใจ น่าสงสาร หรือน่าให้อภัยอย่างไรก็ไม่ถนัด จำต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามหลักปฏิบัติ

*ถ้าใช้กฎหมายมาลงโทษ จำคุกจำขังได้ก็ลงโทษตามกฎหมาย ถ้าลงไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ก็ต้องใช้กฎสังคมลงโทษ คือปล่อยให้โดดเดี่ยวไม่คบหาสมาคมด้วย ถ้ากฎสังคมก็ลงโทษไม่ได้ ก็ยังมีกฎอีกอย่างหนึ่งจะลงโทษเอง กฎนั้นคือ **"กฎแห่งกรรม"** กฎนี้ไม่เข้าใครออกใคร ไม่มีพวก ไม่กินสินบน ยุติธรรมที่สุด แต่กฎนี้มักจะไม่ทันใจคน เพราะเป็นไปอย่างละเอียดล่าช้า จนดูเหมือนจะปล่อยวางคนทำผิดทำชั่ว ถึงกับเข้าใจผิดคิดไปว่า **"ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่วจริง"** อะไรทำนองนี้*

แต่จะอย่างไรก็ตาม ศีล ๕ ก็ยังเป็นหลักมนุษยธรรมคอยปกปักรักษา คอยอุ้มชู ให้มวลมนุษยโลกอยู่กันอย่างปลอดภัย มีความสุข ไปมาหาสู่กันได้อย่างปกติ ตราบเท่าที่มนุษย์ทั้งหลายยังปฏิบัติตามหลักนี้กันอยู่เป็นส่วนใหญ่

ศีล ๕ ให้อะไรบ้าง

เมื่อว่าโดยประโยชน์ของศีล ย่อมมีมากมายจนไม่อาจบอกให้ละเอียดไปทั้งหมดได้ แต่เมื่อว่าด้วยเรื่องศีล ๕ ข้อซึ่งลดการปฏิบัติลงมาเหลือ ๕ ประการมีไม่ฆ่าสัตว์เป็นต้น ก็พอบอกได้ว่าศีล ๕ มีประโยชน์อย่างไร คือศีล ๕ ให้อะไรบ้างเมื่อรักษาหรือปฏิบัติตามกัน

ต่อข้อถามข้างต้น แสดงว่าศีล ๕ แม้เป็นข้องดเว้นเป็นข้อห้ามมิให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นการที่ยังไม่ได้ทำ *แต่เป็นการไม่ได้ทำในส่วนที่ไม่ดีอันเป็นทุจริตเท่านั้น ในการไม่ได้ทำทุจริตนั้น ในทางปฏิบัติย่อมหมายถึงได้ทำสุจริตไปในตัว คือได้งดเว้นเบญจศีลแต่ได้ทำเบญจธรรมไปในตัว ดังนั้นประโยชน์จึงเกิดขึ้น ทำให้ผู้ปฏิบัติได้ประโยชน์ผู้อื่นก็ได้ประโยชน์*

โดยแท้ที่จริง **การรักษาศีล ๕ ก็คือการให้** นั่นเอง คือเมื่อรักษาศีล ๕ อยู่ก็เท่ากับว่ากำลังให้ แต่เป็นการให้ที่

เป็นสภาวะ เป็นภาพรวมที่สามารถรู้สึกซึมซับอยู่ในใจได้ มิใช่เป็นวัตถุสิ่งของที่ให้กันตามปกติ การให้อย่างนี้เป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ จะว่าเป็น **มหาทาน** ก็ย่อมได้

ศีล ๕ นั้นให้สภาวะอย่างนี้คือ

เมื่อรักษาศีลข้อที่ ๑ คือไม่ฆ่าสัตว์ เท่ากับว่า **ให้ชีวิตแก่สัตว์** ชีวิตเป็นสมบัติที่ล้ำค่ากว่าทรัพย์สินใดๆ เมื่อฆ่าเขาทำให้ชีวิตเขาหมดไปก็เท่ากับทำให้เขาสูญสิ้นทุกอย่าง เมื่อไม่ทำอันตรายต่อชีวิตเขาก็เท่ากับทำให้ชีวิตเขาปลอดภัย ดำรงอยู่ได้เป็นปกติสุข การไม่ฆ่าจึงเท่ากับให้ชีวิต

เมื่อรักษาศีลข้อที่ ๒ ไม่ลักทรัพย์ เท่ากับว่า **ให้ความปลอดภัยแก่ทรัพย์สิน** ทรัพย์สินถือว่าเป็นสมบัติสำคัญของทุกคน เป็นที่รักหวงแหนของเขา เขาหามาได้ด้วยความยากลำบาก เมื่อไม่ลักไม่เบียดบังเอาของเขามา ก็ทำให้ทรัพย์สินเขาปลอดภัย เมื่อทรัพย์สินปลอดภัย เจ้าของทรัพย์สินก็หมดห่วงหมดกังวล มีความสบายใจ ไม่ต้องหวาดระแวงภัย ไม่ต้องป้องกันอะไรมาก ชีวิตก็เป็นสุขทุกเมื่อ เพราะวางใจว่าทรัพย์สินของตนปลอดภัย

เมื่อรักษาศีลข้อที่ ๓ ไม่ประพฤติผิดในกาม เท่ากับว่า **ให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว** ทั้งครอบครัวตัวเองและครอบครัวผู้อื่นไปพร้อมกัน ครอบครัวที่อยู่กันอย่างอบอุ่น

วางใจกัน ไม่ต้องหวาดระแวงกัน ไม่ต้องหลอกปั้นหน้าเข้าหากัน ก็เพราะต่างก็จริงใจซื่อสัตย์ในคู่ครองของตน มีความระวังในการประพฤติผิดต่อคู่ครอง ไม่คิดที่จะไปล่วงละเมิดในกรรมสิทธิคู่ครองของผู้อื่น ก็ทำให้ครอบครัวผู้อื่นสุขสงบ ไม่ต้องหวาดระแวงอะไรมาก ครอบครัวที่ระหองระแหง ไม่อบอุ่น หวาดระแวง วางใจกันไม่ได้ ก็เกิดจากผิดศีลข้อ ๓ เป็นหลัก เหตุอื่นพอทำเนาพอให้อภัยกันได้ ไม่ถึงแตกแยก ดังนั้น เมื่อรักษาศีลข้อที่ ๓ กันก็เท่ากับให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัวทุกครอบครัว

เมื่อรักษาศีลข้อที่ ๔ ไม่พูดเท็จ เท่ากับว่า **ให้ความจริงใจต่อกัน** ความจริงใจต่อกันก็คือสัจจะ คนที่รักษาศีลข้อที่ ๔ จะเป็นคนมีสัจจะ ไว้ใจได้ เชื่อใจได้ เชื่อถือได้ ไม่หน้าไหว้หลังหลอก เท่ากับว่าให้ความจริงใจต่อผู้อื่น คนเราถ้ามีสัจจะความจริงใจให้กัน ก็คบหาสมาคมกันได้สนิทแน่นแฟ้น ทำให้สบายใจ ไม่ทำให้วิตกกังวลอะไร ไม่ต้องพะวักพะวนจนเกิดความเครียดหรือกลุ้มอกกลุ้มใจอะไร

เมื่อรักษาศีลข้อที่ ๕ ไม่ดื่มสุราเมรัย เท่ากับว่า **ให้สติปัญญาและสุขภาพแก่ตน** คนเราเมื่อดื่มสุราแล้วจะหลงลืมสติ ประมาทพลั้งเผลอ ตัวเองจะเดือดร้อนก่อน ต้องเสียเงินทองซื้อหามาดื่ม ดื่มแล้วนอนไม่ได้สติ ไม่ทำการงานอะไร ทำให้เสียงานจนทำให้คนอื่นเดือดร้อนต้องมาทำ

แทนบ้าง ทำให้งานเสียหายไปบ้าง หรือดื่มแล้วไปก่อความเดือดร้อนให้คนอื่น เอะอะโวยวายส่งเสียงดังบ้าง เกิดการทะเลาะชกต่อยฆ่าฟันกันบ้าง คนอื่นทั้งคนใกล้ชิดและคนรอบข้างไม่ว่าภรรยา บุตรธิดา หรือบิดามารดา ต้องอับอายขายหน้าบ้าง ต้องดูแลเยียวยารักษาบ้าง ต้องหนีห่างบ้าง หรือต้องได้รับบาดเจ็บล้มตายไปบ้าง นอกจากนั้น**สุขภาพร่างกายก็จะทรุดโทรมเร็ว แก่เร็ว ผิวพรรณก็เหี่ยวย่นเร็ว ถ้าไม่ดื่ม ตัวเองก็จะไม่เดือดร้อน คนอื่นก็ไม่เดือดร้อนอะไร จะอยู่อย่างสงบ มีความสุขสบายไปตามอัตภาพ นอกจากนั้นสุขภาพร่างกายก็จะไม่ทรุดโทรมก่อนวัยอันควร มีกำลังแข็งแรง ทำงานได้ตามอายุตามวัย**

สิ่งที่ตัวเองและคนอื่นได้รับจากการมีศีล ๕ นั้นก็คือ สิ่งที่ศีล ๕ ได้ให้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สิ่งนั้นล้วนเป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความสุข ความสงบ ความสบายใจ ทำให้โลกน่าอยู่น่าอาศัย อยู่อย่างปลอดภัย ไม่วิตกกังวลอะไรมาก

แต่ประโยชน์อย่างนี้ มักมองไม่เห็นว่าเป็นผลมาจากรักษาศีล ๕ กัน มักมองในมุมอื่นในประเด็นอื่น แล้วละเลยเรื่องศีล ๕ กัน ทำให้โลกวุ่นวาย สังคมเดือดร้อนกันไม่รู้จบอย่างที่เป็นและเห็นกันอยู่

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี

คำว่า **ปาณาติปาตา เวรมณี** เราแปลกันโดยทั่วไปว่า **การเว้นจากการฆ่าสัตว์** ซึ่งก็เข้าใจกันได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อจะกล่าวให้ลึกซึ้งเข้าไปเพื่อเป็นแนวปฏิบัติได้ถูกต้อง ก็จำเป็นต้องแสดงไว้ ทำให้เกิดปัญญาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วนขึ้นไปด้วย

เวลาเราสมาทานศีล พระท่านจะให้ศีลข้อที่ ๑ ว่า *ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาทิยามิ* แปลว่า *ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบทคือเจตนาเป็นเครื่องกำจัดเวรจากการยังสัตว์มีชีวิตให้ตกไป* อันนี้เป็นการแปลโดยภาพรวม

คำว่า **ปาณ** ในพระบาลีนี้คือ **ผู้มีปราณ** หมายถึง **ผู้มีลมหายใจ** ซึ่งได้แก่มนุษย์และสัตว์ เพราะมีลมหายใจเหมือนกัน สิ่งใดไม่มีปราณไม่มีลมหายใจ เป็นอันไม่เข้าเกณฑ์นี้ ดังนั้นโบราณจึงแปลคำว่า **ปาณาติบาต** ว่า **ฆ่าสัตว์**

ซึ่งต้องเข้าใจว่ารวมถึงฆ่ามนุษย์ด้วย มิใช่มุ่งเฉพาะฆ่าสัตว์ดิรัจฉานเท่านั้น

คำว่า **เวรมณี** แสดงว่าสิกขาบทนี้เป็น *เจตนาคือความตั้งใจอันเป็นเครื่องกำจัดเวร* ซึ่งแสดงให้เห็นว่า **การฆ่าสัตว์หรือการทำผิดศีลข้ออื่น ๆ นั้นเป็นเวร เป็นการก่อเวร คือสร้างเวรสร้างกรรมให้แก่ตนเอง ทำให้ตัวผู้ก่อนั้นได้รับผลจากเวรที่ตนก่อแน่นอน เท่ากับบอกให้เรารู้ว่าการฆ่าเป็นต้นนั้นมิใช่เพียงกระทำเฉย ๆ ทำแล้วก็เป็นอันแล้วกันไป หาเป็นเช่นนั้นไม่ แต่ก่อแล้วยังเป็นเวรติดตัว ยังส่งผลแห่งการกระทำนั้นแก่ผู้ทำตลอดไป**

ดังนั้น ศีลแต่ละข้อจึงจัดเป็น สิกขาบท คือเป็นข้อที่ต้องศึกษา ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อป้องกันเวรที่จะเกิดมีแก่ตน

ในศีล ๕ นั้น ปาณาติบาตจัดเป็นสิกขาบทข้อที่ ๑ เป็นข้อต้องศึกษาต้องปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นเบื้องต้น คือ *ต้องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต ซึ่งประสงค์ทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์นั้นไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด เพศใด ที่สุดแม้ยังอยู่ในครรภ์ ก็ห้ามฆ่าทั้งสิ้น สำหรับสัตว์ดิรัจฉานก็รวมถึงสัตว์มีชีวิตทุกประเภท ไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ หรือนก ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ชนิดใดก็ห้ามฆ่าทั้งหมด นี่เป็นความหมายของคำว่าสัตว์มีชีวิต*

การฆ่านั้นมิได้มุ่งเพียงทำให้ตายคือทำให้ลมปราณหรือชีวิตตกล่วงไป ยังหมายรวมไปถึงกิริยาอย่างอื่นที่ทำให้สัตว์เดือดร้อนด้วย

ในตำราว่าด้วยเรื่องการฆ่า ท่านแสดงข้อห้ามไว้ ๓ ประการ คือ **การฆ่า ๑ การทำร้ายร่างกาย ๑ การทำทรกรรม ๑** ทั้ง ๓ ประการนี้พึงทำความเข้าใจเพื่อป้องกันตัวเองมิให้ไปทำเข้า

ว่าด้วยเรื่อง การฆ่า

การฆ่า นั้นรู้กันโดยทั่วไปแล้วว่าหมายถึงการทำให้เสียชีวิต จะไม่อธิบายเพิ่มเติมอีก แต่การฆ่านั้นเมื่อว่าโดยโทษ ว่าโดยเจตนา ว่าโดยประโยค มีความแตกต่างกันอยู่ซึ่งน่ารู้ไว้ประดับสติปัญญาบ้าง คือ

ว่าโดยโทษ ฆ่ามนุษย์มีโทษหนักกว่าฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน เช่นถ้าเป็นภิกษุ หากไปฆ่ามนุษย์ ย่อมมีโทษถึงขาดจากความเป็นภิกษุ พ้นสภาวะความเป็นพระ พ้นสภาวะแล้วย่อมถูกลงโทษในทางโลกอีก ถ้าเป็นคฤหัสถ์ หากไปฆ่ามนุษย์ก็มีโทษหนัก อาจถึงถูกประหารชีวิต หรือถูกจำคุกตลอดชีวิต แต่หากเป็นการฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน โทษก็เบากว่านั้นมาก ไม่ถึงกับติดคุก แต่เป็นเวรเป็นกรรมติดตัวไป

ว่าโดยเจตนา การฆ่านั้นเกิดจากเจตนา ๒ ประการ คือจงใจกับไม่จงใจ

ฆ่าโดยจงใจ คือ มีเจตนาจะฆ่ามาแต่แรก และพยายามฆ่าจนได้ หรือฆ่าเพราะถูกความโลภบ้าง ความโกรธบ้าง ความหลงบ้างมาปิดบังใจ เช่น เข้าปล้นทรัพย์แล้วฆ่าเจ้าของทรัพย์บ้าง เกิดโทสะเกิดพยาบาทฆ่าคนที่เป็นศัตรูกันบ้าง แม้จะไม่จงใจโดยตรง แต่ก็นับว่าเกิดจากความจงใจ ด้วยเกิดแรงจูงใจให้ทำเช่นนั้น หรือฆ่าโดยใช้เครื่องมือหรืออุบายวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งทำให้ตายไป อย่างนี้ก็จัดว่าฆ่าโดยจงใจ

ฆ่าโดยไม่จงใจ คือ ไม่ได้คิดฆ่าไว้ล่วงหน้า แต่บังเอิญเป็น ทำให้เกิดการฆ่าขึ้น เช่นทะเลาะวิวาทกัน เกิดบันดาลโทสะคว้ามีดคว้าไม้ไล่ฟันไล่ตีจนเขาตาย หรือประสงค์จะป้องกันตัวในกรณีต่อสู้กับผู้เข้ามาทำร้ายตัว แต่ทำรุนแรงจนเขาตายไป หรือฆ่าโดยไม่ได้แกล้งไม่ได้เจตนาเช่นขับรถชนคนตาย ต้องการตีเพื่อให้หลาบจำแต่คนถูกตีตายไป อย่างนี้จัดว่าฆ่าโดยไม่จงใจทั้งสิ้น

การฆ่าที่เกิดจากความจงใจ นั้นย่อมมีโทษหนักกว่าฆ่าโดยไม่จงใจ แม้ในทางพระ หากภิกษุฆ่าคนตายโดยจงใจมีโทษหนักถึงขาดจากความเป็นพระ แต่ถ้าไม่จงใจ เช่นกำลังก่อสร้างอยู่บนที่สูง ทำของหล่นลงมาถูกคนข้างล่าง

เสียชีวิต ถือว่าไม่มีเจตนา ก็มีโทษไม่ถึงขาดจากความเป็นพระ แม้ในทางโลกก็ปรับโทษไม่เท่ากันแม้ว่าจะเป็นการฆ่าเหมือนกัน คือดูที่เจตนาว่าจงใจหรือไม่จงใจเป็นสำคัญ

ว่าโดยประโยค คือความพยายามฆ่า แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ฆ่าเอง ๑ ให้คนอื่นฆ่า ๑ การฆ่าอย่างนี้ จะทำเองหรือใช้ให้คนอื่นทำ จะใช้เครื่องมืออะไรหรือใช้อุบายอย่างไร มีโทษผิดทั้งสิ้น ทั้งผู้ทำ ทั้งผู้ใช้ ทั้งผู้รับใช้ เพราะการฆ่าสำเร็จด้วยความจงใจ มีโทษหนักทั้งทางโลกและทางธรรม

เรื่องการฆ่านี้ยังมีรายละเอียดอีกมาก เช่นฆ่ามนุษย์หากเป็นมนุษย์ที่มีคุณมาก เช่น ฆ่าบิดามารดา ฆ่าครูอาจารย์ ฆ่าพระอรหันต์ ฆ่าพระพุทธเจ้า ฆ่าพระเจ้าแผ่นดิน เช่นนี้ย่อมมีโทษหนักกว่าฆ่ามนุษย์ธรรมดา แม้ในทางโลกก็ถือคติเช่นนี้เหมือนกัน หรือฆ่ามนุษย์ด้วยเจตนาที่รุนแรง เช่นมีความพยาบาทอย่างร้ายแรง ต้องการล้างผลาญให้ถึงความพินาศย่อยยับไป อย่างนี้มีโทษหนัก หรือฆ่าด้วยความพยายามสูง ทำให้ลำบาก เช่น ทุบตีหรือทรมานให้บอบช้ำกว่าจะตาย การทำให้เกิดทุกขเวทนาแสนสาหัส อย่างนี้มีโทษหนัก

อนึ่ง พึงทราบว่าศีลข้อนี้จะห้ามมิให้ฆ่าคนอื่นและสัตว์ดิรัจฉานเท่านั้นก็หาไม่ แม้ฆ่าตัวตายก็ไม่สมควร

เป็นอันห้ามเหมือนกัน เพราะการฆ่าตัวตายจะด้วยเหตุใดก็ตาม เท่ากับว่าสิ้นคิดแล้ว ย่อมเป็นที่ดูหมิ่นของคนทั้งปวง วงศ์ญาติก็เกิดความอับอายขายหน้า แม้ดูภายนอกจะไม่เท่าไร แต่ภายในใจนั้นทุกข์ทรมานแน่นอน

อันที่จริงคนเรานั้นได้ความเป็นมนุษย์มาอย่างนี้ถือว่าประเสริฐที่สุดแล้ว ได้สิ่งที่ได้ยากที่สุดแล้ว ควรถนอมตัวเอง ดูแลตัวเองให้ดี อย่าให้เสียเปล่า แม้จะคับแค้นอย่างไรก็ค่อยหาทางแก้ไข แก้ด้วยตัวเองไม่ได้คนอื่นก็อาจช่วยได้เมื่อไปปรึกษาหรือขอร้องให้ช่วย ใช่ว่าจะไร้คนขาดเมตตาธรรมไปทุกแห่งเมื่อไร

ส่วนการฆ่าสัตว์ดิรัจฉานนั้น แม้จะมีโทษไม่หนักเท่าฆ่ามนุษย์แต่ก็ไม่ควรทำ หากละเว้นได้ควรละเว้น ในทางโลก ท่านมิได้ห้ามฆ่าสัตว์ไว้ทั้งหมด ห้ามเฉพาะสัตว์บางประเภทที่เป็นสัตว์หวงห้ามหรือสัตว์ที่ต้องรักษาพันธุ์ไว้นอกนั้นมิได้ห้าม ถึงกระนั้น การฆ่าสัตว์ที่มิได้ห้ามก็เป็นกรรม เป็นการสร้างเวรไว้เหมือนกัน แต่จะมีโทษหนักโทษเบาอย่างไรก็อยู่ที่สัตว์ที่ถูกฆ่า เจตนา และประโยคเช่นกัน คือ

ถ้าฆ่าสัตว์ที่มีเจ้าของ มีโทษมาก เพราะนอกจากฆ่าสัตว์แล้วยังประทุษร้ายเจ้าของสัตว์ด้วย คือทำให้เขาเสีย

ทรัพย์ เสียของรัก เสียสมบัติไป ถ้าฆ่าสัตว์ที่มีคุณมาก คือฆ่าสัตว์ที่ช่วยประกอบอาชีพ สัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะ เช่น โค กระบือ ช้าง ม้า เป็นต้น อย่างนี้มีโทษมาก เพราะตัดความสุขหรือความสะดวกสบายของผู้อื่น ถ้าฆ่าสัตว์ใหญ่ก็มีโทษมาก เพราะมีประโยชน์มาก ช่วยเหลืออุปการะแก่ผู้คนได้มาก

ว่าโดยเจตนา ฆ่าสัตว์โดยมิได้มีเจตนาสำคัญอะไร ฆ่าโดยสนุก ฆ่าโดยคะนอง ฆ่าโดยเห็นเป็นของเล่น เป็นต้น ถือว่ามีโทษมาก หรือฆ่าโดยลุอำนาจแก่โทสะ หมายจะเข่นฆ่าสัตว์นั้นหรือทำให้เจ้าของสัตว์นั้นหายนะ อย่างนี้มีโทษมาก หรือฆ่าด้วยโลภเจตนา เห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ต้องการหากินหรือต้องการทรัพย์จากการฆ่านั้น อย่างนี้ก็มีโทษมากเหมือนกัน *หากแต่ฆ่าด้วยความจำเป็น ไม่จงใจ เช่น เพื่อป้องกันตัว เพื่อบำบัดโรค เพื่อจะลองวิชา เพื่อค้นหาความรู้มาบำรุงรักษามนุษย์และสัตว์ เพื่อเลี้ยงชีพ เพื่อเป็นอาหาร เพื่อปลดเปลื้องความทรมานของสัตว์ การฆ่าเช่นนี้มีโทษไม่มาก เพราะเจตนาไม่รุนแรง ประโยคไม่รุนแรง*

ว่าโดยประโยคคือความพยายาม หากใช้ความพยายามมาก ใช้ความรุนแรงสูง เช่นทำให้ลำบากก่อนฆ่า วางยาเบื่อ วางยาพิษ เช่นนี้ถือว่ามีโทษมาก

เท่าที่แสดงมานี้เป็น รายละเอียดในเรื่องการฆ่าทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าการฆ่านั้นมีโทษมากหรือมีโทษน้อย มีโทษหนักหรือมีโทษเบา ก็อยู่ที่สัตว์ที่ถูกฆ่า อยู่ที่เจตนา และอยู่ที่ประโยคคือความพยายามในการประกอบการฆ่าเป็นสำคัญ

ว่าด้วย การทำร้ายร่างกาย

การทำร้ายร่างกาย ในที่นี้หมายถึงร่างกายมนุษย์เป็นหลัก การทำร้ายร่างกายนั้นแม้มิได้เป็นการฆ่า แต่มีความรุนแรง สร้างความทุกข์ให้เกิดแก่ผู้ถูกทำร้ายพอ ๆกับการฆ่าก็มี จึงนับเข้าเป็นปาณาติบาตโดยอนุโลม หมายความว่าห้ามทำเช่นกัน

การทำร้ายร่างกายนั้น เช่น ทำให้พิการ ทำให้เสียโฉม ทำให้เกิดความลำบากในการดำรงชีพปกติ

ทำให้พิการ เช่นทำให้เสียนัยน์ตา ทำให้เสียแขน ทำให้เสียขา จนเป็นเหตุให้อวัยวะที่เคยใช้งานได้เป็นปกติเสียไป ใช้งานต่อไปไม่ได้หรือใช้ไม่สะดวก

ทำให้เสียโฉม คือทำให้อวัยวะเสียรูปเสียความงามไป ไม่ถึงกับพิการ แต่ก็ใช้การไม่สะดวกหรือทำให้เจ้าของเกิดความละอาย เกิดความกลัว เช่นใช้น้ำกรดราดใบหน้า

กรีดหน้าให้มีรอยแผล เป็นต้น

ทำให้เกิดความลำบาก คือทำให้เกิดความไม่สบายในการทำกิจต่างๆ ด้วยเข้าไปขัดขวางบ้าง ทำให้วุ่นวายสับสนบ้าง ทำให้ไม่มีสมาธิบ้าง

การกระทำทั้งปวงเหล่านี้เป็นการทำร้ายร่างกาย ถือว่ามีโทษ เพราะทำให้เขาเดือดร้อน อยู่ไม่เป็นสุข เสียประโยชน์โดยตรงบ้างโดยอ้อมบ้าง เข้าหมู่เข้าสังคมไม่ได้บ้าง การทำร้ายร่างกายจึงเป็นกิจต้องห้าม เมื่อทำเข้าย่อมมีโทษหนักเบาตามสมควรแก่การกระทำ

ว่าด้วย การทำทรกรรม

ทรกรรม คือ *การทำให้ลำบาก การทรมานสัตว์โดยไร้ความปรานี* แบ่งวิธีการทำทรกรรมแบบต่างๆ ได้หลายแบบ คือ

ใช้การ หมายถึงการใช้งานหนัก แบบไม่มีเวลาพักไม่ให้กิน ไม่ให้นอน ไม่ให้พักผ่อนตามกาล ได้แต่ใช้แต่ไม่ดูแลเอาใจใส่ ปล่อยให้ซูบผอมอดอยาก อย่างนี้ถือว่าไม่ถูก ผู้มีปรานี ใช้งานสัตว์อย่างถูกหลัก ให้ทำงานแล้วมีเวลาหยุดพักตามกาล ดูแลเอาใจใส่ เลี้ยงดูให้อิ่มหนำมีกำลังให้นอนพักผ่อนเมื่อหยุดงาน ย่อมทำความสำราญให้แก่

สัตว์ใช้งาน อย่างนี้มิได้เป็นทรกรรม

กักขัง หมายถึงการกักขังไว้ในกรงหรือในที่จำกัด หรือผูกไว้ โดยไม่ดูแลเอาใจใส่ ปล่อยให้อดอยากอิดโรย หรือกักขังไว้ในที่คับแคบจนไม่สามารถผลัดเปลี่ยนอิริยาบถได้สะดวก เช่นนี้เข้าข่ายว่ากักขัง เพราะทรมานสัตว์ แต่ถ้าดูแลเอาใจใส่อย่างดี มิให้เกิดความเดือดร้อนทุรนทุราย อดอยากหิวโซอย่างไร มิได้ถือว่ากักขัง

นำไป หมายถึงการทรมานสัตว์ขณะนำไปยังที่อื่น โดยหิ้วเอาหัวลงดิน เอาเท้าขึ้นชี้ฟ้า ทำให้สัตว์ทรมาน หรือนำสัตว์ใส่กล่องใส่เข่งบรรทุกทับซ้อนไปบนรถ ปกปิดมิดชิด อากาศผ่านไม่สะดวก อย่างนี้ก็เข้าข่ายทรกรรมสัตว์เช่นกัน

เล่นสนุก หมายถึงการใช้วัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งไปผูกติดไว้กับสัตว์ เช่น ผูกกระป๋องหลายใบไว้กับขาสุนัข แล้วให้สุนัขวิ่งไป กระป๋องก็จะส่งเสียงดัง เห็นเป็นเรื่องสนุกสนานชอบใจ หรือจับแมลงปอมาเด็ดหางเล็กน้อยแล้วสอดเส้นหญ้ายาว ๆต่อเข้าไปที่หางแล้วปล่อยไป ทำให้แมลงปอมีหางยาว เป็นที่ชอบใจ เล่นอย่างนี้เรียกว่าเล่นสนุก ส่วนใหญ่เป็นพวกเด็ก ๆที่ไม่ได้คิดหรือไม่รู้ว่าการทำเช่นนั้นเป็นการทรกรรม ไม่ควรทำ

ผจญสัตว์ คือ การเล่นที่ทำเพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อผลประโยชน์ เช่น ชนไก่ ชนวัว กัดปลา เป็นต้น อย่างนี้ผู้ทำผู้ชมย่อมได้ความเพลิดเพลิน แต่สัตว์ได้รับความทรมาน ได้รับความทุกข์ แต่พูดไม่ได้ ต้องทำตามที่มนุษย์ให้ทำ จึงจัดเป็นทรกรรมเหมือนกัน

การทรกรรมต่อสัตว์ที่มนุษย์ซึ่งถือว่าเจริญแล้วชอบกระทำยังมีอีกมากอย่าง ที่กล่าวมาพอเป็นตัวอย่างเท่านั้น

การทรกรรมที่ทำต่อมนุษย์ด้วยกันก็มี เช่น การประหารชีวิตด้วยการทรมาน ด้วยการเฆี่ยนตีจนตาย ด้วยการให้อดอาหารจนตาย ด้วยการตัดอวัยวะให้ขาดไปทีละส่วนจนทนเจ็บปวดไม่ไหวสิ้นใจตาย เหล่านี้ล้วนเป็นการฆ่าด้วยการทำทรกรรมทั้งสิ้น

การฆ่าก็ดี การทำร้ายร่างกายก็ดี การทรกรรมก็ดี ตามที่แสดงมานี้ จัดเป็นเรื่องปาณาติบาตทั้งสิ้น มีโทษหนักเบาตามอาการ แต่เป็นสิ่งก่อเวรภัยทั้งสิ้น ซึ่งเวรภัยนี้ผู้ทำย่อมได้รับผลแห่งการกระทำของตนตามอาการแน่นอน เพราะฉะนั้นท่านจึงถือว่าปาณาติบาตเหล่านี้เป็นบาปอกุศล ไม่ควรทำ ควรงดเว้นเสียด้วยประการทั้งปวง

เอาใจเขามาใส่ใจเรา

ในโลกนี้ ทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานต่างก็มีหัวอกเดียวกัน คือรักสุขเกลียดทุกข์ ไม่ต้องการให้ใครมาทำให้ตัวเองเดือดร้อนล้มตาย มนุษย์และสัตว์จึงพยายามหนีเมื่อมีผู้อื่นสัตว์อื่นจะมาทำร้าย จนกลายเป็นสัญชาตญาณปกติไป

อีกประการหนึ่ง **เรารักชีวิต คนอื่นสัตว์อื่นก็รักชีวิตเช่นเรา เราไม่อยากตาย คนอื่นสัตว์อื่นก็ไม่อยากตายเช่นเรา เราอยากอยู่สบาย ไม่อยากอยู่ร้อนนอนทุกข์ คนอื่นสัตว์อื่นก็เป็นเช่นเรา** เราลองนึกดูว่า ถ้ามีใครจะมาฆ่าเรา มาทำร้ายร่างกายเราให้พิการหรือเสียโฉม หรือมาทำทรกรรมเรา ทำให้เราได้รับทุกข์ทรมาน ได้รับความลำบากต่างๆ เราชอบไหม เรารู้สึกอย่างไร หรือต้องทำอย่างไร ในข้อนี้เราก็ต้องตอบว่าไม่ชอบ รู้สึกไม่ดีไม่พอใจถ้าใครจะมาทำกับเรา และเราก็ต้องป้องกันตัวเต็มที่ ป้องกันไม่ได้ก็ต้องดิ้นรนหนีเพื่อเอาตัวรอด เช่นเดียวกัน หากเราคิดจะไปฆ่าคนอื่นสัตว์อื่น คิดทำร้ายร่างกายเขา คิดทำให้เขาเดือดร้อนพิการ เสียโฉม หรือได้รับทุกข์ทรมาน เขาก็คงไม่ชอบ มีความรู้สึกไม่ต้องการ และคิดหาทางป้องกันเช่นเดียวกัน

อกเราอกเขาเหมือนกัน ลองเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือเอาใจเราไปใส่ใจเขาดู จะได้รู้สึกเหมือนกัน จะได้ไม่กล้าไปฆ่าใคร ไปทำร้ายใคร หรือไปทรกรรมใคร

ถ้าเราไม่คิดถึงเรื่องนี้ ไม่คิดถึงอกเขาอกเรา คิดแต่สนุก คิดแต่จะได้ คิดแต่จะให้ตัวเองอยู่รอด หรือคิดแต่ตัวเองจะได้อยู่สุขสบายฝ่ายเดียว เราก็จะเตลิดควบคุมตัวเองไม่อยู่ ไม่รู้บาปบุญคุณโทษ ไม่รู้ถึงความทุกข์ทรมานของคนอื่นสัตว์อื่น ไปทำบาปทำกรรม สร้างเวรภัยให้แก่ตัวเองต่างๆนานา ทำผิดศีลผิดธรรมร่ำไป ด้วยความไม่รู้ ด้วยความไม่เชื่อ ด้วยความไม่ใส่ใจเรื่องดีชั่ว หรือด้วยเหตุผลอื่นอีกมาก ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ก็น่าสลดใจน่าเสียดายไม่น้อยเลยทีเดียว

เมื่อจำต้องฆ่า ก็จำต้องเข้าใจ

เรื่องศีลข้อปาณาติบาตกับการฆ่าสัตว์ นับเป็นปัญหาที่โต้แย้งกันมาก เพราะผู้คนทั่วไปมีความรู้สึกว่าปฏิบัติตามข้อศีลได้ยาก เนื่องด้วยวิถีชีวิตประจำวันต้องอาศัยเนื้อสัตว์ต้องบริโภคเนื้อสัตว์เป็นหลัก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องฆ่าสัตว์เพื่อการดำรงชีพ

มีคนไม่น้อยที่มีอาชีพในการจับปลาขาย ในการค้าขายปลา เช่นชาวประมง พ่อค้าสัตว์ทะเล บุคคลเหล่านี้มี

ความรู้สึกไม่สบายใจกันไม่น้อย ไม่อยากฆ่าสัตว์ แต่จำต้องทำเพราะเป็นอาชีพ ดำรงชีพกันมาด้วยการจับปลาและสัตว์ทะเล บ้านอยู่ติดทะเล จะไปอยู่ที่อื่นก็ไม่รู้จะไปไหน ไม่รู้จะไปทำอะไรกินด้วยไม่เคยทำ ไม่เคยมีประสบการณ์นอกเหนือจากการประมง จำต้องทำ จำต้องฆ่า ทำกันมาแต่ปู่ย่าตายาย

น่าเห็นใจไม่น้อย สำหรับคนประเภทจำต้องทำอย่างนี้

อันที่จริง การฆ่าที่ถือว่าเป็นปาณาติบาตและมีโทษจากการฆ่าเต็มรูปนั้น จำต้องรู้และทำความเข้าใจบ้าง เพื่อทำให้เกิดความสบายใจ ไม่วิตกกังวลอะไรมาก

ในศีลข้อที่ ๑ นี้ ที่จะเป็นปาณาติบาตและมีโทษถึงขั้นศีลขาดนั้น มีองค์ประกอบหลักอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. *สัตว์ที่ฆ่าเป็นสัตว์มีปราณ คือมีลมหายใจ*

๒. *ผู้ฆ่าก็รู้ว่าสัตว์นั้นมีปราณ*

๓. *มีความตั้งใจจะฆ่าให้ตาย*

๔. *พยายามฆ่าสัตว์นั้น แม้ด้วยเหตุเพียงเอื้อมไปฆ่าเท่านั้น*

๕. *สัตว์นั้นสิ้นลมหายใจไปด้วยความพยายามนั้น*

องค์ศีล ๕ ประการนี้ เมื่อมีครบจึงเป็นปาณาติบาตและมีโทษฐานทำปาณาติบาต นั่นหมายความว่า เมื่อมี

ไม่ครบองค์ แม้เป็นปาณาติบาตก็เพราะสัตว์ตายไป แต่โทษจากปาณาติบาตก็ย่อมลดน้อยลง เช่นฆ่าสัตว์ตายโดยไม่ตั้งใจจะฆ่า ไม่มีเจตนาจะฆ่า ไม่มีความพยายาม เช่นขับรถชนคนตาย หรือทำงานอยู่ในที่สูงทำของหล่นลงมาทับคนตาย อย่างนี้เป็นอันไม่ครบองค์ แม้จะทำให้ตายก็ตาม แต่ก็ทำด้วยความประมาท โทษก็เบา แม้ในทางโลกก็มีกฎหมายรับรองเรื่องเหล่านี้ไว้สำหรับตัดสิน โดยให้มีโทษเบาลงมา ทำเพราะความประมาท

แม้ในทางธรรมก็เหมือนกัน ท่านก็กำหนดองค์ศีลเข้าไว้ ประการแรกเพื่อเป็นเครื่องตัดสินว่า เมื่อล่วงละเมิดทำผิดไปศีลจะขาดหรือไม่ เป็นการขจัดความแคลงใจสงสัยของผู้รักษาศีลได้เป็นอย่างดี เพราะว่าบางครั้งเผลอไผลไปทำอะไรเข้า ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าศีลของตนขาดหรือไม่ เมื่อไม่รู้และลังเลอยู่ก็ทำให้ไม่สบายใจ เมื่อรู้องค์ศีลแล้วนำมาเทียบเคียงดู ก็ทำให้รู้ได้ว่าศีลของตนขาดหรือไม่หรือด่างไปพร้อยไปอะไรทำนองนี้ อีกประการหนึ่งก็เพื่อจะได้รู้ว่าผลของการทำปาณาติบาตมีโทษแค่ไหนอย่างไร **ผู้ที่กำหนดองค์ศีลไว้มิใช่เป็นผู้ตัดสินการกระทำ การกระทำเป็นเรื่องของกรรม กรรมเป็นเครื่องตัดสินว่ามีโทษหนักเบาตามการกระทำของผู้นั้น การกำหนดองค์ศีลเข้าไว้ก็เพื่อให้รู้และให้เข้าใจตามข้อเท็จจริง**

เมื่อเป็นอย่างนี้ ไม่ว่าชาวประมง พ่อค้า และผู้เกี่ยวข้องกับการฆ่าสัตว์ทั้งหลาย ย่อมรู้ตัวเองดีว่าตนทำปาณาติบาตเต็มรูปหรือไม่หรือขาดองค์ศีลข้อไหน อันจะเป็นเหตุให้ผลของการกระทำลดหย่อนลงบ้าง

อีกประการหนึ่ง พึงคำนึงถึงข้อเท็จจริงในเรื่องการฆ่าด้วยว่า ฆ่าโดยจงใจหรือไม่จงใจ ได้ทำร้ายร่างกายหรือไม่ได้ทำทรกรรมให้เกิดทุกข์ทรมานหรือไม่ *ถ้าฆ่าโดยจงใจเป็นต้นก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงโทษปกติได้ หากฆ่าโดยไม่จงใจ ไม่ได้ทำเอง ไม่ได้ทำร้าย ไม่ได้ทำทรกรรม เป็นไปโดยปกติ อันนี้ถือว่าไม่ครบองค์ เมื่อไม่ครบองค์ ปาณาติบาตก็ไม่เต็มรูป ผลก็ผ่อนลงมา หรือบางกรณีกลายเป็นเรื่องปกติไม่มีโทษอะไรมาก*

บางท่านอาจสงสัยว่า ผู้ทำปาณาติบาต หรือผู้มีอาชีพเกี่ยวกับปาณาติบาตจำนวนไม่น้อยที่สุขสบาย มีฐานะร่ำรวยมีหลักมีฐาน มีผู้คนเคารพนับถือ อย่างนี้ถือว่าปาณาติบาตนั้นไม่ให้ผลเสียต่อผู้นั้น แต่กลับให้ผลดีตอบแทน ถ้าเป็นอย่างนี้ การงดเว้นจากปาณาติบาตก็ไม่จำเป็น งดเว้นแล้วยังยากจนกว่าผู้ไม่งดเว้น อะไรทำนองนี้

ต่อข้อสงสัยนี้ ขอให้ทำความเข้าใจในเรื่องขององค์

ประกอบปาณาติบาตให้ดีและให้ลึกซึ้งเถิด ย่อมจะทำให้เข้าใจและหายสงสัยไปได้

แต่การทำปาณาติบาตที่จะให้ไม่ครบองค์ห้านั้นค่อนข้างจะทำได้ยาก ส่วนใหญ่จะครบองค์ เพราะฉะนั้นผู้มีอาชีพปาณาติบาตส่วนหนึ่งจึงต้องรับโทษจากปาณาติบาต ไม่อาจมีฐานะสุขสบายร่ำรวยมีคนเคารพนับถือเหมือนอีกคนหนึ่งที่ทำอย่างเดียวกัน แต่ว่าเขาทำไม่ครบองค์ประกอบ

เมื่อเป็นอย่างนี้ก็อาจมีผู้คิดหลบเลี่ยงทำปาณาติบาตมิให้ครบองค์ห้า จะได้ไม่ต้องรับผลอย่างเต็มที่ อันนี้ย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะการหลบเลี่ยงเช่นนั้นไม่อาจพ้นไปได้ ด้วยว่าการมีเจตนาหลบเลี่ยงก็ยังถือว่ามีเจตนาทำอยู่ เหมือนกับคนที่หลบเลี่ยงขโมยของหรือหลบเลี่ยงทำผิดโดยไม่ให้ใครรู้ใครเห็น ถึงแม้ว่าจะไม่ถูกจับหรือมิได้ถูกลงโทษทางคดีความ แต่โทษทางกฎแห่งกรรมไม่อาจหลุดพ้นได้เลย ย่อมต้องรับโทษแห่งความผิดด้วยกฎแห่งกรรมแน่นอน

ปาณาติบาตอยู่ที่เจตนาเป็นสำคัญ

ปาณาติบาตที่จะไม่ครบองค์ห้านั้น สำคัญต้องไม่มีเจตนา ไม่มีความตั้งใจทำเป็นพื้นฐาน หากไม่ตั้งใจทำ เมื่อเกิดปาณาติบาตขึ้นก็ไม่ครบองค์ ๕ โทษก็เบาบางลง เช่นขับรถชนคนตายโดยประมาท เป็นต้น

เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนต้องทำความเข้าใจให้ดี เมื่อเข้าใจและทำใจได้ แม้จะมีส่วนในปาณาติบาต ก็ไม่ถือว่าทำปาณาตบาต

ขอให้ดูตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระธรรมบท

สมัยที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่เมืองราชคฤห์ นายพรานคนหนึ่งชื่อว่ากุกกุฏมิตร มีอาชีพล่าสัตว์ ครั้นล่าสัตว์ได้แล้วก็บรรทุกเกวียนไปขายในเมือง ทำอย่างนี้เป็นอาชีพเลี้ยงตัว

วันหนึ่งธิดาของเศรษฐีคนหนึ่งอยู่บนปราสาทเจ็ดชั้น ซึ่งบิดาสร้างเก็บตัวนางไว้ เห็นนายพรานนั้นเข้าก็เกิดเสน่หารักใคร่ด้วยบุพเพสันนิวาส จึงให้หญิงรับใช้ไปถามว่าจะกลับตอนไหน เมื่อทราบแล้วก็เก็บทรัพย์สินที่มีอยู่ห่อผ้า แล้วแต่งตัวเหมือนกับหญิงชาวบ้านออกจากบ้านไปรอนายพรานที่ประตูเมือง เมื่อเกวียนนายพรานมาก็เดินตามเกวียนไป นายพรานทักถามก็ตอบเป็นเชิงให้รู้ว่าตนตามเขามา นายพรานจึงพานางขึ้นเกวียนกลับที่อยู่และอยู่กินกันเป็นสามีภรรยาตามปกติ จนกระทั่งมีบุตร ๗ คน เมื่อบุตรโตแล้วก็จัดการแต่งงานให้ ทั้งบุตรและสะใภ้ได้อยู่รวมกันทั้งหมดเป็นครอบครัวใหญ่

นางอยู่กับสามี ทำอาหารให้สามีและบุตร จัดอุปกรณ์

ล่าสัตว์ทั้งมีด หอก และข่ายตามที่สามีสั่ง สามีและบุตรก็ไปล่าสัตว์และนำไปขายเลี้ยงชีพจนอายุมากขึ้น

วันหนึ่งสมเด็จพระบรมศาสดาทรงเห็นว่านายพรานกุกกุฏมิตรและบุตรทั้งเจ็ดคนสมควรได้รับฟังธรรมจึงเสด็จไปป่า วันนั้นนายพรานดักข่ายไว้แต่ไม่มีเนื้อติดข่ายเหมือนทุกวัน จึงคิดว่าคงมีผู้ปล่อยสัตว์ไป เดินตามหาก็ไปพบพระพุทธเจ้า เข้าใจว่าพระพุทธเจ้าคงปล่อยเนื้อไปจึงโกรธ คว้าธนูออกมาแล้วโก่งขึ้นเพื่อยิงพระพุทธเจ้า แต่ด้วยพุทธานุภาพทำให้นายพรานไม่อาจปล่อยลูกธนูได้ ทั้งจะลดธนูลงก็ไม่ได้ ทำให้เหงื่อไหลท่วมตัว ฝ่ายลูกชายทั้งเจ็ดตามมาทีหลังเห็นบิดายืนท่าอย่างนั้นก็คิดว่าบิดาจะยิงศัตรู จึงดึงธนูออกมาง้างจะยิง แต่ก็ยิงไม่ได้ ลดไม่ได้เหมือนบิดา ทำให้ทุกคนทรมานอย่างยิ่ง

ฝ่ายภรรยาและสะใภ้เห็นสามีล่าช้าผิดปกติ จึงตามไปดูในป่า เห็นทุกคนอยู่ในท่าเงื้อธนูจะยิงพระพุทธองค์ นางตกใจร้องลั่นว่าอย่าทำร้ายพ่อของฉันๆ นายพรานตกใจคิดว่าคนผู้นี้เป็นพ่อตาของตน บุตรทั้งเจ็ดคนก็คิดว่าผู้นี้เป็นปู่ของตน ต่างก็ทำอะไรไม่ได้ แต่จิตโกรธได้ลดหมดลงไปกลายเป็นเมตตาจิตขึ้นมาแทน เมื่อมีเมตตาจิตแล้วก็สามารถลดธนูลงได้ ทุกคนก้มลงกราบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงแสดงอนุปุพพีกถาซึ่งเป็นเทศนาสำคัญให้ฟัง

นายพรานพร้อมทั้งลูกชายและลูกสะใภ้ได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุโสดาปัตติผล เป็นโสดาบันบุคคลกันทั้งหมด จากนั้นพระพุทธองค์ก็เสด็จกลับ

เมื่อเสด็จกลับถึงวัด พระอานนท์ผู้เป็นอุปัฏฐาก แต่มิได้ตามเสด็จด้วยก็ทูลถามว่าเสด็จไปไหนมา พระพุทธองค์ทรงเล่าให้ฟัง พระอานนท์ก็ทูลถามว่าทรงทำให้นายพรานเหล่านั้นเป็นผู้ไม่ทำปาณาติบาตอีกแล้วหรือ ทรงรับว่าได้ทำแล้ว ฝ่ายภิกษุทั้งหลายทราบเรื่องจึงไปทูลถามว่านายพรานมีภรรยาคนหนึ่งซึ่งเป็นคนเมืองมิใช่หรือ พระพุทธองค์ตรัสว่า *"ใช่แล้ว นางเป็นคนในเมืองนี้ สมัยเป็นสาวอยู่ได้บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว ก็ไปอยู่กับนายพรานในป่า"*

ภิกษุทั้งหลายจึงโจษจันต่อ ๆ กันไปว่า ได้ยินว่าภรรยานายพรานเป็นโสดาบัน ไปอยู่กับนายพรานจนมีลูก ๗ คน ถูกนายพรานสั่งให้ทำนั่นทำนี่ ให้หุงหาอาหาร ให้จัดอุปกรณ์สำหรับล่าสัตว์ นายพรานพร้อมลูกก็นำอุปกรณ์ที่นางจัดให้ไปทำปาณาติบาต ผู้เป็นโสดาบันแล้วยังทำปาณาติบาตอีกหรือไร

พระพุทธองค์เสด็จมาตรัสว่า *โสดาบันบุคคลย่อมไม่ทำปาณาติบาต แต่นางทำเช่นนี้ด้วยคิดว่าทำตามคำสั่งสามี แต่นางมิได้มีความคิดว่าสามีจงนำอุปกรณ์เหล่านี้ไป*

ทำปาณาติบาต เมื่อฝ่ามือไม่มีแผล คนที่กำยาพิษอยู่ ยาพิษก็ไม่อาจแทรกซึมฝ่ามือเข้าไปได้ เช่นเดียวกัน เมื่อบุคคลไม่ได้ทำบาปเพราะไม่มีอกุศลเจตนา แม้จะนำธนูเป็นต้นมาให้เขา บาปก็ไม่มี จากนั้นได้ตรัสข้อความสำคัญไว้ว่า

"ถ้าฝ่ามือไม่มีแผล บุคคลก็ใช้ฝ่ามือนำยาพิษไปได้ ยาพิษย่อมไม่ซึมฝ่ามือที่ไม่มีแผลเข้าไปได้ ฉันใด บาปย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ทำ ฉันนั้น"

เรื่องและพระบาลีที่ยกมาแสดงไว้นี้ย่อมเป็นหลักฐานเป็นข้อสังเกต เป็นข้อตัดสิน และเป็นอะไรอีกหลายอย่างที่ทำให้เรารู้ เข้าใจ และพินิจพิเคราะห์เรื่องปาณาติบาตได้ในระดับหนึ่ง

ซึ่งประเด็นอยู่ที่ว่า แม้โสดาบันบุคคลจะยังคลุกคลีอยู่กับปาณาติบาต แต่ไม่เป็นบาปกรรม เพราะไม่ได้ทำเพราะมิได้สั่งการให้ทำ เพราะไม่มีอกุศลเจตนา เป็นแต่ได้ทำหน้าที่ตามปกติในฐานะภรรยาเท่านั้น จิตใจมิได้โน้มเอียงไปในปาณาติบาตด้วยเลย กิริยาเช่นนี้ถือว่าทำได้ยากสำหรับคนทั่วไป ถ้าใครทำได้ก็ย่อมเอาตัวรอดได้ และย่อมอยู่เป็นปกติสุข มีกินมีใช้สะดวกสบายได้

ยังมีบุคคลอีกหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับปาณา-ติบาตทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น บุคคลผู้ทำอาวุธ ทำ

อุปกรณ์สำหรับล่าสัตว์ขายเป็นอาชีพ ผู้สร้างเรือประมงขาย ผู้ทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่นลอบ ลัน กระจู้ ตะแกรง และ ผู้มีอาชีพขายอาวุธ อุปกรณ์ และเครื่องมือเช่นนั้น บุคคล เหล่านี้ย่อมมีความรู้สึกตะขิดตะขวงใจไม่น้อยว่า ตนทำ อาชีพเช่นนี้ และอาจสงสัยว่าตนเป็นบาปไหม จะได้รับผล ไหม ในตอนแรกอาจเป็นเช่นนั้น ต่อมานานเข้า วันเวลา ล่วงไปความคิดความสงสัยก็ลางเลือนไป เห็นเป็นเรื่องปกติ ธรรมดาไป หรือไม่ก็เห็นว่าคงไม่ผิดไม่เสียหายอะไร เพราะ ตนทำอย่างนี้มานานแล้วก็ไม่เห็นได้รับผลเสียอะไร มีแต่ ทำให้อยู่สุขสบาย มีฐานะ มีหลักฐานมั่นคง จิตใจก็เป็นสุข อะไรทำนองนี้ หรืออาจเข้าใจไปว่าตนไม่ได้ทำปาณาติบาต จึงไม่ได้รับผลอะไร

เรื่องทำนองนี้ก็น่าคิดน่าทำความเข้าใจไม่น้อย แต่ เมื่อทำความเข้าใจเรื่องปาณาติบาตทุกแง่มุมแล้ว ย่อม เข้าใจได้ว่า บุคคลเช่นนี้มิได้ทำปาณาติบาตโดยตรง มิได้ เจตนาจะฆ่าโดยตรง เป็นแต่ทำเป็นอาชีพ ไม่ได้ครบองค์ห้า มิได้พยายามที่จะฆ่า เป็นต้น เมื่อไม่ครบองค์ห้า โทษก็ เบาบางหรือไม่มีเลย ดังเรื่องภรรยาของนายพรานกุกกุฏ-มิตรที่เล่ามา

ข้อนี้อาจเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องกับปาณาติบาตโดย อ้อม โดยเป็นผู้สร้างหรือเป็นผู้ขายอาวุธ ขายเครื่องมือล่า

สัตว์ทั้งสัตว์บกสัตว์น้ำ จำต้องมีความเข้าใจและปฏิบัติตนไปตามครรลองที่ควรเป็นได้เป็นอย่างดี ทำให้ชีวิตสุขสบายและมีฐานะมีหลักฐานกว่าผู้ที่ทำปาณาติบาตโดยตรง

มีตัวอย่างที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่อีก

คือมีชาวประมงที่อาศัยอยู่ริมทะเล ประกอบอาชีพทางประมงมาแต่บรรพบุรุษ ไม่มีทางไปไหนหรือทำอาชีพอื่นอย่างไรได้ ต้องหาปลามาขายมากินเป็นพื้น บุคคลเหล่านี้บางพวกเล่าว่าพวกตนจำเป็นต้องทำ แต่ก็มีวิธีแก้อยู่ คือพวกตนสมาทานศีล ๕ กัน และพยายามรักษาข้ออื่นให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เข้าไว้ เว้นข้อปาณาติบาตที่ต้องล่วงละเมิด นอกจากนั้นก็ทำบุญทำกุศลที่วัดเป็นประจำ ทำบุญแล้วก็อุทิศส่วนกุศลไปให้แก่สัตว์ที่พวกตนไปจับมา ทำกันเช่นนี้มาโดยตลอด ก็ทำให้วิถีชีวิตของพวกตนดำรงอยู่ได้ มีกินมีใช้ไม่เดือดร้อนนัก สัตว์น้ำก็มีให้จับกันอยู่ไม่ขาดแคลน

ฟังเรื่องของบุคคลเหล่านี้แล้วก็น่าเห็นใจ และน่าชมวิธีการของพวกเขาที่ปรับพฤติกรรมไปในทางดีด้วยการรักษาศีลและให้ทานกัน แม้ว่าจะไม่อาจรักษาให้บริสุทธิ์ได้ครบทั้งห้าข้อ เว้นไว้ข้อหนึ่ง ก็ยังนับว่าดีอยู่มากแล้ว ดีกว่าคนที่อยู่เมืองแต่ไม่มีศีล ไม่รักษาศีลหรือไม่รู้จักศีลเสียด้วยซ้ำไป

และเคยได้ฟังมา คนที่อยู่ในเมืองมีอาชีพในการฆ่าสัตว์บ้าง ในการขายสัตว์ตามตลาดบ้าง ในการเลี้ยงสัตว์เพื่อการแข่งขันบ้าง บุคคลเหล่านี้ก็ไม่ค่อยสบายใจนัก แต่ก็หาทางให้ตนเองสบายใจ คือนำเงินที่ได้จากการนี้มาทำบุญมากบ้างน้อยบ้างตามฐานะ แต่ทำบ่อยไม่ว่างเว้น เพราะเห็นว่าตนเองทำบาปหรือมีส่วนทำปาณาติบาตแทบทุกวัน ทำแล้วก็สบายใจหายกังวล

ก็นับว่าเป็นอุบายที่ดี ฉลาดทีเดียว

เรื่องปาณาติบาตนี้ละเอียดอ่อนนัก เข้าใจให้ถูกต้องก็ยาก แต่จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจเพื่อป้องกันตนเอง เพราะในชีวิตคนเรานั้นเกี่ยวข้องกับสัตว์ต่างๆมากมาย และโอกาสที่จะละเมิดศีลข้อนี้ไปทำปาณานิบาตเข้าทั้งโดยจงใจหรือไม่จงใจก็มีอยู่มาก เผลอไม่ได้เลยก็มี

วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๑

การกำหนดเรื่องปาณาติบาตนี้ขึ้นมาเป็นกติกาในสังคม มีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ ๒ ประการ คือ

๑. เพื่อป้องกันมิให้ผู้คนเบียดเบียนกัน ทั้งเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันและเบียดเบียนสัตว์ดิรัจฉาน เพราะไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ดิรัจฉานต่างก็มีชีวิตและรักชีวิตเหมือนกัน ไม่ต้องการให้ใครมาคร่าชีวิตของตนไป เมื่อผู้คนต่าง

ปฏิบัติตามกติกาข้อนี้กันก็จะไม่เบียดเบียนกัน ไม่ว่าจะโดยการฆ่า การทำร้ายร่างกาย หรือการทำทรกรรม ทั้งคนและสัตว์ก็จะอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ไม่หวาดระแวงกันและกัน

๒. เพื่อให้ผู้คนมีเมตตาจิตต่อกัน คือมีความรักมีความปรารถนาดีต่อกัน ไม่มีเวรไม่มีภัยต่อมนุษย์ด้วยกันและสัตว์ดิรัจฉานทั่วไป เมตตาจิตนี้ทำให้คนเราอ่อนโยน มีความรู้สึกห่วงหาอาทรกัน คิดถึงอกเขาอกเรา คิดช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ดุร้าย ไม่เหี้ยมโหด ให้อภัย และมีไมตรีจิตต่อคนและสัตว์รอบข้าง

วัตถุประสงค์ ๒ ประการนี้ถือว่าเป็นหลัก และต้องเป็นไปร่วมกันจึงจะสำเร็จประโยชน์ หากคิดไม่เบียดเบียนกันแต่ขาดเมตตาจิต ก็จะต่างคนต่างอยู่ ไม่มีไมตรีต่อกัน ไม่ช่วยเหลือกัน โลกก็จะเงียบเหงา มีคนอยู่ก็เหมือนไม่มี หรือคนมีเมตตาจิตแต่ขาดหลักประกันว่าจะไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อเมตตาจิตกลับกลายก็จะเบียดเบียนคนอื่นได้ ฆ่าเขาได้ ทำร้ายร่างกายได้ ทำทรกรรมได้ เช่นบิดามารดาบางครั้งก็อาจฆ่าลูกได้ เจ้านายผู้ใจดีบางคราวอาจเผลอสติทำร้ายทุบตีลูกน้องได้ ดังนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น หากมีครบทั้งสองประการแล้ว ก็เป็นหลักประกันได้ค่อนข้างแน่ว่าความสุขสงบย่อมเกิดขึ้นและคงอยู่ตลอดกาล

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี

คำว่า **อทินนาทานา เวรมณี** ที่เรารับกันนั้นมีการแปลโดยทั่วไปว่า **ห้ามลักทรัพย์** แต่โดยคำศัพท์ที่ปรากฏมีคำแปลดังนี้

คำว่า **อทินนาทานา เวรมณี** แปลว่า **เจตนาเป็นเครื่องกำจัดเวร จากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้**

คำว่า **ถือเอา** หมายถึง ถือเอาด้วยอาการแห่งขโมยหรือถือเอาอย่างโจร

คำว่า **สิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้** คือเป็นสิ่งของที่เจ้าของเขามิได้ยินยอมให้ มิได้ยื่นให้ มิได้บอกให้ หรือมิได้ให้ด้วยกิริยาอย่างอื่น

ที่เข้าใจกันว่าหมายถึง **การลักทรัพย์** นั้นเป็นการเข้าใจโดยภาพรวมกว้างๆ ซึ่งพอจะเข้าใจกันได้โดยทั่วไป แต่เพื่อความเข้าใจโดยละเอียดว่าลักทรัพย์นั้นคืออะไร ทำ

เช่นใดบ้างถือว่าเป็นการลัก และทรัพย์นั้นเจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการอย่างไรเป็นต้น อันดับแรกพึงทราบเรื่องสิ่งของก่อน

สิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ในศีลข้อนี้มีหลายลักษณะคือ

- เป็นสิ่งของที่มีเจ้าของเป็นตัวเป็นตน ถือว่าเป็นทรัพย์ของผู้นั้น ทั้งทรัพย์ที่เป็นสวิญญาณกทรัพย์ และอวิญญาณกทรัพย์ อันทรัพย์นั้นเจ้าของมิได้ให้

- เป็นสิ่งของที่ไม่มีเจ้าของโดยตรง ถือว่ามิใช่ของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่มีผู้ดูแลรักษา เช่น ของเซ่นไหว้ตามศาล ของบูชาพระ ของเช่นนี้ถือว่ามีเจ้าของโดยอ้อมคือมีผู้ดูแลรักษาของนั้นอันผู้ดูแลรักษามิได้ให้

- เป็นของที่เป็นสาธารณะในหมู่ชน เป็นของกลางมิได้มีใครเป็นเจ้าของโดยเฉพาะ แต่เป็นของชุมชน เป็นของราชการ หรือเป็นของสงฆ์ด้วย ของนั้นมีผู้ดูแลรักษาตามกฎหมายบ้าง ตามธรรมเนียมบ้าง ถือว่าเป็นเจ้าของตามนั้น ของนั้นอันผู้รับผิดชอบนั้นมิได้ให้

ของตามประเภททั้งหมดนี้ ถือว่ามีเจ้าของทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม เมื่อเจ้าของนั้นมิได้ให้ด้วยอาการใดๆ เมื่อไป **ถือเอา** มา ก็ชื่อว่าลักทรัพย์

ทรัพย์ดังกล่าวเมื่อไปถือเอามาเข้าย่อมมีโทษ เป็นการผิดทั้งทางศีลผิดทั้งทางกฎหมาย ในทางศีลถือว่าไปละเมิดกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของของเขา ทำให้เจ้าของเสียหาย เสียดาย หรือเดือดร้อน เป็นการเบียดเบียนทรัพย์สินของเขา การผิดทางศีลแบบนี้มิได้กำหนดราคาว่าเท่านั้นเท่านี้จึงผิด จะเท่าไรก็ถือว่าผิด แต่ในทางกฎหมายกำหนดโทษไว้ตามราคาของทรัพย์ หนักบ้างเบาบ้างตามข้อเท็จจริง แต่จะผิดทางศีลหรือผิดทางกฎหมายก็ตามก็ถือว่าละเมิดศีล และมีโทษในทางศีลเหมือนกันหมด ถ้าลักทรัพย์แล้วถูกจับได้ ย่อมผิดทั้งสองทาง

การกระทำที่จะเป็นเหตุให้ผิดศีลข้อนี้หรือเป็นเหตุให้มีโทษอย่างไรนั้น พึงทราบกิริยาที่ท่านห้ามไว้เพราะเป็นเรื่องการลักทรัพย์ กิริยาที่ว่านี้ได้แก่ โจรกรรม การเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรม กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม

เรื่อง โจรกรรม

คำว่า **โจรกรรม** คือกิริยาที่ถือเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยอาการเป็นโจร โดยที่เจ้าของเขามิได้ให้ เข้าใจง่ายๆ ก็คือ **การลัก การขโมย การปล้น** นั่นเอง

กิริยาที่ถือเอาแบบโจรกรรมนั้น ท่านแสดงข้อปลีกย่อยไว้หลายประเภท ขอยกมาอ้างคือ

ลัก คือกิริยาที่ถือเอาด้วยอาการเป็นโจร ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ขโมย (ลักตอนเขาเผลอ) ย่องเบา (ลักโดยแอบเข้าไปถือเอามา) ตัดช่อง (ลักโดยงัดหรือเจาะช่องเข้าไปถือเอา)

ฉก คือกิริยาที่ถือเอาโดยวิ่งราว (ชิงของที่เขาถือมาแล้ววิ่งหนี) ตีชิง (ตีเจ้าของแล้วชิงทรัพย์หนีไป)

กรรโชก คือกิริยาที่ขู่ให้เขากลัวจนยอมให้ทรัพย์ หรือใช้อำนาจบังคับให้เจ้าของทรัพย์ตกใจกลัวแล้วให้ทรัพย์

ปล้น คือกิริยาที่ยกพวกไปพร้อมอาวุธครบมือเข้าไปถือเอาทรัพย์สินเขา พร้อมใช้อำนาจอาวุธข่มขู่บ้าง ใช้กำลังทำร้ายบ้าง ใช้อาวุธฆ่าบ้าง

ตู่ คือกิริยาที่ร้องเอาของผู้อื่นซึ่งมิได้อยู่ในมือตน เช่นฟ้องร้องเอาที่ดินของเขาโดยแจ้งว่าเป็นของตัว

ฉ้อ คือกิริยาที่รับของฝากไว้ ต่อมาปฏิเสธเสียว่ามิได้รับฝาก หรืออาศัยที่ดินเขาอยู่ ภายหลังประกาศว่าที่ดินเป็นของตัว

หลอก คือกิริยาที่พูดโกหกเพื่อถือเอาของผู้อื่น เช่นไปหาท่าน หลอกท่านว่าคนผู้นั้นขอยืมของ เมื่อท่านให้มาก็ยึดเป็นของตนเสีย

ลวง คือกิริยาที่แสดงของปลอมอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วบอกว่าเป็นของจริง ให้เขาเข้าใจผิด หรือชั่งของน้ำหนักน้อยให้ได้น้ำหนักมากด้วยตาชั่งโกง ทำให้เขาเข้าใจผิด

ปลอม คือกิริยาที่ทำของไม่แท้ให้เป็นเหมือนของแท้ หรือแสดงว่าเป็นของแท้ ทำให้คนเชื่อว่าเป็นของแท้จริง

ตระบัด คือกิริยาที่ยืมของของคนอื่นไปแล้วไม่ส่งคืน กู้หนี้สินไปแล้วไม่ส่งคืนทั้งต้นทั้งดอก หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง

เบียดบัง คือกิริยาที่เขาให้ไปเก็บเงินหรือเก็บผลไม้ได้มาแล้วไม่นำส่งเขาทั้งหมด ยักยอกเอาไว้ส่วนหนึ่งเพื่อตัว

สับเปลี่ยน คือกิริยาที่เปลี่ยนสิ่งของของตนกับของของคนอื่น โดยนำสิ่งของของตนที่ไม่ดีไปเปลี่ยนกับของของคนอื่นที่ดีกว่า โดยที่เจ้าของไม่ทราบ

ลักลอบ คือกิริยาที่นำสิ่งที่ควรเสียภาษีเข้ามาโดยการปิดบังซ่อนเร้นไม่ต้องเสียภาษี หรือลอบทำสิ่งของที่ต้องห้าม หรือลักลอบละเมิดกฎหมายบ้านเมือง โดยลอบทำกิจโดยไม่เสียภาษี

ยักยอก คือกิริยาที่เอาทรัพย์สินซึ่งต้องถูกยึดของคนอื่นไปไว้ที่อื่นเสีย ทำให้ยึดไม่ได้ หรือตนเองต้องล้มละลาย นำทรัพย์ไปซ่อนเสียมิให้ตกเป็นของหลวง

กิริยาที่แสดงมาโดยละเอียดนี้ถือว่าเป็น **โจรกรรม** ทั้งสิ้น เข้าข่ายลักทรัพย์หรือเข้าข่ายถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ทั้งหมด และมีโทษเป็นอทินนาทานทุกอย่าง

เรื่อง การเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรม

การเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรม หมายถึงการแสวงหาทรัพย์สมบัติเพื่อมาเลี้ยงชีพในทางที่ไม่สมควร ไม่บริสุทธิ์ การแสวงหาเช่นนั้นแม้จะไม่เป็นโจรกรรมโดยตรง แต่ก็เป็นดุจเดียวกับโจรกรรม ทรัพย์สมบัติที่ได้มาด้วยวิธีเช่นนี้ก็ไม่ต่างกับที่ได้มาด้วยโจรกรรม

การเลี้ยงชีพประเภทนี้ได้แก่

สมโจร คือกิริยาที่รับซื้อสิ่งของที่ขโมยมา จะเพื่อเก็บไว้เป็นสมบัติของตนก็ตาม จะนำไปขายเอากำไรต่อก็ตาม การกระทำเช่นนี้จัดเป็นสมโจร เป็นการสนับสนุนโจรกรรม ทำให้เกิดโจรกรรมได้ง่าย เพราะพวกโจรมีช่องทางปล่อยของ เมื่อทำโจรกรรมมาได้แล้วก็นำไปขายต่อได้ ทำให้มีใจกำเริบ กล้าทำโจรกรรมไม่หยุดหย่อน

ปอกลอก คือกิริยาที่คบหากับผู้อื่นโดยไม่สุจริตใจ มีนัยแฝงอยู่ เช่นคบหาด้วยเห็นว่าเป็นคนร่ำรวย ตนเองมีทางหลอกล่อให้ได้ทรัพย์สินของเขาได้ เมื่อหลอกล่อได้ทรัพย์สินจนเขาหมดตัวแล้วก็ละทิ้งเขาไป

รับสินบน คือกิริยารับทรัพย์สินที่เขาให้มาเพื่อช่วยทำธุระให้เขาในทางที่ผิด หรือช่วยให้เขาได้รับสิทธิพิเศษเหนือผู้อื่นทั้งที่ไม่ถูกต้อง เช่นข้าราชการผู้มีอำนาจรับคนเข้าทำงานรับสินบนของผู้มาสมัครงาน ตัดสินให้เขาได้ทำงาน หรือตุลาการรับสินบนของลูกความ แล้วตัดสินให้ฝ่ายนั้นชนะคดีทั้งที่ทำผิดจริง หรือให้รับโทษน้อยลง หรือให้เสียค่าปรับน้อยลง ทรัพย์สินที่รับมาโดยวิธีเช่นนี้แม้จะได้มากแต่ก็ไม่ต่างอะไรกับที่ได้มาด้วยโจรกรรม

การเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรมเหล่านี้ แม้จะมิได้เป็นโจรกรรมโดยตรง แต่ก็เป็นปัจจัยแห่งโจรกรรม คือทำให้โจรเต็มบ้านเต็มเมือง เพราะมีทางจำหน่ายของโจรกรรมบ้าง เป็นปัจจัยให้บุคคลตกยากเพราะถูกปอกลอกจนสิ้นเนื้อสิ้นตัวบ้าง เป็นปัจจัยให้บุคคลประพฤติผิดทางธรรม คือทำให้ผู้รับสินบนไม่ตั้งอยู่ในธรรมได้ ทำให้ประพฤติทุจริตผิดธรรม เสียความยุติธรรม เสียความเที่ยงตรง จนไม่มีหลักยึด

ดังนั้น จึงถือว่าพฤติกรรมต่างๆเหล่านี้ก็ไม่ต่างอะไรกับโจรกรรม เป็นกิริยาที่น่ารังเกียจ น่าตำหนิทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อทำแล้วย่อมมีโทษเป็นอทินนาทานด้วย

ผู้มีศีลผู้รักษาศีลพึงกำหนดกิริยาเหล่านี้ แล้วพึงละเว้นเสีย แสวงหาทรัพย์สินมาเลี้ยงตัวและคนในครอบครัวในความรับผิดชอบด้วยสัมมาชีพ ด้วยอาชีพที่สุจริต ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตน ย่อมสบายใจกว่า มีเกียรติภูมิกว่า และดีกว่าเลี้ยงชีพด้วยอนุโลมโจรกรรม แม้ว่าเบื้องต้นอาจดีกว่าร่ำรวยกว่า แต่ภายหลังย่อมทำให้เกิดทุกข์แน่ เริ่มต้นจะทำให้เดือดร้อนใจ นึกคิดถึงความผิดที่ตนทำมาไม่เสื่อมคลาย บอกใครก็ไม่ได้ ทำให้เครียดกลัดกลุ้ม ไม่นานก็อายุสั้นพลันตาย โดยไม่ทราบสาเหตุแท้จริงอันเกิดจากพฤติกรรมข้างต้นเป็นประการสำคัญ

เรื่อง กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม

ฉายาโจรกรรม คือ การทำทรัพย์สินของผู้อื่นให้สูญเสียไป การเท่าเช่นนี้เป็นกิริยาที่มิใช่โจรกรรมโดยตรง แต่เป็นเหมือนโจรกรรม เพราะทำให้เจ้าของเสียหาย เสียใจหรือไม่พอใจ จัดเป็นกิริยาเป็นฉายาโจรกรรม

กิริยาเป็นฉายาโจรกรรมนั้นได้แก่

ผลาญ คือการทำอันตรายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ทำให้เกิดความเสียหาย พินาศ หรือหมดสิ้นไป ด้วยความอาฆาตหรือไม่พอใจเจ้าของ เช่น เผานา ฆ่าวัวควาย ทุบรถทำลายอุปกรณ์หากิน แต่มิได้ทำแก่ตัวเจ้าของทรัพย์โดยตรง

ต้องการเพียงความสะใจ ความดีใจ ที่เห็นเจ้าของทรัพย์โกรธแค้น การทำเช่นนี้แม้ว่าจะมิได้ทำร้ายเจ้าของทรัพย์โดยตรง มิได้ทำโจรกรรมทรัพย์ของเขา มิได้มีเจตนาเป็นโจร แต่ก็ทำให้ทรัพย์เขาเสียหาย ทำให้เจ้าของสูญเสียทรัพย์ ก็เท่ากับทำกับเจ้าของทรัพย์เช่นกัน ผลาญจึงเป็นฉายาโจรกรรม

หยิบฉวย คือการถือเอาทรัพย์สิ่งของของผู้อื่นมากินมาใช้โดยมักง่าย โดยไม่ได้บอกให้เจ้าของทรัพย์รู้ ถือเอาโดยวิสาสะว่าเจ้าของคงไม่ว่าอะไร

การถือเอาแบบหยิบฉวยด้วยวิสาสะนี้ ที่เป็นฉายาโจรกรรมก็มี ไม่เป็นก็มี ที่เป็นฉายาโจรกรรมก็คือถือเอาแล้วเจ้าของทรัพย์เขาเสียดาย ไม่พอใจ หรือถึงกับฟ้องร้องว่าลักทรัพย์ เช่น บุตรที่เป็นพาลชอบเที่ยวเตร่หรือกินเหล้าเมายา ถือเอาทรัพย์ของบิดามารดาหรือของปู่ย่าตายายไปด้วยวิสาสะว่าคงไม่ว่าอะไร ไม่บอกให้รู้ นำไปใช้กินเที่ยวตามอำเภอใจ บิดามารดาหรือปู่ย่าตายายทราบเข้าไม่พอใจ ทำโทษ ด่าว่า หรือให้นำมาคืน ด้วยรู้ว่าบุตรนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูก เช่นนี้แม้จะวิสาสะ แต่ก็เป็นการหยิบฉวยที่เป็นฉายาโจรกรรมแท้

การหยิบฉวยด้วยวิสาสะที่ไม่เป็นฉายาโจรกรรมนั้น คือเจ้าของทรัพย์เขาสนิทสนมกับตน เมื่อถือเอาทรัพย์ของเขามาด้วยวิสาสะแล้ว เขาไม่ว่า ไม่สงสัยอะไร หรือเจ้าของอนุญาตไว้ ไม่หวง พอให้กันได้ เมื่อถือเอาทรัพย์นั้นด้วยวิสาสะแล้วเจ้าของกลับพอใจหรือไม่ได้ว่าอะไร อย่างนี้เป็นการถือเอาด้วยวิสาสะที่ไม่มีโทษอะไร

การถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาด้วยวิสาสะนั้น ผู้หวังความสวัสดีต่อตัวเอง พึงตระหนักให้ดี งดเว้นกระทำเสียได้ย่อมเป็นการดี เพราะหมิ่นเหม่ต่อการเป็นฉายาโจรกรรม แม้จะมีวิสาสะกันอย่างไรก็พึงบอกให้รู้เขารู้ให้เขาอนุญาตก่อนถือเอา ย่อมเป็นมารยาทที่เหมาะสมและงดงาม ย่อมพ้นโทษด้วยประการทั้งปวง ย่อมมีแต่ความสวัสดีแน่นอน

องค์ของศีลข้อที่ ๒

ในศีลข้อที่ ๒ นี้ แม้จะมีกิริยาที่นับว่าเป็นอทินนาทาน คือการลักทรัพย์หลายอย่าง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แต่ก็ไม่อาจตัดสินได้ว่าเป็นอทินนาทานสมบูรณ์หรือยัง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลักเหมือนในข้อปาณาติบาต

ในศีลข้อนี้ ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ

๑. ของที่ลักเป็นของมีเจ้าของ

๒. ผู้ลักก็รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของ

๓. มีความจงใจจะลัก

๔. พยายามลักของนั้นไป โดยที่สุดแม้เพียงเอื้อมมือยกไปเท่านั้น

๕. นำของนั้นมาได้ด้วยความพยายามนั้น

เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ศีล ๕ ประการนี้แล้ว พึงเห็นได้ว่าการลักทรัพย์นั้นมิได้ทำได้ง่ายนัก ต้องประกอบครบองค์ ๕ จึงสำเร็จผลและเป็นอทินนาทาน หากไม่ครบองค์เล่า ย่อมไม่เป็นอทินนาทาน แต่ศีลด่างหรือพร้อยไป โทษก็เบาบางลงมา การไม่ครบองค์นั้นสำคัญอยู่ที่เจตนา หากไม่มีเจตนา เช่นถือเอาด้วยวิสาสะ ไม่ได้คิดลักขโมย แม้จะทำให้เจ้าของทรัพย์ไม่พอใจ ก็เป็นฉายาโจรกรรม มิใช่เป็นโจรกรรมโดยตรง โทษในกรณีอย่างนี้ย่อมเพลาลง

แม้จะมีเจตนาแรงกล้าที่ลัก แต่ไม่สำเร็จ ลักเอาของไปไม่ได้ ก็ไม่ครบองค์เช่นกัน อย่างนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นอทินนาทานสมบูรณ์ โทษก็ไม่รุนแรงเช่นกัน

แม้ในทางโลก คดีความเรื่องการลักทรัพย์นี้ก็มีการลงโทษต่างกันไป ตามลักษณะของที่ลักไปได้บ้าง ตามเจตนาบ้าง ตามความพยายามในการลักบ้าง ก็เข้าลักษณะองค์ ๕ ประการข้างต้นเช่นกัน

แต่การลักทรัพย์นั้น แม้จะทำไปไม่ครบองค์ ๕ แม้จะไม่เป็นอทินนาทาน แต่ก็ไม่ควรทำ เพราะถึงอย่างไรก็แสดงถึงจิตใจที่มุ่งผลประโยชน์บนความเดือดร้อนของเจ้าทรัพย์ เป็นความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ หรือแสดงความไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของตน แสดงความไม่มีมารยาทอันควรในการหยิบฉวยมาด้วยวิสาสะ

อทินนาทานที่ร้ายแรง

ที่แสดงมาข้างต้นเป็นการแสดงถึงการลักทรัพย์ของผู้อื่นด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ ซึ่งแตกต่างกันไป โดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง ซึ่งล้วนเป็นอทินนาทานทั้งสิ้น เมื่อครบองค์ศีลข้อนี้แล้ว นอกจากทำโดยไม่ครบองค์ ก็ถือว่ายังไม่ล่วงละเมิดศีลข้อนี้ เป็นแต่ด่างไป พร้อยไป และโทษก็เบาบาง

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม อทินนาทานบางรูปแบบมีโทษมาก เพราะมิใช่ทำให้เจ้าของทรัพย์เดือดร้อนโดยตรง แต่ทำให้คนทั่วไปเดือดร้อน ทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม แก่ระบบ และทำเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีไว้ ทำให้เยาวชนและผู้คนที่คิดไม่ถึงถือเอาเป็นแบบอย่าง ไปทำตามเข้า ทำให้เกิดโทษเป็นลูกโซ่ไม่รู้จบ และกำจัดได้ยาก ทำให้เป็นความทุกข์ของสังคม ของประเทศชาติ และของโลก มากขึ้นทุกวัน

อทินนาทานรูปแบบที่ว่า เช่น การเบียดบัง การทุจริตคอร์รัปชัน การรับสินบนของผู้มีอำนาจของข้าราชการตามหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ บุคคลเหล่านี้เสี่ยงต่อการละเมิดอทินนาทานตามรูปแบบดังกล่าวมาก หากไม่อาจระงับใจได้ หากมีความจำเป็นบางอย่าง หากตกอยู่ในอำนาจของผู้ใดสิ่งใด หรือหากมีจิตใจอ่อนด้อย ต้องการความร่ำรวย ความมีหน้ามีตา ต้องการมียศตำแหน่งโดยไม่คำนึงถึงความถูกผิด ก็มักจะเผลอทำอทินนาทานไปโดยไม่ทันคิด หรือคิดรอบคอบแล้วว่าทำได้ ไม่ถูกจับแน่ หรือคิดว่าตนมีอำนาจจะทำอย่างไรก็ได้ เมื่อทำในครั้งแรกก็คิดหวั่นๆอยู่ แต่เมื่อไม่เกิดผลในทางลบ มีแต่ได้และได้มากเสียด้วยก็ติดใจ ทำอีกและทำอีก เพิ่มพูนวิธีการเพื่อให้ได้ผลมากขึ้น

วิธีการเบียดบัง การทุจริตคอร์รัปชัน การรับสินบนของบุคคลเหล่านี้ พลิกแพลง วกวน ซ่อนเงื่อนและเต็มไปด้วยลูกเล่นมากมาย จนมองไม่ออกหรือนึกไม่ถึงก็มีอยู่ กิริยาภายนอกก็ดูดี วางตัวก็ดีน่าศรัทธาเลื่อมใส แต่พฤติกรรมที่ซ่อนเร้นเต็มไปด้วยอทินนาทานแบบต่าง ๆ

การกระทำของบุคคลเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เป็นการแย่งชิงความสุขของผู้อื่นมาเพื่อ

ตนโดยเฉพาะ เช่น การทุจริตในการก่อสร้างด้วยเงินงบประมาณ เมื่อถ่ายเทผลประโยชน์ส่วนหนึ่งมาเป็นของตนโดยไม่ชอบธรรม ทำให้การก่อสร้างไม่เต็มรูปแบบ เกิดความบกพร่อง เสี่ยงอันตราย หรือทำได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำได้ไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น เป็นต้น คนที่เสียประโยชน์หรือควรได้ประโยชน์ก็คือคนที่เสียภาษี ทำให้ชีวิตไม่เป็นสุขตามที่ควรจะเป็น ดังนั้น อทินนาทานเช่นนั้นจึงมีโทษมากแก่คนอื่น

สำหรับผู้ทำนั้น ย่อมเป็นการทำอทินนาทานเต็มรูปแบบอยู่แล้ว แม้ว่าจะได้ผลประโยชน์มา แม้ว่าจะทำให้ฐานะดีขึ้น ทำให้อยู่สุขสบาย หรือทำให้มียศมีตำแหน่งสูงขึ้นอย่างไร โทษของอทินนาทานยังตามไม่ทันก็ไม่เป็นไร รอไว้ก่อน ตามทันเมื่อไรก็เป็นไปตามกรรม

ลักษณะเช่นนี้ย่อมมีให้เห็นกันโดยทั่วไป แต่ก็ยังทำกันอยู่ คงเพราะยังไม่ตระหนัก ยังไม่เชื่อ หรือเชื่อมั่นตนเองว่าทำได้ไม่ต้องกลัวอะไร

โลกเดือดร้อนวุ่นวายไม่อาจสงบได้ ก็เพราะคนประเภทนี้แหละ ในสังคมหนึ่งแม้จะมีไม่มากคน ก็ทำให้สังคมนั้นเดือดร้อนได้แท้จริง

อาจจะมีบ้างที่คิดแย้งว่า เมื่อเขาทำแล้วก็นำมาช่วยเหลือสังคม ทำให้สังคมคล่องตัวไม่ติดขัด อย่างนี้จะผิดด้วยหรือ

ความจริง การทำอทินนาทานกับการช่วยเหลือสังคมด้วยรายได้ที่ทำอทินนาทานมานั้น ต้องแยกกัน การทำอทินนาทานทำให้เขาเดือดร้อนและเดือดร้อนทั่วหน้า แต่การช่วยเหลือนั้นจะอยู่ในวงแคบ และการทำให้เขาเดือดร้อนแล้วมาทำให้เขาสุขสบายในระดับหนึ่งนั้น จะสู้ไม่ทำให้เขาเดือดร้อนแต่แรกเริ่มกระไรได้ เช่นนี้จะถืออย่างโจรผู้ใจบุญปล้นคนรวยแล้วนำทรัพย์ไปแจกแก่คนยากจนแบบโบราณกระนั้นหรือ

เรื่องเช่นนี้ หากมีเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจคนอื่น เห็นว่าไม่เหมาะไม่ควรจะทำ แม้จะสามารถทำได้โดยไม่มีคนรู้ ไม่มีคนรังเกียจ แต่ตัวเองรู้ว่าไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม รู้ว่าเป็นบาปเป็นกรรม ก็เกิดความละอายใจที่จะทำ ไม่ยอมทำ คนเช่นนี้ในสังคมยังมีอีกมาก ทำให้สังคมสงบเย็น เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ ทำให้ผู้คนเคารพนับถือด้วยจริงใจ แม้จะมีอายุมากแล้วผู้คนก็ยังให้ความเคารพนับถือไม่เสื่อมคลาย

ห่างไกลอทินนาทานด้วยสัมมาชีพ

สัมมาชีพ คือการประกอบอาชีพอันถูกต้องเหมาะสม เป็นอาชีพสุจริต ตรงข้ามกับมิจฉาชีพ ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพที่ผิด ไม่เหมาะสม เป็นอาชีพทุจริต ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือการทำโจรกรรมต่างๆ นั่นเอง

สัมมาชีพนี้เป็นเบญจธรรม เครื่องทำให้เบญจศีลข้อที่ ๒ มีความสมบูรณ์ไม่บกพร่อง คนที่ประกอบสัมมาชีพย่อมรังเกียจอทินนาทาน ย่อมไม่ข้องแวะกับอทินนาทาน แม้จะมีโอกาส แม้จะยากจน หรือแม้จะถูกบังคับอย่างไรก็หาทางหลีกเว้นเอาตัวรอดได้

นอกจากผู้ที่ประกอบสัมมาชีพไปด้วย ประกอบอทินนาทานไปด้วยเมื่อโอกาส หรือประกอบสัมมาชีพบังหน้าเพื่อให้มองดูว่าตนเป็นคนสุจริต แต่อาชีพจริงคืออทินนาทานรูปแบบต่างๆ แบบนี้ก็มีอยู่มากในสังคม แทบจะมองกันไม่ออกว่าอะไรเป็นอะไร เพราะดูภายนอกเขาประกอบสัมมาชีพ แต่ข้อเท็จจริงสัมมาชีพของผู้นั้นไม่อาจป้องกันโทษอันเกิดจากอทินนาทานได้

สำหรับผู้มีสัมมาชีพรักในสัมมาชีพแล้วย่อมมีจิตใจมั่นคง มองเห็นโทษของมิจฉาชีพ โทษของการทำอทินนาทานแล้วรังเกียจที่จะกระทำอทินนาทาน ยิ่งรู้ว่าอทินนาทานมี

โทษทั้งทางโลกและทางธรรมด้วยแล้วยิ่งไม่แตะต้อง ทำตัวห่างจากอทินนาทานด้วยประการทั้งปวง นอกจากจะประพฤติห่างไกลอทินนาทานแล้วยังสอนลูกสอนหลานให้รังเกียจไม่กระทำอทินนาทานด้วย เมื่อลูกหลานคนใดกระทำก็จะลงโทษ ดุด่า เฆี่ยนตี กำชับมิให้กระทำอีก ลูกหลานที่ได้รับคำสอนแล้ว หรือเคยทำผิดจนถูกลงโทษมาแล้ว ก็จะจดจำและประพฤติงดเว้นแบบผู้ใหญ่ ประกอบอาชีพเป็นสัมมาชีพไปตามปกติ ทำให้สังคมสงบสุข ไว้วางใจกันได้

สังคมเช่นนี้เป็นสังคมที่เคยเป็นกันในประเทศไทยนี้เอง แต่เป็นสังคมโบราณ แม้ปัจจุบันก็อาจมีบ้าง แต่อยู่ห่างไกลปืนเที่ยง สังคมโบราณนั้น บ้านไม่ต้องมีรั้วแข็งแรงอะไร ทำไว้เพื่อป้องกันวัวควายหรือสัตว์จะเข้ามาเหยียบย่ำสิ่งของภายในรั้วบ้านเท่านั้น มิได้ทำไว้เพื่อป้องกันคนแต่อย่างใด ประตูบ้านก็แค่ลั่นกลอน ไม่ต้องมีกุญแจใส่ จะไปไหนก็ไม่ต้องปิดบ้านมิดชิดแบบปัจจุบัน เพียงงับประตูไว้แล้วบอกเพื่อนบ้านว่าตนจะไม่อยู่ ขอให้ช่วยดูแลบ้านให้บ้าง เพื่อนบ้านก็ยินดีรับดูแลให้เป็นอย่างดี

บ้านเช่นนั้นใช่ว่าจะไม่มีสมบัติอะไร มีสมบัติอยู่บ้างแม้จะไม่มาก แต่ก็มีค่าสำหรับพวกเขา เช่นหม้อข้าวเตาไฟหากหายไปก็ทำให้เขาเดือดร้อน แต่ไม่มีหาย เพราะทุกคนในสังคมต่างก็มีเหมือนกัน และไม่ทำอทินนาทานของกัน

และกัน ทำให้สมบัติปลอดภัย

สังคมที่อยู่กันด้วยการประกอบสัมมาชีพ ละอทินนาทานกันถ้วนหน้าเช่นนี้ เป็นสังคมที่ปลอดภัย ไว้วางใจกัน ไม่มีเรื่องต้องกวดขันดูแลสมบัติ ทำให้คนอยู่มีความสุข

สังคมเช่นนี้ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้เลย ในเมื่อผู้คนยังไม่ประกอบอาชีพอันสุจริตเป็นสัมมาชีพ ยังไม่เว้นอทินนาทานกันได้ ทำให้คนในสังคมต้องป้องกันทรัพย์สมบัติของตัวเองกันเต็มที่ มีทั้งรั้วบ้าน มีทั้งลูกกรงเหล็ก มีทั้งกุญแจสารพัด ถึงกระนั้นก็ไม่วายข้าวของถูกโจรกรรมสูญหายไปเป็นประจำ จะไปไหนก็ไม่ค่อยวางใจนัก ต้องมีคนเฝ้าตลอดเวลา โดยเฉพาะสังคมเมืองจะเป็นเช่นนี้กันทั่วไป สังคมเช่นนี้แม้จะไม่น่าอยู่ แต่จำเป็นต้องอยู่ เพราะไม่รู้จะไปที่ไหน หรือเพราะมีงานการทำในเมือง ต้องอดทนอดกลั้นและกล้ำกลืนความหวาดระแวงกันไป

วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๒

การกำหนดเรื่องอทินนาทานนี้ขึ้นมาเป็นกติกาในสังคม มีวัตถุประสงค์ใหญ่ ๓ ประการ คือ

๑. **เพื่อให้ผู้คนในสังคม เคารพในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของคนอื่น** คือสร้างความรู้สึกอันดีงามว่า ทรัพย์ที่มีอยู่ของคนอื่นนั้นเขาหามาได้ด้วยความอดทนอดกลั้น

ด้วยการทุ่มเทกำลังและสติปัญญาได้มา หรือได้มาเป็นมรดกด้วยบุญวาสนา ย่อมเป็นสิทธิอันชอบธรรมของเขา เขาย่อมหวงแหนและรักษาทรัพย์เหล่านั้น เหมือนกับที่เรารักหวงแหนทรัพย์ของเราเช่นกัน เมื่อมีความรู้สึกเคารพในกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทรัพย์อย่างนี้ คนก็จะไม่ไปล่วงละเมิดถือเอาทรัพย์ของคนอื่นมาเป็นของตนโดยไม่ชอบธรรม

๒. **เพื่อป้องกันมิให้ผู้คนไปถือเอาทรัพย์สินของคนอื่นโดยไม่ถูกต้องชอบธรรม** คือเมื่อมีข้อห้ามมิให้ไปทำอทินนาทานแล้ว ผู้คนก็จะเกรงกลัวโทษที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อกลัวแล้วก็จะไม่ไปทำอทินนาทาน ก็เท่ากับได้ป้องกันมิให้ไปถือเอาทรัพย์สินของคนอื่นโดยไม่ถูกต้อง เมื่อคนเราไม่ทำอทินนาทาน ทรัพย์ก็ปลอดภัย เจ้าของทรัพย์ก็วางใจสบายใจ ไม่ต้องระวังกังวลมาก

๓. **เพื่อให้สังคมดำรงชีพอยู่ด้วยสัมมาชีพ คือมุ่งให้ผู้คนประกอบอาชีพในทางสุจริต** เป็นอาชีพที่ถูกต้องเป็นธรรม ด้วยกำลังของตนเอง ทรัพย์สินที่เกิดจากอาชีพนั้นๆก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ สามารถกินใช้ได้อย่างสะดวกใจ ไม่ต้องซ่อนเร้นระวังตัว หากดำรงชีพอยู่ด้วยมิจฉาชีพก็จะทำให้คนอื่นเดือดร้อน และตัวเองก็เดือดร้อนเพราะต้องระวังตัว จะใช้ทรัพย์ที่ทำอทินนาทานมาก็ต้อง

ระวัง กลัวเจ้าของทรัพย์จะเห็น ต้องเก็บงำไว้อย่างมิดชิด มีแต่ความกังวล กินใช้ไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง

วัตถุประสงค์ปลีกย่อยยังมีอีกมาก กล่าวเฉพาะที่สำคัญอันเป็นเป้าหมายของศีลข้อนี้ แต่จุดประสงค์ของการมีศีลข้อนี้ก็อยู่ในจุดประสงค์ของการมีศีลโดยภาพรวม เช่น เพื่อให้ห่างเว้นจากบาปอกุศล โดยไม่ทำบาปอกุศล อันจะเป็นพื้นฐานไต่เต้าก้าวขึ้นไปสู่คุณธรรมระดับสูงขึ้นไปคือสมาธิและปัญญา ซึ่งจะสามารถบรรลุถึงมรรคผลนิพพาน หรือบรรลุถึงนิพพานสมบัติได้ เมื่อไม่ถึงระดับนั้น ก็ทำให้ชีวิตมีความสุขอยู่กับปัจจุบันอันเป็นมนุษย์สมบัติ ตายแล้วก็เข้าสุคติโลกสวรรค์อันเป็นสวรรค์สมบัติ

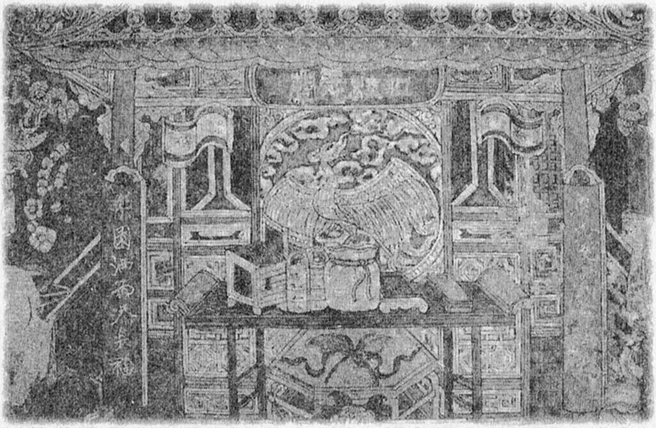

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี

คำว่า **กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี** นั้นมีการแปลโดยทั่วไปว่า **ห้ามประพฤติผิดในกามทั้งหลาย** อันนี้เป็นการแปลแบบทั่วไป แต่ก็พอเข้าใจกันได้ แม้จะไม่ละเอียดตรงประเด็นเป้าหมายนัก เพราะประเด็นในเรื่องกาเมสุมิจฉาจารนี้มีความละเอียดพอสมควร และศีลข้อนี้ก็เป็นเรื่องละเอียดอ่อนไม่น้อย

คำว่า **กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี** แปลตามศัพท์ได้ว่า **เจตนาเป็นเครื่องกำจัดเวรจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย**

คำว่า **กาเมสุ** นั้นก็คือ **กาม** นั่นเอง กาม ในทางวิชาการหมายถึงการประพฤติเมถุน ๒ อย่าง คือ **สทารสันโดษ** คือความยินดีในภรรยาของตน กับ **การถึงภรรยาของผู้อื่น** คือการละเมิดในภรรยาของผู้อื่น

อีกความหมายหนึ่ง **กาม** หมายถึง *สัตว์อันเป็นที่ตั้งแห่งเมถุน*

คำว่า **สัตว์** ในที่นี้ก็คือ สัตว์โลกอันเป็นที่ตั้งแห่งเมถุน

คำว่า **เมถุน** หมายถึง กรรมของคนคู่ คือการมีเพศสัมพันธ์กัน ซึ่งคนเดียวทำไม่ได้ ต้องทำเป็นคู่

ส่วนคำว่า **มิจฉาจาร** หมายถึง *ความประพฤติเลวทราม* ที่ถูกตำหนิติเตียนโดยส่วนเดียว ไม่มีใครสรรเสริญ คนที่สรรเสริญในการละเมิดกามก็คือคนที่ชอบ มีใจไปทางนั้นเท่านั้นเขาจึงสรรเสริญ แต่ถ้าเป็นคนดีคนฉลาดโดยทั่วไป เขาจะตำหนิติเตียน จะไม่เอาด้วย

ดังนั้น **กาเมสุมิจฉาจาร** เราจึงแปลกันว่า **การประพฤติผิดในกาม** โดยลักษณะหมายถึง *การล่วงละเมิดฐานะที่ไม่ควรถึงซึ่งเป็นไปทางกายทวารโดยประสงค์เสพอสัทธรรม*

การอธิบายแบบนี้เป็นเรื่องวิชาการ อธิบายแบบนี้ฟังไม่ค่อยถนัดนัก จำได้ยากด้วย เพราะฉะนั้น คนโบราณจึงบอกว่า **กาเมสุ มิจฉาจารา ก็คือ การประพฤติผิดในกาม** แล้วก็อธิบายว่า การประพฤติผิดในกามก็คือการล่วงละเมิดภรรยาของผู้อื่นนั่นเอง อย่างนี้พอเข้าใจ

องค์ของศีลข้อที่ ๓

ศีลข้อที่ ๓ ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการคือ

๑. *เป็นบุคคลที่ไม่ควรล่วงละเมิด เช่นชายหรือหญิงที่มีภรรยาหรือสามีแล้ว*

๒. *จงใจจะเสพในบุคคลนั้น*

๓. *มีความพยายามในการเสพ*

๔. *ให้อวัยวะเพศถึงกัน*

เมื่อพิเคราะห์องค์ทั้งหมดเหล่านี้แล้ว ย่อมมองเห็นได้ว่าการที่จะล่วงละเมิดศีลข้อนี้ได้นั้นมิใช่ง่าย ต้องมีการสมยอมกันจึงจะครบองค์ หากเป็นการไม่สมยอม เช่น ข่มขืนทั้งในขณะตื่นหรือหลับก็ตาม ก็เป็นกาเมสุมิจฉาจารฝ่ายเดียวคือผู้ข่มขืน ส่วนฝ่ายที่ถูกข่มขืนไม่เป็นกาเมสุมิจฉาจารด้วย เพราะแม้จะมีอวัยวะเพศถึงกัน แต่ความจงใจและความพยายามไม่มี องค์ศีลไม่ครบ จึงไม่เป็นกาเมสุมิจฉาจาร

หญิงชายที่เป็นที่ตั้งแห่งกาเมสุมิจฉาจาร

ศีลข้อนี้ส่วนใหญ่จะนึกถึงการล่วงละเมิดทางเพศกับภรรยาผู้อื่น ซึ่งก็ถูกต้อง แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ เพราะการล่วงละเมิดศีลข้อนี้เป็นได้ทั้งฝ่ายหญิงและชาย ดังนั้นจึงมีรายละเอียดที่ต้องพิจารณามาก

คำว่า **หญิง** ในความหมายข้างต้นหมายถึงหญิงที่ห้ามล่วงละเมิด ๓ ประเภท คือ **ภรรยาของเขา หญิงที่อยู่ในพิทักษ์ท่าน** และ **หญิงที่จารีตห้าม**

– *ภรรยาของเขา* ได้แก่หญิงเหล่านี้คือหญิงที่แต่งงานกับชาย หรือไม่ได้แต่งงานกับชาย แต่อยู่กินด้วยกันกับชายโดยเปิดเผย หญิงที่ยอมรับทรัพย์หรือสิ่งอื่นของชายแล้วไปอยู่กับเขา หญิงที่ชายเลี้ยงเป็นภรรยา หญิงเหล่านี้ถือว่าเป็นภรรยาของเขา เมื่อล่วงละเมิดเข้าจัดเป็นกาเมสุมิจฉาจาร

หญิงเหล่านี้มิใช่ไม่ควรไปมีเพศสัมพันธ์ร่วมสังวาสด้วยเท่านั้น แม้การเคล้าคลึง พูดจาเกี้ยวพาน แสดงอาการชอบพอปฏิพัทธ์ด้วยสายตาเป็นต้น ก็ไม่ควรเหมือนกัน

แต่หญิงเหล่านี้ เมื่อสามีของนางตายไป หรือได้หย่าร้างกันแล้ว ก็เป็นอิสระเป็นไทแก่ตัว ไม่เป็นที่ตั้งแห่งกาเมสุมิจฉาจารสำหรับนาง

– หญิงที่อยู่ในพิทักษ์ท่าน คือหญิงอยู่ในความดูแลพิทักษ์รักษาของมารดา บิดา ญาติ หรือบุคคลที่มีฐานะเช่นนั้น บิดามารดาเป็นต้นย่อมเป็นใหญ่เหนือหญิงนั้น เมื่อชายลอบไปสมสู่หรือลักพาตัวหญิงนั้นไป ถือว่าเป็นกาเมสุมิจฉาจาร เมื่อท่านอนุญาตหรือยอมยกให้เมื่อไปสู่ขอแล้วก็ไม่มีโทษอะไร

และหญิงเช่นนี้ หากมีคู่หมั้นแล้ว คู่หมั้นย่อมเป็นผู้พิทักษ์หญิงนั้น มิใช่มารดาบิดาเหมือนเดิม เว้นเสียว่าได้ถอนหมั้นกันแล้ว ก็ตกอยู่ในความดูแลของบิดามารดาเหมือนเดิม

– **หญิงที่จารีตห้าม** คือ *หญิงที่เป็นเทือกเถาของตัว คือ แม่ ย่า ยาย ทวด และหญิงที่เป็นเหล่ากอของตัว คือ ลูก หลาน เหลน* หญิงเหล่านี้ชื่อว่าอยู่ในพิทักษ์ของตระกูล เป็นหญิงที่จารีตห้ามประเภทหนึ่ง หญิงที่อยู่ใต้บัญญัติในพระศาสนาเช่นภิกษุณี แม่ชี ก็เป็นหญิงที่จารีตห้ามประเภทหนึ่ง หญิงที่กฎหมายบ้านเมืองห้ามและลงโทษแก่ชายที่เข้าไปสมสู่ ก็เป็นหญิงที่จารีตห้ามประเภทหนึ่ง หญิงเหล่านี้เมื่อล่วงละเมิดจัดเป็นกาเมสุมิจฉาจารทั้งสิ้น

สำหรับชายที่เป็นที่ตั้งแห่งกาเมสุมิจฉาจารก็มี เช่น ชายที่มีภรรยาแล้ว ชายที่จารีตห้าม ได้แก่ ภิกษุสามเณร นักพรตในศาสนาอื่น หญิงที่ยินยอมร่วมสังวาสกับชายนั้น ถือว่าเป็นกาเมสุมิจฉาจาร ในกรณีที่หญิงไม่ยินยอม ฝ่ายชายทำโดยพลการ หญิงไม่ต่อสู้หรือหลบหนีได้ อย่างนี้ไม่เป็นกาเมสุมิจฉาจารสำหรับฝ่ายหญิง แต่เป็นกับฝ่ายชายข้างเดียว

สำหรับหญิงที่อยู่ในความพิทักษ์ของมารดาบิดา เมื่อลักลอบคบหากับชาย ท่านว่าไม่เป็นกาเมสุมิจฉาจาร เพราะการพิทักษ์รักษาของมารดาบิดานั้น ก็เพื่อจะห้ามกันมิให้ธิดาไปประพฤติไม่สมควรเท่านั้น แต่ถึงอย่างนั้น หญิงเช่นนั้นก็ไม่ควรประพฤติให้เป็นที่ไม่สบายใจแก่มารดาบิดา เพราะจะทำให้ท่านเกิดความอายหรือทำให้เสียชื่อเสียงเมื่อข่าวคราวของบุตรสาวประพฤติเช่นนั้นรั่วไหลไปถึงหูคนอื่นแล้วพูดจากัน

ศีลข้อที่ ๓ เพื่ออะไร

มีโจทย์ที่ต้องอธิบายในเรื่องนี้ คือศีลข้อที่ ๓ มีเพื่ออะไร หรือมีจุดมุ่งหมายสำคัญอย่างไร

ศีลข้อที่ ๓ มีจุดมุ่งหมายหลักก็เพื่ออย่างเดียวเท่านั้น คือ **เพื่อครอบครัวอบอุ่นเป็นสุข**

ศีลข้อที่ ๓ เป็นเรื่องของครอบครัว ครอบครัวที่รักษาศีลข้อ ๓ จะเป็นครอบครัวที่สบาย ไม่มีวิตก ไม่มีกังวล ไม่มีเรื่องเดือดร้อน ไม่มีเรื่องเสียหาย ไม่หายนะ เมื่อทำงานแล้วกลับบ้าน ครอบครัวก็อบอุ่นยิ้มแย้มแจ่มใส สนทนาปราศรัยกันอย่างเป็นสุข สามีภรรยาก็จะเป็นเหมือนคู่รักกันตลอดชีวิต ลองสังเกตดูครอบครัวที่เขาอยู่เย็นเป็นสุข สามีภรรยาที่เป็นคนชราด้วยกัน ต่างคอยประคับประคอง

กันเดิน ยิ้มแย้มแจ่มใส น่าอิจฉา นั่นแหละคือครอบครัวเป็นสุข ลักษณะผัวเดียวเมียเดียว

ในศีลข้อที่ ๓ นี้ ความมีผัวเดียวเมียเดียว ความมีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน จัดเป็นข้อปฏิบัติหลัก การปฏิบัติตามหลักศีลข้อที่ ๓ ก็คือ ผัวเดียวเมียเดียว นี่เอง

เมื่อว่าถึงศีล ๕ ข้อที่ ๓ ในระดับครอบครัว ครอบครัวไทยเรานี่ มีไม่น้อยที่ถูกตำหนิหรือถูกด่าโดยทั่วไปว่าแย่มากๆ ผู้ชายชอบมีเมียน้อยมีอะไรกัน ผู้หญิงหลายคนก็สมัครใจเป็นเมียน้อย ผู้ชายหลายคนสมัครใจมีเมียมาก ถ้ามีเงิน มีอำนาจ หรือมีฐานะดีเมื่อไหร่ ผู้ชายก็มักจะเป็นอื่น ถ้ายังยากจนอยู่ ก็ยังผัวเดียวเมียเดียวอยู่ได้ พอมีอะไรเพิ่มมากขึ้นจนสบายขึ้นมาก็มีกิ๊กมีอะไรขึ้น เริ่มไม่ซื่อสัตย์ต่อภรรยา

เพราะฉะนั้น การที่ผู้ชายจะซื่อสัตย์ต่อภรรยาได้ต้องมี **สทารสันโดษ** คือ ความยินดีพอใจในภรรยาของตน ส่วนภรรยาจะซื่อสัตย์ต่อสามีของตนได้ต้องมี **ปติวัตร** คือ ความจงรักในสามีของตน

สามีภรรยาที่มั่นคงในความรัก รักเดียวใจเดียว ไม่แปรผันเป็นอื่น แม้จะผ่านกาลเวลาไปนานเท่าใดก็ยังเหมือนเดิม แม้สังขารร่างกายจะไม่อำนวยให้สดชื่นได้

เหมือนเดิม ก็ยังมั่นคงเหนียวแน่น ครอบครัวเช่นนี้ย่อมอยู่เป็นสุข มีความอบอุ่น ไม่แตกร้าวหรือหวาดระแวงในกันและกัน อยู่กันด้วยความไว้วางใจต่อกันแนบสนิท จึงอยู่กันได้นานและอยู่ได้ทน ไม่เปลี่ยนแปลงแม้จะตายจากกันไปข้างหนึ่ง

ครอบครัวโบราณเป็นอย่างนี้กันเป็นส่วนใหญ่

แรกเริ่มทีเดียว มนุษย์เราแต่เก่าก่อนคงสำส่อนเรื่องเพศ ไม่มีความอิ่มความพอในการหาคู่ครองและในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เที่ยวแก่งแย่งคู่ครองของคนอื่นมาเป็นของตนเมื่อตนมีอำนาจและกำลังเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ความทะเลาะบาดหมาง เข่นฆ่า และการเบียดเบียนกันจึงเกิดขึ้น ไว้วางใจกันไม่ได้แม้คนใกล้ชิด ความสงบสุขในหมู่คณะก็ไม่มี ด้วยเหตุนี้จึงคิดตั้งกฎกันขึ้นมาเป็นหลักปฏิบัติ ศีลข้อที่ ๓ นี้จึงถือกำเนิดขึ้น กฎข้อนี้เกิดขึ้นด้วยเหตุผลสำคัญคือป้องกันความแตกร้าวกันในหมู่คณะ และสร้างความไว้วางใจให้แก่กันและกัน

กฎข้อนี้เมื่อใช้กันแล้ว ทำให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น อยู่เป็นสุขขึ้น ไว้วางใจกันได้ ไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ต้องเข่นฆ่าอาฆาตกันต่อไป กฎข้อนี้จึงดำรงอยู่มาได้จนทุกวันนี้

ข้อเท็จจริงทั่วไป เมื่อชายกับหญิงมีจิตรักใคร่กันแล้ว ตกลงใจอยู่กินด้วยกัน สังคมก็ยอมรับ แต่เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่จริงใจ คิดนอกใจไปหาหญิงอื่นหรือไปหาชายอื่นซึ่งจะมีสามีหรือภรรยาแล้วก็ตาม หรือยังไม่มีก็ตาม ก็ทำให้เกิดความแตกร้าวกันแล้ว ถ้าทนไม่ได้ก็ต้องเลิกร้างกัน หรือหากหญิงนั้นมีสามีอยู่ สามีของนางก็ย่อมอาฆาตชายชู้ เกิดเป็นศัตรูกันโดยตรงบ้างโดยอ้อมบ้าง หาทางแก้แค้นหรือไม่ก็เข่นฆ่าให้ตายไป โดยยอมติดคุกติดตาราง แต่ไม่ยอมเสียหน้าไม่ยอมเสียศักดิ์ศรี ทำให้ทุกคนไม่มีความสุข วิตกกังวลตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่มีใครรู้ใครเห็นเป็นเรื่องกระจ่าง แต่ผู้กระทำทั้งคู่ย่อมรู้อยู่แก่ใจตนเองดีว่าตนทำอะไรไว้ จึงทำให้หวาดระแวง วิตกกังวล กลัวผู้อื่นจะจับได้ กลัวสามีหรือภรรยาของตนจะรู้ อะไรทำนองนี้

การทำกาเมสุมิจฉาจารจึงเป็นเหตุให้ครอบครัวไม่อบอุ่น ไม่เป็นสุข อยู่กันอย่างหวาดระแวง อย่างอึดอัดเป็นทุกข์ หวานอมขมกลืน บางครอบครัวถึงกับแยกกันอยู่แม้จะยังไม่หย่าร้างกัน เพราะมีห่วงคือลูกผูกพันอยู่น่าเวทนานัก

โทษของกาเมสุมิจฉาจาร

การกระทำกาเมสุมิจฉาจารนั้น มีโทษหนักทั้งทางโลกและทางธรรม ในประเทศที่เจริญด้วยศีลธรรม หรือประเทศที่ผู้คนมีจิตสำนึกในเรื่องนี้ค่อนข้างสูง เมื่อมีใครล่วงละเมิดผิดศีลข้อนี้ ก็จะถูกประนามอย่างรุนแรง ถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายก้อนใหญ่ หรือถูกสังคมรังเกียจจนต้องหนีไปอยู่ต่างถิ่น คนที่มีตำแหน่งหน้าที่สูงจำต้องลาออกจากตำแหน่งเพื่อหนีหรือเพื่อรับผิดชอบก็มีให้เห็นกัน

ส่วนในถิ่นที่ไม่ตระหนักเรื่องนี้นัก คนทำผิดแล้วอาจรอดตัวหรืออาจหาทางทำให้ตัวเองพ้นผิดได้ แม้ผู้คนจะรังเกียจก็ยังสามารถอยู่ในสังคมได้ **แต่แม้จะพ้นโทษในทางโลก แต่โทษทางธรรมไม่มีพ้นไปได้** เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องของเวรอีกเรื่องหนึ่งซึ่งผู้กระทำต้องประสบ เวรย่อมต้องตามให้ผลตลอดกาลแม้สิ้นชีวิตไปแล้ว เช่น ทำให้เกิดในอบายภูมิ เมื่อเกิดมาใหม่จะเป็นคนพิการทางเพศ เป็นคนมีเพศวิปริต เป็นคนสองเพศ เป็นคนมีจิตใจหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องเพศ มีคู่ครองที่ประพฤตินอกใจ มีคู่ครองที่ไม่เหมาะสมกับตน มีครอบครัวที่ไม่อบอุ่นไม่เป็นสุข หวาดระแวงกันอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

โทษของกาเมสุมิจฉาจารนี้ มิใช่ว่าต้องละเมิดทางกายเท่านั้นจึงได้รับโทษ แม้เพียงล่วงละเมิดทางใจ เพียง

ไม่สำรวมกิริยาอาการที่เหมาะสม มองดูด้วยจิตที่มีราคะ หรือมีจิตรวนเรคิดในทางที่ไม่ควร ก็ทำให้เกิดโทษได้ ดังมีตัวอย่างของผู้ได้รับโทษในเรื่องนี้ที่ท่านแสดงไว้ในคัมภีร์ ซึ่งภิกษุสามเณรเล่าเรียนกันหลายเรื่อง

เรื่องหนึ่งมีว่า

ฤาษีตนหนึ่ง บำเพ็ญเพียรอยู่ในป่าหิมพานต์จนได้บรรลุฌาน สามารถเหาะเหินได้ คราวหนึ่งต้องการอาหารที่มีรสเค็มบ้าง จึงได้เหาะมาลงที่อุทยานหลวงของพระเจ้าแผ่นดินเมืองหนึ่ง พระราชาทรงทราบเรื่องจึงเสด็จไปสนทนาด้วย มีความเลื่อมใสศรัทธาจึงนิมนต์ให้ไปฉันอาหารในวังทุกวัน ฤาษีก็รับนิมนต์

พระราชาทรงรับสั่งให้จัดอาหารสำหรับฤาษีไว้ที่ห้องรับรองชั้นบนปราสาท ซึ่งมีระเบียงด้านนอกสำหรับตากอากาศในฤดูร้อน

เมื่อถึงเวลา ฤาษีก็เหาะไปลงที่ระเบียงแล้วเดินเข้าไปในห้องรับรอง พระราชาพร้อมทั้งพระมเหสีก็ออกมาต้อนรับ ถวายอาหาร สนทนากันแล้วฤาษีก็เหาะกลับ ทำอยู่เช่นนี้หลายวัน

วันหนึ่งพระราชาทรงมีงานสำคัญ ต้องไปปราบพวกกบฏนอกพระนคร จึงตรัสมอบภาระการต้อนรับฤาษีให้

พระมเหสี พระนางก็ทรงยินดีรับสนองเพราะทรงปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว

เช้าวันรุ่งขึ้น ฤๅษีมาช้ากว่าปกติ พระมเหสีจึงออกไปบรรทมรอที่ระเบียง เผลอหลับไปนิดหนึ่ง พอดีได้ยินเสียงคากรองที่ฤๅษีนุ่งดังขึ้น ก็ทรงทราบว่าฤๅษีมาแล้ว จึงรีบเสด็จลุกขึ้น ด้วยความรีบร้อนไม่ทันระวัง ผ้าทรงที่นุ่งห่มอยู่เกิดหลุดลุ่ย เปิดให้เห็นพระวรกายบางส่วน ฤๅษีเหาะมาลงและมองเห็นพระวรกายส่วนนั้นของพระนางพอดี เมื่อเห็นแล้วเกิดความหลงรวนเรด้วยอำนาจราคะความกำหนัดยินดีเพราะไม่สำรวมใจในการเห็นทำให้ฌานเสื่อมทันทีโดยไม่รู้ตัว เมื่อรับอาหารเสร็จแล้วเดินออกมาเพื่อเหาะกลับ แต่เหาะไม่ได้เพราะฌานเสื่อม ทำให้ต้องเดินลงทางบันไดปกติ เมื่อกลับถึงอุทยานแล้วก็ตั้งใจทำสมาธิใหม่จนได้ฌานตามปกติ

ต่อมาเมื่อพระราชาเสด็จกลับแล้ว ได้เหาะไปรับอาหารเหมือนเคย เมื่อรับอาหารเสร็จแล้วก็ถวายบังคมลาพระราชา และตั้งใจว่าจะไม่กลับมายังถิ่นมนุษย์อีก

เรื่องนี้แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล่าสั้น ๆ แต่ก็ให้ข้อคิดมากมายสำหรับผู้ที่มีวิชาทั้งหลาย การที่ใจไม่สำรวมระวังในกามารมณ์ย่อมมีโทษ แม้จะมีฌานแก่กล้า แต่เมื่อไม่อาจคุมใจได้ก็ทำให้ฌานเสื่อมได้ ประสาอะไรกับ

คนที่ไม่ได้ฌาน ไม่มีคุณสมบัติระดับสูงอะไรจะสู้ไหว นอกจากตั้งสติสำรวมใจให้มั่นคงไว้ ฝึกฝนให้เกิดปัญญารู้เท่าทันก็จะสามารถเอาตัวรอดได้

อีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปแล้วจนมีบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ลูกชายเศรษฐีชาวเมืองโสเรยยนครคนหนึ่งนั่งรถออกนอกเมืองไปเล่นน้ำกับเพื่อน พร้อมทั้งลูกน้องจำนวนหนึ่ง ขณะนั้นพระมหากัจจายนะกำลังจะเข้าไปบิณฑบาตในเมืองโสเรยยนคร ห่มผ้าสังฆาฏิซ้อนอยู่นอกเมือง ปกติผิวพรรณของพระเถระเปล่งปลั่งสดใสดั่งทองคำ ลูกชายเศรษฐีเห็นท่านเข้าแล้วเกิดความคิดขึ้นว่า

"โอหนอ พระเถระท่านนี้ควรจะเป็นภรรยาของเรา หรือผิวพรรณภรรยาของเราควรจะเหมือนผิวพรรณของพระเถระนี้"

ความคิดเช่นนี้แม้จะดูว่าเป็นธรรมดา แต่ผู้คิดคงมีความรู้สึกเช่นนั้นจริงๆ ด้วยอำนาจราคะและพระเถระที่เขาคิดถึงนั้นเป็นพระอรหันต์ด้วย ความคิดนั้นก็ทำให้เกิดโทษร้ายแรง

คือเพศชายของเขาได้เลือนหายไป เพศหญิงเกิดขึ้นมาแทนที่

เขารู้สึกได้ถึงความเปลี่ยนแปลงของตัวเอง ร่างกายและจิตใจเป็นผู้หญิงไปหมด จึงเกิดความละอาย ขอลงจากรถเพื่อไปทำธุรกิจส่วนตัวแล้วหนีไป พรรคพวกที่ไปด้วยก็ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น

เขาเร่ร่อนไปจนถึงเมืองตักกสิลาด้วยเพศของหญิง ได้แต่งงานกับลูกชายเศรษฐีในเมืองนั้นจนกระทั่งมีลูกชายถึงสองคน ต่อมาได้พบกับเพื่อนเก่าที่ออกรถมาด้วยกัน จึงเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง เพื่อนได้แนะนำให้ไปขอขมาพระมหากัจจายนเถระเสีย เมื่อได้ขอขมาพระมหาเถระแล้วเพศหญิงก็กลับหายไป เพศชายเกิดขึ้นแทน

เศรษฐีบุตรผู้นี้มีจิตคิดไม่เหมาะสมไม่สมควรใน พระเถระ จึงได้รับผลมีเพศกลับเป็นหญิงในอัตภาพนี้ทีเดียว แต่เมื่อได้เพศชายกลับคืนมาเหมือนเดิมแล้วได้ออกบวชเป็นภิกษุและได้เป็นพระอรหันต์ในที่สุด

เรื่องนี้ดูเป็นเรื่องพิเศษเฉพาะ แต่ก็เป็นที่โจษจันกันมาแต่ครั้งพุทธกาล

ในพระคัมภีร์แสดงไว้ว่า **ชายที่ไม่เคยเกิดเป็นหญิงหรือหญิงที่ไม่เคยเกิดเป็นชายไม่มี** *ทั้งชายและหญิงล้วนเคยเกิดเป็นเพศตรงข้ามมาแล้วทั้งนั้น ชายที่ล่วงละเมิดทางเพศกับภรรยาของผู้อื่น ครั้นสิ้นชีวิตแล้วจะไปตกนรกหมก*

ไหม้อยู่หลายแสนปี เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ด้วยบุญกรรมที่เคยทำไว้บ้างก็จะเข้าถึงความเป็นหญิง

แม้พระอานนทเถระอริยสาวก ผู้เป็นพระอุปัฏฐากพระพุทธเจ้า บำเพ็ญบารมีมาหลายแสนกัป ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏไม่น้อย ในอัตภาพหนึ่งเกิดอยู่ในตระกูลกรรมกร ได้ทำปรทารกรรมคือล่วงละเมิดภรรยาผู้อื่น จึงตกนรกอยู่นาน ด้วยเศษกรรมที่เหลือ ได้เกิดเป็นหญิงคนใช้ของชาย ๑๔ อัตภาพ ถึงการถูกตอน ๗ อัตภาพ

นี่คือโทษที่ได้รับเพราะทำกาเมสุมิจฉาจารโดยตรง

สำหรับฝ่ายหญิง เมื่อได้ทำบุญกุศลต่างๆ เช่น ให้ทาน รักษาศีล แล้วคลายความยินดีพอใจในเพศหญิง ตั้งจิตอธิษฐานว่า *"ขออำนาจบุญกุศลนี้จงเป็นไปเพื่อให้ได้อัตภาพเป็นบุรุษด้วยเถิด"* เมื่อล่วงลับไปแล้วกลับมาเกิดใหม่ก็จะได้อัตภาพเป็นบุรุษตามปรารถนา หรือหญิงที่เป็นปติเทวตา คือเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ รักเดียวใจเดียว มีความจงรักภักดีต่อสามี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อสามีเป็นปกติ ก็ย่อมได้อัตภาพเป็นบุรุษเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๓

การกำหนดเรื่องกาเมสุมิจฉาจารนี้ขึ้นมาเป็นกติกาในสังคม มีวัตถุประสงค์ใหญ่ ๔ ประการ คือ

๑. **เพื่อให้สังคมมั่นคงอยู่ในกรอบสทารสันโดษ** คือการมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อสัตย์จริงใจต่อคู่ครองของตัวตลอดไป มีความรู้สึกระวังตัวไม่ไปล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดแม้ด้วยการแบ่งปันใจไปฝักใฝ่ในหญิงอื่นชายอื่น

๒. **เพื่อป้องกันความแตกร้าวในสังคม** คือสังคมจะไม่มีความแตกร้าวเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความแตกร้าวในครอบครัว ในหมู่ญาติ ในหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน เพราะสาเหตุมาจากมีการล่วงละเมิด ข่มขืนหรือปันใจไปให้ชายอื่นหญิงอื่นที่มิใช่คู่ครองของตัว เมื่อมีข้อกำหนดนี้ขึ้นมาและปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ความแตกร้าว ความไม่วางใจกันความหวาดระแวงกัน เป็นต้นก็ไม่เกิดขึ้น

๓. **เพื่อให้คนในสังคมไว้วางใจกัน** คือผู้คนที่อยู่รวมตัวกันเป็นหมู่เป็นคณะที่เรียกว่าสังคมนั้นถ้าหากมีความไว้วางใจกันได้ เชื่อใจกันได้ ก็จะอยู่อย่างสุขสงบ ไม่มีเรื่องให้ต้องทะเลาะหรือเป็นศัตรูกัน ถ้าไม่ไว้วางใจกันได้ เชื่อใจกันไม่ได้ก็จะมีเรื่องระหองระแหงกันร่ำไป เรื่องที่ทำให้ไม่วางใจกันได้ง่ายที่สุดก็คือการคิดไม่ซื่อ ไปล่วงละเมิดคู่ครองของกันและกัน ไม่ต้องถึงกับมีสังวาสกัน เพียงแค่ไปก้อร้อก้อติกภรรยาหรือ

สามีของคนอื่น เท่านี้ก็ทำให้บ้านแตก ทำให้ไม่มองหน้ากันได้แล้ว ดังนั้น จึงมีข้อกำหนดนี้ขึ้นไว้เพื่อให้สังคมอยู่กันอย่างสงบ ไว้วางใจเชื่อใจกันในเรื่องนี้

๔. **เพื่อให้ครอบครัวอบอุ่นเป็นสุข** คือเมื่อสังคมอยู่กันในกรอบแห่งข้อกำหนด ไม่ละเมิดกาเมสุมิจฉาจาร ไม่ว่าจะขั้นหนักหรือขั้นเบา ก็ทำให้อยู่กันอย่างอบอุ่น ครอบครัวก็อบอุ่น ไม่ต้องมาบาดหมางทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่ต้องมองหน้ากันไม่สนิททั้งที่อยู่ด้วยกัน

วัตถุประสงค์เหล่านี้เป็นเป้าหมายหลักที่กำหนดข้อปฏิบัติข้อนี้ขึ้นมาเป็นหลักประกันสังคม และเป็นที่ยอมรับกันในสังคมมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้สังคมที่ปฏิบัติอยู่ในข้อปฏิบัตินี้อยู่กันอย่างสุขสงบ มีครอบครัวที่อบอุ่น

แต่สังคมหรือครอบครัวที่ไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้แล้วไปประพฤติอีกแบบหนึ่ง สังคมหรือครอบครัวนั้นก็วุ่นวาย ไม่สงบ ไม่สุขสบายเป็นปกติได้ ต้องแก้ปัญหากันวุ่นวายไปหมด หนักเข้าก็ต่างคนต่างอยู่ และอยู่อย่างชอกช้ำใจหรืออย่างหมดหวังท้อแท้

ด้วยเหตุผลดังนี้ ชายหญิงที่มีคู่ครองอยู่ด้วยกันก็พึงยินดีพอใจ จริงใจ และซื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตัว ที่ยังไม่มีคู่ครอง และจำต้องเลือกหาคู่ครองก็พึงเลือกหาคู่ที่ไม่ผิดข้อต้องห้าม จะได้ไม่ต้องมาแบกทุกข์ในภายหลัง จะได้อยู่ด้วยกัน ทำมาหาเลี้ยงกัน และมีบุตรหลานไว้ดำรงพันธุ์อย่างสง่างามและสุขสงบ ทั้งเชิดหน้าชูตาในสังคมได้อย่างไม่สะทกสะท้าน ไม่ต้องอับอายหนีหน้า หรือหวั่นหวาดข้อครหาอะไรจากสังคม

หากกระทำการอันไม่เหมาะไม่ควรผิดกาเมสุมิจฉาจารเข้า จะสง่างามและสุขสงบได้อย่างไร

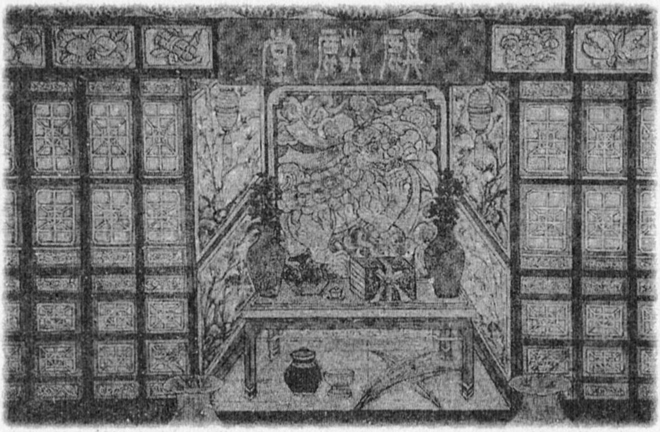

ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี

คำว่า **มุสาวาท** ในศีลข้อนี้แปลว่า **การพูดเท็จ** หรือ **การพูดคำเท็จ**

คำว่า **มุสาวาทา เวรมณี** แปลได้ว่า **เจตนาเป็นเครื่องกำจัดเวร จากการพูดเท็จ** แต่แปลกันโดยทั่วไปว่า **ห้ามพูดเท็จ**

ศีลข้อนี้กำหนดขึ้นด้วยหวังจะให้ผู้คนที่อยู่ร่วมกันพูดกันด้วยคำที่เป็นจริง เป็นความจริง ไม่โกหกหลอกลวง หรือพูดมีเลศนัย มีแง่มุมต่างๆ ทำให้เสียหายต่อการประกอบอาชีพหรือการติดต่อสื่อสารกัน

การรักษาศีลข้อนี้เป็นการไม่ทำสิทธิในการรับฟังข้อเท็จจริงของคนอื่นให้เสียไป เป็นการรักษาสิทธิในการฟังของคนอื่นไว้ เพราะปกติคนเราทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับฟังความจริงจากคนที่มาพูดให้ฟัง จะชอบและไว้วางใจ

คำจริงและคนที่พูดคำจริงด้วยกัน จะไต่ถามอะไรกะใคร จะตั้งใจฟังใครเขาพูด ก็เพื่อรับรู้ความจริงทั้งสิ้น ไม่มีใครยอมเสียเวลาไปไต่ถามคนที่พูดไม่จริง หรือตั้งใจฟังคนที่เขาพูดโกหกให้ฟังเป็นแน่นอน โดยที่สุดแม้ตัวเองเมื่อต้องการให้ใครเชื่อถือถ้อยคำของตน ก็จะยกความจริงเรื่องจริงเป็นหลักอ้าง

เมื่อเป็นดังนี้ ย่อมตัดสินได้ว่าทุกคนชอบความจริง ชอบคนพูดจริง ผู้ใดพูดไม่จริง พูดเป็นเท็จ เมื่อรู้เข้าก็จะรังเกียจไม่อยากพูดด้วย ไม่อยากคบหาไม่อยากเข้าใกล้ด้วย

มุสาวาทการพูดเท็จหรือการพูดไม่จริงนั้น ย่อมเป็นที่รังเกียจอย่างนี้ เมื่อผู้ใดพูดขึ้นจึงเป็นการล่วงละเมิดที่น่ารังเกียจ เป็นการผิดข้อกำหนด เป็นการทำให้คนฟังเสียสิทธิเบื้องต้นในการฟัง และเป็นบาปเพราะส่งผลให้ผู้พูดเข้าถึงอบายได้อย่างแน่นอน

คำพูดที่จัดว่าเป็นมุสา เป็นคำพูดต้องห้ามในศีลข้อนี้นั้น เมื่อแยกประเภทแล้ว มีลักษณะใหญ่ๆ ๓ ประเภท คือ **มุสา อนุโลมมุสา** และ **ปฏิสสวะ**

คำพูดที่เป็น มุสา

คำว่า **มุสา** นั้นหมายความถึงคำพูดอันเป็นเท็จ เป็นการแสดงความเท็จด้วยกล่าวให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด และมิใช่เฉพาะทางวาจาอย่างเดียว ยังหมายรวมไปถึงการแสดงมุสาทางกายเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดด้วย เช่น เขียนหนังสือโกหกเขา สั่นศีรษะไม่ยอมรับทั้งที่ทำจริง ทำให้เข้าใจผิดไปว่าไม่ได้ทำจริง อย่างนี้ก็เป็นมุสาเหมือนกัน

ดังนั้น คำว่ามุสาจึงเป็นได้ทั้งทางวาจาและทางกาย แม้จะไม่พูดด้วยปาก แต่แสดงด้วยกายเพื่อให้เขาเข้าใจผิด ก็จัดเป็นมุสาวาทเหมือนกัน

มุสานั้น สามารถแยกประเภทให้ละเอียดออกไปได้หลายอย่าง เช่น

ปด คือพูดเท็จตรงๆ ไม่มีเหตุไม่มีมูลอะไรเลยก็พูดออกไปโดยไม่เป็นความจริงใดๆ ทั้งสิ้น เช่น รู้อยู่แต่พูดว่าไม่รู้ เห็นอยู่แต่พูดว่าไม่เห็น

ส่อเสียด คือพูดยุแยงเพื่อให้เขาแตกกัน

หลอก คือพูดเพื่อจะโกงเขา พูดให้เขาเชื่อ พูดให้เขาเสียของให้ตน

ยอ คือพูดเพื่อจะยกย่องเขา พูดให้เขาลืมตัวและหลงตัวผิด

กลับคำ คือพูดไว้แล้ว แต่ตอนหลังไม่ยอมรับ ปฏิเสธว่าไม่ได้พูด

ทนสาบาน คือการที่เสี่ยงสัตย์ว่าจะพูดความจริง หรือจะทำคำสาบาน แต่ใจไม่ถือตามนั้น เมื่อถึงคราวเข้ากลับพูดเท็จหรือปฏิเสธ

ทำเล่ห์กระเท่ห์ คือการอวดอ้างความวิเศษศักดิ์สิทธิ์ของตัว เพื่อให้เขานิยมยกย่องหรือเพื่อได้ลาภผล แต่ความจริงไม่ได้วิเศษศักดิ์สิทธิ์เช่นนั้น

มารยา คือการหลอกลวงแสดงอาการให้เขาเห็นผิดจากความเป็นจริง เช่นแสดงอาการเคร่งครัดเพื่อให้เขารู้ว่ามีศีล ทั้งที่เป็นคนทุศีล

ทำเลศ คือการพูดมุสาเล่นสำนวน เพื่อหลีกเลี่ยงการพูดจริงหรือไม่ต้องการให้ต้องพูดเท็จ จึงพูดวกวนให้เข้าใจผิดไปอีกทาง

เสริมความ คือพูดคำเท็จอาศัยเรื่องเดิม แต่เสริมแต่งให้มากกว่าที่เป็นจริง เป็นการพูดเกินความเป็นจริง

อำความ คือพูดคำเท็จอาศัยเรื่องเดิมแต่ตัดข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย เพื่อให้คนฟังเข้าใจผิดคิดเป็นอย่างอื่นไปเสีย

มุสาประเภทต่าง ๆ ที่ยกมานี้ จะพูดออกมาด้วยวาจาหรือแสดงกิริยาอาการออกมาด้วยกายอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผู้อื่นรู้แล้ว เขาจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม จัดเป็นมุสาทั้งสิ้น ผู้ทำได้ชื่อว่าทำมุสาวาทแล้ว

เรื่องของมุสาวาทนั้นละเอียดอ่อน มีโทษทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักร ในฝ่ายพุทธจักรท่านปรับถึงขาดจากความเป็นพระภิกษุก็มี ในกรณีพูดอวดอุตริมนุสสธรรม คืออวดคุณวิเศษที่มนุษย์ทั่วไปไม่มีไม่เป็นว่าตัวเองมีตัวเองเป็น ตัวเองได้บรรลุแล้ว ทั้งที่ตัวเองไม่มีจริงไม่เป็นจริง เช่นอวดว่ามีหูทิพย์ตาทิพย์หรือมีญาณวิเศษรู้อะไรเป็นพิเศษได้ และปรับโทษที่เบาลงมาในกรณีที่พูดเท็จตามปกติธรรมดา

ในฝ่ายอาณาจักรหรือในทางโลก มีโทษทั้งหนักและเบาตามกรณี เป็นไปตามวัตถุคือเรื่องราวเป้าหมายที่พูด ตามเจตนาคือมุ่งผลอะไรอย่างไร และตามประโยคคือการพูดเช่นนั้นหากทำให้เขาเชื่อได้สำเร็จ อย่างนี้มีโทษหนัก

โทษในฝ่ายอาณาจักรนี้ มิใช่ว่าคนพูดจะต้องติดคุกติดตะรางเสมอไป โทษที่พึงได้รับในทางนี้อีกอย่างหนึ่งคือโทษในทางสังคม ในทางความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน คนที่พูดมุสาเสมอนั้นย่อมได้รับโทษทางนี้เสมอเช่นกัน เช่นไม่ได้รับความไว้วางใจ ไม่ได้รับความเคารพนับถือจากบุคคลอื่น หรือต้องแตกแยกกันไป

เช่นในครอบครัว เพียงพ่อบ้านไม่รักษาสัจจะที่ให้ไว้

ต่อแม่บ้านว่าจะจริงใจซื่อสัตย์ต่อกันตลอดไป กลับไปประพฤติล่วงใจแม่บ้านของตน ไปมีหญิงอื่นสอดเข้ามา เท่านี้ก็ถือว่าเสียสัตย์คือมุสาแล้ว และยังเสียศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารอีกส่วนหนึ่ง มิใช่จะเสียเพียงเท่านั้น หากยังจะเสียหายต่อการใช้ชีวิตคู่ไปตลอดด้วย ต้องอยู่กันอย่างไม่ไว้วางใจกันอย่างหวาดระแวง อย่างหวานอมขมกลืน หรือไม่อย่างนั้นก็บ้านแตกสาแหรกขาด แยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง ซึ่งจะมีปัญหาเรื่องลูกเต้าตามมาอีกมากมาย

นี่คือโทษของมุสาวาทที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ซึ่งเป็นโทษที่หนักกว่าการติดคุกติดตะรางมากนัก

คำพูดที่เป็น อนุโลมมุสา

อนุโลมมุสา หมายถึงการพูดถึงเรื่องที่ไม่เป็นความจริง แต่พูดไปโดยมิได้มีเจตนาจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิด เพียงต้องการให้ผู้ฟังเสียหายหรือเจ็บใจเล่น คือการพูดเสียดแทงและการพูดสับปลับ

เสียดแทง คือพูดให้เขาเจ็บใจ เสียดเข้าไปในความรู้สึก เช่น การด่า โดยพูดว่าคนอื่นด้วยถ้อยคำหยาบช้าเลวทราม กดเขาให้ต่ำกว่าพื้นเพจริงของเขา การพูดประชด คือพูดแดกดันด้วยความไม่พอใจ ยกเขาให้สูงกว่าพื้นเพจริงของเขา

สับปลับ คือพูดกลับกลอกเชื่อไม่ได้ พูดด้วยความคะนองปาก แต่ไม่ได้ตั้งใจจะให้ผู้ฟังเข้าใจผิดอะไร

มีคำพูดอีกประเภทหนึ่งที่จัดเป็นอนุโลมมุสา คือคำส่อเสียดที่เป็นเรื่องจริง แต่ผู้ฟังได้ฟังแล้วเก็บไปเล่าให้คนที่ถูกกล่าวถึงฟังว่าคนนั้นคนนี้พูดอย่างนี้ เพื่อหวังประโยชน์หรือหวังให้เขาชอบใจ คำที่นำไปเล่านั้นทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่สบายใจ เจ็บใจ หรือไม่พอใจผู้ที่พูดถึงตน ทำให้เขาแตกกันได้ คำส่อเสียดลักษณะนี้จัดเป็นอนุโลมมุสา

การพูดอนุโลมมุสานี้ควรเว้น ไม่ควรพูด เช่นเดียวกับการพูดมุสา จัดว่าเป็นกิริยาที่หยาบช้า เป็นวจีทุจริต มีโทษหนักเบาตามลักษณะของเรื่องที่พูด เจตนา และความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่พูด

อนุโลมมุสานี้แม้จะมิได้เป็นมุสาคือคำโกหกคำเท็จโดยตรง แต่ก็นับเข้าในมุสา ไม่ควรพูด พูดแล้วมีโทษ คนที่นิยมความสุภาพจะไม่พูดทั้งมุสาทั้งอนุโลมมุสา เพราะเห็นว่าไม่เหมาะไม่ควร **แม้จะสอนลูกหลานเมื่อลูกหลานทำผิดก็ไม่ด่า ไม่เสียดแทง แต่จะใช้คำสุภาพ พูดให้เข้าใจเหตุผลถึงการกระทำว่าผิดอย่างไร ไม่ควรอย่างไร และควรจะทำอย่างไรจึงจะถูกจึงจะดี**

แท้ที่จริงคำด่าและคำเสียดแทงเป็นต้นนั้น ล้วนเป็นไปตามความโกรธความไม่พอใจของผู้ใหญ่ทั้งสิ้น แต่ถ้าผู้ใหญ่มิได้มีเจตนาร้าย หวังสั่งสอนให้หลาบจำ เป็นแต่ใช้คำพูดที่รุนแรงเหมือนคำด่า ลูกหลานก็เข้าใจเจตนานั้นดี บางครั้งถึงกับทำให้ลูกหลานพากันหัวเราะชอบใจที่ตนถูกด่าเช่นนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้ผู้ใหญ่เกิดหมั่นไส้ขึ้นได้เหมือนกัน

คำพูดที่เป็น ปฏิสวะ

ปฏิสวะ หรือ **ปฏิสสวะ** หมายถึง *การรับคำแล้วไม่ทำตามรับ* คือตอนแรกรับคำเป็นมั่นเหมาะว่าจะทำตามที่รับคำไว้ แต่ตอนหลังเปลี่ยนใจบิดพลิ้วไม่ทำตามอย่างนั้น ปฏิสวะมีลักษณะต่างๆ เช่น

ผิดสัญญา คือสองฝ่ายทำสัญญาตกลงกันว่าจะทำอย่างนี้ๆ ต่อมาภายหลังฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ยอมทำตามสัญญาด้วยเหตุผลที่อ้างขึ้นมา เช่นกรณีสัญญาจ้างต่างๆ

เสียสัตย์ คือการให้สัตย์ไว้แก่ผู้อื่นว่าตนจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือจะไม่ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ภายหลังกลับคำไม่ทำสิ่งที่ตนรับปากไว้ว่าจะทำ หรือไปทำสิ่งที่ตนรับปากไว้ว่าจะไม่ทำ เช่นกรณีทำทัณฑ์บนไว้กับศาลว่าจะไม่ประพฤติ

ชั่ว ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือเสียทรัพย์สินอีก แต่ก็กลับไปทำเช่นนั้นอีก

ปฏิสวะนี้เป็นเรื่องของความเสียสัตย์ ไม่ตั้งอยู่ในคำสัตย์ เป็นเครื่องทำลายชื่อเสียงของผู้ประพฤติ ผู้รักสัตย์จึงละเว้นไม่ประพฤติ

แต่ปฏิสวะนี้ มีข้อน่าพิจารณาอยู่ไม่น้อย เช่น เผลอสติไปรับปากรับคำกับเพื่อนไว้ว่าจะไปลักทรัพย์มากินมาเที่ยวกันให้สนุกสนาน ต่อมาเกิดได้สติรู้สึกตัวว่าถ้าไปทำเข้าจะทำให้เสียหาย ถ้าถูกจับได้ก็จะมีความผิด หรือได้มาแล้วก็จะประพฤติเสียหาย จึงไม่ไปหรือบอกเลิกเสีย อย่างนี้ถึงไม่พ้นจากปฏิสวะ แต่ก็ยังดีกว่าไปทำตามที่รับปากไว้ ยอมผิดปฏิญญาดีกว่าไปเสียอีกทางหนึ่ง ซึ่งอาจเสียอนาคตไปด้วย ทำนองเสียมีน้อยซึ่งดีกว่าเสียมาก

หรือในกรณีรับปากว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ให้เสร็จในวันนั้นวันนี้ ซึ่งเป็นงานปกติไม่มีโทษผิดอะไร แต่เกิดเจ็บไข้เสีย ไม่อาจทำให้เสร็จทันกำหนดนัดได้ จึงได้บอกเลื่อนวันไปหรือไม่ได้บอกเลื่อนเพราะไม่มีโอกาส ไม่นับเข้าในปฏิสวะ เพราะเป็นเหตุสุดวิสัย

คำพูดที่ไม่เป็นโทษ

คำพูดที่ไม่เป็นโทษ คือไม่มีโทษแก่ผู้พูด ได้แก่คำที่เป็นวจีสุจริต ไม่เป็นวจีทุจริต คือคำที่จริง คำที่ไม่หยาบ คำที่ไม่ส่อเสียด คำที่ไม่เพ้อเจ้อ คำเหล่านี้นอกจากไม่มีโทษแล้วยังเป็นคำที่เป็นประโยชน์ เป็นบุญกุศลแก่ผู้พูดและผู้ฟังด้วย

ยังมีคำอีกประเภทหนึ่งที่หาโทษแก่ผู้พูดมิได้ คำเหล่านี้เป็นเรื่องไม่จริง ไม่เป็นไปตามที่พูด แต่ผู้พูดมีเจตนาที่บริสุทธิ์ พูดตามวิสัยหรือตามธรรมเนียมปกติทั่วไป ไม่จัดว่าเป็นมุสาหรืออนุโลมมุสาแต่ประการใด คำประเภทนี้ได้แก่คำเหล่านี้คือ

โวหาร คือถ้อยคำที่เล่นเป็นสำนวนซึ่งใช้กันเป็นธรรมเนียม ตามแต่เหตุการณ์หรือเรื่องที่กำลังเป็นไปกำลังพูดถึง เช่น การเขียนลงท้ายจดหมายว่า *ขอแสดงความนับถือ สุดแล้วแต่จะโปรด* ซึ่งความจริงอาจจะไม่นับถือเลย หรือไม่อยากจะให้โปรดเลย แต่ต้องลงท้ายหนังสืออย่างนั้นเพื่อให้ถูกธรรมเนียม

หรืออย่างการพูดว่า *ข้าพเจ้าขอแสดงความเสียใจด้วย ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีต่อท่านด้วยใจจริง* หรือ *ข้าพเจ้าขอขอบคุณพวกท่านมาก ที่เสียสละเวลามาแสดง*

ความยินดีต่อข้าพเจ้าในโอกาสนี้ คำเหล่านี้ถือว่าเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติในสังคม ไม่ได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างที่พูดจริงหรือไม่ คำเช่นนี้ถึงเรื่องจะไม่จริงหรือมากกว่าจริง แต่ผู้พูดมิได้จงใจจะกล่าวให้ผู้ฟังเข้าใจผิด และผู้ฟังเองก็ไม่ได้สนใจว่าคำพูดนั้นจริงหรือเท็จ อ่านและฟังไปตามธรรมเนียม แต่จะสนใจไปในเรื่องว่าเป็นคำพูดสุภาพหรือไม่สุภาพเป็นส่วนใหญ่

นิยาย คือเรื่องที่เล่ากันมา เรื่องที่นำมาอ้างเพื่อเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ใจความที่เป็นหลัก ในนิยายนั้นจะมีคำพูดที่ไม่น่าเป็นไปได้หรือไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง เช่น คนพูดกับสัตว์ หรือสัตว์พูดกันอย่างนั้นอย่างนี้ เรื่องเช่นนี้รู้กันว่าไม่เป็นได้จริง แต่ผู้เล่าหรือผู้แต่งนิยายมุ่งจะให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจเรื่องหรือเกิดความรู้สึกคล้อยตามเรื่องได้ง่าย คำในนิยายเช่นนี้ก็ไม่มีโทษอะไรแก่ผู้เล่าหรือผู้แต่งนิยายนั้น

สำคัญผิด คือคำพูดที่สำคัญผิดไปว่าเป็นอย่างนั้น แต่ความจริงไม่ใช่ เช่นเขาถามว่าวันนี้เป็นวันอะไร ตนเข้าใจว่าเป็นวันเสาร์ จึงตอบไปว่าวันเสาร์ ทั้งที่วันนี้เป็นวันศุกร์ ที่ตอบไปเช่นนี้เพราะเข้าใจว่าเป็นวันเสาร์จริงๆ ไม่ได้จงใจจะพูดเท็จแต่ประการใด ความสำคัญผิดเช่นนี้เกิดขึ้นได้แก่

คนทั่วไป จึงเป็นคำพูดที่ไม่มีโทษอะไร ในเมื่อไม่มีความจงใจจะพูดเท็จ

พลั้ง คือคำพูดที่พลาดไป โดยตั้งใจจะพูดอย่างหนึ่ง แต่กลับไปพูดเสียอีกอย่างหนึ่ง และเมื่อรู้ตัวแล้วว่าพูดพลาดไปจึงพูดใหม่ให้ถูกต้อง การพูดพลั้งไปในลักษณะนี้เกิดขึ้นได้บ่อยในเมื่อพูดเร็วตอบเร็ว หรือยังไม่ทันได้ตั้งสติดี แต่เมื่อนึกได้แล้วพูดใหม่ ก็เป็นอันได้ใจความ

การเขียนและการพูดลักษณะเหล่านี้ มีให้พบเห็นกันบ่อยๆ เราเองก็เคยเขียนเคยพูด และเคยได้อ่านได้ฟังการเขียนและการพูดลักษณะนี้มาเช่นกัน เมื่อได้อ่านได้ฟังหรือได้ทำเองมาย่อมรู้สึกเป็นปกติ เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ มิได้ถือเป็นเรื่องผิดหรือเรื่องใหญ่โตอะไร นอกจากจะเขียนผิดหรือพูดผิดธรรมเนียมปฏิบัติเท่านั้นจึงจะถือเป็นผิดกัน แต่เป็นการผิดที่มิใช่ผิดที่มีโทษทางโลกหรือทางธรรมอะไร

องค์ของศีลข้อที่ ๔

ศีลข้อที่ ๔ มีองค์สำหรับเป็นเครื่องตัดสินว่าศีลขาดหรือไม่เหมือนกับศีลข้ออื่นๆ องค์ของศีลข้อนี้มี ๔ ประการ คือ

๑. เรื่องที่พูดเป็นเรื่องไม่จริง ไม่มีจริง

๒. จงใจจะพูดให้ผิดไปจากความจริง

๓. พูดคำนั้นออกไป

๔. ผู้ฟังเข้าใจความหมายเหมือนอย่างที่พูดออกไปนั้น

ศีลข้อ ๔ นี้เมื่อพิจารณาตามองค์ศีลแล้วดูเหมือนว่าจะเป็นมุสาวาทได้ยาก เพราะเรื่องไม่จริงนั้นถ้ามุ่งให้คนอื่นเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงก็ค่อนข้างยาก จะต้องคิดและเลือกถ้อยคำที่จะพูดออกมาให้มีเหตุผลน่าเชื่อถือ จนฟังแล้วยอมเชื่อยอมคล้อยตาม หากพูดไปโดยไม่คิดอะไรมาก เขาก็จะจับได้ว่าพูดเท็จ ทำให้คนพูดเสียหายเอง

แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่งท่านว่า **การพูดมุสาวาทนั้นง่ายกว่าการละเมิดศีลข้ออื่น ๆ** เพราะคำพูดเป็นเพียงลมปาก สามารถพูดได้ทันที ไม่ต้องเตรียมการอะไรมาก แค่นึกแล้วก็พูดต่อได้เลย ดังนั้น การพูดโกหกจึงไม่ยากแทบจะไม่ต้องคิดอะไรมาก คนที่พูดโกหกบ่อยสามารถพูดได้คล่องปากแทบไม่ต้องคิดอะไรเลย และหากเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นคนมีหน้ามีตาด้วยแล้ว พูดโกหกไปคนก็เชื่อโดยง่าย เพราะนับถือและเชื่อใจในความเป็นผู้ใหญ่

แต่การพูดมุสาจะมีโทษอย่างไรนั้นก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งจำต้องอาศัยองค์ศีลเป็นข้อติดสินว่าการพูดมุสา

เช่นนั้นจะเป็นมุสาวาทหรือไม่ คือศีลจะขาดหรือไม่ หรือจะทะลุ จะด่างพร้อยอย่างไรหรือไม่

องค์ศีลเป็นเครื่องมือสำหรับตัดสินความผิดอย่างนี้

โทษของมุสาวาท

การพูดเท็จหรือมุสาวาทนั้น มีโทษทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างที่รู้กัน และ**การพูดเท็จนั้นนอกจากมีโทษเพราะผิดศีลแล้ว ยังมีโทษที่เป็นเวรกรรมอีก** กล่าวคือ ผู้พูดเท็จจะมีกรรมติดตัวไปตลอด แม้ล่วงลับดับชีพไปแล้ว ก็จะไปเกิดในอบายภูมิ หลุดจากอบายภูมิแล้วเศษกรรมยังตามให้ผลในขณะที่เป็นมนุษย์อีก ในตำนานพระศาสนาท่านแสดงโทษของการพูดเท็จอันเป็นผลในปัจจุบันชาติไว้หลายประการ คือ

๑. เกิดเป็นคนพูดไม่ชัด

๒. เป็นคนมีฟันไม่เสมอกัน โย้เย้ไปมา

๓. เป็นคนมีกลิ่นปากเหม็นเหมือนคูถ

๔. กายมีไอร้อนผิดจากคนธรรมดา

๕. มีตาไม่เป็นปกติ คือมีตาเหลือกโปน

๖. มีวาจาไม่ไพเราะ

๗. มีท่าทางไม่สง่า

๘. คล้ายกับคนวิกลจริต

ที่แสดงมานี้เป็นผลที่เห็นได้เมื่อผู้นั้นเกิดเป็นคน แม้เราเองก็อาจเป็นเช่นนั้นบ้างในบางประการ หากเป็นอย่างนั้นมาแต่เกิด แก้ไขอย่างไรก็ไม่หาย ก็พึงรู้และยอมรับเถิดว่าเมื่อชาติก่อนนั้นเราชอบพูดเท็จ ชอบพูดให้คนอื่นเสียประโยชน์ หรือพูดแต่สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ จึงเกิดโทษเช่นนั้น กล่าวคือให้คิดว่านี่เป็นผลของกรรม เป็นผลที่ติดตามมา เมื่อคิดได้อย่างนี้ก็จะทำให้ยอมรับและทำใจได้ในระดับหนึ่ง ส่วนจะหาทางแก้ไขอย่างไรจะรักษาอย่างไรในทางรูปธรรมเพื่อให้หาย ก็เป็นเรื่องที่เจ้าตัวต้องปฏิบัติจัดการเอง

หากได้ประสบผลเช่นนั้นเข้าแล้วไปโทษนั่นโทษนี่ เช่น โทษพ่อโทษแม่ โทษเทวดาฟ้าดินที่ทำให้ตนเกิดมาพิการทางการพูด ทางตา ทางสติปัญญา ก็จะทำให้ชอกช้ำหนักขึ้นไปอีก เพราะอันที่จริงไม่มีพ่อแม่คนไหนหรือเทวดาฟ้าดินท่านใดต้องการให้ลูกเกิดมาพิการเช่นนั้น ที่เกิดมาเป็นอย่างนี้ก็ต้องโทษกรรมของตัวที่เคยทำไว้ประการเดียว และต้องโทษตัวเองเพิ่มขึ้นในฐานะที่เกิดมาเป็นอย่างนี้แล้วทำให้พ่อแม่เสียใจ ทำให้พ่อแม่เป็นทุกข์ที่มีลูกไม่สมบูรณ์

แต่ถึงอย่างไร พ่อแม่ก็อาจคิดเสียใจในตอนแรกเท่านั้น ต่อมาก็จะรักและเอาใจใส่อย่างเต็มที่เพราะเราคือลูกของท่าน บางครั้งอาจจะรักและเอาใจใส่มากกว่า

ลูกที่เป็นปกติเสียด้วยซ้ำไป น้ำใจของพ่อแม่ประเสริฐ อย่างนี้ตลอดกาล

ข้อสำคัญ เมื่อทราบชัดอย่างนี้แล้ว ควรป้องกันตัวเองไว้ก่อนดีกว่า ก่อนที่จะเกิดมาได้รับผลกรรมเช่นนั้น ด้วยการไม่พูดมุสา ไม่พูดอนุโลมมุสา พูดแต่คำสัตย์คำจริง ตั้งสติก่อนที่จะพูดอะไร จะได้ไม่ผิดพลั้ง จะได้ไม่ต้องมารับโทษแล้วเกิดทุกข์ภายหลัง

วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๔

ศีลว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จนี้ ท่านกำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อให้ถือปฏิบัติกันอันจะทำให้อยู่กันอย่างสุขสงบ ไม่ต้องมาทะเลาะ มาฟ้องร้อง หรือมามีเรื่องราวอะไรกัน อันวัตถุประสงค์ที่สำคัญในเรื่องนี้ คือ

๑. **เพื่อป้องกันการตัดประโยชน์ของผู้อื่นทางวาจา** คือการพูดเท็จนั้นย่อมเป็นการตัดประโยชน์ของผู้อื่นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เขาไม่ได้ประโยชน์ที่ควรจะได้ ทำให้เขาเสียประโยชน์ที่ไม่ควรเสีย ทำให้เสียหายต่อการประกอบอาชีพหรือการติดต่อสื่อสารกัน ทำให้เขาเข้าใจผิด ทำให้ทำผิด พูดผิดไปตาม ซึ่งเมื่อพูดเท็จในลักษณะต่างๆ

เข้า ก็เป็นการตัดประโยชน์ของผู้อื่นทั้งสิ้น เมื่อพูดจริง ตรงไปตรงมา ก็จะไม่ทำให้เขาเสียประโยชน์อะไร ทำให้เกิดประโยชน์ทำให้ได้รับประโยชน์เสียด้วยซ้ำไป

๒. **เพื่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อใจกันได้** คือเมื่อคนเราอยู่ร่วมกันโดยไม่พูดเท็จ พูดคำสัตย์คำจริงต่อกัน ก็จะทำให้ไว้วางใจกัน เชื่อใจกันได้ ไม่หวาดระแวงด้วยความไม่สบายใจ เมื่ออยู่กันด้วยอาการอย่างนี้ก็จะมองหน้ากันสนิท ช่วยเหลือกันได้สนิทใจ ความสงบสุขก็จะตามมา ทั้งสังคมที่อยู่ก็จะสง่างาม มีศักดิ์ศรี เพราะไม่มีคนที่วางใจไม่ได้เชื่อใจไม่ได้อยู่ในหมู่คณะ

๓. **เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะ** คือเมื่ออยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ หรือทำงานร่วมกันในที่เดียวกัน สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องระวังคือคำพูด หากไม่ระวังก็จะทำให้เกิดความแตกร้าว ไม่พอใจกัน ถึงทะเลาะเบาะแว้งกันจนอยู่ด้วยกันไม่ได้ เมื่อระวังคำพูดไม่ให้เป็นเท็จ ไม่ให้หยาบคาย พูดแต่คำสัตย์คำจริง ไพเราะ เป็นประโยชน์ ก็จะทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองขึ้นไม่รู้จืดจางในหมู่คณะ

๔. **เพื่อให้รักษาคำสัตย์คำจริง** คือเป็นการฝึกฝนให้คนที่อยู่ร่วมกัน มีหลักสำหรับอยู่ด้วยกันคือ รักษาคำสัตย์ พูดจริง ไม่โกหกหลอกลวง ไม่พูดอย่างหนึ่งทำอย่างหนึ่ง เมื่อฝึกฝนจนเกิดความเคยชินกันแล้วก็จะไม่พูดเท็จ มีความละอายที่จะพูดเท็จ จะมีแต่ความหวังดีปรารถนาดีต่อกัน โดยเว้นจากการพูดเท็จอันจะไปทำลายประโยชน์ของเขาให้เสียหาย

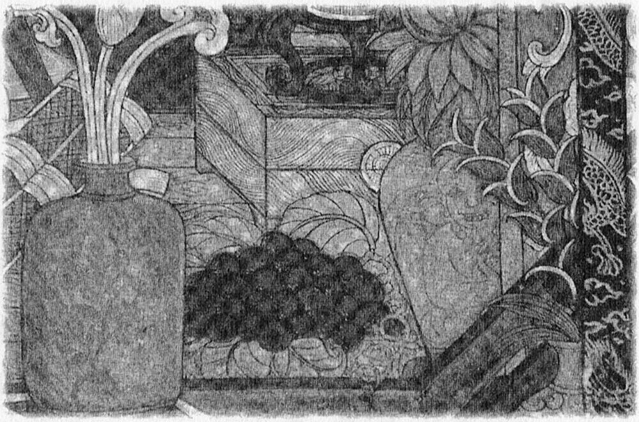

ศีลข้อที่ ๕
สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี

คำว่า **สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี** แปลว่า **เจตนาเป็นเครื่องกำจัดเวรจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท** แต่ส่วนใหญ่จะเข้าใจกันว่าหมายถึง *การเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย*

เนื่องจากคำในศีลข้อนี้มีหลายคำ จึงก่อนที่จะกล่าวในรายละเอียดของศีลข้อนี้ ขอนำท่านออกนอกทางสักหน่อย ขอกล่าวความหมาย เพื่อให้รู้จักก่อนว่าแต่ละคำมีความหมายอย่างไร

คำว่า **สุรา** พจนานุกรมฯ ให้ความหมายไว้ว่า *น้ำเมาที่กลั่นแล้ว* ตามรูปศัพท์เดิมท่านแปลว่าไว้หลายนัย คือ *เครื่องดื่มที่ไหลเข้าลำคอไป, เครื่องดื่มที่ทำให้คนที่ติดแล้วต้องดื่มเรื่อยไป, เครื่องดื่มที่ทำให้คนดื่มเป็นคนกล้า*

คำว่า **เมรัย** พจนานุกรมฯ ให้ความหมายไว้ว่า *น้ำเมาที่เกิดจากการหมักหรือแช่, น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น* ตามรูปศัพท์เดิมท่านแปลไว้ว่า *ของเป็นเหตุให้มึนเมา, ของที่ยังความมึนเมาให้เกิด*

คำว่า **มัชชะ** พจนานุกรมฯ ให้ความหมายไว้ว่า *น้ำเมา, ของเมา* ตามรูปศัพท์เดิมท่านแปลไว้ว่า *สิ่งที่เป็นเหตุให้คนบ้าคลั่ง*

คำว่า **ปมาทะ** คือ **ประมาท** พจนานุกรมฯ ให้ความหมายไว้ว่า *ความเลินเล่อ, ขาดความระมัดระวัง, ขาดความรอบคอบ* ตามรูปศัพท์เดิมท่านแปลไว้ว่า *ภาวะเป็นเหตุให้ไม่ทำกิจที่พึงทำด้วยตนเองแห่งบุคคลผู้แม้จะมีความสามารถ, ความมัวเมา, ความพลั้งเผลอ*

เมื่อนำรูปศัพท์เหล่านี้มาต่อกันเข้าก็เป็น **สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน** คือ *น้ำเมาหรือของมึนเมาอันได้แก่สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท*

แค่แปลตามรูปศัพท์และตามความหมายที่ท่านให้ไว้ก็พอจะมองเห็นชัดเจนแล้วว่า สิ่งของต้องห้ามอันเข้าข่ายที่จะทำให้เสียศีลข้อ ๕ นี้มีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นน้ำเมา ของเมา ของเสพติด ยาเสพติดที่มาในรูปลักษณ์ต่างๆ ซึ่งเมื่อเสพหรือดื่มกินเข้าไปแล้วทำให้เสียสติ ทำให้เกิดความ

มัวเมา เกิดความพลั้งเผลอ เกิดความบ้าคลั่ง ทำให้เกิดความกล้า เกิดความบ้าระห่ำผิดปกติ

สิ่งหรือของทั้งหมดนั้นล้วนเข้าข่ายต้องห้ามตามศีลข้อนี้ทั้งสิ้น

อันที่จริงคำว่า **มัชชะ** เราแปลกันมาแต่โบราณว่า น้ำเมา แต่อธิบายเพิ่มเติมว่ารวมถึงของมึนเมาด้วย เมื่อหมายถึงของมึนเมาด้วย มัชชะก็รวมความไปถึงของมึนเมาชนิดต่างๆ ทั้งที่เป็นโดยธรรมชาติ เช่น ฝิ่น กัญชา กระท่อม และที่ปรุงแต่งขึ้นด้วยสารเสพติด เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาเสพติด ยาอี เป็นต้นเข้าด้วย

สิ่งที่เสพหรือดื่มกินเข้าไปแล้ว ทำให้ประมาทคือเสียสติ ทำให้มึนเมา ทำให้บ้าคลั่ง ทำให้หลงลืมตัว จัดเป็นมัชชะได้ทั้งสิ้น

สุราพาไป เสียหายทุกด้าน

ศีลข้อนี้ท่านยกเอาสุราขึ้นเป็นหลัก ส่วนเมรัยหรือของมึนเมาอย่างอื่นนั้นเป็นรอง เพราะสุราหาง่าย ดื่มง่ายและติดง่าย อย่างอื่นแม้จะมีโทษรุนแรงกว่าสุราก็มี แต่ก็ไม่แพร่หลายเหมือนสุรา และสุรานั้นกฎหมายไม่ได้ห้ามดื่มยกเว้นบางคนบางสถานที่เท่านั้น จึงทำให้สุรากลายเป็น

สิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างหนึ่งของสังคม ทั้งที่มีโทษมหันต์เกินพรรณนา

อันดับต้น สุราที่ดื่มเข้าไปทำให้เมา ทำให้เสียสติ แปรสภาพผู้ดื่มให้กลายเป็นคนละคนก็ได้ เช่น เคยเป็นคนใจดีกลายเป็นคนใจร้ายก็ได้ เคยเป็นคนมีเมตตากลายเป็นคนโหดร้ายก็ได้ เคยรักลูกรักเมีย กลายเป็นคนฆ่าลูกฆ่าเมียก็ได้ ที่สุดแม้พ่อแม่ก็ฆ่าได้ เพราะมึนเมาเพราะเสียสติ หรือกิริยาบางอย่างไม่เคยทำในเวลาปกติ พอเมาแล้วทำได้สบาย ไม่ละอายอะไร เช่น นอนกลางถนนก็ได้ ร้องรำทำเพลงต่อหน้าผู้คนก็ได้ พูดคำหยาบคาย หรือด่าว่าคนทั่วไปก็ได้ ก็เพราะมึนเมาเพราะเสียสติเหมือนกัน

อย่างบางคนเมื่อเมาแล้วอยู่นิ่งไม่ได้ ชอบพูดยียวนกวนโทสะของผู้อื่น หรือโดดไปท้าตีท้าต่อยกะเขา ถ้าคนอื่นเป็นคนดีมีสติ ไม่อยากมีเรื่องเดินหนีไปเสีย ก็จะไม่มีเรื่องอะไร แต่ถ้าเป็นคนที่เมาได้ที่เหมือนกัน หรือเป็นคนที่ไม่ยอมใคร ก็จะเกิดทะเลาะ เกิดการชกต่อยทำร้ายกันตามมาถึงอาจล้มตายกันไปก็ได้ อย่างที่เป็นข่าวกันอยู่ประจำ เพราะเมาเสียสติด้วยฤทธิ์สุราแท้ๆ ทำให้เกิดเรื่องมากมายใหญ่โต

คนเราเมื่อเสียสติด้วยอำนาจสุรา ก็ขาดความเป็น

ตัวของตัวเอง ขาดความไตร่ตรอง ขาดการควบคุมอารมณ์ ขาดความอดทนอดกลั้น เมื่อขาดไปแล้วก็ไปทำอะไรได้ตามฤทธิ์สุรา ทำโดยไร้การควบคุม ไม่รู้ตัวเสียด้วยซ้ำไปว่าทำอะไรลงไป เมื่อสร่างเมา สติกลับคืนมาแล้ว มองเห็นสิ่งที่ตัวเองทำไว้ก็เกิดความร้อนใจ เกิดความทุกข์ หรือได้รับโทษ ถูกจำคุก ถูกปรับ หรือถูกไล่ออกจากงาน ทำให้อนาคตดับวูบหรือได้รับความลำบากโดยใช่ที่

ที่สำคัญ ลูกเมียและพ่อแม่ของคนที่เป็นทาสสุรา ย่อมเป็นทุกข์ไม่สบายใจ อับอายขายหน้าคนอื่น ไม่กล้าคบหากับผู้คนมากนัก กลัวถูกถาม ถูกซักไซร้ กลัวถูกดูหมิ่นดูแคลน ทำให้อยู่อย่างลำบาก แต่คนที่ติดสุราหารู้ไม่ เพราะมัวแต่ไปดื่มสุรา มึนเมาจนไม่ได้สติที่จะคิดถึงลูกเมียและพ่อแม่ว่าเขาลำบากใจและหดหู่อย่างไร

อีกประการหนึ่ง ศีล ๔ ข้อข้างต้นจะมั่นคงอยู่ได้ส่วนหนึ่งจำต้องอาศัยการงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยนี้ด้วย เพราะหากมึนเมาเสียสติแล้ว โอกาสที่จะไปทำสิ่งที่เป็นการล่วงละเมิดศีลข้อนั้นๆ ย่อมเป็นไปได้ง่าย หากมีสติแล้วก็จะสามารถควบคุมใจควบคุมอารมณ์ รู้สึกตัว งดเว้น ไม่ละเมิดศีลข้ออื่นได้ ศีลข้อนี้จึงถือว่าเป็นเครื่องป้องกันมิให้ละเมิดศีลข้ออื่นไปในตัว

สุรากับสุขภาพ

ผู้รู้ทางการแพทย์ทั้งหลาย พยายามแนะนำ พยายามบอกเล่า พยายามอธิบาย พยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้คน ให้งดดื่มสุรา เพราะสุราเมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้ว แอลกอฮอล์จะถูกดูดซึมเข้าไปในทุกส่วนของระบบทางเดินอาหารแล้วกระจายไปสู่เนื้อเยื่อสมองและส่วนอื่นๆ ของร่างกาย มีผลทำให้เกิดภาวะเหล่านี้

- *สมองเสื่อม*
- *ตับแข็ง ตับอักเสบ*
- *โรคพิษสุราเรื้อรัง*
- *โรคกระเพาะอาหาร*

และบอกว่า หญิงมีครรภ์ไม่ควรดื่มสุรา เพราะจะมีผลต่อทารกในครรภ์

นอกจากนั้นยังบอกถึงอาการของโรคพิษสุราเรื้อรัง ซึ่งเมื่อเป็นแล้วย่อมจะมีอาการผิดปกติ เป็นต้นว่า

- *ผอม*
- *ตาเหลือง ตัวเหลือง*
- *อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน*
- *แน่นท้อง ท้องอืด ตับโต*
- *ตามัว เห็นภาพไม่ชัดหรือเห็นภาพซ้อน*
- *มือสั่น ขาสั่น เดินทรงตัวไม่ได้*

- *ความจำเสื่อม หลงลืมง่าย*
- *ลิ้นรัว พูดไม่ชัด*
- *เกิดอาการประสาท เช่น ประสาทหลอน นอนไม่หลับ หูแว่ว เห็นภาพหลอน*
- *อารมณ์แปรปรวน สับสน โกรธง่าย หงุดหงิด*

คนที่ชอบดื่มสุราและดื่มประจำ เมื่อมีอาการอย่างนี้เกิดขึ้นแม้เพียงอย่างเดียวก็พึงรู้เถิดว่ากำลังเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังแล้ว ส่วนคนที่ไม่ได้ดื่มสุรา โอกาสที่จะมีอาการเช่นนี้เกิดขึ้นย่อมเป็นไปได้ยาก แต่หากเป็นขึ้นก็ต้องหาสาเหตุว่าเป็นมาจากอะไร จะได้แก้ไขได้ถูกต้อง

เว้นคนที่มีอาการอย่างนี้อยู่ แต่ไม่รู้สึกตัวว่ากำลังเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง ไม่รู้ว่าอาการเช่นนี้เกิดจากการที่ตนดื่มสุราประจำ จึงไม่ยอมแก้ไข ไม่ยอมรักษา ยังเมามายอยู่เหมือนเดิม หรือรู้ดีว่าเกิดจากอะไร แต่ยังดื่มหนักเหมือนเดิม ย่อมเป็นคนน่าสงสารแท้ ต้องปล่อยไปตามยถากรรม

องค์ของศีลข้อที่ ๕

ศีลข้อที่ ๕ ประกอบด้วยองค์ศีล ๔ ประการคือ

๑. *ของที่ดื่มกินเป็นของทำให้มึนหรือทำให้เมา*

๒. *จงใจจะดื่มกิน*

๓. ดื่มกินของนั้น

๔. ของที่ดื่มกินนั้นล่วงลำคอเข้าไป

องค์แห่งศีลเหล่านี้กำหนดไว้เพื่อเป็นเครื่องตัดสินว่าจะเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อนี้หรือไม่ เหมือนกับศีลข้ออื่นๆ แต่เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่าที่จะเป็นการล่วงละเมิดถึงกับขาดศีลนั้นอยู่ที่ความจงใจหรือเจตนาเป็นหลักใหญ่ เพราะในการดื่มกินของมึนเมานั้นที่ไม่มีเจตนาจะดื่มกิน แต่จำเป็นต้องดื่มกินให้ล่วงลำคอเข้าไปก็มีอยู่ จะถือเป็นผิดศีลก็ไม่คงถูกต้อง

เช่น กรณีในการรักษาโรค ต้องใช้ยาประเภทที่ต้องผสมสุราลงไปด้วย ผู้รักษาหรือผู้ป่วยต้องการเพียงกินยาเท่านั้น มิได้มีเจตนาที่จะดื่มสุรา อย่างนี้ไม่ถือว่าผิดศีลแต่อย่างใด แม้ในข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ ในกรณีเช่นนี้ก็มีหลักว่า ให้ถือว่าฉันยามิได้ดื่มสุรา แต่หากมีเจตนาว่ามีโอกาสได้ดื่มสุราไปด้วย ก็ไม่พ้นผิดฐานดื่มสุรา

หรืออย่างที่เป็นข่าวว่า มีครอบครัวที่มีหลักฐานครอบครัวหนึ่ง สามีภรรยามีกิจการเป็นของตัวเองอยู่ในเมือง ต่อมาได้ลูกชายคนหนึ่ง ภรรยาจึงทิ้งงานมาดูแลด้วยตนเองจนลูกโตได้สองขวบ เมื่อเห็นว่าลูกโตแล้วจึงได้ว่าจ้างคนรับใช้หญิงมาคอยดูแลลูกแทนตนซึ่งต้องออกไปทำงาน

ช่วยสามี ปล่อยลูกชายให้อยู่กับหญิงรับใช้ตามลำพังในตอนกลางวัน ลูกก็โตขึ้นทุกวัน แต่เป็นเด็กที่ไม่ซุกซน ไม่ชอบเล่น ไม่ค่อยพูด กิริยาง่วงซึมอยู่ตลอดเวลา พ่อแม่ก็คิดว่าเป็นปกติวิสัยของลูกตน โตขึ้นคงเหมือนเด็กทั่วไป เลยไม่ได้เอาใจใส่อะไรมาก ต่อมาเด็กโตขึ้นจนอายุ ๖ ขวบ แต่มีอาการเหมือนเด็กปัญญาอ่อน พ่อแม่ก็เอะใจจึงพาไปหาหมอ ให้หมอตรวจสุขภาพ หมอตรวจแล้วบอกว่าเด็กเป็นโรคแอลกอร์ฮอลีสซึม คือติดสุราอย่างหนัก พ่อแม่ก็ตกใจบอกหมอว่าเป็นเด็กจะเป็นโรคนี้ได้อย่างไร หมอก็ยืนยันว่าในเส้นเลือดมีสุราอยู่ เป็นโรคนี้แน่นอน

พ่อแม่พาลูกกลับบ้าน เรียกคนใช้มาซักไซร้จนได้ความ คนใช้รับสารภาพว่า เลี้ยงเด็กคนนี้มาจนเด็กวิ่งได้ เด็กซนมาก ตนไม่มีเวลาจะไปไหน ไม่มีเวลาพักผ่อน ต้องดูแลอยู่ตลอดเวลา นานเข้าก็คิดว่าทำอย่างไรจึงจะให้เด็กหายซนได้ วันหนึ่งเห็นขวดเหล้าที่พ่อบ้านเก็บไว้ในตู้โชว์เต็มไปหมด ก็คิดว่าหากผสมเหล้าลงไปในนมหรือน้ำให้เด็กกินแล้วจะทำให้เด็กง่วงและนอนหลับ จึงได้เปิดขวดเหล้าแล้วรินเหล้านิดหน่อย ใส่ในนมบ้าง ในน้ำบ้าง ให้เด็กดื่มตอนกลางวัน แล้วเติมน้ำเข้าไปแทนที่ให้เต็มขวดเหมือนเดิม เด็กดื่มแล้วก็หลับไป ตนเองก็มีเวลาพักผ่อนและออกจากบ้านไปหาพรรคพวกบ้าง ไปเที่ยวบ้างตามโอกาส กลับมา

เด็กก็ยังหลับอยู่ ตอนเย็นๆ ก่อนที่พ่อแม่จะกลับ เด็กก็ตื่น และมีอาการซึมเซาไม่ซุกซนอะไร ทำอยู่อย่างนี้มาประมาณ ๔ ปี

คนรับใช้รับสารภาพว่าได้ทำอะไรไปบ้าง มิได้คิดว่าที่ทำลงไปนั้นจะเสียหายอย่างไร เพียงต้องการให้เด็กหายซน นอนหลับนานๆ ตนเองจะได้พักผ่อนหรือออกไปข้างนอกบ้าง

พ่อแม่ฟังแล้วแทบลมจับ สงสารลูก จะเอาผิดคนรับใช้ให้ติดคุกติดตะรางก็ไม่ทำให้ดีขึ้นได้ ก่อเวรก่อกรรมต่อไปอีก จึงเพียงให้เขาออกจากบ้านไป ภรรยาเลี้ยงดูลูกเอง สามีหาคนมาขนตู้โชว์สุราขวดเหล้าออกไปจากบ้านหมด ทั้งคู่พาลูกไปหาหมอ รักษาลูกให้หาย ทำตามที่หมอสั่งอย่างเคร่งครัด

เรื่องนี้เป็นข่าวทางสื่อสาร เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง เป็นการเตือนพ่อแม่ที่มีลูกน้อยให้ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ไม่ไว้วางใจใครให้ดูแลลูกตามลำพัง ไม่ไว้วางใจแม้กระทั่งตู้โชว์สุรายี่ห้อดังๆ หลากชนิด ที่ตั้งไว้อวดแขก เพราะสิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดพิษภัยได้ถ้าไม่ระวัง

เรื่องที่เล่ามานี้ เป็นตัวอย่างว่า สุรานั้นหากไม่มีเจตนา แม้จะเป็นสุราจริง ดื่มเข้าไปในลำคอจริง ก็ไม่ถือ

เป็นผิดศีล เช่นในกรณีของเด็กคนนี้ เป็นผู้ที่ผู้ใหญ่ทำให้โดยที่ไม่รู้เรื่องอะไรด้วย เขาให้ดื่มนมให้ดื่มน้ำก็ดื่ม เป็นโรคอะไรก็ไม่รู้เรื่อง ถือเป็นเวรกรรมของตัวที่มาอยู่กับคนใช้ประเภทนั้น ถือเป็นเวรกรรมของพ่อแม่ที่ไว้วางใจคนอื่นเกินไป ต้องมาเสียใจ ต้องมาลำบากในภายหลัง ถือเป็นเรื่องเตือนสติเตือนใจได้เป็นอย่างดี

โทษของการดื่มสุราเมรัย

การดื่มสุรานั้นมีโทษมากทั้งทางตรงและทางอ้อม ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยยกเรื่องการดื่มสุรามาเป็นหลัก และถือกันว่าแม้การดื่มกินของมึนเมาอย่างอื่น เช่น ฝิ่น กัญชา ยาเสพติดต่างๆ ก็มีโทษเช่นเดียวกับการดื่มสุรา และโทษที่ทรงแสดงนั้นเป็นโทษเฉพาะในโลกปัจจุบัน ผู้ดื่มจะได้รับเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ โทษนั้นมี ๖ ประการ คือ

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒. เป็นเหตุก่อการทะเลาะวิวาท

๓. เป็นเหตุเกิดโรค

๔. เป็นเหตุเสียชื่อเสียง

๕. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักละอาย

๖. ทอนกำลังปัญญา

โทษของการดื่มสุราทั้งหมดนี้ ขอให้รายละเอียดเพิ่มเติมสักเล็กน้อยเพื่อให้เห็นชัด และเพื่อให้ได้ตระหนักของพิษภัยที่จะเกิดขึ้นแน่นอนเมื่อดื่มสุราเข้าไป

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

อันที่จริง ทรัพย์นั้นเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพของคนเราทุกคน เป็นเครื่องจับจ่ายใช้สอยเลี้ยงชีวิต บำรุงตนและคนอื่นทั้งใกล้ตัวไกลตัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ทรัพย์นั้นหามาได้ไม่ง่ายนัก สำหรับบางคนอาจหาได้โดยง่ายเพราะมีช่องทางมีความรู้ความสามารถ แต่บางคนหาได้ยาก ต้องลำบาก ต้องเหนื่อย ต้องเสียเวลา กว่าจะหาได้พอเลี้ยงชีพ ถึงอย่างนั้นก็จำต้องรู้จักประมาณในการใช้จ่าย จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นเป็นดีที่สุด คือจ่ายเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ส่วนที่ไม่จำเป็น เช่น สุรา บุหรี่ หรือของเล่นของใช้ต่างชนิดที่มีเพื่อดูเล่น เพื่อเป็นของเล่น แม้จะไม่มีก็ไม่ทำให้คุณภาพชีวิตเลวลง อย่างนี้ถ้างดจ่ายได้ก็เป็นการดี

โดยเฉพาะเรื่องสุรา ชาวโลกส่วนหนึ่งมองว่าเป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งที่ทำให้มีสังคมมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น แสดงถึงความมีไมตรีต่อกันทำนองนี้ จึงดื่มสุรากันเป็นเรื่องปกติ ต้องใช้จ่ายทรัพย์จำนวนไม่น้อยเพื่อการนี้ ทั้งที่ไม่

จำเป็นอะไร อ้างว่าเพื่อสังคม เพื่อพวกพ้อง เพื่อความสัมพันธ์ **แต่เมื่อถึงเวลายากจนไม่มีทรัพย์จะซื้อมาดื่มกินกัน หรือเกิดโรคภัยช่วยเหลือใครไม่ได้ ไปมาหาสู่ใครก็ไม่ได้ สังคมคือพวกพ้องก็หายเงียบไปหมด ไม่มีใครมาเยี่ยมเยียน ขอร้องใครก็ถูกบ่ายเบี่ยงอ้างโน่นอ้างนี่ ท้ายที่สุดก็พึ่งสัมคมพวกพ้องเช่นนั้นไม่ได้ กลายเป็นคนไร้พวกไร้เพื่อนโดยสิ้นเชิง**

และสุรานั้นส่วนใหญ่จะต้องซื้อหามาดื่มสถานเดียว จะผลิตสุราต้มเหล้ามาดื่มกินเหมือนก่อนก็ลำบาก ผิดกฎหมาย ทำได้ยาก ซื้อหาง่ายกว่า ผู้ดื่มจึงนิยมจ่ายเงินซื้อสะดวกสบายและรวดเร็วทันใจกว่าต้มเหล้าเอง เมื่อดื่มกินติดแล้วก็งดยากทิ้งยาก ถึงเวลาก็ต้องดื่ม และมักจะอ้างว่าดื่มแล้วมีกำลัง ดื่มแล้วเจริญอาหาร ดื่มแล้วดีอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งล้วนเป็นข้ออ้างที่คิดเพียงด้านเดียว คือด้านที่คิดว่าได้ประโยชน์เท่านั้น *มิได้คิดถึงด้านที่เสียประโยชน์ เสียเงินซื้อหา เสียเวลาตอนดื่มกินและเวลาเมา ตลอดถึงเสียงานเสียการเมื่อเมาได้ที่หรือเมื่อเกิดโรคขึ้น*

๒. เป็นเหตุก่อการทะเลาะวิวาท

คนเราทั่วไปย่อมปรารถนาอยู่อย่างสงบ ไม่อยากมีเรื่องอะไรกะใคร แต่เมื่อดื่มสุราเข้าไป จิตใจก็เริ่มแปรเปลี่ยนผิดปกติไป เริ่มกล้า เริ่มบ้าบิ่น เริ่มบันดาลโทสะ

เมื่อมีอะไรมาสะกิดนิดเดียว หรือมีใครมาพูดไม่ถูกหูนิดเดียว ก็ทนไม่ได้ เกิดโทสะขึ้นมาทันที เข้าไปทำร้ายหรือก่อทะเลาะวิวาทขึ้นทันที หรือเมื่อทำร้ายคนอื่นไม่ได้ ก็หันมาทำร้ายคนใกล้ชิดรอบข้างซึ่งไม่มีทางต่อสู้ ดังนั้น ภรรยาบุตรธิดา โดยที่สุดแม้บิดามารดา จึงถูกลูกหลงกันไปอย่างไม่มีทางหนี

๓. เป็นเหตุเกิดโรค

ข้อนี้มักจะพูดยากว่าสุราเป็นเหตุให้เกิดโรค เพราะคนไม่ดื่มสุราก็เป็นโรคเช่นเดียวกัน แต่ข้อเท็จจริงโรคที่เกิดจากสุรานั้นมีจริงเป็นจริง อย่างที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น เช่น สมองเสื่อม ตับแข็ง ตับอักเสบ โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคกระเพาะอาหาร

นอกจากนั้น ยังมีโรคที่มีสาเหตุมาจากสุราเป็นส่วนใหญ่อีกหลายอย่าง เช่น อาการติดขัด ไหวติงไม่สะดวก เมื่อยขบเส้นสายตึงแน่นเสียด กินอาหารไม่ได้และมักอ้วก อ่อนเพลียไม่มีแรง นอนไม่ค่อยหลับ เป็นต้น อาการเหล่านี้แม้จะบอกว่าคนไม่ดื่มสุราก็เป็นกันอยู่ แต่เมื่อพิเคราะห์ดูแล้วยอมรับกันว่าสุราเป็นสาเหตุใหญ่ให้เป็นเช่นนั้น

บางคนอาจโต้แย้งว่า ตนเป็นอย่างนั้นแล้วดื่มสุรา ปรากฏว่าอาการเช่นนั้นหายไป สุราหาใช่เป็นต้นเหตุ

อาการไม่ หากแต่สุราเป็นเครื่องรักษาอาการเช่นนั้นต่างหาก อะไรทำนองนี้

ข้อโต้แย้งนี้อาจเป็นไปได้ในเบื้องต้น เพราะสุรามีฤทธิ์ในทางกระตุ้น ทำให้อวัยวะในร่างกายหลายส่วนตื่นตัว ทำให้กระฉับกระเฉงว่องไว หรือทำให้เกิดความมึนชา ซึ่งทำให้กลบอาการไม่ดีต่าง ๆลงได้ชั่วขณะ เมื่อหมดฤทธิ์สุราแล้ว อาการเหล่านั้นก็ตามมาไม่รู้จบและหนักขึ้นเรื่อย

ในถิ่นที่หนาวเย็น คนเขามักจะพูดว่าสุราแก้หนาวได้ แต่แท้ที่จริงสุราเป็นเหตุทำให้เส้นประสาทมึน และขับโลหิตให้ซ่านไปทั่วร่างกายได้ขณะหนึ่งเท่านั้น ทำให้ร่างกายอบอุ่นขึ้น ให้เกิดความรู้สึกว่าหายหนาวได้ แต่เมื่อสุราหมดฤทธิ์แล้วก็กลับหนาวเหมือนเดิม หรือหนาวกว่าเดิม เพราะเตโชธาตุในร่างกายผ่อนลง ด้วยสุราเป็นสิ่งที่ทำให้เตโชธาตุด้อยกำลังลง ดังนั้นจึงเห็นอยู่เสมอว่าคนที่ติดสุรานั้นจะเป็นคนไม่อดทนต่อความหนาว ถึงกับเปลี่ยวดำจับก็มี

๔. เป็นเหตุเสียชื่อเสียง

ชื่อเสียงที่ดีเป็นหลักประกันคนเรา ทำให้ได้รับการยกย่อง นับถือ และปฏิบัติตามเป็นแบบอย่าง และทำให้

คนรัก ให้การสนับสนุน ทำให้เจริญรุ่งเรือง แต่ชื่อเสียงนั้นใช่ว่าจะหาได้ง่าย ต้องทำต้องปฏิบัติความดีต่อเนื่องกันมาโดยตลอดจนเป็นนิสัยประจำไม่เปลี่ยนแปลง ผู้คนจึงจะยอมรับว่าดีจริง ชื่อเสียงจึงดีตาม หากทำดีชั่วครู่ชั่วยามเพื่อชื่อเสียงก็อาจได้ แต่ไม่คงทน เมื่อหยุดทำเมื่อไรชื่อเสียงก็หมด

และชื่อเสียงดีนั้นแม้จะมีอยู่แล้ว หากไปทำชั่วไปทำผิดเข้า ชื่อเสียงดีนั้นก็จะหมดไปทันทีเหมือนกัน ชื่อเสียงจึงรักษายาก แต่หมดไปง่าย

คนดื่มสุราเมื่อดื่มแล้วก็จะเมา เมาแล้วก็จะลืมสติควบคุมอารมณ์ไม่ได้ แล้วก็ไปทำสิ่งที่ไม่เหมาะไม่ควรต่างๆ ด้วยไม่อาจระวังความประพฤติของตัวได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้คนก็ตำหนิ ขาดความนับถือ แม้จะเคยทำความดีมีชื่อเสียงอยู่บ้าง ความดีและชื่อเสียงก็หมดไปทันที เพราะดื่มสุราเป็นเหตุแท้ๆ

๕. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักละอาย

ปกติคนเราก็ดำเนินชีวิตไปตามปกติ มีสติคอยควบคุมใจอยู่ ทำให้ทำแต่ในสิ่งที่ดีงามถูกต้อง เพราะรู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควรทำควรประพฤติ อะไรไม่ควรทำไม่ควรประพฤติ สามารถงดเว้นสิ่งที่ไม่ดีไม่ควรทำไม่ควร

ประพฤติได้ แต่เมื่อดื่มสุราเข้าไปแล้ว ก็ทำให้เมาและขาดสติ ทำให้ใจไร้การควบคุม ส่งผลให้คิดในทางไม่ถูกต้อง พูดในทางไม่ถูกต้อง ทำในทางไม่ถูกต้อง เป็นทุจริตอย่างเดียว และเมื่อทำพูดคิดอยู่ก็มิได้เกิดความละอายใจอะไร เพราะไม่มีสติรู้ตัว ความละอายก็หมดไป เมื่อไม่ละอายก็ทำได้ทุกอย่างตามแต่ใจจะคิดทำหรือพูดอะไร คนเมาสุราจึงนอนกลางถนนก็ได้ ด่าคนเล่น ท้าต่อยคนเล่น ทำร้ายคนฆ่าคนก็ยังได้ ล้วนเป็นโทษและมีโทษทั้งสิ้น

๖. ทอนกำลังปัญญา

ปัญญา คือความรู้ ความฉลาด ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ปัญญานั้นมีกำลังและเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้คนมีปัญญาได้รับความสำเร็จในชีวิต ได้รับความก้าวหน้า และได้รับสิ่งต่างๆมากมายเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เมื่อผู้นั้นได้ใช้ปัญญาที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจต่างๆ

ปัญญาของแต่ละคนแม้จะมีไม่เท่ากัน แต่ก็สามารถแสวงหาได้ พัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้ เมื่อเกิดมีแล้วก็พอกพูนให้สูงขึ้นได้ แต่ปัญญานั้นก็หมดกำลังไปได้โดยไม่ยาก เมื่อคนผู้มีปัญญานั้นไปดื่มสุราเข้า

สุราเป็นเครื่องทอนกำลังปัญญาอย่างสำคัญ เป็นเครื่องทำให้สมองมึนชา เชาวนปัญญาก็เนือยลงไป คิด

อะไรไม่ค่อยทัน เชื่องช้า ถ้าเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังด้วยแล้วก็เป็นเหตุให้สมองเสื่อม ความจำเสื่อม หลงลืมง่ายตามมา

โทษของสุราที่ขยายความมาทั้งหมดนี้ จัดว่าเป็นอบายมุข คือ เป็นปากทางแห่งความเสื่อม เสื่อมทั้งสุขภาพร่างกาย เสื่อมทั้งสมอง เสื่อมทั้งทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติคุณที่มีอยู่ก็เสื่อมลงไปด้วย หากไปดื่มสุรายาเมาเข้า

โทษเหล่านี้ ผู้ดื่มสุราบางคนได้รับเพียงข้อสองข้อแต่บางคนได้รับครบทุกข้อ แล้วแต่กรณีหรือแล้วแต่การดื่มสุราในลักษณะใด แต่ผู้มีสติ ระลึกรู้ได้ มีปัญญาไตร่ตรองย่อมมองเห็นพิษภัยของสุรา จึงเว้นห่างไกลไม่แตะต้องเมื่อไม่แตะต้อง โทษเหล่านี้ก็ไม่เกิด

ผู้มีปัญญาดีบางคนอาจคัดค้านโทษเหล่านี้ เพราะตนเองดื่มสุราแต่ก็ทำงานได้ แข็งแรงดี มีสติปัญญาสั่งการได้ อดทนต่อสู้ ไม่ได้รับโทษจากสุราเหล่านี้แต่ประการใด ทั้งเงินทองก็มีมากมาย สามารถซื้อหาสุราอย่างดีมาดื่มได้ โดยไม่เมาและไม่เสียทรัพย์อะไรมากผู้ที่คิดและรู้สึกอย่างนี้ในสังคมโลกมีไม่น้อย ซึ่งก็เป็นที่ถกเถียงกันอยู่เสมอว่าจริงหรือไม่จริงที่ดื่มสุราแล้วไม่ได้รับโทษ

ข้อนี้ต้องมองกันไกลๆมองกันยาวๆ มิใช่มองเฉพาะหน้า โทษของสุรานั้นมีแน่ แต่ผู้ดื่มสุราจะได้รับผลเมื่อไรนั้นต้องดูกันต่อไป อย่าประมาทว่าไม่เป็นไรๆ เพราะเมื่อมันเป็นขึ้นมาแล้ว เงินทองที่มีอยู่ก็เอาความสุขสงบคืนมาไม่ได้ บางครั้งก็เอาชีวิตให้คงอยู่อย่างสบายนานๆ ไม่ได้

อย่างเช่นโรคตับแข็ง ซึ่งทางการแพทย์แสดงว่าเป็นโรคที่เกิดจากการดื่มสุรามากเกินไป โรคนี้มิใช่ว่าจะเกิดปุบปับขึ้นทันทีหลังจากดื่มสุราแล้ว แต่เป็นโรคที่ก่อตัวสะสมกันต่อเนื่อง โดยที่เจ้าตัวก็ไม่รู้สึกอะไร เมื่อถึงที่จึงแสดงอาการ ตอนที่ยังไม่แสดงอาการอะไรออกมา ผู้ดื่มสุราประจำจึงคิดเห็นไปว่า ดื่มสุราแล้วก็ไม่เห็นเป็นอะไร ไม่มีโทษอะไรตามที่ห้ามกันไว้ แต่เมื่อมีอาการออกมา ต้องรักษาตัว ต้องเสียเงินทอง ต้องเป็นภาระอีกหลายอย่างตามมา ตอนนั้นจะยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ไม่สำคัญแล้ว เพราะอาจสายไปแล้วก็ได้

พระท่านว่า **ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย** หรือ **คนผู้ประมาทแล้วก็เหมือนคนที่ตายแล้ว**

ข้อนี้เชื่อไว้เป็นดี ทำตามได้เป็นดี

อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๕

ศีลข้อที่ ๕ นี้ นอกจากจะมีอานิสงส์คือมีผลทำให้ผู้ปฏิบัติไม่ต้องได้รับโทษ ๖ ประการที่แสดงมาแล้วข้างต้น ผู้ปฏิบัติตามหลักศีลข้อนี้ยังจะได้รับอานิสงส์โดยละเอียดอีกมากประการ ดังที่ท่านแสดงไว้ในคัมภีร์อรรถกถาปรมัตถโชติกาไว้ดังนี้

- เป็นคนมีความเข้าใจในกิจ ที่พึงกระทำทุกอย่างในกาลทั้งสามได้รวดเร็ว
- เป็นคนมีสติมั่นคงทุกเวลา
- ไม่เป็นบ้า
- เป็นคนมีปัญญา
- เป็นคนไม่มีความเกียจคร้าน
- เป็นคนไม่เงอะงะ
- ไม่เป็นคนใบ้
- ไม่เกิดเป็นคนเผอเรอ
- เป็นคนไม่ประมาท
- เป็นคนไม่หลงงมงาย
- ไม่เป็นคนหวาดกลัว
- ไม่เป็นคนแข่งดี
- ไม่เป็นคนช่างริษยา
- เป็นคนชอบพูดแต่คำสัตย์

- เป็นคนไม่ชอบพูดส่อเสียด ไม่ชอบพูดคำหยาบ ไม่ชอบพูดคำไม่มีประโยชน์
- เป็นคนมีความหมั่นทั้งกลางคืนและกลางวัน
- เป็นคนรู้จักคุณที่ท่านทำแล้ว
- เป็นคนที่ชอบทดแทนคุณคนที่ทำอุปการะแล้ว
- เป็นคนไม่ตระหนี่
- เป็นคนเผื่อแผ่
- เป็นคนมีศีล
- เป็นคนซื่อตรง
- เป็นคนไม่มักโกรธ
- เป็นคนมีความละอายต่อบาป
- เป็นคนมักสะดุ้งกลัวบาป
- เป็นคนมีความเห็นตรง
- เป็นคนมีปัญญามาก
- เป็นคนเฉียบแหลม
- เป็นบัณฑิต
- เป็นคนฉลาดในเหตุการณ์ที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

อานิสงส์ทั้งหมดนี้ ย่อมเกิดมีแก่ผู้รักษาศีลข้อนี้บริสุทธิ์บริบูรณ์ดี หากศีลด่างไปบ้าง พร้อยไปบ้าง ด้วยประการใดๆ อานิสงส์เหล่านี้ย่อมลดน้อยลง ซึ่งผู้รักษาศีล

เป็นปกติย่อมทราบดีว่าศีลของตนเป็นอย่างไร แต่ถึงอย่างไร อานิสงส์เหล่านี้ก็ยังแน่วแน่มั่นคงที่จะให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติตามหลักศีลข้อที่ ๕ นี้

วัตถุประสงค์ของศีลข้อที่ ๕

ศีลข้อที่ ๕ ท่านกำหนดกันขึ้นไว้และปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ด้วยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

๑. **เพื่อป้องกันสุขภาพของผู้คนในสังคม** คือการที่จะพัฒนาตัวเอง ครอบครัว สังคมให้อยู่ดีมีสุขได้นั้น สำคัญคือผู้คนต้องมีสุขภาพร่างกายดี มีสุขภาพจิตใจดีกันทั่วหน้า เมื่อมีสุขภาพดีจะทำให้ทุกคนมีกำลังมีความสามารถ มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง ประกอบอาชีพดำเนินชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ หากสุขภาพไม่ดีด้วยมีสิ่งที่ทำให้เป็นคือดื่มสุราเข้าไป ผู้คนก็จะติดสุรากันเป็นส่วนใหญ่ สุขภาพก็เสีย เมื่อสุขภาพเสีย หน้าที่การงาน การดำเนินชีวิตก็เสีย สังคมก็จะลำบากด้วยประการต่างๆ

๒. **เพื่อมิให้ประมาทมัวเมา** คือคนเรามีเวลาที่จะทำกิจต่างๆ มีโอกาสที่จะดำเนินชีวิตให้รุ่งเรืองก้าวหน้าและมีความสุขได้ด้วยกัน แต่ต้องเป็นคนไม่ประมาท ไม่เผลอเรอ ใช้เวลาเป็น หา

โอกาสเป็น ก็จะสมหวัง แต่หากประมาทเสียก็ป่วยการ สิ่งที่ทำให้ประมาทอย่างหนึ่งคือความเมา ความเมานั้นเกิดจากสุราเมรัย สิ่งเสพติดต่างๆ เป็นหลัก เมื่อเมามากๆก็จะมัวเมาในสิ่งนั้นๆ จนถึงความประมาทได้ เพื่อป้องกันอันนี้ท่านจึงกำหนดศีลข้อนี้ไว้เพื่อป้องกัน ทำให้สังคมงดงาม เข้มแข็ง และมีความสุขสงบ

๓. **เพื่อให้คุ้มครองสติไว้** คือสติเป็นคุณธรรมหลักที่จะคอยควบคุมการกระทำ การพูด การคิดของคนเราให้อยู่ในกรอบแห่งความดี ทำให้คนเราทำดี พูดดี คิดดีเป็น หากขาดสติเสียแล้วก็ไม่อาจทำดี พูดดี คิดดีให้ตลอดไปได้ ย่อมทำชั่วพูดชั่ว คิดชั่วไปบ้าง สตินั้นจะคงอยู่ได้ตลอดก็ด้วยการคุ้มครองไว้ อาการที่จะคุ้มครองสตินั้นก็คือไม่ประมาทมัวเมาด้วยการดื่มสุราเมรัย สิ่งเสพติดให้โทษ สิ่งเหล่านี้ดื่มกินเข้าไปแล้วจะทำให้ประมาท คือทำให้สติเสีย เมื่อสติเสียแล้วก็ไปทำเรื่องที่ไม่ดีไม่งามไม่ถูกต้องประการต่างๆ

วัตถุประสงค์เหล่านี้มุ่งให้ผู้คนในสังคมมีสุขภาพ มีสติ ไม่ประมาทมัวเมา ด้วยการงดเว้นจากการดื่มกินสุราเมรัย สิ่งเสพติด หากไม่มีข้อกำหนดเหล่านี้ไว้ และไม่ได้

กำหนดเป็นข้อห้ามเข้าไว้ ในสังคมก็จะมีคนดื่มกินสุรากันมากเพราะไม่มีอะไรมาคอยยับยั้ง ทำให้สังคมมีแต่คนที่สุขภาพไม่ดี มีแต่คนป่วยโรคพิษสุราเรื้อรัง มีแต่คนประมาทมัวเมา ก่อเรื่องวุ่นวายโกลาหลในที่นั้นๆ ไม่หยุดหย่อน หรือขาดสติควบคุมอารมณ์และจิตใจไม่ได้ ไปทำทุจริตคิดชั่วก่อความเดือดร้อนให้คนอื่นร่ำไป หรือมีแต่คนเมาหยำเปเต็มท้องถนน แล้วบ้านเมืองจะน่าอยู่ได้อย่างไร ที่อยู่ได้สงบได้อย่างที่เห็นอยู่ก็เพราะคนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในข้อนี้แล้วมิได้ดื่มสุราเป็นอาจิณจนเมามายกันนั่นเอง

สุราพาวิบัติ

อันว่าสุรานั้นมีพิษภัยร้ายแรงมากมาย เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยหลายอย่าง เป็นทางวิบัติหายนะของสมบัติทั้งหลาย เป็นอบายมุขที่ทำให้คนเสื่อมถอยในทุกทาง ข้อนี้เป็นที่รู้กันทั้งนั้นไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่สุรานั้นมีมนต์เสน่ห์ในตัวที่มีพลังมหาศาลสามารถดึงดูดผู้คนให้หลงใหลติดใจในรสชาติได้ตลอดมา แม้จะรู้ทั้งรู้ว่ามีพิษมีโทษ แต่ก็อดไม่ได้ ไม่วายที่จะต้องติดและดื่มประจำ

สุรานอกจากจะมีพิษภัยในชาตินี้แล้วยังเป็นเวรอย่างหนึ่งที่จะติดตามให้ผลในชาติหน้าภพหน้าด้วย

กล่าวคือทำให้เกิดมาเป็นคนมีปัญญาอ่อน โง่ทึบไม่ทันคน ความจำไม่ดี

แต่คนไม่ดื่มสุราอาจได้รับทุกข์โทษและพิษภัยจากคนดื่มสุราทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ เพราะคนที่เมาสุราแล้วย่อมขาดสติไม่รู้ตัว และไม่ยอมรับรู้ด้วยว่าตนได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ใครบ้าง โดยที่สุดแม้แก่ลูกเมียหรือพ่อแม่ของตัวเอง

อนึ่ง มารยาทสังคมเกี่ยวกับสถานที่คือ ต้องรักษามารยาทในการเข้าไปในที่นั้นๆด้วยการสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อยเป็นเรื่องที่ผู้ดีเขาทำกัน ยิ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่นสถานที่ทางศาสนา เขตพระราชฐาน เหล่านี้ล้วนต้องให้ความเคารพ ไม่ล่วงเกินกระทำการอันแสดงถึงความไม่เคารพ ความไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง ความเสียมารยาท ตลอดถึงความควรไม่ควร ผู้ขาดมารยาทสังคมเช่นนี้ ย่อมถูกตำหนิสถานเดียวว่าไร้มารยาทหรือไม่มีสมบัติผู้ดี

มีเรื่องที่ท่านเล่าไว้ในชาดกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องกำเนิดสุราและพาความวิบัติมาให้แก่ผู้คนมากมายในอดีต เรื่องมีอยู่ว่า

ในอดีตกาลนานมาแล้ว เมื่อพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติ ณ เมืองพาราณสี พรานป่าคนหนึ่งชื่อสุระได้เข้า

ไปในป่าหิมพานต์เพื่อหาของป่าเป็นประจำ ที่ป่านั้นมีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง มีกิ่งที่สูงจากพื้นดินประมาณเท่าตัวคน แตกออกเป็นสามกิ่งใหญ่ๆ ที่ค่าคบนั้นเกิดมีแอ่งขนาดเท่าตุ่มแอ่งหนึ่ง ซึ่งเมื่อถึงฤดูฝนก็กลายเป็นที่ขังน้ำอย่างดี และรอบๆต้นไม้นั้นมีต้นไม้ประเภทต้นสมอ มะขามป้อม พริกไทยขึ้นอยู่และมีกิ่งยื่นเข้าไปยังร่มเงาของต้นไม้ เมื่อต้นไม้เหล่านั้นมีผลสุกงอม ผลก็หล่นลงไปในแอ่งกลางค่าคบ และที่ใกล้ๆนั้นก็มีแปลงข้าวสาลีที่เกิดเองอยู่ พวกนกแขกเต้าบินมาคาบรวงข้าวสาลีได้แล้วก็บินไปกินบนต้นไม้ ทำให้เมล็ดข้าวเปลือกบ้าง ข้าวสารที่เปลือกแตกเองบ้างหลุดหล่นลงไปในแอ่งนั้น เมื่อน้ำในแอ่งถูกแสงแดดเผาทุกวันก็ทำให้เป็นสีแดงและมีรสชาติขึ้น พอถึงหน้าร้อนพวกนกทั้งหลายก็มากินน้ำในแอ่งนั้นกัน แล้วมึนเมาพลัดตกจากต้นไม้ ม่อยไปพักหนึ่งแล้วก็ขันคูบินจากไป แม้พวกสุนัขป่าและลิงที่มากินน้ำที่แอ่งนั้นก็มีอาการเช่นนั้นเหมือนกัน

นายพรานเห็นดังนั้นก็คิดว่า ถ้าน้ำมีพิษพวกสัตว์เหล่านี้คงตายไปแล้ว แต่นี่ม่อยไปพักเดียวก็บินไปวิ่งไปได้ตามสบาย น้ำนี้คงไม่มีพิษแน่ คิดแล้วจึงขึ้นไปบนค่าคบลองกินดู กินแล้วก็มึนเมาและอยากจะกินเนื้อสัตว์จึงก่อไฟขึ้นแล้วจับนกบ้างไก่บ้างที่เมาตกลงมาย่าง สุกแล้วก็กินไปรำไปอย่างสบายอารมณ์ เขาทำอยู่เช่นนั้นสองวัน

ก็ในบริเวณนั้นมีดาบสรูปหนึ่งชื่อวรุณะ นายพรานคิดว่าจะดื่มน้ำกับท่านจึงนำกระบอกไม้ไผ่มาใส่น้ำนั้นจนเต็มแล้วหิ้วพร้อมกับไก่ย่างไปยังอาศรมของดาบสแล้วชวนให้ท่านดื่ม ดาบสก็ไม่ขัดใจ ทั้งสองจึงดื่มกินจนเมามายไปด้วยกันทั้งที่ไม่รู้ว่าเป็นน้ำอะไรกันแน่

ต่อมา จึงมีคนตั้งชื่อน้ำดื่มนั้นขึ้นมาว่า สุรา บ้าง วรุณี บ้าง เพราะพรานสุระและดาบสวรุณะเป็นผู้พบเห็นคนแรก

ทั้งนายพรานและดาบสคิดกันว่ามีลู่ทางทำมาหากินแล้ว จึงไปตัดไม้ไผ่มาทำเป็นกระบอก แล้วกรอกสุราจนเต็มหาบคอนกันไปถึงเมืองชายแดน ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระราชาแล้วถวายน้ำนั้น พระราชาทรงดื่มไปสองสามอึกก็มึนเมา ครั้นสร่างเมาแล้วก็ทรงดื่มอีกจนสุราหมดไปในเวลาไม่นาน จึงตรัสถามนายพรานว่ายังมีอีกไหม เมื่อทรงรู้ว่ามีอยู่ที่ป่าหิมพานต์จึงรับสั่งให้ไปนำมา ทั้งสองไปนำสุรามาถวายพระราชาเที่ยวสองเที่ยวก็เหน็ดเหนื่อย จึงคิดกันว่าจะผลิตสุราถวายเอง จึงไปที่ต้นไม้นั้นตรวจดูว่ามีเครื่องปรุงอะไรบ้าง ครั้นรู้แล้วก็กลับมาทำสุราขาย ชาวเมืองพากันดื่มสุรากันจนติดแล้วทิ้งการงานหมดสิ้น ทำให้ยากจนไปตามๆกัน เมืองนั้นก็เกือบจะกลายเป็นเมืองร้างไป

ทั้งสองคนเห็นเช่นนั้นจึงเล็ดลอดออกจากเมืองนั้นไปยังเมืองพาราณสี นำสุราไปถวายพระราชาและพวกอำมาตย์จนติดสุรากันและขยายไปถึงประชาชน ทำให้เมืองพาราณสีเป็นเหมือนเมืองร้างอีกเมืองหนึ่ง ทั้งสองก็จากเมืองพาราณสีไปยังเมืองสาเกต ทำให้เมืองสาเกตพินาศ แล้วก็ไปยังเมืองสาวัตถี ซึ่งขณะนั้นพระเจ้าสัพพมิตต์ทรงเป็นกษัตริย์ครองเมืองอยู่

ทั้งสองคนได้เข้าเฝ้าพระเจ้าสัพพมิตต์แล้วกราบทูลว่าจะปรุงยาวิเศษถวาย ท้าวเธอตรัสถามว่าต้องการสิ่งใดบ้าง จึงกราบทูลว่าต้องการแป้งข้าวสาลีกับตุ่ม ๕๐๐ ใบ ก็รับสั่งให้จัดให้ตามที่ต้องการ ทั้งสองช่วยกันปรุงสุราแล้วใส่ตุ่มไว้จนเต็มทุกตุ่ม แต่เพื่อป้องกันมิให้หนูมารบกวนตุ่มจึงผูกแมวไว้ใกล้ๆตุ่มทุกตุ่ม

ในเวลาที่ถูกความร้อน น้ำสุราที่อยู่ในตุ่มได้ไหลออกมาจากปากตุ่มนองอยู่ข้างตุ่ม แมวเหล่านั้นได้กินน้ำสุรานั้นเข้าไปแล้วก็เมามายหลับไป

ฝ่ายผู้จัดการผลประโยชน์ คิดว่าพวกแมวกินสุราแล้วตายหมด จึงไปกราบทูลพระราชาให้ทรงทราบ ท้าวเธอทรงเข้าพระทัยว่าทั้งสองคนปรุงยาพิษไว้ให้ พระองค์จึงรับสั่งให้นำไปประหารชีวิตเสีย

ทั้งสองคนได้รับผลกรรมที่ตนเองทำไว้ ต้องถูกประหารชีวิต ทิ้งสมบัติที่ได้มาทั้งหมดไว้บนแผ่นดิน นำติดตัวไปไม่ได้เลย

ฝ่ายแมวเมื่อสุราหมดฤทธิ์แล้วก็ลุกวิ่งเล่นตามปกติ

พวกราชบุรุษเห็นแมวลุกขึ้นมาวิ่งเล่นได้ จึงไปกราบทูลให้ทรงทราบ ท้าวเธอทรงดำริว่าถ้าน้ำสุรามีพิษจริงแมวคงตายไปแล้ว ชะรอยน้ำนั้นมีรสอร่อยแน่ น่าจะลองดู ดังนี้แล้วรับสั่งให้ประดับตกแต่งพระนคร สร้างมณฑปขึ้นที่หน้าพระลาน กำหนดงานพิธีดื่มสุราอย่างเป็นทางการ เมื่อถึงวันที่กำหนดแล้วได้เสด็จไปประทับบนบัลลังก์ภายใต้พระเศวตฉัตร แวดล้อมด้วยหมู่อำมาตย์มุขมนตรี เตรียมเริ่มพิธีเสวยสุราต่อไป

เมื่อนั้น ท้าวสักกเทวราชทรงสอดส่องทิพยเนตรตรวจดูสัตวโลกว่า ผู้ใดใครบ้างที่ไม่ประมาทในการบำรุงบิดามารดา และในการบำเพ็ญสุจริตสามให้เต็มบริบูรณ์ ก็ทรงเห็นพระเจ้าสัพพมิตต์กำลังประทับนั่งเตรียมจะเสวยสุราอยู่ จึงทรงดำริว่า ถ้าท้าวเธอจักเสวยสุรานี้ไซร้ ชมพูทวีปต้องพินาศแน่นอน จำต้องรีบแก้ไขมิให้ท้าวเธอดื่มได้ ครั้นแล้วทรงวางหม้อที่มีสุราเต็มใบหนึ่งไว้ในพระหัตถ์ จำแลงเพศเป็นพราหมณ์เสด็จมายืนบนอากาศตรงที่ประทับแล้วตรัสว่า

“เชิญท่านทั้งหลายซื้อหม้อใบนี้”

“เชิญท่านทั้งหลายซื้อหม้อใบนี้”

พระเจ้าสัพพมิตต์ ทอดพระเนตรเห็นพราหมณ์มายืนบนอากาศร้องขายหม้ออยู่ก็ทรงสงสัยจึงตรัสไต่ถามว่าท่านเป็นใคร มาจากไหน จึงมีฤทธิ์ยืนบนอากาศได้พร้อมทั้งร้องขายหม้ออยู่ หม้อของท่านใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง

ท้าวสักกะจึงตรัสว่าถ้ากระนั้นขอทรงฟัง หม้อใบนี้มิใช่หม้อเนยใส มิใช่หม้อน้ำมัน มิใช่หม้อน้ำอ้อยหรือน้ำผึ้งแต่เป็นหม้อที่ใส่สิ่งที่มีโทษมากมาย ขอทรงสดับพิษภัยของสิ่งที่อยู่ในหม้อนี้ จากนั้นได้ตรัสโทษของสุราไปตามลำดับว่า

“บุคคลดื่มน้ำชนิดใด แล้วเดินโซเซตกลงไปในเหวบ้าง บ่อบ้าง ถ้ำบ้าง แอ่งน้ำครำบ้าง หลุมโสโครกบ้างบริโภคของที่ไม่ควรบริโภคแม้มากก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วไม่มีอิสระในใจ เที่ยวเปะปะไปเหมือนโคที่เที่ยวหาอาหารกินก็ได้ ขับร้องเล่นก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วแก้ผ้าเปลือยกายเที่ยวไปตามตรอกตามถนนในหมู่บ้าน มีจิตหลงเลือน นอนเกินเวลาก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วลุกขึ้นเซไปมา โคลงศีรษะและยกแขนขึ้นร่ายรำเหมือนหุ่นกระบอกก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วแม้ถูกไฟไหม้ก็ยังนอนเฉยอยู่ก็ได้ กินอาหารที่เหลือเดนสุนัขก็ได้ ย่อมถึงการถูกจองจำ ถูกฆ่า และความเสื่อมแห่งโภคะ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิด

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้ว พูดคำที่ไม่ควรพูดก็ได้ เปลือยกายนั่งในที่ประชุมก็ได้ เปรอะเปื้อนจมอยู่ในกองอาจมของตนเองก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วฮึกเหิม นัยน์ตาแดงก่ำ สำคัญไปว่าแผ่นดินทั้งหมดเป็นของเราเท่านั้น แม้พระราชาที่มีมหาสมุทรทั้งสี่เป็นขอบขัณฑสีมาก็ยังไม่เสมอเราดังนี้ก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วถือตัวจัด ก่อการทะเลาะวิวาท ชอบส่อเสียด ชอบกล่าวร้าย ชอบเปลือยกาย ชอบเตลิดไป เป็นที่เกิดเป็นที่พำนักของพวกนักเลงเก่า หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

น้ำชนิดนี้ทำตระกูลทั้งหลายในโลกนี้ ซึ่งมั่งคั่งบริบูรณ์มีเงินทองนับพันไม่ถ้วนให้ขาดทายาทได้ หม้อใบนี้

เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

คนทั้งหลายอาศัยน้ำชนิดใด ทำให้ข้าวเปลือก ทรัพย์สินเงินทอง ไร่นา โคกระบือในตระกูลพินาศไป ตระกูลที่มั่งมีทั้งหลายนั้นขาดสูญไปเพราะดื่มน้ำชนิดใด หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วเป็นคนหยาบช้า ด่าพ่อด่าแม่ก็ได้ แม้เป็นพ่อผัวก็หยอกเย้าสะใภ้เล่นก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

สตรีที่ดื่มน้ำชนิดใดแล้วเป็นคนหยาบช้า ด่าพ่อผัวแม่ผัวและผัวก็ได้ แม้เป็นทาสเป็นคนรับใช้ก็รับมาเป็นผัวของตนได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้ว ฆ่าสมณะหรือพราหมณ์ผู้ดำรงอยู่ในธรรมซึ่งเป็นเหตุให้เขาต้องไปอบายก็ได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้ว ถูกใช้ไปติดต่อส่งข่าวเมื่อมีเรื่องด่วน เมื่อถูกซักถามเข้าก็พูดไม่รู้เรื่อง หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้ว แม้จะเคยมีใจละอายอยู่บ้าง ก็เปิดสิ่งที่น่าละอายออกมาได้ แม้จะเป็นคนมีปัญญาชอบสงบ ก็พูดมากได้ หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

บุคคลดื่มน้ำชนิดใดแล้วยอม อดอาหารนอนสุมหัวกันเป็นกองเหมือนลูกหมู ถึงกับนอนไม่สบายบนพื้นดินบ้าง ถึงกับสิ้นสง่าราศีบ้าง ถูกข้อครหาบ้าง หม้อใบนี้เต็มด้วยน้ำชนิดนั้น

พวกอสูรดื่มน้ำชนิดใดแล้วเมาจนถึงจุติจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์แล้วยังสำคัญตัวว่าเที่ยงแท้ ยังมีมายาอยู่อีก ข้าแต่พระมหาราชเจ้า เมื่อทรงรู้ว่าน้ำเช่นนั้นเป็นน้ำเมาหาประโยชน์มิได้ ยังจะเสวยไปทำไม

ในหม้อนี้ไม่มีเนยข้นหรือน้ำผึ้ง พระองค์ทรงทราบอย่างนี้แล้วจงซื้อไว้เถิด สิ่งที่อยู่ในหม้อนี้ ข้าพระองค์ได้กราบทูลแก่พระองค์หมดสิ้นแล้ว ด้วยประการฉะนี้"

พระเจ้าสัพพมิตต์ทรงสดับดังนั้น ก็ทรงทราบถึงพิษภัยของสุรา ทรงดีพระทัยตรัสกะท้าวสักกะแปลงว่าท่านมิได้เป็นมารดาบิดาของข้าพเจ้าเลย แต่เป็นคนหนึ่งที่มุ่งอนุเคราะห์เกื้อกูลหวังประโยชน์แก่ข้าพเจ้าเท่านั้น ข้าพเจ้าขอทำตามคำของท่านในวันนี้ โดยจะให้บ้านส่วยห้าตำบล ทาสีหนึ่งร้อย โคเจ็ดร้อย และรถเทียมม้าอาชาไนยอีกสิบคันแก่ท่าน และขอท่านได้โปรดเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้าด้วย

ท้าวสักกะทรงสดับแล้วได้ตรัสคืนสิ่งของพระราชทานทั้งหมด แล้วทรงเปิดเผยความจริงว่าพระองค์เป็นใคร ประทานโอวาท แนะนำให้ท้าวเธอมั่นอยู่ในศีลในธรรม แล้วเสด็จกลับทิพยวิมาน

ชาดกที่แสดงมานี้ เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาเล่าเอง เมื่ออ่านแล้วคงเห็นแล้วว่าอันว่าสุรานั้นมีพิษร้ายแค่ไหน สร้างความวิบัติให้แก่ผู้ดื่มและติดได้อย่างไร

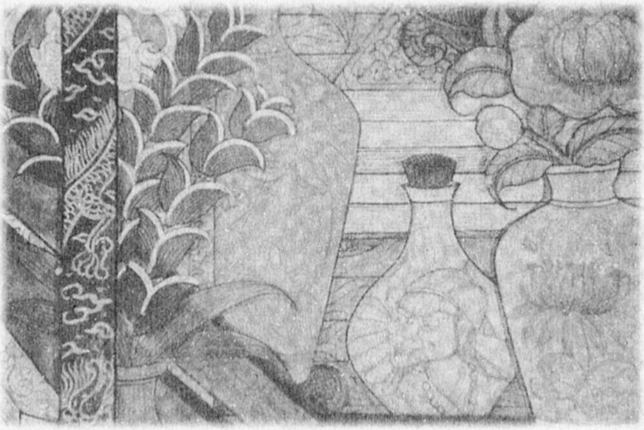

สูบบุหรี่ ผิดศีลข้อ ๕ หรือไม่

บุหรี่ เป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสนใจมากเรื่องหนึ่ง ต่างมีความเห็นที่แตกต่างกันในข้อที่ว่าควรหรือไม่ควร ฝ่ายที่เห็นว่าสูบได้ไม่ควรห้าม ก็มีไม่น้อย ฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรสูบก็มีจำนวนมาก จึงต่างก็หาเหตุผลมาอ้างให้เข้าข้างตนเป็นหลักใหญ่ และก็ทำอะไรไปตามที่ตนเห็น เช่น ฝ่ายที่เห็นว่าสามารถสูบได้ ก็ผลิตบุหรี่ออกมาเป็นสินค้าอำนวยประโยชน์ มีการโฆษณาเชิญชวนถึงรสชาติ ยี่ห้อ ตลอดถึงค่านิยมในหมู่คนติดบุหรี่ สร้างกำไรให้ตนเป็นล่ำเป็นสัน ถึงระดับส่งไปขายข้ามชาติ และมีอำนาจถึงระดับการปกครองประเทศนั้นๆก็ยังมี

ฝ่ายที่เห็นว่าไม่ควรก็ออกมาต่อต้าน ออกมาให้ความรู้ถึงโทษของการสูบบุหรี่ บางประเทศไม่อาจตัดสินได้ว่าควรหรือไม่ควร แต่ก็ออกกฎหมายห้ามสูบในที่สาธารณะ ห้ามสูบในร้านอาหาร ในโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งแสดงว่า

เห็นด้วยว่าไม่ควร แต่ก็ไม่ทำให้ฝ่ายที่เห็นว่าควรกระทบกระเทือนมากนัก วางตนเหมือนว่าเป็นกลาง บางประเทศมีกฎหมายให้ประกาศถึงพิษภัยของบุหรี่ไว้ที่ซองบุหรี่ เพื่อให้คนหวาดกลัวจะได้ไม่สูบบุหรี่

แต่ถึงอย่างไร บุหรี่ก็ยังมีจำหน่ายและขายดีที่สุด สร้างกำไรมหาศาล คนที่ติดบุหรี่ก็ยังซื้อหามาสูบกันอยู่โดยไม่เกรงกลัวพิษภัยใดๆ ทั้งสิ้น

*อันที่จริง คนส่วนใหญ่ก็รู้อยู่ว่าบุหรี่มีพิษมีโทษร้ายแรง แม้จะไม่ยอมรับว่าบุหรี่เป็น **ยาเสพติด** แต่ก็ยอมรับว่าบุหรี่เป็น **สิ่งเสพติด*** เพราะเห็นว่าไม่เป็นยาเสพติด จึงไม่มีกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ หรือบทลงโทษในการสุบบุหรี่ และเพราะเห็นว่าบุหรี่เป็นสิ่งเสพติด เท่ากับยอมรับว่าบุหรี่มีพิษภัยจริง จึงมีกฎหมายห้ามมิให้สูบในที่สาธารณะเป็นต้น บางแห่งห้ามไม่ให้สูบแม้ใกล้บ้านที่มีคนอาศัยอยู่ เพราะจะทำให้ควันบุหรี่ถูกลมพัดเข้าไปในบ้านคน ทำให้คนในบ้านได้รับผลกระทบไปด้วย

แล้วการสูบบุหรี่เป็นการผิดศีลข้อ ๕ หรือไม่

อันที่จริง ยังไม่มีการเอ่ยถึงเรื่องการสูบบุหรี่ว่าผิดศีลข้อ ๕ หรือไม่อย่างไร เพราะบุหรี่ไม่ใช่สุราและเมรัย และยังไม่มีการรับรองว่าเป็นมัชชะ คือสิ่งที่ทำให้มึนเมา ดังนั้น

หากจะจัดเข้าในศีลข้อนี้ก็จัดได้โดยการอนุโลมเข้าเท่านั้น

แต่จะผิดศีลหรือไม่ผิดศีลข้อนี้อย่างไร คงไม่ใช่ประเด็นใหญ่ ประเด็นใหญ่ของเรื่องบุหรี่ก็อยู่ที่โทษที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่เป็นหลัก โทษของบุหรี่นั้นมีแน่ อาจรุนแรงกว่าสุราและเมรัยเสียด้วยซ้ำไป ทั้งเสียทรัพย์ซื้อหามาสูบ ทำให้เสียบุคลิกภาพ ไม่น่าคบหา ไม่น่าเข้าใกล้ ทำให้เสียสุขภาพคือทำให้เกิดโรคร้ายได้

โรคร้ายที่เกิดจากการสูบบุหรี่มาเป็นเวลานานนั้น คือโรคมะเร็งปอด โรคถุงลมโป่งพอง โรคนี้ทางแพทย์ก็ประกาศเตือนไว้ตลอดมา แต่ผู้คนก็ยังติดบุหรี่และเป็นโรคนี้กันมากขึ้น เสียเงินเสียชีวิตกันไปมากมาย

เพราะบุหรี่เป็นสิ่งเสพติด เมื่อเสพเข้าไปแล้วก็ติด ต้องหามาเสพต่อไปเรื่อยๆ เลิกก็ยากทั้งที่อยากจะเลิก เพราะมันติดเสียแล้ว ก็จำต้องทนสูบต่อไป แม้จะทำให้คนอื่นรำคาญ ทำให้คนอื่นเหม็น หรือทำให้คนอื่นทนไม่ได้ ก็จำต้องสูบตามปกติ นึกจะสูบที่ไหนก็สูบ เวลาไหนต้องการก็หามาสูบเพราะหาซื้อได้ง่าย จึงกลายเป็นความเคยชินทั้งคนที่สูบ คนที่อยู่ใกล้ชิด และคนที่เดินผ่านกันไปมา แต่ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีการตัดสินว่าสูบบุหรี่ผิดศีลหรือไม่ เป็นเวรเป็นภัยให้โทษต่อไปถึงภพหน้าชาติหน้าเหมือนสุรา

เมรัยหรือไม่ **การสูบบุหรี่ก็ยังมีโทษอยู่ดี** อันเป็นโทษที่เห็นได้ชัดในปัจจุบันดังที่ทราบกันอยู่

แม้จะเข้าข้างตัวเองว่าสูบแล้วไม่เห็นเป็นอะไร ยังทำงานทำการได้เป็นปกติ โรคภัยอะไรก็ไม่มี เงินทองก็มีซื้อหาได้ไม่เดือดร้อนอะไร และสูบแล้วก็ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน จะเดือดร้อนก็เดือดร้อนเฉพาะตัวเอง คนอื่นไม่ต้องมาเดือดร้อนด้วย อะไรทำนองนี้

ก็จำต้องปล่อยเขาไปตามเรื่อง เพราะคนที่ติดบุหรี่จะมีความคิดทำนองนี้ด้วยกันทั้งนั้น

แต่ก็เป็นเวรเป็นภัย และเป็นภาระกับคนรอบข้างของเขา เช่น บุตรธิดาเขา ภรรยาเขา บิดามารดาเขา หรือคนร่วมงานของเขา ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับเขา ต้องทนสูบควันบุหรี่ทนเหม็นควันบุหรี่ที่เขาพ่นออกมา เหม็นทั้งร่างกายและเสื้อผ้าของเขา โดยที่เขาไม่รู้ตัวว่าเหม็นอย่างไร หรือใครเขาเดือดร้อนอันเกิดจากการสูบบุหรี่ของตัวเองอย่างไร

นับเป็นบุญประเสริฐแท้สำหรับคนที่ไม่ได้สูบบุหรี่และคนที่เลิกสูบได้แล้ว เพราะไม่ต้องมีเวรภัยกับบุหรี่ไม่ต้องเป็นโรคจากบุหรี่ ไม่ต้องเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจของสังคมส่วนหนึ่ง แต่ก็อย่าได้ประมาท เพราะแม้ไม่สูบบุหรี่ แต่ไปสูดควันบุหรี่จากคนอื่นประจำ ก็สามารถติดโรคได้

หรือเลิกบุหรี่มานานแล้ว แต่ก็ยังเป็นโรคเกี่ยวกับปอด เกี่ยวกับการหายใจคือโรคมะแร็งปอด โรคถุงลมโป่งพองได้ เพราะเชื้อร้ายที่ฟักตัวอยู่ในปอดยังมีอยู่ เมื่อปอดมีภูมิต้านทานน้อยลง เชื้อร้ายก็จะมีกำลังกำเริบขึ้น ทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้

อย่างไรก็ตาม การไม่สูบบุหรี่ ไม่แตะต้องไม่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ ไม่ว่าจะด้วยอาการอย่างใด ย่อมเป็นการดีที่สุด เป็นการปลอดภัยไว้ก่อน

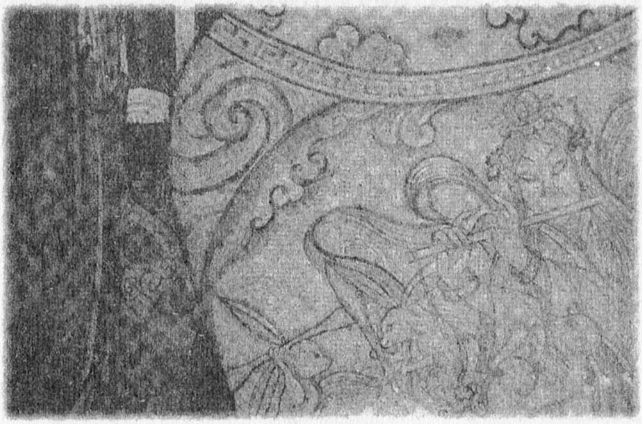

ศีล ๕ มิใช่เพียงให้จำได้หรือว่าตามได้

ตามปกติคนพุทธโดยทั่วไปรู้เรื่องศีล ๕ กัน ต่างแต่รู้ละเอียดบ้างไม่ละเอียดบ้าง อย่างน้อยก็เคยเรียนเคยท่องมาในสมัยเป็นนักเรียน หลังจากนั้นก็ห่างเหินลืมเลือนไป เว้นแต่คนที่ไปวัดหรือไปงานบุญตามบ้านเพื่อนฝูงเป็นประจำ ก็มักจะได้ยินพระให้ศีลเป็นปกติ ว่าตามได้บ้างไม่ได้บ้าง

นี่ถือว่าเป็นเหตุปกติของคนไทยที่เป็นชาวพุทธโดยทั่วไป

ศีลที่พระท่านให้ตามปกติก่อนที่จะให้ทาน ก่อนที่จะทำสมาธิ หรือก่อนที่จะบุญต่างๆนั้น ถือกันว่าเป็นเบื้องต้นแห่งการทำบุญ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นไปตามประเพณีนิยม พระท่านให้ศีลก็ให้ตามธรรมเนียม คนรับศีลก็รับตามธรรมเนียม ให้แล้วรับแล้วก็เป็นอันผ่านไป ไม่ได้ติดตามผลว่ารับแล้วนำไปปฏิบัติหรือไม่

อันที่จริงเรื่องศีลนี้ถ้าหากถือว่าเป็นธรรมเนียมของการให้และการรับ ให้แล้วรับแล้วก็แล้วกัน ก็ย่อมจะหาผลหาอานิสงส์อะไรมิได้ เพราะไม่มีจิตใจที่จะรับหรือนำไปปฏิบัติ รับเพียงให้ผ่านพิธีไปเท่านั้น ถึงจะรับศีลกันมาตลอดชีวิต เป็นร้อยครั้งพันครั้งก็ไม่มีผลอะไรเกิดขึ้นได้ แม้จะท่องศีล ๕ ได้คล่องปาก ว่าตามพระได้คล่องปาก ก็หาอานิสงส์อะไรมิได้

เพราะศีล ๕ มิใช่มีเพียงให้จำได้หรือว่าตามได้เท่านั้น

การจำได้หรือว่าตามได้นั้นเป็นเพียงแสดงอาการภายนอกให้เห็นเท่านั้น มิได้แสดงว่าเป็นคนมีศีล รักษาศีลหรือปฏิบัติตามหลักของศีล

หากแต่เมื่อตั้งใจรับศีล ว่าตามได้ชัดเจนแล้วปฏิบัติตามหลักของศีลอย่างเคร่งครัด ไม่ละเมิดแม้เพียงเล็กน้อยอย่างเช่นคนที่ตั้งใจปฏิบัติธรรมที่วัดหรือที่ปฏิบัติธรรมต่างๆ เนื่องในวันสำคัญทางศาสนาหรือในวันธรรมสวนะ (วันพระ) ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งใจรักษาศีล ๘ กัน เมื่อรับศีลกันแล้วจะตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามศีล ไม่ยอมให้ศีลขาดหรือด่างพร้อยด้วยประการใดๆ รักษาวันหนึ่งกับคืนหนึ่งบ้าง ๓ วัน ๓ คืนบ้าง หรือมากกว่านั้นบ้าง อย่างนี้เป็นการ

รับศีลและรักษาศีลที่เป็นพิเศษ มิได้ทำกันโดยทั่วไป และอย่างนี้แหละย่อมมีผลมีอานิสงส์แน่นอน

อันที่จริงศีลระดับคนทั่วไปคือศีล ๕ นี้มีเป้าหมายสำคัญคือ ***เพื่อรู้ เพื่อเข้าใจ*** *และ* ***เพื่อปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องครบถ้วน***

อันดับแรก ***เพื่อรู้*** คือเพื่อให้คนเราได้รู้ว่าศีล ๕ มีอะไรบ้าง คนที่ท่องได้ว่าตามได้ย่อมอยู่ในระดับนี้ ชื่อว่ารู้เรื่องศีล ๕ แล้ว

อันดับต่อมา ***เพื่อเข้าใจ*** คือเมื่อรู้ว่าศีล ๕ มีอะไรบ้างแล้ว ก็ให้เข้าใจความหมายของศีลแต่ละข้อว่ามีความหมายอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร จะรักษาหรือปฏิบัติตามได้อย่างไร สามารถเข้าใจรายละเอียดของศีลแต่ละข้อได้อย่างชัดเจน เมื่อเข้าใจเรื่องศีลดี ย่อมเป็นเหตุให้ต้องการที่จะรักษาศีลให้บริสุทธิ์เพื่อจะได้รับผลอานิสงส์

อันดับต่อมา ***เพื่อปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องครบถ้วน*** คือเมื่อเข้าใจรายละเอียดของศีลแต่ละข้อ แล้วก็น้อมนำมาปฏิบัติตาม โดยถือหลักตามที่เข้าใจมาว่าจะไม่ละเมิด ไม่ทำให้ศีลขาดหรือด่างพร้อย โดยรักษาองค์ศีลไว้ให้ครบ ไม่ให้ขาดไปแม้เพียงข้อเดียว

คนที่ได้ชื่อว่า ***ผู้มีศีล*** หรือ ***ผู้รักษาศีล*** นั้น โดยความหมายก็คือผู้ปฏิบัติตามหลักศีลได้อย่างถูกต้องครบถ้วนนี่เอง หาใช่ผู้ที่รู้เรื่องศีลและเข้าใจเรื่องศีลเป็นอย่างดีเท่านั้นไม่

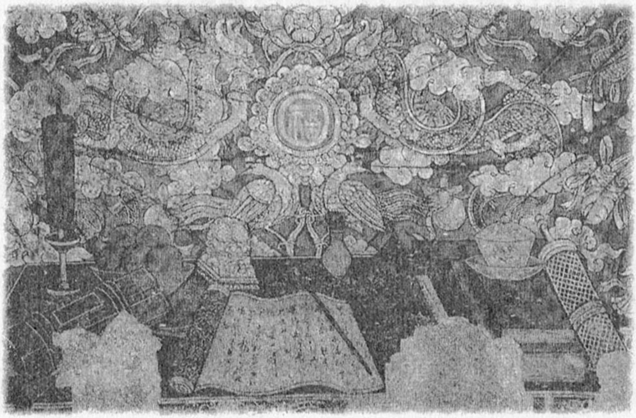

ศีลเป็นหลักประกันสังคม

ในปัจจุบันมีการพูดกันทั่วไปว่า ***"ศีลเป็นหลักประกันสังคม"*** และดูเหมือนว่าจะเข้าใจกันได้ว่าหมายความว่าอย่างไร เพราะเราได้ยินคำว่าประกันกันอยู่ประจำ เช่น ประกันชีวิต ประกันภัย ประกันตัว

คำว่า **ประกัน** ในคำนี้นั้นหมายถึง การรับรองว่าจะไม่มีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้น หรือเป็นเครื่องป้องกันภัยอันตรายต่างๆ มิให้เกิดขึ้น จะไม่ทำให้เกิดความเสียหายใดๆ

หลักประกันสังคม ก็คือ *ข้อหรือกฎเกณฑ์ที่รับรองได้ว่าจะเป็นเครื่องป้องกันสังคมมิให้เกิดภัยอันตราย เกิดความหายนะใดๆแก่สังคม*

ศีล ๕ เป็นหลักประกันสังคมอย่างหนึ่ง เมื่อถามว่า *ศีล ๕ เป็นหลักประกันสังคมได้อย่างไร* ก็กล่าวได้อย่าง

สั้นๆว่าศีล ๕ เป็นหลักประกันความมั่นคงของสิ่งอันที่รัก เป็นที่หวงแหนของคนทั้งหลายในสังคม เพราะสังคมเป็นภาพรวมของคนที่อยู่ร่วมกัน คนที่อยู่ร่วมกันเมื่อมีศีลแล้วก็จะมีหลักประกันตัวเองและคนรอบข้าง รวมทั้งทรัพย์สินอันเป็นที่รักของตัวได้เป็นอย่างดี

ศีล ๕ เป็นหลักประกันสังคมอย่างไรบ้าง

เมื่อกล่าวปลีกย่อยออกไปย่อมกล่าวได้ว่า

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต

คือศีลข้อ ๑ นั้นเป็นเครื่องรับรองความมั่นคง ความปลอดภัย ความอยู่ดีมีสุขของชีวิต เพราะชีวิตจะมีความปลอดภัย ไม่ถูกฆ่า ไม่ถูกเบียดเบียน ด้วยคนในสังคมด้วยกันละเว้นปาณาติบาต ไม่เข่นฆ่ากัน ชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าชีวิตคนและชีวิตสัตว์ย่อมเป็นอยู่ได้อย่างปกติสุขตลอดชีวิตของแต่ละประเภท อยู่ได้โดยไม่ต้องหวาดระแวงภัยที่จะเป็นอันตรายต่อชีวิตแต่ประการใด ศีลข้อนี้จึงถือว่าเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต

ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน

คือทรัพย์สินที่ทุกคนมีอยู่ซึ่งล้วนหามาได้ด้วยความยากลำบาก ด้วยการลงทุนลงแรง ด้วยหยาดเหงื่อแรงงาน

ไม่น้อย ย่อมเป็นที่รักหวงแหนของทุกคน และเมื่อคนในสังคมรักษาศีลข้อที่ ๒ ไม่ละเมิดอทินนาทานแล้ว ทรัพย์สินเหล่านั้นก็ปลอดภัย ไม่ถูกลักถูกขโมย ไม่ถูกคนอื่นนำไปกินไปใช้หรือไปเป็นสมบัติส่วนตัวของเขา และทรัพย์สินที่เป็นของกลาง เป็นของสาธารณะส่วนรวม ซึ่งคนเราเสียภาษีให้หรือเสียสละให้ ก็จะไม่ถูกเบียดบังยักยอก หรือถูกคอร์รัปชันไปด้วยอาการต่างๆ ทรัพย์สินที่มีหลักประกันด้วยศีลข้อที่ ๒ แล้วก็จะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวเองครอบครัวตลอดถึงส่วนรวมได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว

คือเมื่อครอบครัวที่มีผู้นำมีผู้อยู่ในครอบครัวด้วยกัน ต่างก็มีศีลรักษาศีลข้อที่ ๓ ไม่ละเมิดกาเมสุมิจฉาจารด้วยกัน คนในครอบครัวก็จะวางใจกันได้ ไว้ใจกันได้ ไม่แตกร้าว ไม่อยู่กันอย่างวิตกหรือรังเกียจเดือดฉันท์กัน ทำให้ครอบครัวเป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุข มองหน้ากันด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส พูดคุยกันอย่างสนิทใจอย่างมีความสุข

ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ความจริง

คือคนเราทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับฟัง ได้รับรู้ความจริงอันเป็นเรื่องจริง เป็นข้อมูลข่าวสารจากทุกหนแห่งที่เป็นจริงด้วยกัน การพูดไม่จริง การพูดโกหกเหลวไหลหรือการพูดหลอกลวง อันเป็นข้อเท็จไม่จริงนั้น เป็นการทำลายสิทธิของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังรับข้อมูลที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน อันทำให้เกิดความเสียหายได้ตลอดเวลา การพูดด้วยมีสัจจะ ละเว้นมุสาวาทด้วยการมีศีลข้อที่ ๔ จึงเป็นหลักประกันว่าผู้ฟังจะไม่เสียสิทธิเช่นนั้น จะได้ฟังแต่ความจริง ทำให้ตัดสินได้ว่าควรเชื่อควรถือปฏิบัติตามได้

ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันความมั่นคงของสติปัญญาและสุขภาพ

คือการดื่มสุราและเมรัยตลอดถึงของมึนเมาทั้งปวงนั้นเป็นการทำให้สติปัญญาฟั่นเฟือน หลงลืม หรือทำให้กล้าบ้าระห่ำไปทำสิ่งที่เลวร้ายต่าง ๆ โดยขาดความรู้สึกว่าผิด ขาดความรับผิดชอบ และทำให้สุขภาพอ่อนด้อย ไม่คล่องแคล่วอย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้น เมื่องดดื่มกินสุราเมรัยและสิ่งเสพติดต่าง ๆ อันทำให้มึนเมาได้ จึงเป็นเครื่องรับรองให้ผู้งดได้ยังคงมีสติปัญญาดำเนินไปได้ตามปกติ ไม่หลงลืมง่าย และมีสุขภาพเข้มแข็ง มีพลังต่อสู้ต่อการงาน

ต่างๆได้ตามปกติ และทำให้พ้นจากโรคร้ายที่ทำให้ทุกข์ทรมานและสิ้นชีวิตคือโรคตับแข็ง ถ้างดสูบบุหรี่ได้ก็จะไม่ต้องเสี่ยงเป็นโรคมะเร็งปอดและโรคถุงลมโป่งพอง ซึ่งก็เป็นโรคร้ายที่มองเห็นโทษกันอยู่

ศีล ๕ แต่ละข้อ เป็นหลักประกันสังคมในรูปแบบต่างๆ อย่างที่แสดงมาโดยย่ออย่างนี้ จึงถือได้ว่าศีลทุกข้อมีประโยชน์ต่อมนุษย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสังคมได้เป็นอย่างดี หากมนุษย์ไม่สนใจเรื่องศีล ไม่รักษาศีล ไม่สนับสนุนคนมีศีล คนที่รักษาศีลก็จะมีน้อย ไม่พอที่จะมีหลักประกันอะไรให้สังคม สังคมก็จะวุ่นวายเดือดร้อน จะเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ จะไม่เห็นอกเห็นใจใคร ความสงบสุขในสังคมก็จะหมดไปในที่สุด

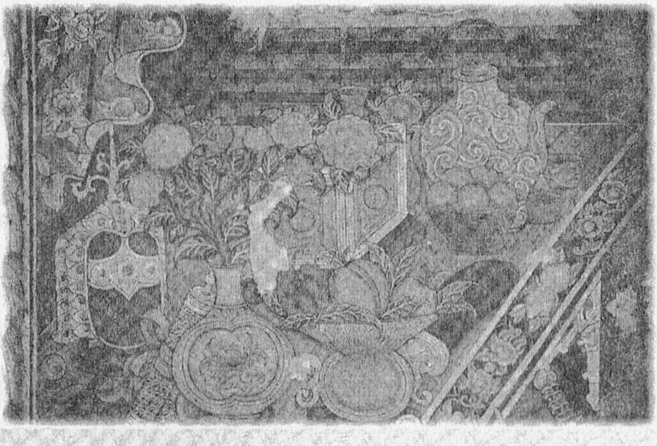

ทำอย่างไรจึงจะรักษาศีล ๕ ได้

ศีล ๕ มีคุณูปการหลายอย่างดังกล่าวมาแล้ว และก็พอจะเห็นอานิสงส์ในการรักษาศีล ๕ บ้างแล้ว เมื่อเป็นดังนี้จึงอยากจะรักษาศีล ๕ ขึ้นมาบ้าง หรือเคยรักษามาบ้างแล้วแต่ก็ไปไม่รอด มักจะล่วงละเมิดบ่อยๆ จนเกิดความรู้สึกว่าไม่รักษาดีกว่า สบายใจกว่า ไม่ต้องอึดอัดใจอะไร เลยทิ้งศีล ๕ ไป แต่ตอนนี้เกิดความรู้สึกอยากรักษาศีล ๕ จริงๆจังๆขึ้นมา

ในกรณีอย่างนี้จึงเกิดมีปัญหาขึ้นมาว่าทำอย่างไรจึงจะรักษาศีล ๕ ได้ตลอดไป

การที่คนเราจะรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ให้ดีได้ มิใช่จะทำได้ง่ายนัก แม้จะกล่าวว่าขอให้รักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติ ไม่ทำไม่พูดให้ผิดปกติไปก็เป็นศีลแล้ว ก็เป็นการกล่าวในมุมกว้างๆ ซึ่งทำจริงๆ ก็ทำได้ยาก เพราะต้องมีรายละเอียดต่อไปว่าให้สงบให้เรียบร้อยเป็นปกตินั้น

แค่ไหน และแค่ไหนถือว่าผิดปกติ ดังนั้นจึงกล่าวว่าไม่ง่ายนักที่จะทำได้

การที่จะรักษาศีล ๕ ให้ได้ผลตามหลักและเป็นไปได้ตลอดไป จำต้องฝึกหัด ต้องปฏิบัติข้อธรรมอื่นๆ เป็นต้นทาง เปรียบเหมือนศีล ๕ เป็นปลายทาง จึงก่อนที่จะไปถึงศีล ๕ ได้จำต้องมีต้นทางที่จะดำเนิน มิใช่กระโดดข้ามต้นทางแล้วถึงศีล ๕ เลย อาจทำได้ แต่ก็จะไม่อาจรักษาศีล ๕ ได้ตลอดไป เผลอเมื่อไรก็จะละเมิด เบื่อเมื่อไรก็จะทิ้ง รักษาได้ไม่นาน

ได้กล่าวมาในเบื้องต้นบ้างแล้วว่า การที่จะรักษาศีล ๕ หรือเบญจศีลแต่ละข้อเข้าไว้ได้ จำต้องมีธรรม ๕ ข้อที่เรียกว่า *"เบญจธรรม"* มาช่วยเป็นข้อกำกับ กล่าวคือปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมให้เคร่งครัดมั่นคงเข้าไว้ ก็จะไม่ไปล่วงละเมิดเบญจศีลเองโดยอัตโนมัติ **หากไม่มีเบญจธรรม เบญจศีลก็มีได้ยาก หรือไม่มีเบญจศีล ก็รักษาเบญจธรรมได้ยากเช่นกัน รักษาอย่างหนึ่งได้ก็เท่ากับว่ารักษาอีกอย่างหนึ่งได้**

ที่กล่าวดังนี้ก็ว่าไปตามหลัก ซึ่งจำต้องเป็นเช่นนั้น แต่ก็มิใช่จะทำตามได้ง่ายอย่างที่กล่าว นอกจากตั้งใจทำตั้งใจปฏิบัติจริงๆ ปฏิบัติจนเป็นปกติวิสัย จนเกิดความเคยชินจนไม่รู้สึกว่าลำบากอะไร ก็จะทำได้ไม่ยาก

ที่สำคัญที่สุดได้แสดงมาข้างต้นแล้วว่า หิริโอตตัปปะ ความอายชั่วกลัวบาป นั่นแหละเป็นเหตุให้รักษาศีลได้มั่นคง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจิตใจที่มีความรู้สึกอายที่จะทำความชั่ว และรู้สึกกลัวบาปที่จะติดตามมาหลังจากทำความชั่วไปแล้ว จัดเป็นพื้นฐาน เป็นรากฐาน และเป็นเบื้องต้นที่สำคัญอันทำให้รักษาศีลได้อย่างดี

แต่ก็มีข้อธรรมอีกหลายอย่าง ที่เป็นต้นทางให้รักษาศีล ๕ ได้แม้จะทำได้ยาก ต้องฝึกฝน อดทน เสียสละทำอย่างเข้มแข็งจึงจะทำได้ แต่หากทำได้ ก็จะสามารถก้าวถึงศีล ๕ และรักษาศีล ๕ ได้อย่างสบาย ไม่ยากเย็นอะไร

ข้อธรรมเหล่านั้นจะกล่าวว่าเป็นธรรมต้นทาง หรือเป็นพื้นฐานที่จะก้าวขึ้นสู่การมีศีล ๕ รักษาศีล ๕ ได้อย่างสมบูรณ์ต่อไปก็ย่อมได้

ธรรมดังกล่าวนั้นมี ๕ ประการตามศีล คือ

๑. ความสะอาด เป็นต้นทางของศีลข้อที่ ๑

ศีลข้อปาณาติบาตเกิดขึ้นเพราะความสกปรกแน่แท้ เริ่มต้นเมื่อคนเราสกปรก บ้านสกปรก ครัวสกปรก ห้องนอนสกปรก บริเวณบ้านสกปรก แล้วจะเกิดอะไรขึ้น สัตว์สกปรกทั้งหลายก็จะตามมา ไม่ว่าหนู แมลงสาบ แมลงวัน หรือสัตว์เล็กๆ เช่น มด ไร ที่ใดสกปรกก็จะไปอาศัยอยู่ เจ้าของบ้านเห็นสัตว์เหล่านี้เข้าก็จำต้องกำจัด เพราะกำจัด

สัตว์เหล่านี้จึงจำต้องทำปาณาติบาต ถ้าไม่กำจัดก็อยู่ไม่สบายแน่นอน ปาณาติบาตจึงเกิดขึ้น ความสกปรกยังมีอยู่ สัตว์เหล่านี้ก็มีตามมา ก็ทำปาณาติบาตร่ำไป ทำบ่อยๆเข้าก็เคยชิน จนไม่รู้สึกว่าผิดอย่างไร

ถ้าคนเราสะอาด ร่างกายสะอาด บ้านสะอาด ห้องน้ำสะอาด ห้องนอนสะอาด ครัวสะอาด บริเวณบ้านสะอาด สัตว์เหล่านี้ก็ไม่มีที่อาศัย อยู่ไม่ได้ เจ้าของบ้านก็ไม่ต้องทำปาณาติบาต ดังนั้นความสะอาดจึงเป็นต้นทางที่ป้องกันเรามิให้ทำปาณาติบาตได้

ความสะอาดในระดับสูงขึ้น คือ **สะอาดกาย สะอาดวาจา สะอาดใจ** หรือ **กายสะอาด วาจาสะอาด ใจสะอาด** มีความรู้สึกว่าการฆ่า การทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็คือทำให้ตัวเองสกปรก ทำให้ไม่สะอาด ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทำสิ่งที่ไม่สะอาดคือทำทุจริตอื่นๆ ตามมา เมื่อรู้สึกอย่างนี้ก็จะรังเกียจการฆ่าไปโดยปริยาย ด้วยมองเห็นโทษเห็นผลที่จะตามมาจากการฆ่า

การที่**จะทำตนให้เป็นคนมีกายสะอาด** จำต้องไม่เป็นคนมักง่าย คนมักง่ายจะทำอะไรให้สะอาดด้วยกายได้ยาก **จะทำตนให้เป็นมีวาจาสะอาด** จำต้องไม่เป็นคนปากไวไร้สติ พูดจาไม่ยั้งคิด พูดผิดพูดพล่ำร่ำไป **จะทำตน**

ให้เป็นคนมีใจสะอาด จำต้องเป็นคนอารมณ์ดี ไม่โกรธง่าย ไร้เหตุผล

๒. ความพอเพียง เป็นต้นทางของศีลข้อที่ ๒

ความพอเพียง คือ *ความรู้จักพอ ความพอเป็นอิ่มเป็น* คนที่พอเป็นจะยินดีพอใจอยู่กับรายได้ส่วนที่ตนได้มาจะมากหรือน้อยก็รู้สึกยินดีพอใจ เพราะตนได้มาด้วยกำลังกายด้วยความสุจริต

พอเพียง *มิใช่หมายความว่าเมื่อพอกินพอใช้แล้วก็หยุดทำงาน หากแต่หมายถึงการที่ทำงานจนสุดความสามารถ มีรายรับรายได้เท่าไรก็ยินดีพอใจในส่วนที่ได้นั้นมิได้เสียใจในส่วนที่ไม่ได้ แต่ก็แสดงความสามารถทำงานเรื่อยไป ในที่สุดก็จะได้ส่วนที่ยังไม่ได้นั้นมาตามลำดับ*

ความพอเพียงหากฝึกฝนจนเป็นและอยู่ตัวก็จะรู้สึกพอเป็นอิ่มเป็น เมื่อนั้นก็จะสามารถจัดระเบียบชีวิตตนเองได้ว่าควรจะเป็นอย่างไร จะรู้จักประมาณตน ไม่คิดสับสนวุ่นวายว่า ตัวเองควรได้หรือไม่ควรได้อะไร ควรเป็นหรือไม่ควรเป็นอะไร มิเช่นนั้นก็จะสับสน อยากได้ร่ำไป หยุดไม่เป็นพอไม่เป็น หยุดไม่ได้ก็ต้องแสวงหาเพิ่มเพื่อให้พอแก่ใจ หาในทางสุจริตไม่ได้ก็หาในทางทุจริต การละเมิดอทินนาทานก็เกิดขึ้นจิปาถะ การลักขโมย การคอร์รัปชัน

การฉกชิงวิ่งราว การหลอกลวงเอาทรัพย์คนอื่นก็เกิดขึ้น

หากฝึกพอเพียงได้แล้วก็จะมีสติ ไม่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยทุจริตไม่ว่าด้วยอาการใด มิใช่จะไม่ทำเท่านั้น แม้คิดก็ละอายใจแล้ว

๓. ความสุภาพ เป็นต้นทางของศีลข้อที่ ๓

ความสุภาพ คือ *ความเรียบร้อย ความอ่อนโยน ความละมุนละม่อม* อันเป็นความประพฤติเป็นกิริยาอาการที่ดี งดงาม

คนที่มีความสุภาพจะเป็นคนที่น่าไว้วางใจ น่าคบหา มีน้ำใจ เห็นใจคนอื่น ถนอมใจคนอื่น ไม่เอาเปรียบ ไม่กีดกันใคร ให้เกียรติคนอื่น เคารพเกียรติคนอื่น ประพฤติตัวปฏิบัติตนสุภาพเรียบร้อยทั้งต่อหน้าและลับหลัง

บุคคลเช่นนี้ หากเป็นชายนิยมเรียกกันว่า **สุภาพบุรุษ** ซึ่งแปลว่า **ชายผู้ดี ชายผู้มีเกียรติ** หากเป็นสตรีนิยมเรียกกันว่า **สุภาพสตรี** ซึ่งแปลว่า **หญิงผู้ดี หญิงผู้มีเกียรติ**

คนที่เป็นสุภาพบุรุษเป็นสุภาพสตรีย่อมไม่คิดไม่ทำการละเมิดกาเมสุมิจฉาจารแน่นอน ย่อมมีความสำรวมระวังในเรื่องกามารมณ์เคร่งครัด ถือสิทธิเฉพาะในคู่ครองของตัวเอง ตรงกันข้าม คนที่ละเมิดกาเมสุมิจฉาจารในทุก

กรณี ไม่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นสภาพบุรุษสุภาพสตรีแต่ประการใด

การฝึกฝนตนให้เป็นคนสุภาพในเรื่องต่างๆ จนติดเป็นนิสัยประจำตัวย่อมจะสามารถก้าวถึงศีลข้อ ๓ อย่างเคร่งครัดได้อย่างไม่ยาก อย่างสามีภรรยาที่ยึดมั่นในภาวะ "ผัวเดียวเมียเดียว" อย่างมั่นคงตลอดชีวิต ก็เพราะความเป็นสุภาพบุรุษสุภาพสตรีนั่นเอง

๔. ความซื่อตรง เป็นต้นทางของศีลข้อที่ ๔

ความซื่อตรง คือ ความประพฤติตรง ไม่เอนเอียง เช่น ซื่อตรงต่อหน้าที่ และหมายถึง ความไม่คิดโกง เช่นที่พูดว่า เขาเป็นคนซื่อตรง

ความซื่อตรง จัดเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้คนเราทำอะไรพูดอะไรตรงไปตรงมา ไม่โอนเอนไปทางโน้นทางนี้จนจับแนวทางข้อเท็จจริงไม่ได้หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดไขว้เขวไป คนที่ซื่อตรงจึงไว้ใจได้ วางใจได้ ไม่คิดคดโกงผู้อื่นแม้ด้วยคำพูด พูดจาก็คำไหนคำนั้น ตรงกันข้ามคนไม่ซื่อตรงก็จะคดไปคดมา หาความแน่นอนไม่ได้ พูดจาก็หาความจริงได้ยาก ในหัวสมองก็มีแต่คิดถึงผลประโยชน์เพื่อตัว จึงคดโกงคนอื่นได้ด้วยคำพูดที่โกหกพกลม ด้วยคำพูดที่น่าเชื่อถือน่าทำตาม

คนที่ไม่มีสัจจะ ไม่รักษาคำพูด ชอบโกหกพกลม ล้วนแล้วแต่เป็นคนไม่ซื่อตรงทั้งนั้น ถ้าซื่อตรงจะรักษาสัจจะ พูดแต่คำจริง รักษาคำพูด ไม่โกหกมดเท็จ เชื่อถือได้ ไว้ใจได้ ดังนั้นความซื่อตรงจึงเป็นต้นเหตุสำคัญที่จะรักษาศีลข้อนี้ให้บริสุทธิ์ได้ตลอด

การฝึกฝนตนให้เป็นคนซื่อตรง ไม่คดโกง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ด้วยความตั้งใจแน่วแน่ที่จะดำรงอยู่ในสุจริตธรรม พูดแต่คำจริง คำไพเราะอ่อนหวาน ประสานประโยชน์ ประสานสามัคคี เมื่อฝึกชำนาญได้ที่แล้วก็จะรังเกียจการพูดโกหก รังเกียจคนพูดโกหก และสามารถจะดำรงมั่นอยู่ในศีลข้อ ๔ ได้ตลอดไป

๕. ความมีสติ เป็นต้นทางของศีลข้อที่ ๕

ความมีสติ คือ ความระลึกได้ ความนึกได้ ความไม่หลงลืม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ความไม่ประมาท** คือ ความไม่พลั้งเผลอ ความไม่มัวเมา คนมีสติจึงระลึกนึกได้ ไม่หลงลืม ไม่พลั้งเผลอ ไม่มัวเมา

เมื่อมีสติอยู่ก็จะนึกคิดพินิจไตร่ตรองอยู่ตลอดเวลาถึงการกระทำ การพูดจา และการคิดของตนว่าถูกผิด ควรไม่ควร ดีไม่ดีอย่างไร เมื่อเห็นว่าผิด ไม่ควรไม่ดี ก็จะเว้นเสียทำพูดคิดแต่สิ่งที่เห็นว่าไม่ผิด เป็นสิ่งควร เป็นสิ่งดี เท่านั้น

ดังนั้น คนมีสติจึงสามารถไม่แตะต้องสุรายาเมา ฝิ่น กัญชา สิ่งเสพติด ตลอดถึงบุหรี่ได้ไม่ต้องชี้นำอะไร และเมื่อเสพเสวยสิ่งเหล่านี้มาด้วยขาดสติหรือหลงใหลในตอนแรก แต่เมื่อได้สตินึกได้พินิจแล้วเห็นว่าไม่ดี มีแต่โทษ ก็จะสามารถรวมพลังเลิกละทิ้งด้วยความตั้งใจ แม้จะยากเย็นอย่างไรก็พยายามไม่ลดละ ในที่สุดก็เอาชนะได้

ดังนั้น ความมีสติจึงเป็นธรรมต้นทางของศีลข้อ ๕ ทำให้คนเรารักษาศีลข้อนี้ได้โดยไม่ยาก ไม่ต้องฝืนใจอะไรนัก

*ข้อธรรมเหล่านี้คือ **ความสะอาด ความพอเพียง ความสุภาพ ความซื่อตรง** และ **ความมีสติ**จะเกิดผลในฐานะเป็นต้นทางของศีล ๕ ได้ก็อยู่ที่คนเรามีความรู้สึกรับผิดชอบต่อความสุขของตัวเอง ของครอบครัว ของคนรอบข้าง และของสังคมส่วนรวม เมื่อมีความรับผิดชอบแล้วก็จะฝึกตนให้มีธรรมเหล่านี้ด้วยความอดทน เสียสละไม่ท้อ ไม่ถอย แม้จะยากลำบากบ้างก็ไม่ละทิ้ง ฝึกปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน จนกลายเป็นปกติวิสัยประจำวันของตน ความยุ่งยากอะไรก็จะหมดไป สามารถทำได้เป็นปกติเมื่อถึงระดับนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นผู้มีศีล เป็นผู้รักษาศีลแล้ว*

เพราะฉะนั้น ท่านจึงแปลศีลว่า ปกติ

ดังนั้น เมื่อเราคิดจะมีศีลรักษาศีล ก็จำต้องฝึกฝนปฏิบัติข้อธรรมเหล่านี้เป็นเบื้องต้นเข้าไว้ ฝึกทำตนให้เป็นคนสะอาด ทำบ้านให้สะอาด ทำที่ทำงานให้สะอาด รวมถึงแนะนำคนในครอบครัว ในที่ทำงาน ให้รักความสะอาดให้รักษาความสะอาดกัน เมื่อสะอาดได้แล้วก็ฝึกฝนต่อไป โดยรู้จักความพอเพียง ยินดีปฏิบัติตนแบบพอเพียง ไม่ทะเยอทะยานอยากได้ในทางมิชอบ ประกอบอาชีพไปตามความรู้ความสามารถ เก็บหอมรอมริบตั้งเนื้อตั้งตัว ฝึกความเป็นระเบียบ ตั้งอยู่ในระเบียบในทุกเรื่อง เมื่อพอเพียงและมีระเบียบดีแล้วก็ฝึกตนให้เป็นคนสุภาพ เป็นคนอ่อนน้อมละมุนละม่อม รักษาเกียรติรักษาชื่อเสียงของตนต่อไป จากนั้นก็ปฏิบัติตัวให้เป็นคนซื่อตรง ไม่คดโกง ไม่หน้าไหว้หลังหลอก ไม่โกหกพกลม ไม่ทำให้ใครเดือดร้อนด้วยคำพูดที่ไม่จริง และมีสติครองตัว ไม่มัวเมา ไม่หลงติดสุราเมรัยสิ่งเสพติดทั้งปวง ฝึกอย่างนี้จนเกิดความเคยชินจนเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ก็จะเกิดอานิสงส์แก่ตนยิ่งใหญ่

เพราะการปฏิบัติตัวหลังจากฝึกเช่นนี้แล้ว ได้ชื่อว่าเป็นคนมีศีลแล้ว เป็นคนรักษาศีลแล้ว ย่อมจะได้รับอานิสงส์แห่งศีลอย่างสมบูรณ์

มีศีลก็มีสุข

ความสุขเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์เราทุกคน เพราะความสุขทำให้ชีวิตมีคุณค่ามีความหมาย แสดงว่าเราเพียบพร้อมสมบูรณ์ มีความสะดวก อบอุ่น สบายใจ ความสุขนั้นมีทั้งความสุขทางกายกับความสุขทางใจ เมื่อพูดถึงความสุขทุกคนย่อมเข้าใจได้ดี เพราะสัมผัสได้รู้สึกได้ แม้จะเป็นความสุขที่มีคุณภาพแตกต่างกัน

การที่คนเราที่ใช้เวลาชีวิตดิ้นรน กระเสือกกระสน วุ่นวาย กระโดดโลดเต้น และมุ่งมั่นเข้มแข็งทำกิจต่างๆ เพื่อให้ได้ทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียง ความมีหน้ามีตา ตลอดถึงคำสรรเสริญยกย่องต่างๆ ก็เพราะต้องการความสุขนี่เอง เพราะสิ่งเหล่านี้นำความสุขมาให้ ทั้งความสุขทางกายและความสุขทางใจ แม้จะได้ความสุขในระดับหนึ่งแล้ว ก็ยังดิ้นรนให้ได้เพิ่มมากขึ้นไม่รู้จบ โดยที่สุดแม้ได้ความสุขในโลกนี้แล้วก็ยังอยากได้ความสุขในโลกหน้าอีก

คนเราแม้ปรารถนาความสุขด้วยกัน แต่ความสุขที่ปรารถนานั้นต่างกันก็มีเหมือนกันก็มี เท่ากันก็มีไม่เท่ากันก็มี เช่น บางคนคิดว่ามีบ้านอยู่ มีเงินทองใช้จ่าย มีอิสระไปไหนมาได้ก็มีความสุขแล้ว บางคนที่มีเงินทองมาก มีความพร้อมมูลแล้ว ก็คิดว่าขออย่าให้มีโรคภัยมาเบียดเบียนก็เป็นความสุขแล้ว บางคนขอให้มียศตำแหน่งเป็นเจ้าคนนายคนได้ก็มีความสุขแล้ว บางคนคิดว่าขอให้มีข้าวกินทุกมื้อ มีเครื่องนุ่งห่มใส่ มีที่อยู่พอซุกหัวนอนได้ และมีคนดูแลบ้างเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ก็มีความสุขแล้ว ความสุขของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกันและไม่เท่ากันอย่างนี้

ความสุขนั้นเล่า ในความเห็นของคนทั่วไปก็คิดว่ามาจากสิ่งต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ชีวิต เช่น มีเงินก็มีสุข มีสิ่งของเครื่องใช้สมบูรณ์ก็มีสุข มียศตำแหน่งก็มีสุข ไม่มีโรคก็มีสุข เพราะเข้าใจว่าปัจจัยทั้งปวงนี้เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข จึงดิ้นแสวงหาปัจจัยเหล่านี้กันยอมเสียเวลาทุ่มเทชีวิตลงไปเพื่อให้ได้มา เมื่อได้แล้วก็คิดว่ามีความสุขแล้ว

อันที่จริง แม้ในหลักพระศาสนาก็ยอมรับว่าปัจจัยต่างๆ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคตลอดถึงทรัพย์สินต่างๆ เป็นปัจจัยให้เกิดความสุขได้ทั้งสิ้นจึงได้มีข้อธรรมไว้สำหรับปฏิบัติ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัย

เหล่านี้ เมื่อปฏิบัติตามแล้วก็ได้จริงและได้รับความสุขจริง

แต่ยังมีอีกเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสุขได้ เหตุปัจจัยนั้นคือ ***ศีล*** *นั่นเอง*

ศีลทำให้เกิดความสุขได้อย่างไร

เพราะว่าศีลเป็นข้อห้าม หรือเป็นข้อปฏิบัติที่ห้ามล่วงละเมิดการกระทำผิด ห้ามมิให้ไปปฏิบัติในสิ่งที่เป็นเวรภัย เช่น ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติผิดในกาม **เมื่อไม่กระทำผิดต่าง ๆ ก็จะไม่มีเวรภัยอะไรที่จะทำให้เกิดความทุกข์ เมื่อไม่มีเวรภัย ความสุขก็จะเกิดมีตามมา ทั้งความสุขทางกาย** เช่นมีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินก็ปลอดภัย ไม่ต้องระวังรักษาป้องกันการถูกลักถูกขโมย มีคู่ครองก็วางใจกันได้ ไม่ต้องระหองระแหงแตกร้าว มีสุขภาพร่างกายดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียนโดยใช่เหตุ **ทั้งความสุขทางใจ** เช่น มีสติปัญญาว่องไว คิดนึกอะไรก็คิดนึกได้ตามปรารถนา มีสุขภาพทางใจที่สบายปล่อยได้วางได้ในหลายเรื่องที่เกี่ยวกับตนเองและครอบครัว ทำให้สบายใจ หมดห่วงหมดวิตกกังวล

เมื่อมีศีลรักษาศีลแล้วย่อมหาความสุขได้ไม่ยาก ชีวิตประจำวันก็เป็นไปอย่างปกติ ถึงเวลาก็กินอย่างปกติ ไม่ต้องระวังภัยจากอาหารที่อาจมีคนมาทำให้เกิดอันตราย ถึงเวลานอนก็นอนอย่างหลับสนิท ไม่ต้องหวาดวิตกหรือ

กังวลอะไร ถึงเวลาไปทำงานก็ออกจากบ้านไปโดยอิสระ ไม่ต้องมีคนล้อมหน้าล้อมหลังระวังภัยให้ จะเดินไปไหน จะพักที่ไหน ก็ไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะมีคนมาทำอันตราย อะไร เพราะตนไม่มีเรื่องอะไร ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน

หากไม่มีศีลก็จะเต็มไปด้วยความว้าวุ่น วิตกกังวล ระวังภัยอันตรายรอบด้าน ทั้งอันตรายแก่ชีวิต แก่ทรัพย์สิน แก่คู่ครองของตัว ตลอดถึงผลประโยชน์ที่ตัวเองมีอยู่ เมื่อเป็นอย่างนี้ก็จะหาความสุขความสงบในชีวิตได้ยาก แม้จะอยู่ได้ก็อยู่อย่างไม่สุขแท้ แม้นอนหลับก็ยังหวาดผวา หลับไม่เต็มตื่น แม้จะทานอาหารที่คนอื่นจัดให้ก็หวาดระแวง จะไปไหนมาไหนต้องมีคนคอยป้องกันระวังภัย ทำให้ไม่มีอิสระอะไร

จึงสามารถกล่าวได้เต็มปากว่า "มีศีลก็มีสุข"

แม้ในพระศาสนาก็มีพระพุทธวจนะรับรองไว้ว่า "ศีลนำสุขมาให้ตราบเท่าชรา"

เมื่อโลกรักษาศีล ศีลก็รักษาโลก

โลกเราทุกวันนี้เป็นโลกที่เป็นไปรวดเร็ว เป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ทุกหนแห่งในโลกเมื่อมีอะไรเกิดขึ้นก็เป็นข่าว สามารถรู้กันได้เกือบจะทันทีทั้งโลก ด้วยระบบการสื่อสารรูปแบบต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นจัดทำขึ้น ทำให้เรารู้เรื่องของทุกหนแห่งทั่วโลกได้ทัดเทียมกัน บางแห่งกำลังทำสงครามกัน บางแห่งมีการต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์กัน บางแห่งขัดแย้งทางการเมืองกัน เขามีอะไรกันเรารู้หมด ถึงขนาดมีการฆ่าแกงกัน มีการทุจริตคอร์รัปชันหรือมีการมึนเมาทะเลาะวิวาทกันที่ไหนก็รู้

ด้วยเหตุนี้ เราจึงสามารถรู้เรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกได้อย่างไม่จำกัด โดยที่สุดแม้ในประเทศของเราก็เหมือนกัน เมื่อดูทีวีหรืออ่านหนังสือพิมพ์ก็รู้เรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ ได้ชัดเจน

เมื่อดูทีวีหรืออ่านหนังสือพิมพ์ทุกเช้า ย่อมจะรู้ถึงข่าวคราวต่างๆ พาดหัวตัวยักษ์คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นข่าวอาชญากรรม ข่าวทุจริตคอร์รัปชัน ข่าวบันเทิง ตลอดถึงข่าวการทำต้มยำตำแกงกันสารพัดอย่าง มีการนำเสนอทุกวัน ทั้งนี้เพราะมีการกระทำเช่นนั้นเป็นประจำจึงออกมาเป็นข่าวได้

เมื่อพิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า เรื่องที่ปรากฏในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ที่มีอักษรพาดหัวตัวโต มีภาพให้เห็น มีคำบรรยายพร้อม ล้วนเป็นเรื่องที่ร้ายแรง เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุบ้าง โดยน้ำมือมนุษย์บ้าง เช่น เรื่องการฆ่ากัน เรื่องการทะเลาะเบาะแว้งกัน เรื่องการขัดแย้งกันในเรื่องต่างๆ เรื่องการประสบอุบัติเหตุต่างๆ

เรื่องร้ายๆที่เกิดขึ้นและเป็นข่าว ล้วนเป็นเรื่องน่าสยดสยอง น่าสะพรึงกลัว น่าสังเวชสลดใจ หรือน่าขยะแขยง อันสื่อว่าเป็นเรื่องไม่ดีเป็นเรื่องไม่น่าทำไม่น่าเกิดขึ้นทั้งสิ้น

เรื่องเหล่านี้ หากจะพูดว่าเกิดจากการที่มนุษย์ขาดศีล ๕ หรือเพราะละเมิดศีล ๕ ก็คงไม่ผิดนัก ข่าวร้ายๆ เหล่านั้นล้วนเกิดขึ้นด้วยสาเหตุหลักอย่างนี้เกือบทั้งสิ้น

อย่างเช่น เรื่องการฆ่ากัน การทำร้ายกัน เกิดขึ้นเพราะผิดศีลข้อที่ ๑ เป็นหลัก เรื่องการลักขโมย การทุจริตคอร์รัปชัน การฉ้อโกงฟ้องร้องกัน เกิดขึ้นเพราะผิดศีลข้อที่ ๒ เรื่องการหย่าร้างกัน ครอบครัวแตกแยกกัน การข่มขืนล่วงละเมิดทางเพศ ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นก็เพราะผิดศีลข้อที่ ๓ เรื่องการฟ้องร้อง การทวงถามข้อตกลง การประท้วงเรียกร้องให้ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ เหล่านี้เกิดขึ้นเพราะผิดศีลข้อที่ ๔ เรื่องการยกพวกตีกัน ด้วยขาดสติสัมปชัญญะและความรับผิดชอบ การเมาแล้วทะเลาะกันเป็นเรื่องเป็นราวตลอดถึงการขับรถด้วยความประมาทจนถูกจับได้หรือจนรถคว่ำรถชนกัน เกิดขึ้นเพราะผิดศีลข้อที่ ๕

มิใช่เฉพาะในเมืองไทยเท่านั้นที่เป็นอย่างนี้ แม้ในต่างประเทศทั่วไปก็เกิดเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องร้าย ๆ เป็นเรื่องที่ทำให้ผู้คนเดือดร้อน กระทบกระทั่งคนส่วนใหญ่หรือทำให้โลกทั้งโลกไม่สงบสุขเช่นกัน

ที่ทั้งโลกเป็นเช่นนี้ **หากพินิจพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าเพราะโลกในจุดนั้น ๆ ไม่มีศีลไม่รักษาศีล อย่างน้อยก็ไม่มีศีล ๕ ไม่รักษาศีล ๕ กันเป็นส่วนใหญ่** คือมีการกระทำและความคิดไม่เป็นปกติธรรมดาเหมือนคนทั่วไป ซึ่งจะรู้จักหรือไม่รู้จักศีลก็ตาม หากทำผิดหรือพูดผิดไปจากปกติธรรมดาแล้วก็ถือว่าได้ว่าผิดศีลเหมือนกัน เมื่อ

ผิดศีลแล้วก็เดือดร้อน วุ่นวาย ไม่มีความสุขกัน อย่างที่เห็นกันอยู่

หากจะกล่าวให้ชัดลงไป ที่ว่าโลกไม่สงบสุข โลกมีแต่ความวุ่นวายเดือดร้อนนั้น แท้ที่จริงก็คือมนุษยโลกหรือมนุษย์เรานี่เองที่ไม่สงบสุขมีความวุ่นวายเดือดร้อนกัน

ที่ใดมีมนุษย์ที่ไม่มีศีลไม่รักษาศีลอยู่ ที่นั้นแหละมนุษย์ทั้งหลายจะขาดเมตตาต่อกัน จะประกอบอาชีพตามถนัด แม้จะต้องฉ้อโกง ทุจริตคอร์รัปชัน หรือเป็นอาชีพที่ผิดก็ยอมทำ จะไม่เคารพในสิทธิของคู่ครองของผู้ใด ชอบใจหญิงใดก็จะใช้กำลังหรืออำนาจข่มเหงรังแก ล่วงละเมิดไปมีเพศสัมพันธ์อันไม่ชอบธรรม จะไม่สนใจเรื่องสิทธิที่จะรับรู้ข้อเท็จจริง จะโกหกหลอกลวงกันเป็นประจำ จะไม่คำนึงถึงสุขภาพของตัวเอง จะดื่มกินสุราเมรัย สิ่งเสพติดกันเต็มที่ตามถนัด

เมื่อมนุษย์เป็นอย่างนี้ **การอยู่ร่วมกันก็ไม่สงบไม่เป็นความสุข ต่างจะอยู่กันอย่างหวาดระแวง ระวังป้องกันตัวเอง ครอบครัว และทรัพย์สินของตัวให้รอดปลอดภัย จะไปมาหาสู่กันก็เฉพาะกับบุคคลที่ไว้ใจได้เท่านั้น**

ทั้งนี้เพราะมนุษย์ขาดศีล ไม่มีศีล ตัวมนุษย์เองจึงไม่มีความสุข โลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ก็เดือดร้อนไปด้วย โลกถูกทำลายลงเรื่อยๆ ด้วยน้ำมือมนุษย์ โดยอ้างว่าทำเพื่อพัฒนาโลกให้เจริญก้าวหน้า **ทั้งที่ความเป็นจริงก็คือการทำเช่นนั้นเป็นการทำลายโลก** โลกที่ถูกทำลายได้แก่ผืนแผ่นดิน ผืนน้ำ อากาศที่ห่อหุ้มโลกอยู่ รวมถึงสัตวโลกชนิดต่างๆ ทั้งที่อยู่ในบ้านกับผู้คน ที่อยู่ในป่า ที่อยู่ในน้ำ และที่อยู่ในอากาศ โลกถูกทำลายโดยมนุษย์ที่ไม่รักษาศีลกันมากขึ้นทุกวัน เพราะมนุษย์เกิดมากขึ้น มีจำนวนมากขึ้นกำลังทำลายก็มากขึ้น

โลกและสัตวโลกรวมถึงมนุษย์ด้วยพากันเดือดร้อนประสบปัญหามากมาย ทั้งปัญหาน้ำท่วม ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมเมือง ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม เหล่านี้ก็ด้วยฝีมือมนุษย์ไม่รักษาศีลกัน หากมนุษย์รักษาศีลกันเป็นส่วนใหญ่แล้ว โลกจะสงบสุขมากกว่านี้ ในถิ่นที่มนุษย์อยู่กันเป็นปกติสุข มีเมตตาต่อกัน ประกอบอาชีพโดยสุจริต เคารพในสิทธิคู่ครองของคนอื่น พูดกันด้วยคำจริง มีความสัตย์ ไม่ดื่มสุรายาเมาให้เสียสติเสียสุขภาพ ถิ่นนั้นมนุษย์ก็จะอยู่กันอย่างสันติ เงียบสงบ เป็นอยู่เรียบง่าย ไม่ต้องแก่งแย่งแข่งดีอะไรกัน แบ่งปันกัน โลกส่วนนั้นก็เป็นโลกที่น่าอยู่

อาศัย เมื่ออยู่อาศัยแล้วก็ไม่เดือดร้อนหวาดระแวงอะไร เท่ากับว่าโลกส่วนนั้นๆได้รักษามนุษย์เราโดยภาพรวมไว้ได้

ที่กล่าวว่า ***"เมื่อโลกรักษาศีล ศีลก็รักษาโลก"*** จึงเป็นเรื่องที่จริงแท้

หรือจะกล่าวว่า ***"เมื่อเรารักษาศีล ศีลก็รักษาเรา"*** ก็ย่อมได้

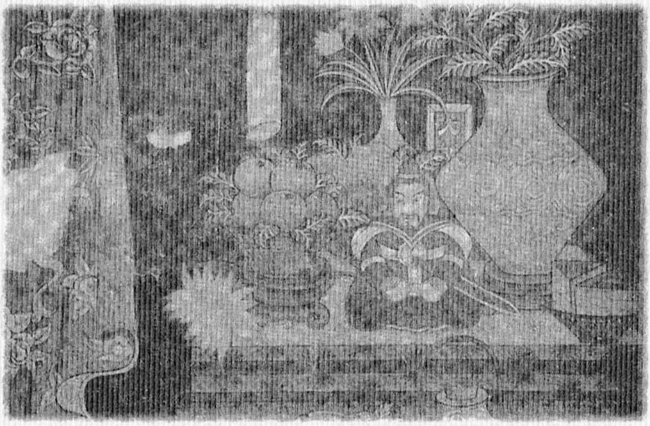

บทส่งท้าย

เป็นที่รู้และยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าโลกมนุษย์ของเรามีปัญหาเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในส่วนของแผ่นดิน แผ่นน้ำ อากาศ ในส่วนของผู้อาศัยอยู่บนโลก คือมนุษย์ สัตว์บก สัตว์น้ำ นก และในส่วนของธรรมชาติ คือต้นไม้ ต้นหญ้า เป็นต้น โลกทุกส่วนได้รับผลกระทบจากปัญหานั้นๆ อย่างทั่วถึงและทัดเทียมกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก เช่น โลกร้อนขึ้น น้ำท่วมมากขึ้น อากาศเสียมากขึ้น ผู้คนมากขึ้นซึ่งทำให้มีปัญหาขึ้นตามมามากมาย เช่น มีการแก่งแย่ง ทำลายล้าง เอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงกันมากขึ้น ทำให้โลกบางส่วนไม่ปลอดภัย มีสงคราม มีความแห้งแล้ง มีน้ำท่วม และมีภัยอันตรายรอบด้าน ผู้คนต้องหนีภัย หรือจำเป็นต้องอยู่ก็อยู่อย่างระวังภัย อยู่อย่างไม่สงบสุข

สภาวะเช่นนี้แม้จะดูว่าไม่ดี แต่เมื่อพบเห็นกันจนเคยชินก็เกือบจะกลายเป็นเรื่องธรรมดาไป ไม่ทำให้กลัวหรือให้ตกใจอะไรมาก

คนเราส่วนใหญ่ก็รู้กันอยู่ว่าโลกมีปัญหา ก่อความเดือดร้อนให้ ทำให้อยู่ไม่ปลอดภัย ต้องระวังอยู่ตลอดเวลา แต่คนที่สนใจที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้แก่โลกและชาวโลกอย่างทุ่มเท จริงจัง และจริงใจมีไม่มากนัก ลงมือทำก็แก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะคนส่วนใหญ่ยังปล่อยปละละเลยหรือเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของตน ทั้งที่ตนนั่นแหละเป็นผู้มีส่วนทำให้ปัญหานั้นๆ เกิดขึ้น

แท้ที่จริง **ปัญหาของโลกเกือบจะทุกอย่างเบื้องต้นล้วนเกิดจากการกระทำของมนุษย์** ที่เกิดจากธรรมชาติแม้จะมีอยู่ แต่ก็เกิดเป็นครั้งคราวและพอแก้ไขกันได้ มนุษย์นั่นเองเป็นผู้สร้างปัญหาให้แก่โลก หากจะกล่าวว่ามนุษย์ทุกคนนั่นแหละที่ก่อปัญหาให้โลก มากบ้างน้อยบ้าง รู้ตัวบ้างไม่รู้ตัวบ้าง โดยตรงบ้างโดยอ้อมบ้าง ก็คงไม่ผิดนัก เมื่อรวมๆกันเข้า ก็ทำให้โลกมีปัญหา มีความเดือดร้อนอย่างที่เห็นกัน ต้องยอมรับในข้อนี้กันก่อน ถ้ายังไม่ยอมรับในข้อนี้ก็เป็นอันหมดหวังที่จะแก้ไข

มนุษย์เราที่ก่อปัญหาให้โลกได้ทุกอย่างก็เพราะขาดความรู้สึกสำคัญ คือความมีคุณธรรมที่เรียกในพระพุทธศาสนาว่า **หิริ** และ **โอตตัปปะ** คือ **ความอายชั่ว** และ **ความกลัวบาป** เพราะขาดคุณธรรมข้อนี้ทำให้คนเราทำอะไรที่เป็นปัญหาได้ทุกอย่าง แม้ว่าปัญหานั้นจะทำให้คนอื่นเดือดร้อนอย่างไรก็ตาม และไม่ยอมรับเสียด้วยซ้ำไปว่าปัญหานั้นตนเองนั่นแหละเป็นผู้ทำเป็นผู้ก่อขึ้น

ที่สำคัญที่สุดคือ คนที่ขาดความรู้สึกอายชั่วกลัวบาปนั่นแหละ จะละเมิดศีลได้อย่างง่ายดาย แม้เพียงแค่ศีล ๕ ก็ไม่อาจรักษาไว้เป็นอาภรณ์ประดับตนได้

ด้วยเหตุที่หิริโอตตัปปะมีความสำคัญดังนี้ ท่านจึงกำหนดว่า **หิริโอตตัปปะ** เป็น **โลกปาลธรรม** คือเป็น **ธรรมรักษาคุ้มครองโลก** เป็นธรรมที่ทำให้โลกดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุข สงบเย็น น่าอยู่น่าอาศัย

ที่กล่าวว่าศีล ๕ รักษาโลก ก็สืบเนื่องมาจากความสำคัญข้อนี้นั่นเอง คือเพราะคนที่จะรักษาศีล ๕ ได้จำต้องมีหิริโอตตัปปะซึ่งเป็นธรรมรักษาคุ้มครองโลกเป็นพื้นฐานอยู่ในจิตใจ แต่คุณธรรมข้อนี้เป็นหลักใจ เป็นคุณธรรมที่อยู่ในใจ จะได้รับประโยชน์จากคุณธรรมคู่นี้ได้จำต้องอาศัยการปฏิบัติออกมาเป็นรูปธรรม คือการปฏิบัติตามหลักศีล

๕ นั่นเอง การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ นั้นย่อมส่องความให้เห็นได้ชัดเจน และสามารถรักษาคุ้มครองโลกได้อย่างแท้จริง เพราะมีหิริโอตตัปปะเป็นพื้นฐาน ปฏิบัติได้ทำได้เพราะมีหิริโอตตัปปะคอยประคับประคองอยู่ภายใน

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าศีล ๕ รักษาโลก

ตามข้อเท็จจริง ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นนิจศีล เป็นคุณธรรมประจำตัวของคนเราทุกคนในโลก ผู้ใดจะรู้จักหรือไม่รู้จัก จะได้ศึกษาหรือไม่ศึกษา หรือไม่รู้เรื่องศีล ๕ เลย ศีล ๕ ก็ยังเป็นคุณธรรมประจำตัวของผู้นั้นอยู่ดี เพราะเป็นหลักมนุษยธรรมและเป็นนิจศีล ซึ่งมีประจำตัวของทุกคนอยู่แล้ว คือทุกคนปฏิบัติตัววางตนเป็นปกติวิสัยตามธรรมดากันอยู่แล้ว จึงอยู่ด้วยกันมาอย่างสุขสงบกัน เรื่องนี้สำคัญอยู่ที่การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เมื่อปฏิบัติตรงตามหลัก คือ ไม่ฆ่ากัน ไม่ลักขโมยกัน ไม่ประพฤติผิดในกาเมประเวณี ไม่โกหกหลอกลวงกัน ไม่ดื่มกินสุรายาเมา ก็ถือว่ามีศีล ๕ แล้ว

เพราะแม้คนต่างชาติซึ่งไม่รู้จักศีล ๕ แต่เขาปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ก็ชื่อว่ามีศีล ๕ และย่อมได้รับอานิสงส์ศีล ๕ เหมือนคนที่รู้และรักษาศีล ๕ กันเป็นปกติเช่นกัน

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้เต็มปากว่า **“ศีล ๕ รักษาโลก”** ได้แน่นอน คือทำให้โลกอยู่เย็น คืออยู่แล้วเย็นกายเย็นใจ สบายกายสบายใจ ปลอดภัย ทุกหนแห่ง

แต่ข้อสำคัญ คือผู้คนในโลกต้องปฏิบัติตามหลักศีล ๕ กันโดยทั่วถึง

ในมุมที่แคบลงมา หมู่บ้านใดผู้คนรักษาศีล ๕ กัน หมู่บ้านนั้นก็จะอยู่เย็นเช่นกัน ซึ่งหมู่บ้านเช่นนี้มีอยู่ในโลกไม่น้อย ผู้คนในหมู่บ้านนั้นย่อมรู้สึกได้ดีทีเดียวว่าที่ตนอยู่ดีมีสุขในชีวิตประจำวันได้เช่นนั้น ก็เพราะพวกตนประพฤติปฏิบัติตนกันอย่างไร แม้จะไม่เอ่ยถึงศีล ๕ เลย แต่สิ่งที่พวกเขาปฏิบัติกันนั้นย่อมอยู่ในวงของศีล ๕ อย่างแน่นอน

ในมุมที่แคบลงมาอีก ในครอบครัวที่อยู่กันแค่พ่อแม่ลูก ถ้าต่างก็ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีล ๕ กัน ครอบครัวนั้นก็จะอยู่เย็น เป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุขสบาย

เมื่อครอบครัวและหมู่บ้านต่างรักษาศีล ๕ กันเป็นส่วนใหญ่ ศีล ๕ ก็จะตามดูแลรักษาครอบครัวและหมู่บ้านนั้น หากขยายใหญ่ไปจนถึงตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ ผู้คนในถิ่นนั้นๆต่างรักษาศีลกัน ศีล ๕ ก็จะตามรักษาใน

ทุกที่ เมื่อขยายไปถึงระดับทั่วโลกได้ ศีล ๕ ก็จะตามรักษาโลก ทำให้โลกอยู่เย็นได้แน่นอน

ที่กล่าวมาทั้งหมดค่อนข้างละเอียดนี้ก็เพื่อให้ทราบถึงเรื่องศีล ความสำคัญของศีล และประโยชน์ที่จะพึงได้จากการมีศีล ตลอดถึงโทษที่เกิดจากการละเมิดศีล ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าศีลสำคัญจริง เมื่อทราบอย่างนี้แล้วนอกจากจะได้ความรู้แล้วอาจได้ความคิดเห็นไปตาม อันจะเป็นแรงจูงใจให้ต้องการลดความเดือดร้อนของตัวเอง ของครอบครัว ของสังคม และของโลก ด้วยการหันมารักษาศีลตามสมควร ซึ่งทุกคนสามารถทำได้ ไม่ต้องคิดว่าตัวเองเล็กนิดเดียวหรือตัวคนเดียวจะทำอะไรได้มาก แท้ที่จริงแม้เราคนเดียวถ้ารักษาศีลได้ โลกก็เย็นลงได้ในระดับหนึ่งทีเดียว หากคนเดียวหลายๆ คนรวมกันเข้า ก็จะมีพลังมหาศาล ทำให้โลกเย็นลงได้มากแน่นอน

เพราะฉะนั้น ไม่ต้องคำนึงว่าคนอื่นเขาจะรักษาศีลหรือไม่รักษากัน ขอให้เราเป็นคนหนึ่งที่รักษา ย่อมเป็นอันดีที่สุด ประเสริฐที่สุด เป็นกำไรชีวิตสำหรับตนและจะมีผลเป็นบุญเป็นกุศลอำนวยสุขให้ตนไปตลอด.

ศีล๕

คำแปล

ความหมาย

โดย พระพรหมเสนาบดี

พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์)

ศีล ๕
กฎสากล

ไม่ฆ่าสัตว์

ไม่ลักทรัพย์

ไม่ผิดลูกเมียเขา

ไม่พูดปด

ไม่ดื่มของมึนเมา

ศีล ๕ คำว่า ศีล นั้น มีคำแปลและความหมายหลายนัย ดังต่อไปนี้ คือ

ศีล

มาจากคำว่า **"สิระ"** ซึ่งแปลว่า ศีรษะ หรือ ยอด **เพราะผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นยอดคนนั้น แท้จริงไม่ได้อยู่ที่การมีทรัพย์สิน อำนาจ ความรู้ หรือความสามารถเหนือกว่าผู้อื่น หากแต่อยู่ที่ความบริสุทธิ์ของศีล** ซึ่งเป็นที่ยอมรับยกย่องของเหล่าบัณฑิตว่า **ผู้มีศีลย่อมประเสริฐที่สุด**

ศีล

มาจากคำว่า “**สีละ**” ซึ่งแปลว่า ปกติ เพราะปกติของคนเรานั้นย่อมรักชีวิตของตน และเห็นคุณค่าของชีวิตคนอื่น เมื่อมีความรู้สึกเช่นนี้ จึงยินดีในการรักษาศีล เพราะไม่ปรารถนาจะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน **การรักษาศีลจึงเป็นการนำไปสู่ความเป็นคนที่ปกติสมบูรณ์**

ศีล

มาจากคำว่า “**สีตะละ**” ซึ่งแปลว่า เย็น เพราะผู้ที่รักษาศีล จะมีความเย็นกาย เย็นใจ ดุจดัง บุคคลผู้อาบน้ำชำระกายหหมดจดดีแล้ว นั่งพักอยู่ ณ ร่มไม้ใหญ่ ความสงบเยือกเย็นนี้ แม้ผู้ที่อยู่ใกล้ ก็จะรู้สึกปลอดภัย เย็นใจไปด้วย

ศีล

มาจากคำว่า "**สิวะ**" ซึ่งแปลว่า ปลอดโปร่ง เพราะผู้ที่รักษาศีลย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ว่าจะนึกถึงการกระทำของตนเรื่องใด ก็ไม่มีสิ่งใดเป็นโทษ ไม่มีสิ่งใดเดือดร้อนกังวลใจ **จึงมีชีวิตที่ปลอดโปร่ง โล่งใจ และปลอดจากเวรภัยทั้งหลาย**

ศีล

ดังนั้น ศีล จึงเป็นคุณธรรม ที่ทำให้เข้าถึงความเป็นยอดคน เป็นบุคคลผู้สมบูรณ์แบบ มีความเป็นปกติ เป็นผู้ที่เย็นกาย เย็นใจ และมีชีวิตที่ปลอดโปร่ง ปลอดภัยอยู่เสมอ

สำหรับความหมายที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคนั้น พระสารีบุตรเถระได้กล่าวไว้ว่า

ศีล

คือ **"เจตนา" ความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจากกายทุจริต ๓** (ไม่ฆ่าสัตว์, ไม่ลักทรัพย์, ไม่ประพฤติผิดในกาม)**และวจีทุจริต ๔** (ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดคำหยาบ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดเพ้อเจ้อ)

ศีล

คือ "**เจตสิก**" หมายถึง การงดเว้นจากมโนทุจริต ๓ (ความโลภอยากได้ของผู้อื่น, มีจิตคิดพยาบาท, มีความเห็นผิด)

ศีล

คือ **ความสำรวมระวังปิดกั้นความชั่ว**

ศีล

คือ **การไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม**

แม้ศีลจะมีหลายความหมาย
แต่ที่สำคัญที่สุดคือ **เจตนา**
ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า

ศีล

คือ **ความตั้งใจ ที่จะงดเว้น
จากความชั่ว ความทุจริต สิ่ง
ที่ไม่ดีทุกประการ**

การรักษา

ศีล

จึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ **คือวิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง** เพราะทุกครั้งที่เราตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดี เกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่า **กระแสบุญ** อันเป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์ การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจให้บริสุทธิ์ดีงามยิ่งขึ้น

นอกจากนี้

ศีล ยังเป็นคุณธรรมอันงาม

ด้วยคุณลักษณะ ๒ ประการ

คือ **เป็นคุณธรรมที่รักษา กาย**

วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

และเป็นคุณธรรมอันจะนำไปสู่

กุศลธรรมเบื้องสูง คือ **สมาธิ**

(Meditation) และ**ปัญญา**

ต่อไป.........

วัตถุประสงค์
ของ
การรักษา
ศีล

๑๕

พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์)

หากเราเข้าใจถึง**วัตถุประสงค์ของการรักษาศีล** ว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างไร จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องรักษา ก็จะทำให้เราสามารถรักษาศีลได้อย่างถูกต้อง **รักษาแล้วเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริงของศีล** ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การรักษาแบบทำตามกันมา หรือว่ารักษาไปอย่างนั้น ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดเลย

การรักษา

ศีล

มี **วัตถุประสงค์สำคัญ ๕ ประการ**
ดังต่อไปนี้คือ
เพื่อเป็นการ**ป้องกันชีวิตของเรา**
ในภพชาติปัจจุบันไม่ให้ต้องพบ
กับความทุกข์ ความเดือดร้อน
และความเสื่อมเสียอันเนื่องมาจาก
เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

การรักษา

ศีล

เพื่อให้ **เกิดความสุข ความดีงาม ในการดำเนินชีวิต**

การรักษา

ศีล

เพื่อให้เกิด **ความสงบร่มเย็น**
แก่ครอบครัวและสังคม

๑๙
พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์)

การรักษา

ศีล

เพื่อเป็นการ **ป้องกันชีวิตของ**
เราในภพชาติต่อไป

การรักษา

ศีล

เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมที่สูงขึ้นไป ได้แก่**สมาธิและปัญญา อันจะทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้ ไม่ให้ต้องพบกับความทุกข์ ความเดือดร้อนและความเสื่อมเสีย** อันเนื่องมาจากการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

วัตถุประสงค์

ข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ เป็นวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุข ไม่ต้องประสบพบเจอกับความทุกข์ ความเดือดร้อนหรือความเสื่อมเสีย ในภพชาติปัจจุบัน **เพราะผู้ที่ไม่รักษาศีลมักเบียดเบียน หรือทำความเดือดร้อนให้กับตนเอง หรือผู้อื่น** และเมื่อทำแล้ว ความเดือดร้อนที่เป็นผลจาก **การกระทำนั้นย่อมย้อนกลับมาหาตัวเอง** ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ใน ทุติยสังคามวัตถุสูตร ความว่า

“ **ผู้ฆ่า**ย่อมได้รับการฆ่าตอบ **ผู้ชนะ**ย่อมได้รับการชนะตอบ **ผู้ด่า**ย่อมได้รับการด่าตอบ และผู้**ขึ้งเคียด**ย่อมได้รับความขึ้งเคียดตอบ ฉะนั้น **เพราะความหมุนกลับแห่งกรรม ผู้แย่งชิงนั้น ย่อมถูกเขาแย่งชิง** ”

พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์)

หากแต่ละคนในสังคม**รักษา** **ศีล** ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ครอบครัวหรือสังคมนั้นย่อมมีความ**สงบสุขเรียบร้อย** ไม่เกิดความวุ่นวาย

การรักษา

ศีล

จึงเป็นไปเพื่อ**ประโยชน์**ทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างนี้

วัตถุประสงค์

ข้อที่ ๔ เป็นวัตถุประสงค์**สำหรับป้องกันความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นในภพชาติเบื้องหน้า** เพราะการไม่รักษาศีลย่อมเป็นเหตุให้ไปสู่อบายภูมิ และหากเกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง ก็จะมีอายุสั้น เป็นผู้ไม่สมประกอบ ร่างกายพิกลพิการ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นประจำ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งความทุกข์ทั้งสิ้น **การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อป้องกันความทุกข์ในภพชาติเบื้องหน้า**อย่างนี้

วัตถุประสงค์

ข้อที่ ๕ **การรักษาศีล**เป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรม คือ**สมาธิและปัญญา** โดยสมาธิจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย**ศีลที่บริสุทธิ์**เป็นพื้นฐาน หากไม่มีศีล สมาธิก็เกิดไม่ได้ เพราะศีลเป็นเครื่อง **ช่วยควบคุมกายกับวาจา** ในขณะที่สมาธิเป็นเครื่องช่วยควบคุมใจ ดังนั้น เมื่อกายกับวาจาไม่สงบ ใจก็ยากที่จะสงบได้ เมื่อใจไม่สงบแล้วสมาธิก็ยากที่จะเกิด และเมื่อสมาธิไม่เกิดปัญญารู้แจ้งในเรื่องความจริงของชีวิตก็ย่อมไม่เกิดขึ้นไปด้วย เมื่อไม่

มีปัญญา ก็ไม่สามารถกำจัดกิเลส อาสวะเพื่อ **บรรลุมรรคผลนิพพานได้** เมื่อไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ต้องประสบกับความทุกข์ ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารอยู่ร่ำไป แต่เมื่อ**รักษาศีลได้เป็นอย่างดี สมาธิก็มีโอกาสเกิดขึ้นได้** และเมื่อ**สมาธิเกิดปัญญาก็เกิด**ตามมา เมื่อปัญญาเกิด ก็สามารถจะกำจัดกิเลสอาสวะ และบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ดังนั้น การรักษาศีลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง คือ

พระนิพพาน

อย่างนี้

ศีล๕

เว้น จากการฆ่าสัตว์

เว้น จากการลักทรัพย์

เว้น จากการประพฤติผิดในกาม

เว้น จากการพูดเท็จ

เว้น จากการดื่มสุราเมรัยอัน
เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ศีล ๕

การสมาทาน และรับศีล ๕ อานิสงส์ของศีล

๒๙
พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์)

ศีล

คือ **ปกติของความเป็นมนุษย์**

ศีล

แปลว่า **ปกติ** ผู้ที่มีศีลจึงหมายถึง ผู้ที่เป็นคนปกติ เป็นมนุษย์ที่ปกติ ความปกตินั้นเป็นพื้นฐานของความสงบเรียบร้อยของทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งที่มีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต แต่**เมื่อใดเกิดความไม่ปกติขึ้น ความยุ่งยาก ความเดือดร้อนหรือเสียหายย่อมเกิดขึ้นตามมา** เช่น ดวงอาทิตย์จะส่องสว่างในเวลา

กลางวันเป็นปกติ ถ้าตราบใดที่พระอาทิตย์ยังส่องแสงเป็นปกติอยู่อย่างนี้ **เราทั้งหลายก็ยังมีชีวิตที่สงบสุข**อยู่ตราบนั้น แต่หากวันใดพระอาทิตย์เกิดความผิดปกติขึ้นมา คือไม่ส่องแสงในเวลากลางวัน ดังที่เคยเป็นมา การงานย่อมเสียหาย ความวุ่นวายก็จะเกิดขึ้น เพียงการเกิดสุริยุปราคา การงานก็เสียหายไม่น้อย หรือฤดูฝนปกติฝนจะต้องตก การทำเกษตรจึงสามารถทำไปได้อย่างเต็มที่ แต่หากปีใดที่ถึงฤดูฝนแล้วฝนกลับไม่ตก ปีนั้นก็กลายเป็นปีที่ผิดปกติไป และสิ่งที่เกิดตามมาคือข้าวยากหมากแพง พืชผลทางการเกษตรก็เสียหาย

คนเราก็เช่นกันถ้ามี**ความเป็นปกติ** การดำเนินชีวิตก็**มีแต่ความสงบสุข สังคมก็อยู่อย่างปกติ เรียบร้อย** แต่วันใดที่คนปกติกลายเป็นคนไม่ปกติไป เมื่อนั้นความทุกข์ ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้น ทั้งต่อตนเองและบุคคลที่อยู่รอบข้างด้วย อะไรคือความเป็นปกติของมนุษย์ และอะไรคือความผิดปกติของมนุษย์

ศีล ๕

คือ **ปกติของความเป็นมนุษย์หรือมนุษยธรรม** คือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ผู้ที่ผิดศีลก็ชื่อว่าเป็นคนที่ผิดปกติไป

ศีล ๕

เป็นคุณธรรมพื้นฐาน

เป็นเครื่องช่วย**ควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย** เพื่อให้มนุษย์**อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร** หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองหมู่คณะ และสังคมส่วนรวม

ศีล ๕

เกิดขึ้นจาก
สามัญสำนึก
ของมนุษย์

ที่ปรารถนาจะอยู่ในสังคมได้อย่าง **สงบสุข ปลอดภัย** โดยไม่ต้องหวาดระแวงหรือกลัวอันตราย หรือกลัวว่าจะถูกเบียดเบียนทำร้าย ไม่ว่าจากใคร หรือด้วยวิธีใดก็ตาม

ศีล

เป็นมหาทาน

การรักษาศีลไม่เพียงเป็นการรักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ หรือเพื่อรักษากฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้เท่านั้น แต่ยังเป็นการให้ทานที่ **มีคุณค่ายิ่งกว่าการให้วัตถุใดๆ** ทั้งสิ้น เพราะในขณะที่ใครคนหนึ่งรักษาศีล ทุกชีวิตจะได้รับประโยชน์อันมหาศาล นั้นคือได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทันที

เมื่อเรารักษาศีลข้อที่ ๑ คือ

ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

ย่อมได้ชื่อว่า **ให้ชีวิต ให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย** เป็นการให้สิ่งที่**สูงค่ายิ่งกว่าทรัพย์ใดๆ**

เมื่อเรารักษาศีลข้อที่ ๒ คือ

ไม่ลักทรัพย์

ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น เป็น**การให้ฐานะความเป็นอยู่อันมั่นคง**

เมื่อเรารักษาศีลข้อที่ ๓ คือ

ไม่ประพฤติผิดในกาม

ย่อมได้ชื่อว่า **ให้ความสุข ให้ความปลอดภัย แก่บุตร ธิดา ภรรยา สามีของผู้อื่น** เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สถาบันครอบครัวอย่างดีที่สุด

เมื่อเรารักษาศีลข้อที่ ๔ คือ

ไม่กล่าวคำเท็จ

ย่อมได้ชื่อว่า **ให้ความจริงแก่ผู้อื่น ทำให้เกิดความสบายใจในการดำเนินชีวิต** โดยไม่ต้องหวาดระแวงซึ่งกันและกัน

เมื่อเรารักษาศีลข้อที่ ๕ คือ

ไม่ดื่มสุราเมรัย

ย่อมได้ชื่อว่า **ให้ความปลอดภัยแก่ทุกสิ่ง** เพราะคนที่ประมาทขาดสตินั้น สามารถทำความชั่วได้ทุกอย่าง จะฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม หรือพูดเท็จก็ทำได้ทั้งสิ้น

พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์)

การรักษาศีล

จึงเป็น**บุญอันพิเศษ**
อย่างยิ่ง เพราะได้ทั้ง**บุญจาก**
การบำเพ็ญมหาทาน และบุญจาก
การรักษาศีล และนี่เป็นเพียงศีล ๕ อันเป็น
เบื้องต้นเท่านั้น หากรักษาศีลในข้อที่สูงยิ่งขึ้น
ไป ย่อมเป็น มหาทานอันยิ่งใหญ่ เป็นบุญ
อันยิ่งใหญ่ ที่สามารถ**ชำระจิตใจให้**
สะอาดบริสุทธิ์ อย่างสุดที่
จะประมาณได้

ศีล ๕ เป็นการสำคัญของมนุษย์
เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน
สังคมนั้นๆ คือ ประชาชน
ย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข
เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า
"หมู่บ้านรักษาศีล ๕"

โอวาท สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

รวมเรื่อง ศีล ๕

ธันวาคม ๒๕๕๙